

The background of the image is a photograph of an interior space. On the left, there is a dark-framed window with multiple panes, showing a glimpse of the outdoors. The walls are made of a rough, textured material, possibly plaster or concrete, in shades of brown and tan. The lighting is soft, coming from the window, creating a warm and slightly aged atmosphere.

**RESTAURĒTIE
KULTŪRAS
PIEMINEKĻI
LATVIJĀ**

2020-2022

**RESTORED
CULTURAL
MONUMENTS
IN LATVIA**

Izdevuma sagatavošanā izmantoti Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Pieminekļu dokumentācijas centra materiāli.

Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde pateicas visiem, kuri palīdzēja un piedalījās izdevuma tapšanā.

Materials from the National Heritage Board of the Republic of Latvia Monuments Documentation Centre are used in this edition.

The National Heritage Board of the Republic of Latvia expresses gratitude to all those who have contributed in the creation of this edition.

Dizains / Graphic design: Sandra Betkere

Vāka foto / Cover photo: Juris Dambis

Iespiests / Printing: SIA Jelgavas Tipogrāfija

Tulkojums / Translation: SIA “Skrivanek Baltic”, SIA “SERRES”

Izdevuma koordinēšana / Technical coordination: Andra Pūce

Teksta korektūra / Proofreading: Laine Kristberga, SIA Idea Media
(latv. val. / Latvian)

Nacionālā kultūras
mantojuma pārvalde

© Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, 2023

ISBN 978-9934-9132-2-8

KURZEME REĢIONS / KURZEME REGION	
ALTĀRGLEZNA “KRISTUS PIE KRUSTA” / ALTAR PAINTING CHRIST ON THE CROSS	14
VITRĀŽA “KALĒJCIEMA ĢERBONIS” (1664) LIPAĪĻU LUTERĀŅU BAZNĪCĀ / STAINED GLASS ‘KALĒJCIEMS COAT OF ARMS’ (1664) IN LIPAĪĻI LUTHERAN CHURCH	16
SV. TRĪSVIENĪBAS BAZNĪCAS FASĀDES UN PORTĀLI / FACADES AND PORTALS OF HOLY TRINITY CATHEDRAL	18
CROIX PATTÉE GLEZNOJUMS / CROIX PATTÉE PAINTING	20
SALONA DUBULTĀS KRĀSNS RESTAURĀCIJA / DRAWING-ROOM DOUBLE HEATING STOVE RESTORATION	22
BARONA KABINETA RESTAURĀCIJA / BARON’S STUDY RESTORATION	24
SKULPTŪRAS “ĻAUNDARI” NO “GOLGĀTAS” GRUPAS / ‘VILLAINS’ SCULPTURES FROM THE ‘GOLGOTHA’ GROUP	26
ALTĀRGLEZNA “GOLGĀTA” (JOHANS LĒBEREHTS EGINKS, 1833) / ‘GOLGOTHA’ ALTAR PIECE (JOHANN LEBRECHT EGGINK, 1833)	28
ADATU FABRIKAS ATJAUNOŠANA / RENOVATION OF NEEDLE FACTORY BUILDINGS	30
PAPES KOŅU ZVEJNIEKU CIEMA SĒTAS “KLIBIE” KŪTS-ŠĶŪŅA ATJAUNOŠANA / KLIBIE FARM AT KOŅI FISHING VILLAGE IN PAPE LIVESTOCK SHED/BARN RENOVATION	32
DZĪVOJAMĀS ĒKAS RESTAURĀCIJA UN PĀRBŪVE PAR MUZEJA ĒKU / RESIDENTIAL BUILDING RESTORATION AND REBUILDING AS A MUSEUM BUILDING	34
RĪGAS REĢIONS / RIGA REGION	
RĪGAS ĢERBOŅA PLĀKSNE (1554) / COAT OF ARMS PLATE OF RĪGA (1554)	38
IEEJAS PORTĀLS (1748) / ENTRANCE PORTAL (1748)	40
JĒKABA KATEDRĀLES TORNIS / THE TOWER OF THE CATHEDRAL OF ST. JACOB IN RIGA	42
KRĀSNIS / STOVES	44
VĪRS AR KANNĀM / MAN WITH CHURNS	46
SIGULDAS JAUNĀ PILS / NEW CASTLE OF SIGULDA	48
LĒDURGAS LUTERĀŅU BAZNĪCAS PORTĀLU RESTAURĀCIJA / RESTORATION OF THE PORTALS OF LĒDURGA LUTHERAN CHURCH	50
DZĪVOJAMĀS ĒKAS KOKA FASĀŽU ATJAUNOŠANA / RESIDENTIAL BUILDING WOODEN FACADE RENOVATION	52
RĪGAS SV. FRANCISKA BAZNĪCAS ĒRGELES(EMILS MARTINS, 1900; ALEKSANDRS KRANS, 1940, SPĒLES GALDS) / RIGA ST FRANCIS CATHOLIC CHURCH ORGAN(EMIL MARTIN, 1900; ALEKSANDRS KRANS, 1940, ORGAN CONSOLE)	54
ĶEMERU PARKS AR PARKA ARHITEKTŪRU / ĶEMERI PARK WITH PARK ARCHITECTURE	56
ĶEMERU ŪDENSTORŅA ATJAUNOŠANA / ĶEMERI WATER TOWER RENOVATION	58
EPITĀFIJA FRĪDRIHAM ŠIFHAUZENAM (1745) / FRIEDRICH SCHIFFHAUSEN EPITAPH (1745)	60

EBERHARDA FON KRĪGERA (EBERHARD VON KRÜGER) ĢERBOŅEPITĀFIJA / EBERHARD VON KRÜGER COAT OF ARMS EPITAPH	62
SVĒTĀS UGUNIS ALTĀRA UN TERASES PERIMETRU AR UZEJĀM RESTAURĀCIJA / RESTORATION OF SACRED FIRE ALTAR AND TERRACEPERIMETER WITH RAMPS	64
NORDEĶU MUIŽIŅAS KUNGU MĀJAS FASĀŽU RESTAURĀCIJA / NORDEĶI MANOR HOUSE FACADE RESTORATION	66
SĀTU BAZNĪCAS DURVJU RESTAURĀCIJA / SĀTI CHURCH DOOR RESTORATION	68
KARA MUZEJA ĒKAS UN PULVERTORŅA FASĀŽU VIENKĀRŠOTA ATJAUNOŠANA / WAR MUSEUM AND POWDER TOWER FACADE SIMPLIFIED RENOVATION	70
RĪGAS CIRKA VĒSTURISKĀS ĒKAS ATJAUNOŠANAS PIRMĀ KĀRTA / HISTORIC RIGA CIRCUS BUILDING RENOVATION, FIRST STAGE	72
ĀGENSKALNA TIRGUS FASĀŽU UN PĀRSEGUMA ATJAUNOŠANA, LOGU UN DURVJU RESTAURĀCIJA / ĀGENSKALNS MARKET BUILDING FACADE AND ROOFING	74
FINANŠU MINISTRIJAS ĒKAS FASĀŽU ATJAUNOŠANA / MINISTRY OF FINANCE BUILDING FACADE RENOVATION	76
ZEMGALES REĢIONS / ZEMALE REGION	
KRUSTPILS PILS / KRUSTPILS CASTLE	80
DOBELES PILSDRUPU KAPELAS KONSERVĀCIJA UN REKONSTRUKCIJA / CONSERVATION AND RECONSTRUCTION OF DOBELE CASTLE RUINS CHAPEL	82
ALTĀRGLEZNA “KRISTUS AUGŠĀMCELŠANĀS” / ALTAR PAINTING THE RESURRECTION OF CHRIST	84
BAUSKAS PILSDRUPU TORŅA KONSERVĀCIJA UN REKONSTRUKCIJA / CONSERVATION AND RECONSTRUCTIONOF THE TOWER AT BAUSKA CASTLE RUINS	86
PĀLENU DZIMTAS KAPLIČA / PAHLEN FAMILY CHAPEL	88
VECUMNIEKU PAMATSKOLAS FASĀŽU RESTAURĀCIJA / VECUMNIEKI PRIMARY SCHOOL FACADE RESTORATION	90
ALTĀRA RETABLA RESTAURĀCIJA / ALTAR RETABLE RESTORATION	92
RUNDĀLES PILS JUMTA REKONSTRUKCIJA / RUNDĀLE PALACE ROOF RECONSTRUCTION	94
PLĀVIŅU LUTERĀŅU BAZNĪCAS VĒSTURISKĀ JUMTA SEGUMA SAGLABĀŠANA / PLĀVIŅAS LUTHERAN CHURCH HISTORICAL ROOF CONSERVATION	96
MEŽMUIŽAS KUNGU MĀJAS VĒJTVERA KĀPŅU UN DURVJU RESTAURĀCIJA / MEŽMUIŽA MANOR HOUSE PORCH STAIR AND DOOR RESTORATION	98
KURMENES MUIŽAS APBŪVES ATJAUNOŠANA / RENOVATION OF KURMENE MANOR BUILDINGS	100
ALTĀRGLEZNAS “SVĒTO PĒTERI ENGELIS ATBRĪVO NO CIETUMA” (VINCENTIJS SLEŅDZIŅSKIS, 1874) RESTAURĀCIJA / ‘SAINT PETER RELEASED FROM PRISON BY AN ANGEL’ ALTARPIECE (WINCENTY SLEŅDZIŅSKI, 1874) RESTORATION	102
ALTĀRGLEZNAS “SVĒTAIS ANTONIJS AR JĒZUSBĒRNU UN EŅĢEĻIEM” (VINCENTIJS SLEŅDZIŅSKIS, 1874) RESTAURĀCIJA / ‘SAINT ANTHONY WITH THE CHILD JESUS AND ANGELS’ ALTARPIECE (WINCENTY SLEŅDZIŅSKI, 1874) RESTORATION	104

TĒRVETES PILSDRUPU KONSERVĀCIJA / CONSERVATION OF TĒRVETE CASTLE RUINS		106	BRĪĢU KATOĻU BAZNĪCAS FERETRONA RESTAURĀCIJA (18. GADSIMTA OTRĀ PUSE) / BRĪĢI CATHOLIC CHURCH FERETORY RESTORATION (SECOND HALF OF THE 18 TH CENTURY)		152
ZAĻĀS MUIŽAS PILS ZĀLES SIENAS GLEZNOJUMA FRAGMENTS / ZAĻĀ MANOR PALACE AUDITORIUM MURAL FRAGMENT		108	VIĻĀKAS KATOĻU BAZNĪCAS ĒRĢELES (VARŠAVA, 1895) / VIĻĀKA CATHOLIC CHURCH ORGAN (WARSAW, 1895)		154
DZĪVOJAMĀ ĒKA AR NOLIKTAVU / RESIDENTIAL BUILDING WITH WAREHOUSE		110	IEEJAS DURVIS / ENTRANCE DOOR		156
LATGALES REĢIONS / LATGALE REGION			VIDZEMES REĢIONS / VIDZEME REGION		
GLEZNA “KARMELAS DIEVMĀTE” / PAINTING ‘OUR LADY OF MOUNT CARMEL’		114	VALMIERMUIŽAS TORNIS/ VALMIERMUIŽA TOWER		160
PASIENES KATOĻU BAZNĪCAS DURVJU RESTAURĀCIJA / DOOR RESTORATION OF PASIENE CATHOLIC CHURCH		116	GRIESTU DEKORATĪVĀS APDARES KONSERVĀCIJA / DECORATIVE CEILING FINISH RESTORATION		162
TIPOGRĀFIJA / PRINTING HOUSE		118	MUJĀNU IZGLĪTĪBAS BIEDRĪBAS NAMS / MUJĀNI EDUCATION SOCIETY BUILDING		164
SARKAŅU ZVANU TORNIS – KAPLIČA / SARKAŅI BELL TOWER – CHARNEL HOUSE		120	DURVJU KOMPLEKTA RESTAURĀCIJA / RESTORATION OF A SET OF DOORS		166
GLEZNA “DIEVMĀTES KRONĒŠANA” AR RIZU / PAINTING <i>CORONATION OF OUR LADY</i> WITH RIZA		122	SANATORIJAS “OGRE” SIENAS UN GRIESTU GLEZNOJUMI ĒDAMZĀLĒ / THE WALL AND CEILING PAINTINGS IN THE DINING ROOM OF SANATORIUM <i>OGRE</i>		168
IKONA “KRISTUS” NĪDERKŪNU VECTICĪBNIKU LŪGŠANU NAMĀ / ICON <i>CHRIST</i> IN NĪDERKŪNI OLD BELIEVERS PRAYER HOUSE		124	ZVĀRTAVAS PILS VESTIBILA GRĪDAS ILUZORO FLĪŽU KRĀSOJUMA ATJAUNOŠANA /ZVĀRTAVA CASTLE LOBBY FLOOR TILE ILLUSORY PAINTWORK RESTORATION		170
IKONA “VISSVĒTĀ VALDNIECIE DIEVMĀTE ODIGITRIJA” (1908) / ICON OF THE BLESSED VIRGIN HODEGETRIA (1908)		126	GLEZNA “FILIPA MELANHTONA PORTRETS” AR RĀMI (19. GADSIMTA VIDUS) / ‘PORTRAIT OF PHILIP MELANCHTHON’ PAINTING WITH FRAME (MID-19 TH CENTURY)		172
GLEZNA “SVĒTĀ MOCEKLE NADEŽDA” / PAINTING ‘HOLY MARTYR HOPE’		128	CESVAINES PILS KRĀSNIS / CESVAINE CASTLE STOVES		174
GLEZNA “SV. ANNA UN MARIJA” (19. GADSIMTA OTRĀ PUSE) / PAINTING ‘ST ANNE AND MARY’ (SECOND HALF OF THE 19 TH CENTURY)		130	KLAVIERU UN ĒRĢEĻU SALONI ALŪKSNES JAUNAJĀ PILĪ / PIANO AND ORGAN SALONS AT ALŪKSNE NEW PALACE		176
GRĪVAS KATOĻU BAZNĪCAS TRĪS VITRĀŽU RESTAURĀCIJA / RESTORATION OF THREE STAINED-GLASS WINDOWS AT GRĪVA CATHOLIC CHURCH		132	ZIEMERU MUIŽAS KĀPNES / ZIEMERI MANOR STAIRS		178
DAUGAVPILS CIETOKŠŅA PULVERA NOLIKTAVAS RESTAURĀCIJA / RESTORATION OF DAUGAVPILS FORTRESS POWDER DEPOT		134	RAUNAS VIDUSLAIKU PILS MŪRU KONSERVĀCIJA / RAUNA MEDIAEVAL CASTLE WALL CONSERVATION		180
LAUKU SĒTA “SLUTIŠKI 2” / <i>SLUTIŠKI 2</i> FARM		136	CĒSU VIDUSLAIKU PILS PIRMĀS PRIEKŠPILS RIETUMU TORŅA KONSERVĀCIJA / CĒSIS MEDIAEVAL CASTLE FIRST OUTER BAILEY WESTTOWER CONSERVATION		182
DAUGAVPILS CIETOKŠŅA INŽENIERARSENĀLA RESTAURĀCIJA / DAUGAVPILS FORTRESS ENGINEERING ARSENAL RESTORATION		138	LĪGATNES PAPĪRFABRIKAS DIREKTORU VIESU NAMA FASĀDES ATJAUNOŠANA / LĪGATNE PAPER MILL MANAGER GUEST HOUSE FACADE RENOVATION		184
ROZENTOVAS (MALTAS) KATOĻU BAZNĪCAS LOGU RESTAURĀCIJA / ROZENTOVA (MALTA) ROMAN CATHOLIC CHURCH WINDOW RESTORATION		140	DZĪVOJAMĀ ĒKA, VĒLĀK SLIMNĪCA / RESIDENTIAL BUILDING, LATER USED AS A HOSPITAL		186
LANDSKORONAS KATOĻU BAZNĪCAS RIETUMU PUSES ZVANU TORŅA FASĀDES RESTAURĀCIJA / LANDSKORONA CATHOLIC CHURCH WEST SECTION BELL TOWER FACADE RESTORATION		142	BĒRENSA KAPLIČAS JUMTA ATJAUNOŠANA UN FASĀŽU PASTIPRINĀŠANA / BEHRENS CHAPEL ROOF RENOVATION AND FACADE REINFORCEMENT		188
SAKRISTEJAS GLEZNOJUMU RESTAURĀCIJA / SACRISTY PAINTING RESTORATION		144	SMILTENES MUIŽAS SIERA NAMINŠ / SMILTENE MANOR CHEESE-MAKING HOUSE		190
SAKRISTEJAS BUFETES (19. GADSIMTA OTRĀ PUSE) RESTAURĀCIJA / SACRISTY CUPBOARD (SECOND HALF OF THE 19 TH CENTURY) RESTORATION		146	UNGURMUIŽAS SIENAS GLEZNOJUMA FRAGMENTS (GEORGS DĪTRIHS HINŠS, 1750–1762) / UNGURMUIŽA MURAL FRAGMENT (GEORG DIETRICH HINSCH, 1750–1762)		192
DAUGAVPILS CIETOKŠŅA 7. BASTIONA RESTAURĀCIJA / DAUGAVPILS FORTRESS 7 TH BASTION RESTORATION		148	KANCELE AR GLEZNOJUMIEM DURVĪS / LECTERN WITH PAINTINGS ON THE DOOR		194
IKONA “SV. JĀNIS KRISTĪTĀJS UN ERCENĢELIS GABRIELS ” (19. GADSIMTA BEIGAS) / ‘ST JOHN THE BAPTIST AND ARCHANGEL GABRIEL’ ICON (LATE 19 TH CENTURY)		150	DZĪVOJAMĀS ĒKAS PĀRBŪVE OGRĒ / OGRE RESIDENTIAL BUILDING RECONSTRUCTION		196

Cilvēce nevar pastāvēt bez kopējas un individuālas atmiņas, bez kopēja un arī tikai indivīdam nozīmīga kultūras mantojuma. Katra vēsturiska vieta, katrs sens objekts savā dziļākajā būtībā ir unikāls. Sen vairs kultūras mantojuma nozari nevērtē kā tādu, kas orientēta uz pagātni. Kultūras vērtību saglabāšana ir saruna par tagadni, nākotni un dzīves kvalitāti. Kultūras mantojuma jēdziens mūsdienu izpratnē būtiski paplašinās, no atsevišķām arhitektūras, mākslas un vēstures liecībām pārejot uz plašas kultūrvēsturiskās vides aizsardzību. Kultūrvēsturiskajiem elementiem tiek pievienots dabas un vides mantojums, un viena atsevišķa objekta aizsardzība tiek risināta, domājot par plašāku teritoriju saglabāšanu. Līdz ar to kultūras mantojuma saglabāšana kļūst sarežģītāka, atbildīgāka, un tajā tiek iesaistīts plašāks speciālistu loks.

Kultūras pieminekļu saglabāšanas būtība balstās uz to, lai paildzinātu autentiskā stāvokļa pastāvēšanu pēc iespējas ilgāku laiku. Ļoti bieži pieminekļi ir pakļauti bojājumu draudiem. To izraisa nolietošānās, laikus neveikti uzturēšanas darbi, nepareiza ekspluatācija, nekvalitatīvi izpildīts remonts un pārbūves darbi, laikapstākļi, dabas stihijas un citi iemesli. Līdzās kultūras mantojuma vērtībai kultūras piemineklim, īpaši arhitektūras objektam, piemīt arī lietojuma vērtība, kas prasa praktisko vajadzību apmierināšanu, meklējot risinājumus. Problēmas rada arī līdzekļu trūkums, bet daudz vairāk kultūras mantojums cieš no izpratnes un pienācīgas attieksmes trūkuma.

Restaurācijas teorija un prakse turpina attīstīties, arvien vairāk piesaistot moderno tehnoloģiju sniegtās priekšrocības. Paveras plašas iespējas izpētē, vērtību dokumentēšanā, jaunu tehnisku līdzekļu, metožu un tehnoloģiju lietojumā. Tomēr restaurācijas misija un pamatprincipi tiek saglabāti. Termins “restaurācija” nozīmē – ar zinātnisku izpēti pamatota kultūrvēsturiska objekta vai atsevišķu tā daļu atjaunošana, lietojot oriģinālam atbilstošus materiālus un tehnoloģiju. Venēcijas harta restaurāciju raksturo kā specifisku pieminekļa saglabāšanas metodi, kuras mērķis ir saglabāt un atklāt pieminekļa estētisko un vēsturisko vērtību, balstoties uz oriģinālmateriāliem pieminekļī un autentiskiem dokumentiem. Restaurācijas koncepts mūs māca dzīvot atbildīgi pret nākotni – izprast vietas un objekta nozīmi, novērtēt, saglabāt, kvalitatīvi atjaunot, visbiežāk izmantojot videi draudzīgus vietējos materiālus, procesā atgūtos materiālus lietot atkārtoti.

Latvija ir bagāta ar kultūras mantojumu, speciālistu, pētnieku, restauratoru, īpašnieku un lietotāju rokās ir nodotas izcilas kultūrvēsturiskas vērtības. Katru gadu tās tiek restaurētas, ieguldot pacietīgu un rūpīgu darbu. Pieredzējuši profesionāli kultūras mantojuma sargātāji, restauratori un atbildīgi saimnieki izglābj no bojāejas vai izceļ jaunā gaismā īpašas kultūrvēsturiskas vērtības. Bieži kultūrvēsturiska objekta šķietami nolietotām daļām un detaļām ir iepriekš nesaskatīta nozīme un vērtība, kas atdzīvojas profesionāla restauratora rokās, tām piešķirot jaunu dzīvi un iegūstot īpašu laikmeta starojumu. Pieskaroties labi koptam, uzturētam vai kvalitatīvi restaurētam senam, īstam un pat nodilušam priekšmetam vai sienas virsmas fragmentam, ir iespējams kontaktēties ar pagātni, un šie autentiskie fragmenti mūsu apziņā kļūst par informācijas nesējiem, radot īpašas sajūtas.

Ne viss rūpīgi paveiktais tiek ieraudzīts un izprasts. Tāpēc ļoti svarīgi ir izcelt labāko praksi, par to saprotamā veidā sniegt informāciju iespējami plašākam interesentu lokam. Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde kopš 2015. gada izdod katalogu par vislabāk veiktajiem kultūras pieminekļu restaurācijas darbiem Latvijā. Izdevuma mērķis ir parādīt kultūras mantojuma nozares praktiskā darba sasniegumus, kas ietekmē cilvēka dzīves kvalitāti, nostiprina katras vietas identitāti, atspoguļo restaurācijas specifiku un iesaistīto dalībnieku profesionalitāti. Katru gadu tiek izveidota speciāla komisija, kas vērtē pārvaldes reģionālo nodaļu ierosinātos priekšlikumus – paveiktos restaurācijas darbus, un, ja panākts vienbalsīgs lēmums, tad konkrētie restaurācijas darbi tiek iekļauti šajā katalogā. Informāciju par katru konkrēto objektu sagatavo pārvaldes speciālisti un eksperti. Katalogs “Restaurētie kultūras pieminekļi Latvijā” ir gaidīta publikācija Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes darbībā.

Juris Dambis, *Dr. arch.*
Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes vadītājs

Humanity cannot exist without collective and individual memory; without a cultural heritage that is both shared and meaningful to individual people. The profound nature of every historical place, and every historical object, is unique. The cultural heritage sector has long ceased to be considered something that only looks at the past. Preserving cultural value is a conversation about the present, the future, and the quality of life. As it is understood today, the concept of cultural heritage is expanding considerably, moving from individual items of architectural, artistic, and historical heritage to the protection of the broader cultural and historic environment. Natural and environmental heritage complements cultural heritage, and the issue of protecting a single item is approached with the preservation of a wider area around it. This makes the preservation of heritage a more complex and challenging task that requires the involvement of a more extensive range of specialists.

The essence of preserving cultural monuments is to prolong the authentic state of the item for as long as possible. Heritage sites are often exposed to damage. This is caused by wear, lack of timely maintenance, improper operation, poorly done repairs and reconstructions, weather, natural disasters, and other circumstances. In addition to its heritage value, a cultural heritage site, especially if it is an item of architecture, can also have value in its function, which means that finding a solution for it requires meeting practical requirements as well. Lack of funds also causes problems, though cultural heritage suffers much more from a lack of understanding and improper attitude.

The theory and practice of restoration continue to evolve, taking more and more advantage of modern technologies. There are vast opportunities for research, documenting items of value, using new equipment, methods, and techniques. However, the mission and principles of restoration remain the same. Restoration is defined as the renewal, recovery of an object of cultural historic heritage or parts of it, based on scientific research, using materials and techniques appropriate to the original. The Venice Charter describes restoration as a specific method for the preservation of a monument that aims to preserve and reveal its aesthetic and historical value, based on the original materials used in it as well as authentic documents. The concept of restoration teaches us to live with our duty to the future in mind: the duty to understand the significance of the place and the object, to assess and preserve them, to restore them ensuring high quality, to use environmentally friendly local materials as much as possible, and to reuse the materials recovered in the process.

Latvia is rich in cultural heritage, and outstanding items of cultural history have been put in the hands of specialists, researchers, restorers, property owners, and operators. Every year, they see restorations through patient and meticulous work. Seasoned professionals specialising in the protection of cultural heritage, restorers, and responsible owners prevent the loss of items of cultural historic value or bring them out in a new light. Seemingly worn-out parts and components of a cultural historic site often have a previously unknown meaning and value, and in the hands of a professional restorer, they come to life, getting a new lease of life and a special exuberance of the period in which they were created. Whenever you touch a well-maintained or well-restored old, authentic, and even worn-out object or a piece of a wall surface, you connect with the past and these authentic pieces become bearers of knowledge in our consciousness, eliciting special emotions.

Not everything that takes diligent work to do is seen and understood. This is why it is very important to highlight best practices, and to communicate them in a way that is understandable to as wide a range of interested people as possible. The National Cultural Heritage Board has been publishing a catalogue of the best restoration projects carried out on Latvia's cultural heritage sites since 2015. The purpose of the publication is to showcase the achievements of the practical work done in the field of cultural heritage, work that affects quality of life, strengthens the identity of these locations, represents the specific nature of restoration, and the professional skills of those involved in it. Every year, a special commission is set up to assess the restoration projects proposed by the regional offices of the Board, and if there is a unanimous decision, the restoration project in question is included in this catalogue. Information about each site is prepared by the Board's specialists and experts. The Restored Cultural Monuments in Latvia catalogue is a much-anticipated publication in the work of the National Cultural Heritage Board.

Juris Dambis, *Dr. arch.*
Head of the National Heritage Board

KURZEMES REĢIONS/
KURZEME REGION

ALTĀRGLEZNA "KRISTUS PIE KRUSTA"

Grobiņas novads, Bārtas pagasts, Krūte, Krūtes luterāņu baznīca

Īpašnieks: Krūtes-Bārtas evaņģēliski luteriskā draudze

Restauratore: Laura Kristlība

Finansējums: pašfinansējums; Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2017–2020

Krūtes luterāņu baznīcas altārglezna (17.–18. gadsimts) ir viens no retajiem baroka stāiglezniecības paraugiem Latvijas teritorijā. Tajā izmantotais tradicionālais sižets interpretēts atbilstoši baroka laika mākslas tradīcijām – figūras ekspresīvs izliekums ar bagātīgi drapētu gurnautu uz dramatiskas pilsētas ainavas fona.

Pirms restaurācijas glezna bija tumša – Kristus tēls gandrīz nebija saskatāms. Tās virsmu sedza biezi nevienmērīgs lakas slānis, zem kura bija redzami gleznojuma zudumi un krakelūra tīklojums. Vietām audekls bija atslābis un vērojama tā deformācija.

Sākot gleznas demontāžu, atklājās, ka nav saglabājis sākotnējais apakšrāmis un tā ir uztaglota uz ēvelēta dēļu vairoga, kurš kalpojis arī kā altāra konstrukcijas aizmugurējā daļa. Noņemot audeklu no pamatnes, tā apakšējā daļā atklājās caurums, kas radies no lodes šāvienu. Lai pielāgotu gleznu pamatnei tās vēsturiskās eksponēšanas laikā, tai tikušas nogrieztas apmales.

Restaurācijas gaitā veikta laboratoriskā izpēte, kurā konstatēti virsmas pārgleznojumi un paaugstināts bakteriālais bojājums. Darbu gaitā veikta virsmas attīrīšana, tās stiprināšana, dezinfekcija, deformācijas likvidēšana, lakas un pārgleznojumu plānīšana, grunts slāņa ieklāšana krāsu slāņa zudumu vietās, jaunu apmaļu piedublēšana, uzvilšana uz jauna ķīlāra, tonēšana, jauna lakas slāņa uzklāšana.

Glezna pēc restaurācijas eksponēta vēsturiskajā atrašanās vietā, lai sabiedrība varētu novērtēt autentiskās baroka mākslas kvalitātes un nianšes.

ALTAR PAINTING CHRIST ON THE CROSS

Grobiņa Municipality, Bārta Parish, Krūte, Krūte Lutheran Church

Owner: Krūte-Bārta Evangelical Lutheran Church congregation

Restorer: Laura Kristlība

Funding: own funds; Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board

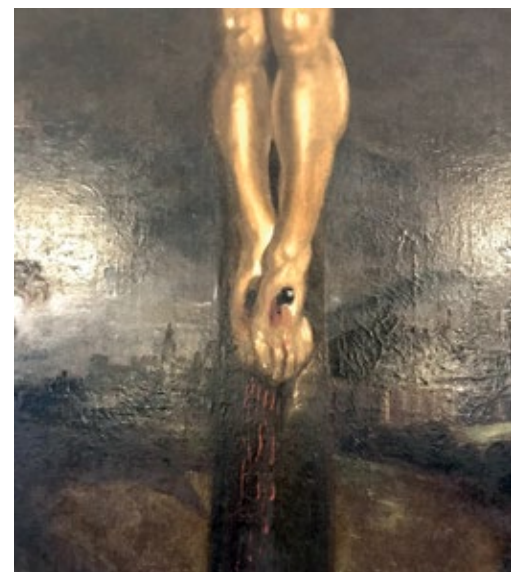
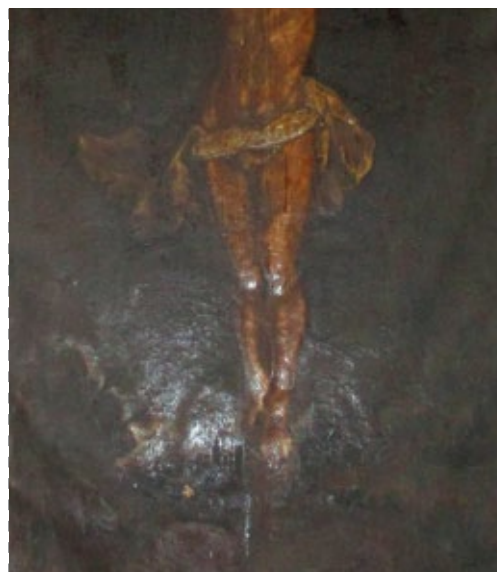
Restoration period: 2017–2020

Altar painting of the Krūte Lutheran church (17th–18th century) is one of the rare samples of Baroque easel-paintings in the territory of Latvia. The traditional plot used in the painting is interpreted according to Baroque art traditions – the expressive pose of the figure with a richly draped loincloth against a dramatic urban landscape.

Before the restoration the painting was dark – the Christ's image was hardly visible. Its surface was covered by a thick, uneven layer of varnish, under which the loss of painting and netting of craquelure were visible. In some places the canvas was loosened and deformation was observed.

When the painting was dismantled, it was discovered that there is no original underframe, and the painting is nailed onto a planed board shield that has served also as the back part of the altar structure. Upon removing the canvas from the base, a hole was discovered in the lower part of it from a shot of a bullet. To adjust the painting to the base during its historical exhibition, its edges have been cut off. During the restoration, a laboratory research has been carried out, in the course of which surface repainting and increased bacterial damage have been detected. During the restoration, the surface was cleaned, secured, disinfected, its deformation eliminated, the layer of varnish and repainting made thinner, restoration undercoat layer applied in places of paint loss, new edges were strengthened, the painting was drawn onto a new stretcher frame, toned and a new layer of varnish was applied.

After its restoration, the painting has been exhibited in the historic location, so that the public could admire the quality and nuances of the authentic Baroque art.

Attēli / photos: B. Ekere, E.Oma

VITRĀŽA "KALĒJCIEMA ĢERBONIS" (1664) LIPAĪĶU LUTERĀNU BAZNICĀ

Talsu novads, Turlavas pagasts, Turlava

Īpašnieks: Lipaiķu evaņģēliski luteriskā draudze

Restauratori: Sandra Utāne, Inta Tiltiņa, Jānis Embreks

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2020

Vitrāža veidota vairoga formā, kurš ar svina dzīslu iestrādāts plāna bezkrāsaina stikla loksnē, kas koka rāmī iestiprināta no ārpuses ar nagliņu un lineļlas ķites palīdzību, jo apgriezta, piemērojot no jauna izgatavotajam loga rāmim kāda iepriekšēja remonta laikā. Ģerboņa centrā attēlota lakta, uz kuras novietots zils trauks ar āmuriem abās pusēs. Ovālu ieskauj dzeltenīga, ar sudraba sāļiem tonēta stikla josla, bet ap to izvietoti seši gaiši zaļgana stikla šabloni, kuru ārējā līnija veido t.s. itāļu vairogu. Restaurācija bija nepieciešama, jo bija saskatāmas svinojuma deformācijas, stikla plīsumi un citi bojājumi ārējās vides ietekmē. Lai gan vitrāža varonīgi turējusies savā vietā gadsimtiem ilgi šķietami labā stāvoklī, tomēr, izņemot no rāmja, tā sadalījās, jo trūka perimetrālā svina, bet svina dzīslas, kam jāsatur vitrāža, bija kļuvušas sausas un trauslas, salūzušas, vietām zudušas. Arī stikla virsma vietām korodējusi, bet, to notīrot, atklājās arī vairāk plīsuma vietu, dažas no tām – ļoti senas, jau samelnējušas. Pēc notīrīšanas sekoja plīsumo stiklu līmēšana ar lēnas iedarbības līmi un, lai nodrošinātu objekta stabilitāti, izīrušo svina dzīslu nomaiņa ar atbilstoša platuma svina dzīslām. Atjaunotajā koka rāmī vitrāža iestiprināta ar nagliņu un lineļlas ķites palīdzību. Pēc restaurācijas tā atkal nodota gādīgo draudzes locekļu rīcībā ar aicinājumu uzraudzīt un sargāt unikālo mākslas vērtību.

STAINED GLASS 'KALĒJCIEMS COAT OF ARMS' (1664) IN LIPAĪĶI LUTHERAN CHURCH

Talsi Municipality, Turlava Parish, Turlava

Owner: Lipaiķi Evangelical Lutheran congregation

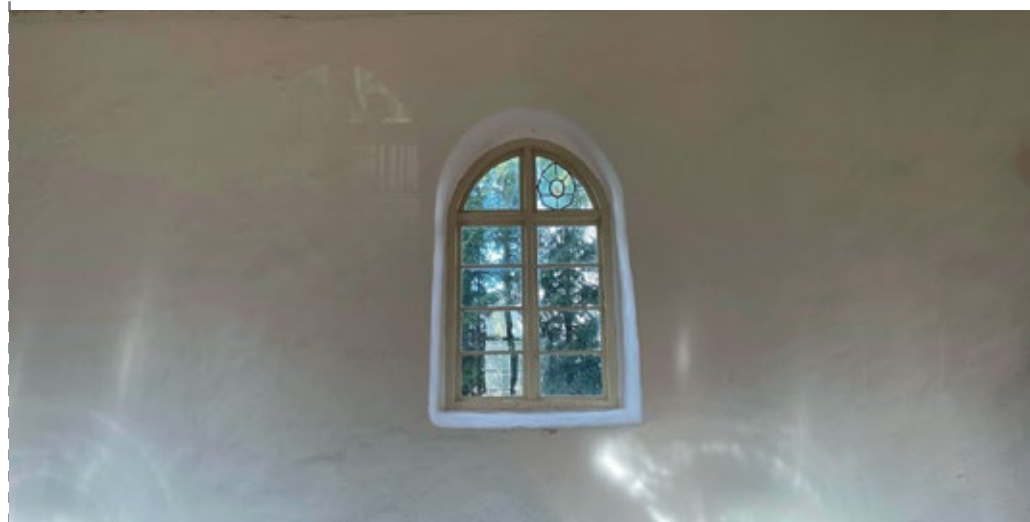
Restorers: Sandra Utāne, Inta Tiltiņa, Jānis Embreks

Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board

Restoration period: 2020

The stained glass is shaped like a shield, embedded with a lead came in a thin sheet of colourless glass, which is fastened into a wooden frame from outside with the help of nails and linseed oil putty, as it was trimmed by applying to the newly manufactured window frame during some previous repair. The centre of the coat of arms depicts an anvil on which there is a blue bowl with hammers on both sides. The oval is surrounded by a yellowish, silver salt toned glass strip, there are six light greenish glass templates around it, the outer line of which forms the so-called Italian shield. Restoration was necessary because of visible deformation of lead, glass ruptures and other damages due to the environmental impact. Although the stained glass had kept its place heroically for centuries in seemingly good condition, when removed from the frame, it collapsed due to the lack of lead in its perimeter and since the lead comes had become dry and brittle, broken and partially lost. Also the surface of the glass had corroded in some places, but when it was cleaned more places of rupture were discovered, some of them – very old, already blackened. The cleaning was followed by gluing of the broken glass with slow-acting glue and, in order to ensure the stability of the object, the replacement of the broken lead comes with lead comes of appropriate width. The stained glass is fastened into the restored wooden frame with nails and linseed oil putty. After the restoration, the stained glass has been put at the disposal of the caring members of the congregation with an appeal to safeguard and protect the unique piece of art.

Attēli / photos: E. Orna

Dace Čoldere

SV. TRĪSVIENĪBAS BAZNĪCAS FASĀDES UN PORTĀLI

Liepāja, Lielā iela 9

Īpašnieks: Liepājas Sv. Trīsvienības evaņģēliski luteriskā draudze

Projekts: SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa"

Restaurācijas darbu veicējs: SIA "UPTK"

Finansējums: Eiropas Reģionālās attīstības fonds, draudze, Liepājas pilsētas pašvaldība

Restaurācijas laiks: 2018–2020

Imants Lancmanis grāmatā "Liepāja no baroka līdz klasicismam" raksta: "Ne jau aiz pārmērīgas dievbijības, bet vēloties sevi parādīt, apliecināt pilsētas nozīmi feodālās Kurzemes priekšā, Liepāja radīja šo pilsoņu katedrāli, grezno parādes ēku, tik dīvaini svešu un neiederīgu koka noliktavu fonā un prātīgo birģeļu dzīves stilā [...] pilsēta uzņēmās ārkārtīgi smagu pasākumu, kas gadu desmitiem gūlās uz iedzīvotāju pleciem un tomēr laimīgi tika novests līdz galam." Smags šis pasākums izrādījies arī pēc gadsimtiem – ēkas uzturēšana un tehniskais stāvoklis sagādā rūpes joprojām. 2020. gadā ar fasāžu atjaunošanu noslēdzās baznīcas renovācijas projekts. Tās rezultātā ēka ieguvusi jaunu gaišu krāsojumu ar dažām nekrāsota smilšakmens detaļām. Ņemot vērā baznīcas unikālo arhitektūru un ļoti problemātisko tehnisko stāvokli, darbu gaitā nācās vienoties par vairākiem kompromisiem. Viena no sarežģītākajām noslēguma epizodēm bija centrālā (rietumu) portāla konservācija un restaurācija. Piejūras klimata ietekmē smilšakmens degradācija un labošana sākusies jau pirms daudziem gadiem. Diemžēl šie pielabojumi nav stabilizējuši pieminekļa tehnisko stāvokli, bet gan devuši tikai īslaicīgu vizuālo efektu. Šobrīd elegantās rokoko skulptūras ir kritiskā stāvoklī, un, lai tās saglabātu kā unikālus laikmeta lieciniekus un paraugus iespējamai kopiju izgatavošanai, tās novietotas uzglabāšanai iekštelpās. Pārējo smilšakmens detaļu virsma nostiprināta bez plastikas pielabošanas un krāsošanas, atstājot turpmākos risinājumus gudrākai nākotnei.

FACADES AND PORTALS OF HOLY TRINITY CATHEDRAL

Liepāja, Lielā iela 9

Owner: Liepāja Holy Trinity Cathedral's Evangelical Lutheran congregation

Design: SIA *Arhitektoniskās izpētes grupa*

Restorer: SIA *UPTK*

Funding: European Regional Development Fund, congregation, Liepāja City Municipality

Restoration period: 2018–2020

Imants Lancmanis writes in the book 'Liepaja from Baroque to Neo-Classicism': 'Not out of excessive devotion to God, but wishing to show themselves, to assert the importance of the city in front of the feudal Courland, Liepāja created this citizens' cathedral, the ornate parade building, so strangely foreign and not fitting on the background of wooden warehouses and in the life-style of the wise burghers [...] the city undertook an extremely difficult effort which lay on the shoulders of the inhabitants for decades and yet was happily brought to an end.' This event has proved to be difficult also after centuries – the maintenance and technical condition of the building is still a concern. In 2020 the renovation project of the church was completed with the renovation of its facades. As a result, the building has acquired a new light colouring with some details of unpainted sandstone. Taking into account the unique architecture of the church and the very problematic technical condition, several compromises had to be made in the course of the works. One of the most complicated closing episodes was the preservation and restoration of the central (western) portal. Under the influence of the seaside climate, the degradation and repairs of sandstone has already begun many years ago. Unfortunately, these repairs have not stabilised the technical condition of the monument, but have only given a temporary visual effect. Currently, the elegant rococo sculptures are in critical condition, and in order to preserve them as unique witnesses of the era and specimens for possible making of copies, they have been placed for indoor storage. The surface of the rest of the sandstone parts has been fixed without correcting the plastic and painting, leaving the further solutions for a smarter future.

Dace Čoldere

Attēli / photos: M. Muļnieks, J. Bula, L. Skujāne

CROIX PATTÉE GLEZNOJUMS

Aizpute, Liepājas iela 3, Sv. Jāņa luterāņu baznīca

Īpašnieks: Aizputes autonomā evaņģēliski luteriskā draudze

Restauratore: Zane Kēlere

Finansējuma avots: pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2020

Aizputes dievnams atradies Kurzemes bīskapa pils teritorijā, kuru kopš 1290. gada izmantoja bīskapijas domkapituls. Sv. Jāņa Evaņģēlista baznīca avotos minēta 1378. gadā. Baznīcā notikušas daudzas pārbūves, bet viduslaiku ķieģeļu mūra konstrukcija saglabājusies ziemeļu pusē. 2020. gadā remontdarbu laikā virs ziemeļu ieejas portāla zem sekundārā apmetuma slāņa tika atklāts uz apmetuma ar cirkuli ievilkts un krāsots sarkans krusts ar konkāviem zariem un noapaļotām malām. Šādas konfigurācijas krusti pieder t. s. *Croix pattée* jeb *Croix pattée alésée arrondie* tipam, un tā sarkanais tonis uz balta fona atbilst Tempļiešu ordeņa heraldiskajam simbolam. Iespējams, gleznojuma datējums saistāms ar senāko bīskapijas Doma būvperiodu.

Mehāniski atdalot apmetuma kārtu, uz virsmas bija izveidojušies nospiedumi; gleznojuma kreisā apakšējā daļa – zudusi. Pēc atsegšanas virsmai uzklāta pelēka akrila masa. Vietām apmetums bija atdalījies no pamatnes. Restaurācijas laikā gleznojuma virsma attīrīta no akrila javas un netīrumu slāņa; stiprināta apmetuma struktūra, to piesūcinot ar silīcijskābes ēsteri; veikta tā piestiprināšana pie mūra, lietojot dispersijas kaļķa injekcijas; krāsas slāņa nostiprināšana ar akrila līmi; apmetuma zudumu aizpildīšana ar dispersijas kaļķa/smiltis apmetumu; izlīdzinošā slāņa uzlikšana ar oriģinālam pielīdzinātu smalku kaļķa/smiltis apmetumu; restaurācijas grunts iepildīšana izbirumos, rekonstrukcija ar matētām akrila lazūras krāsām; tonēšana un retuša, punktējot ar akrila krāsām un uzklājot caurspīdīgu krāsas slāni.

Jaunatklātais artefakts sava retuma un tipoloģijas dēļ ir ļoti vērtīgs Latvijas viduslaiku sakrālās mākslas piemērs, kas, pateicoties saudzīgai restaurācijai, saglabāts nākamībai un tālākai izpētei.

CROIX PATTÉE PAINTING

Aizpute, Liepājas iela 3, St. John's Lutheran Church

Owner: Aizpute Autonomous Evangelical Lutheran congregation

Restorer: Zane Kēlere

Funding: own funds

Restoration period: 2020

Aizpute church was once in the territory of Courland bishop's castle, which was used by Diocesan Chapter since 1290. St. John's Evangelist church is mentioned in the sources back in 1378. The church has undergone many modifications, but the medieval brickwork structure has been preserved on the northern side. In 2020, during repairs, a red cross with concaving branches and rounded edges was discovered above the northern entrance portal under a layer of secondary plaster. The crosses of this configuration belong to the so-called *Croix pattée* or *Croix pattée alésée arrondie* type, and its red on a white background corresponds to the Heraldic symbol of the Order of the Knights Templar. The date of the painting could be related to the oldest construction period of the Diocese Dome.

By mechanically separating the plaster layer, imprints had been made on its surface; the lower left part of the painting was lost. After uncovering the surface, it was covered by grey acrylic mass. In some places the plaster had separated from the base. During restoration, the surface of the painting was cleaned from acrylic mortar and a layer of dirt; structure of plaster was strengthened by saturating it with silicic acid ester; it has been attached to the wall by applying dispersion lime injections; the paint layer was attached to the wall with acrylic glue; plaster losses were compensated with dispersion lime/ sand plaster; a levelling layer of fine lime/sand plaster aligned to the original was applied; restoration priming was filled into lost parts, reconstruction was performed with matte acrylic glazing paints; toning and retouching was done by dotting with acrylic paints and applying a transparent paint layer.

The newly discovered artefact is a very valuable example of Latvian medieval sacred art due to its rarity and typology, that due to the gentle restoration, is now preserved for the future and further research.

Anna Ancāne

Attēli / photos: K. Savina, E. Orma

SALONA DUBULTĀS KRĀSNS RESTAURĀCIJA

Saldus novads, Jaunaucē pagasts, Jaunaucē muiža

Īpašnieks: Saldus novada pašvaldība

Projekts: Inguna Balcere (biedrība “Mēs – Jaunaucēi”)

Restaurators: podniekmeistars Ojārs Grāvis (SIA “Dzirņkalns”)

Konsultante: Elga Zariņa

Autoruzraudzība: Ingrīda Leiba

Finansējums: Valsts kultūrkapitāla fonds

Restaurācijas laiks: 2021

19. gadsimta pirmās puses dubultkrāsns ir viena no septiņām oriģinālajām krāsnīm muižas kungu mājas pirmajā stāvā. Krāsns greznākā puse mūrēta no balti glazētiem podiņiem, vidusdaļā garenos podiņos ierāmēts sievietes cilnis, augšdaļa rotāta ar ornamentētu frīzu joslu, bet izvērstās sānu daļas – ar pilastriem. Laika gaitā krāsns deformējusies, iekšējais oderējums izdedzis, podiņi bojāti, bet viens no lielajiem centrālajiem podiņiem nomainīts pret pieciem mazākiem citās krāsns podiņiem. Aizmugurējā daļa, kas izbūvēta otrpus sienas, 20. gadsimta otrajā pusē pārveidota, sākotnējo apjomu aizvietojo ar nekvalitatīviem līdzēnā plāknē mūrētiem podiņiem.

Restaurācijas laikā krāsns abas daļas pilnībā demontētas, oriģinālie podiņi, tos izjaucot, rūpīgi marķēti, restaurēti darbnīcā Rīgā un novietoti atpakaļ sākotnējā vietā. Aizmugurējās krāsns daļas podiņi nomainīti ar hronoloģiski iederīgākiem, iebūvēts oderējums un restaurēta saglabājusies krāsns mute. Profesionāli izpildītās restaurācijas gaitā atgūta krāsns vizuālā kvalitāte un atjaunoti zudušie elementi. Pēc blakus telpu krāšņu analoģiem izgatavotas un uzstādītas trīs vāzes. Atjaunojot krāsns vēsturisko uzbūvi, vienlaikus atgūta tās ugunsdrošā funkcionalitāte.

Dubultkrāsns restaurācija noslēdz gandrīz desmit gadu ilgu posmu, kurā, pateicoties kungu mājas saimnieku nerimstošai enerģijai un pieaicināto prasmīgo meistarību iemaņām, īstenota pilna apjoma mākslas pieminekļa – septiņu krāšņu – restaurācija.

Attēli / photos: J. Mikulska, O. Grāvis

DRAWING-ROOM DOUBLE HEATING STOVE RESTORATION

Saldus Municipality, Jaunaucē Parish, Jaunaucē Manor

Owner: Saldus Municipality

Restoration design: Inguna Balcere (Mēs — Jaunaucēi association)

Restorer: ceramist Ojārs Grāvis (SIA Dzirņkalns)

Consultant: Elga Zariņa

Supervision: Ingrīda Leiba

Funding: State Culture Capital Foundation

Restoration period: 2021

The double stove was built in the first half of the 19th century and is one of the seven original stoves on the ground floor of the manor house. The more ornate side of the stove is made of white-glazed tiles, in the middle of which there is a sculpted shape of a woman in a frame. At the top, it is decorated with a patterned frieze section, and on the protruding sides, with pilasters.

Over time, the stove had lost its shape; its inner lining burned out, the tiles were damaged, and one of the large central tiles was replaced with five smaller tiles from another stove. The rear part of the stove, built on the other side of the wall, was modified in the second half of the 20th century, replacing the original object with low-quality tiles laid on an even plane.

During the restoration, both sections of the stove were completely dismantled; the original tiles, carefully labelled as part of the dismantling, were restored in a workshop in Riga and put back in their original place. The tiles of the rear part of the stove were replaced with ones more appropriate for the period; lining was installed inside the stove, and the preserved stove mouth was restored. With this professional restoration, the stove regained its visual quality and its lost elements. Three vases were made copying similar vases on stoves in adjoining rooms and installed. With the restoration of the historic structure of the stove, it could once again be used for its primary purpose without jeopardising fire safety.

The restoration of the double stove completes a period of almost ten years that it took to recover all the seven stoves of the building, which are an object of artistic heritage, with the tireless energy of the building's owners and the skills of the craftsmen they hired.

Jana Mikulska

BARONA KABINETA RESTAURĀCIJA

Saldus novads, Jaunaucē pagasts, Jaunaucē muiža

Īpašnieks: Saldus novada pašvaldība

Izpēte: Līga Jansone

Restauratori: Māris Gulbis, Līga Jansone, Ieva Soprase, podniekmeistars

Ojārs Grāvis (SIA "Dzirnkalns"), Gatis Pūpols

Autoruzraudzība: Dzintra Putniņa

Finansējums: Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai, Valsts kultūrkapitāla fonds

Restaurācijas laiks: 2019–2021

Atšķirībā no daudzām citām muižu ēkām Jaunaucē liktenis bijis labvēlīgs – tā vienmēr bijusi zem jumta un apdzīvota. Jau daudzus gadus soli pa solim notiek pils atjaunošana. Vācot finanšu līdzekļus, pētot objektu un pulcinot profesionālus restauratorus, katra epizode šajā procesā ir pārdomāta.

2021. gadā atjaunotajām telpām pievienojās restaurēts kabinets. Telpā veikta ļoti pamatīga un rūpīga izpēte, kas kalpoja par pamatu tās interjera apdares atjaunošanai. Korekti atveidots telpas krāsojums ar polihromu ornamentālu joslu gar sienas augšmalu un pilastu marmorējumu. Restaurētas telpas sarkankoka durvis, zudušo furnitūru aizvietojo ar piemērotiem izstrādājumiem. Lai pilnveidotu telpas koptēlu, atjaunots parketa iesegums, par paraugu izmantojot saglabājušos oriģinālā parketa fragmentu.

Izmantojot nedaudzās saglabājušās (pašā aizmūrētajā un noķēpātajā kamīnā un pils bēniņos atrastās) marmora detaļas un balstoties uz esošajiem gabarītiem, veikta kamīna dekoratīvās apdares rekonstrukcija, integrējot tajā šīs detaļas. Tā kā kamīna novietne bija saglabājusies sākotnējā, atjaunota arī iespēja to kurināt. Atjaunotas dekoratīvās detaļas un iespēja kurināt arī balti glazētajai podiņu krāsnij. Ēkā saglabājušās vairākas šādas krāsnis, kas cita pēc citas tiek restaurētas. Pateicoties ēkas saimnieku neatlaidībai un pacietībai, kas apvienojas ar restauratoru prasmēm, pils interjeru restaurācija norisinās, izmantojot un respektējot katru informācijas drumslu un oriģinālo detaļu.

BARON'S STUDY RESTORATION

Saldus Municipality, Jaunaucē Parish, Jaunaucē Manor

Owner: Saldus Municipality

Research: Līga Jansone

Restorers: Māris Gulbis, Līga Jansone, Ieva Soprase, ceramists Ojārs Grāvis (SIA *Dzirnkalns*), Gatis Pūpols

Supervision: Dzintra Putniņa

Funding: European Agricultural Fund for Rural Development, State

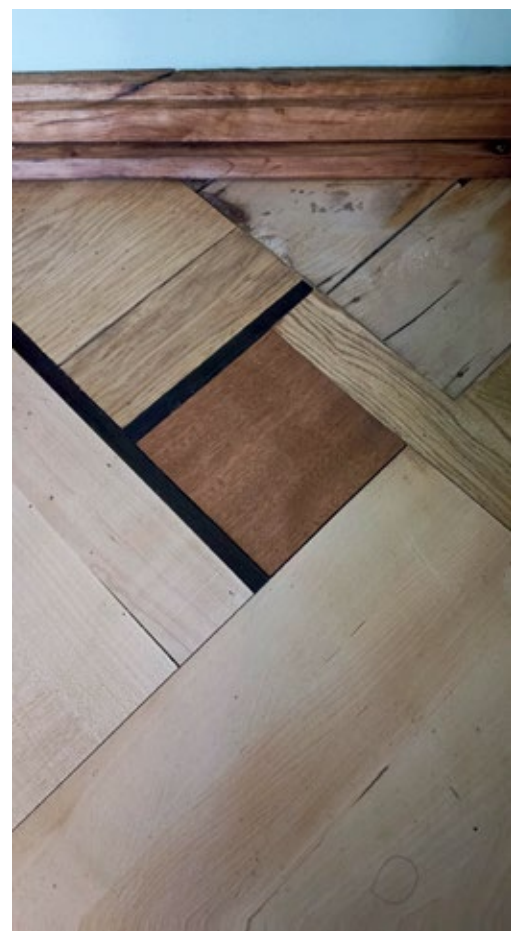
Culture Capital Foundation

Restoration period: 2019–2021

Unlike many other manor houses, Jaunaucē has had a good life: it was always inhabited and never lost its roof. The restoration of the manor has gone on step-by-step for many years. Every phase of this process was well-planned, from raising the funds, to surveying the site, to bringing together professional restorers. In 2021, a restored study became yet another one of the renovated rooms in the house. It was thoroughly and meticulously researched, and the results of this work served as the basis for the restoration of its interior finish. The colour-scheme of the room was correctly restored with a multi-colour pattern band along the upper edge of the wall and the marbling of the pilasters. The mahogany doors of the room were also restored, and the lost hardware was replaced with appropriate products. Parquet flooring was restored to improve the overall appearance of the room, using a preserved fragment of the original parquet as a model.

Using the few marble pieces that survived (left over in the fireplace, which had been bricked up and damaged, and in the house's attic), and based on the existing dimensions, the decor of the fireplace was reconstructed, integrating those pieces in it. With the original setup of the fireplace still in its place, its function could also be restored. Decorative details were also restored in the white-glazed tile stove, which can also now be used as intended. Several of these ovens have been preserved in the building and are being restored one by one.

Thanks to the perseverance and patience of the owners of the building, combined with the skills of the restorers, the restoration of the manor's interiors uses and takes into account every crumb of information and every piece of the original furnishings.

Attēli / photos: J. Mikulska, A. Gulbe

SKULPTŪRAS "ĻAUNDARI" NO "GOLGĀTAS" GRUPAS

Tukuma novads, Kandava, Kandavas luterāņu baznīca

Īpašnieks: Kandavas evaņģēliski luteriskā draudze

Restauratore: Anna Kozorovicka

Finansējums: Valsts kultūrkapitāla fonds

Restaurācijas laiks: 2020–2022

Kandavas "Ļaundaru" skulptūras gan stilistikas, gan izpildījuma kvalitātes ziņā atšķiras no visa, kas Kurzemē atrodams 17. gadsimta beigās un arī vēlākos gados. Šī izcilība devusi vielu gan pētnieku pārdomām, gan leģendu cienītāju versijām par to izcelsmi un likteņgaitām. Pavisam uzskatot skulptūru foto pirms un pēc restaurācijas veikšanas, var šķist, ka nekas nav darīts – skulptūru gaišais krāsojums joprojām mazliet nobružāts, redzamas arī dažas plaisas!

Izvēlēta saudzējoša un ļoti delikātā pieeja orientēta uz objekta nākotnes eksistences nodrošinātu un visas tā "taustāmās" vēstures saglabāšanu, netiecoties restaurācijas rezultātā iegūt objektu, kas līdzinātos iedomātam sākotnējam tā veidolam. Skulptūras atbrīvotas no netīrumiem un birstoša virsējā krāsu slāņa, nostiprināta koksne un krāsu slānis, iznīdēti ķirmji (kas paņēma neparedzēti daudz laika un pūļu), savienotas atdalījušās skulptūru daļas (izņemot plaukstas un pēdas, kuru pievienošana prasītu pārāk lielus nepamatojamus rekonstrukcijas apjomus; tās saglabātas iespējamai turpmākai rekonstrukcijai), konservētas metāla daļas (naglas), veikta saudzīga retuša, un tās sagatavotas eksponēšanai. Īpaši liela uzmanība tika pievērsta abu objektu izpētei, lietojot gan pierastās ķīmiskās analīzes, gan dendrochronoloģiju, datortomogrāfiju, rentgena caurskati un citas metodes.

Pētījumu gaita un rezultāti, kā arī veikto darbu apraksts fiksēts apjomīgā restaurācijas pasē, kas būs pieejama pētniekiem nākotnē.

'VILLAINS' SCULPTURES FROM THE 'GOLGOTHA' GROUP

Tukums Municipality, Kandava, Kandava Lutheran Church

Owner: Kandava Evangelical Lutheran Church congregation

Restorer: Anna Kozorovicka

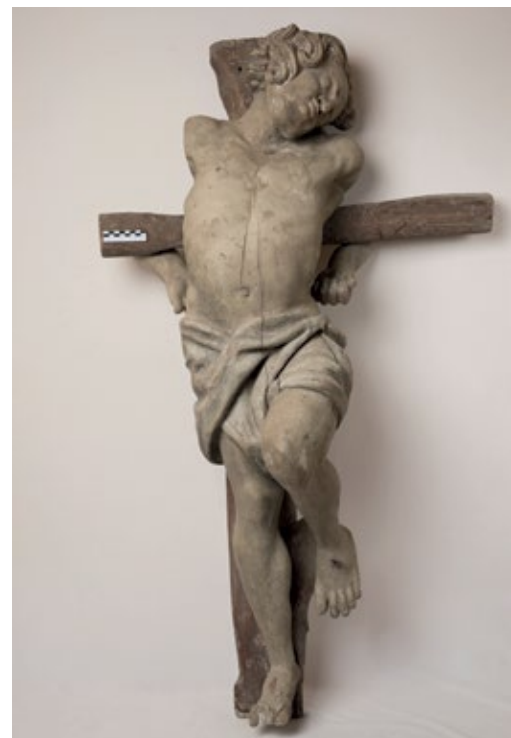
Funding: State Culture Capital Foundation

Restoration period: 2020–2022

In terms of their style and technical quality, the 'Villains' sculptures in Kandava differ from anything else from the end of the 17th century and later years that one can find in Kurzeme. The excellent quality and the possible origins and life story of the sculptures have given food for thought to both researchers and lovers of legends. A cursory glance at the photographs before and after the restoration could give the impression that nothing was done: the light-coloured paintwork on the sculptures is still a bit worn, and there are a few visible cracks! The very sensitive and delicate approach was chosen to ensure that the object can continue to survive in the future and to preserve its tangible history in its entirety without aiming to restore its presumably original form as closely as possible. Dirt and the loose top coat of paint were removed from the sculptures, and the timber and paintwork were reinforced. Another task was to exterminate the furniture beetles, which took an unexpected amount of time and effort. Detached parts of the sculptures were reassembled (except for the hands and feet, which would have required unreasonable amounts of reconstruction; they were preserved for possible reconstruction in the future). Metal parts (nails) were preserved. The sculptures were gently retouched and prepared for display. Particular attention was paid to the study of the two objects using conventional chemical analyses, as well as dendrochronology, computer tomography, X-ray scanning, and other methods.

The progress and results of this research, as well as a description of the work carried out, are recorded in a large restoration report that will be available to future researchers.

Dace Čoldere

Attēli / photos: B. Ekere, V. Troicka

ALTĀRGLEZNA "GOLGĀTA" (JOHANS LĒBEREHTS EGINKS, 1833)

Kuldīgas novads, Laidu pagasts, Valtaiķi, Valtaiķu luterāņu baznīca

Īpašnieks: Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca

Restauratori: Zane Kēlere, Dmitrijs Laščetko

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2021–2022

Bija pierasts šo gleznu skatīt patumšā, dzeltenbrūnā koptonī, kas gan noslēpa nodilumus un plisumus gleznas apakšdaļā, gan iegremdēja tumšās ēnās figūru rokas, tērpus un daļēji arī smalki veidotos seju vaibstus. Aplūkojot tuvāk, varēja saskatīt audekla plisumus, skrandas un nemākulīgi pārzīmēto uzrakstu gleznas apakšējā daļā. Glezna ilgojās pēc prasmīga un iejūtīga restauratora roku pieskāriena.

Sākot restaurācijas darbus, atklājās daudz trūkumu un bojājumu, ko glezna bija iemantojusi, pacietīgi kalpojot šai vietā gandrīz divsimt gadu. Tumšais koptonis izrādījās pārgleznojumi kombinācijā ar iekrāsotu eļļas laku un krietnu netīrumu kārtu. Šo kārtu noņemot, atklājās, ka mums nezināmie labotāji daļēji skāruši arī krāsu slāni, to noberžot, bet audekla zudumus aizvietojuši ar papīru.

Kā sākotnēji "ieprogrammēts" bojājums uzskatāms vertikāls audekla plisums gleznas augšējā daļā, ko izraisījusi apakšrāmja pusaploces forma apvienojumā ar koksnes mūžīgo īpašību "staigāt". Restaurācijas darbu gaitā šī "staigāšanas" iespēja novērsta, uzlabojot apakšrāmja konstrukciju.

Likvidēti neveiklie labojumi, noņemts biežais netīrumu un pārkrāsojumu slānis. Apakšējā daļā ar sadures metodi pieaudzēts audekls līdz pilnam formātam, pēc tam visa glezna uzdublēta uz jauna audekla.

Noslēgumā glezna ieguvusi arī lakas aizsargslāni un iespēju turpināt kalpošanu baznīcai, draudzei un sabiedrībai kā nozīmīga mūsu kultūras mantojuma sastāvdaļa.

'GOLGOTHA' ALTAR PIECE (JOHANN LEBRECHT EGGINK, 1833)

Kuldīga Municipality, Laidu Parish, Valtaiķi, Valtaiķi Lutheran Church

Owner: Evangelical Lutheran Church of Latvia

Restorers: Zane Kēlere, Dmitrijs Laščetko

Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board

Restoration period: 2021–2022

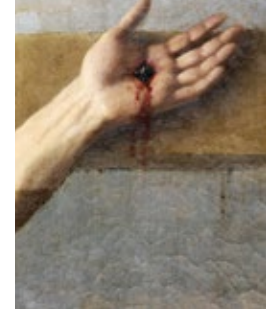
People were used to seeing this painting in a somewhat dark, yellowish-brown overall palette, which hid the worn-out and torn areas at the bottom of the painting and cast dark shadows over the hands, clothes, and, to some extent, the finely sculpted faces of the characters depicted in it. Closer inspection revealed tearing in the canvas, breaks, and a clumsily redrawn inscription at the bottom of the painting. The painting yearned for the skilful and sensitive touch of a restorer.

As the restoration began, it revealed much of the damage that the painting had acquired over the almost 200 years of its life. The dark overall palette of the painting turned out to be a combination of oil varnish, a later addition, and a significant layer of dirt. As the dirt went away, it was found that the unknown people trying to repair the painting also abraded the paint layer, replacing the missing canvas with paper.

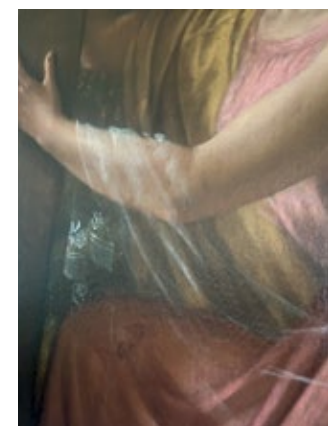
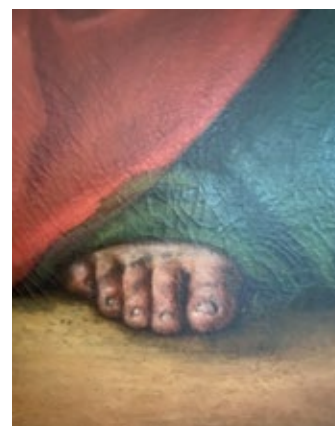
A vertical tear in the canvas in the upper part of the painting is thought to have been 'programmed' into it from the start, as it was caused by the semi-circular shape of the canvas stretcher, and the tendency of the wood to shrink and swell. During the restoration, further movement in the wood was prevented by improving the canvas stretcher's structure.

Clumsy repairs were removed, and a thick layer of dirt and overpainting was removed. The lower part of the canvas was extended using a butt-joint method, and then the whole painting was copied on a new canvas.

Finally, the painting was coated with a protective layer of varnish, making it possible for it to continue to be used in service of the church, its congregation, and the general public as an important part of our cultural heritage.

Attēli / photos: L. Skujāne, Z. Kēlere

ADATU FABRIKAS ATJAUNOŠANA

Kuldīga, Kalpaka iela 2; 4

Īpašnieks: Kuldīgas novada pašvaldība

Restaurācijas projekta autors: SIA “Zaigas Gailis birojs”

Restaurācijas darbu veicējs: personu apvienība “OCT”; SIA “Ostas celtnieks”

Finansējums: Eiropas Reģionālās attīstības fonda projekts “Jēkaba ceļa kultūras mantojuma un mākslas jaunrades magnēti”

Restaurācijas laiks: 2019–2022

Radās pārsteigums, kad šķietami nepievilcīgās un līdz graustu stāvoklim nolaistās Kuldīgas ēkas Kalpaka ielā Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde nolēma virzīt iekļaušanai valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā. Izpētot objektu attīstību, tika atrasta spēcīga vietas identitātes zīme – “Adatu fabrika”. Zemes gabala apbūves sākumi saistāmi ar Hermanim Hiršmanam piederošo Adatu fabriku, kas šeit darbojās no 19. gadsimta 60. gadiem līdz 20. gadsimta sākumam. 1910. gadā ēkas ieguva administratīva centra lomu, kopš 1930. gada šeit atradās Kuldīgas slimnīca. Vietai bija nozīme Latvijas valsts neatkarības atjaunošanā un 1991. gada barikāžu laikā. Kuldīgas novada pašvaldība nolēma Kalpaka ielas ēkās izveidot Kuldīgas mākslas un izglītības koprades telpu “Adatu fabrika”. Atjaunošanas gaitā veikta vēsturisko ēku pārbūve un labiekārtots piegulošais skvērs. Saglabāta vēsturiskā pilsētbūvnieciskā un apbūves telpiskā struktūra, ēku būvapjoms un fasāžu arhitektoniskais risinājums ielas telpā, vērtīgi vēlāko laiku uzslāņojumi. Ēku restaurācijā un pārbūvē saudzētas visas izpētē konstatētās vēsturiskās liecības. Vēsturiskais būvapjoms papildināts ar jaunu stiklotu galeriju divos stāvos, kas atver iespējas mūsdienu ērtam lietojumam. Vieta ieguvusi jaunu tēlu, kvalitatīvi sakārtotu vidi, veiksmīgu kultūras mantojuma un mūsdienu arhitektūras sakausējumu – telpu radošumam.

RENOVATION OF NEEDLE FACTORY BUILDINGS

Kuldīga, Kalpaka iela 2, 4

Owner: Kuldīga Municipality

Restoration design: SIA *Zaigas Gailis birojs*

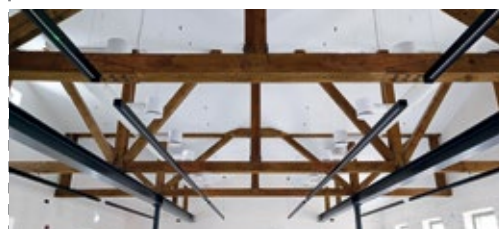
Restoration contractor: OCT consortium; SIA *Ostas celtnieks*

Funding: European Regional Development Fund project *Cultural Heritage and Artistic Creativity Magnets on the Way of St James*

Restoration period: 2019–2022

It came as a surprise when the National Cultural Heritage Board decided to propose a couple of seemingly unattractive and dilapidated buildings on Kalpaka Street in Kuldīga for inclusion on the list of cultural heritage sites protected by the state. A survey of the history of the site led to the discovery of a strong identity marker for the location: the *Needle factory*. The development of the area can be traced back to the needle factory owned by Hermann Hirschmann, which operated here between the 1860s and the early 20th century. From 1910, the buildings were used as an administrative centre, and after 1930, they were used by Kuldīga's hospital. The site played a role in the restoration of Latvia's independence and during the barricade events in 1991. Kuldīga Municipality decided to create the Kuldīga Art and Education Co-creation Space *Adatu fabrika* (Needle factory) in these buildings on Kalpaka Street. The renovation involved the reconstruction of the historic buildings and improvements in the adjoining garden. The historic urban and spatial structure of the buildings, the original architectural design of the buildings and their street facades were preserved, as well as notable later layers. During the restoration and reconstruction of the buildings, all items of historical value found during the survey were preserved. The historical scope of the buildings was expanded with a new glazed gallery spanning two floors, enabling convenient modern use of the structures. This location has gained a new look, an improved environment, and a successful fusion of cultural heritage and modern architecture, fostering creativity inside the buildings.

Attēli / photos: E. Orna, J. Mikuljka

Juris Dambis

PAPES KOŅU ZVEJNIEKU CIEMA SĒTAS "KLIBIE" KŪTS-ŠĶŪŅA ATJAUNOŠANA

Dienvidkurzemes novads, Rucavas pagasts, "Klibie"

Īpašnieki: Ramona Frēliha, Jānis Bitenieks

Restaurācijas veicējs: nodibinājums "Kuršu iniciatīvu fonds"

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma, pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2021

Papes Ķoņu ciems ir unikāls vēsturisks zvejnieku ciems dabas parka "Pape" teritorijā. Tā plānojums un apbūve izveidojusies 19. gadsimta otrajā pusē un 20. gadsimta sākumā. Sētā "Klibie" saglabājusies dzīvojamā ēka, pagrabs, kūts-šķūnis un aka. 2017. gadā atjaunots vēsturiskais niedru jumta segums dzīvojamai ēkai, 2018. gadā – pagrabam.

Kūts-šķūnis sastāv no trīs daļām. Kūts daļa – gulbūves balķi uz mūra pamatiem. Šķūņa daļā – dēļu apšuvums. Piebūves daļā sienas veidotas no niedru kūļiem – Papes Ķoņu zvejnieku ciemā šī ir vienīgā šāda veida ēka, kas saglabājusies līdz mūsdienām.

Kūtij-šķūnim demontēti neatgriezeniski bojātais jumta segums, jumta kore un latojums. Piebūvei atjaunotas sienas, kas veidotas no niedru kūļiem. Atjaunots jumta latojums, ieklāts jauns niedru jumta segums 162 kvadrātmētru platībā un 25 centimetru biezumā. Pēc jumta seguma ieklāšanas montēta kore, ēkas galos uzstādīti dekoratīvie elementi. Montēti jauni vējdēļi.

Zvejnieku sētas "Klibie" ēku atjaunošanā izmantoti dabiski vietējie būvmateriāli. Jumtu iesegumam izmantotas niedres, kas kalpo 50–100 gadu. Ēkas atjaunotas apkārtējai videi un cilvēka veselībai draudzīgā veidā. Atjaunošanas darbu laikā interesenti varēja piedalīties niedru jumtu seguma ieklāšanas atvērtajā darbnīcā.

Pēc atjaunošanas zvejnieku ciema sētas "Klibie" ēkas turpina būt spilgts reģionam atbilstošs tautas celtniecības piemērs.

KLIBIE FARM AT KOŅI FISHING VILLAGE IN PAPE LIVESTOCK SHED/BARN RENOVATION

Dienvidkurzeme Municipality, Rucava Parish, Klibie

Owners: Ramona Frēliha, Jānis Bitenieks

Restoration contractor: Kuršu iniciatīvu fonds foundation

Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board, own funds

Restoration period: 2021

The Ķoņi settlement in Pape is a unique historical fishing village located within Pape Nature Park. Its layout and buildings date from the second half of the 19th century and the early 20th century. The preserved structures of *Klibie* farm include the residential building, the cellar, the livestock shed/barn and the well. In 2017, the historic thatch roof of the residential building was restored, and in 2018, that of the cellar.

The shed/barn consists of three parts. The shed part is built of logs on a masonry foundation. The barn part has plank lining. The walls of the annexe were built using thatch bundles: this is the only building of this kind to survive in the Ķoņi fishing village in Pape.

Irreversibly damaged roofing, the roof ridge, and lathing were removed from the shed/barn. The thatch-bundle walls of the annexe were restored. The roof lathing was renovated, with new 25 cm-thick thatch roofing covering 162 square metres. After the roofing was installed, the roof ridge was installed, and decorative elements were installed at the ends of the building. New wind deflector pieces were installed.

Natural, local construction materials were used for the renovation of the *Klibie* fishing farm. The thatch used for the roofing lasts 50 to 100 years. The buildings were renovated in a way that is safe for the environment and human health. During the restoration, the farm's guests could take part in an open workshop on laying thatch roofing.

After the restoration, the buildings of the *Klibie* fishing village farm continue to be a striking example of popular construction in the region.

Attēli / photos: L. Skujāne

DŽĪVOJAMĀS ĒKAS RESTAURĀCIJA UN PĀRBŪVE PAR MUZEJA ĒKU

Liepāja, Kungu iela 24

Īpašnieks: Liepājas valstspilsētas pašvaldība

Projekts: pilnsabiedrība "Pils projekts"

Restaurācijas darbu veicējs: SIA "RERE Meistari"

Finansējums: Eiropas Savienības fonds "Izaugsme un nodarbinātība"

Restaurācijas laiks: 2020–2021

Nams, pazīstams kā Hoijeres kundzes viesnīca, pārstāv Liepājas baroka vecāko, 17. gadsimta pirmās puses, dzīvojamās ēkas tipu – uz mūra cokola celta vienstāva guļbūve statņu karkasā ar pildrežģa konstrukcijā veidotiem zeltiņiem un divslīpju kārniņu jumtu.

Ēkas tehniskais stāvoklis bija slikts – koka konstrukcijas bija skāruši mitruma, sēņu, trupes un koksngraužu bojājumi.

Veikta bojāto konstrukciju konservācija un protežēšana, sienas un griestu gleznojumu restaurācija, podiņu krāšņu un manteļskursteņa rekonstrukcija. Atjaunots telpu plānojums pirmajā stāvā, interjeri atjaunoti un rekonstruēti atbilstoši laikam no 17. gadsimta otrās puses līdz 18. gadsimta vidum. Restaurēti baroka perioda ornamentālie sienu gleznojumi. Otrajā stāvā atjaunota 19. gadsimta sienu apdare ar tapetēm, kas izgatavotas pēc ēkā atrastajiem oriģināliem. Restaurēti būvgaldniecības un metāla izstrādājumi. Izmantoti laikmetam raksturīgi materiāli un paņēmieni: trūkstošie elementi aizstāti ar atgūtiem vai jaunizgatavotiem pēc vēsturiskā parauga, logu aplodu blīvējumam izmantotas pakulas kaļķa pienā, jumta segumam – atgūti un jaunizgatavoti kārniņi. Galvenā fasāde un gala fasādes krāsotas ar kaļķa krāsu, pagalma fasādes darvotas ar pigmentētu darvu. Pildrežģa konstrukcijas zeltiņi izmantoti tā sauktais holandiešu ķieģeļu aizpildījums.

Vēsturiskās viesnīcas atjaunošanas un restaurācijas gaitā atgūts baroka ēkas vizuālais tēls, nepazaudējot autentiskuma sajūtu, kas ir īpaši būtiski, pielāgojot ēku interjera muzeja funkcijai.

RESIDENTIAL BUILDING RESTORATION AND REBUILDING AS A MUSEUM BUILDING

Liepāja, Kungu iela 24

Owner: Liepāja City Council

Design: Pils projekts general partnership

Restoration contractor: SIA RERE Meistari

Funding: Growth and Employment EU Fund

Restoration period: 2020–2021

This house, known as Mrs Hoyer's Inn, is an example of the oldest Baroque residential building type in Liepāja, dating from the first half of the 17th century: a single-storey log structure built on a masonry pedestal in a frame, with half-timbered gable ends and a tiled gable roof.

The building was in a poor technical state, with moisture, fungus, rot, and longhorn beetle damage in the wooden structures.

The damaged structures underwent conservation, with repairs of their individual elements. The wall and ceiling paintings were restored, with reconstruction of the tile stoves and walk-in fireplace. The first-floor layout was restored, and the interiors were renovated and reconstructed to look appropriate for the period between the second half of the 17th century and mid-18th century. The Baroque painted wall patterns were restored. On the second floor, the 19th-century wall finish was restored using wallpaper based on originals found in the building. Joinery and metal elements were restored. Materials and techniques typical of the period were used: missing elements were replaced with recovered or remade pieces based on historical models, tow soaked in lime water was used to seal the window frames, and recovered and remade tiles were used for the roofing. The main facade of the building and the facades of its ends were painted with lime paint, and the courtyard facades, with pigmented tar. The so-called Dutch brick fill was used in the half-timbered gable end.

The renovation and restoration of the historic inn brought back the appearance of the Baroque building without it losing the sense of authenticity, which was particularly important in adapting the building's interior for museum use.

Attēli / photos: K. Savina, E. Orma, L. Skujāne

RĪGAS REĢIONS/
RIGA REGION

RĪGAS ĢERBOŅA PLĀKSNE (1554)

Rīga, Mazā pils iela 19

Īpašnieks/apsaimniekotājs: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde
Restauratori: Madara Rasiņa, Inta Vanadžiņa, Edgars Riekstiņš
Izpēte: Indra Tuņa, Valdis Segliņš, Ģirts Stinkulis, Agnese Kukela, Maija Tīrzīte

Finansējums: Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde
Restaurācijas laiks: 2019–2020

Rīgas pilsētas ģerbonis darināts ap 1554. gadu, par ko liecina datējums tā centrā. Precīzas ziņas par tā sākotnējo atrašanās vietu nav. Vairākos vēstures avotos ģerbonis minēts Zilās Gvardes mantu noliktavas fasādē, kuru kara darbības rezultātā 1941. gadā sagrāva. 1957. gadā nolēma ģerboni iebūvēt tā pašreizējā atrašanās vietā ēku kompleksa “Trīs brāļi” atjaunošanas projekta ietvaros.

Vizuāli vērtējot, ģerbonis bija stabilā tehniskā stāvoklī, bet, veicot detalizētāku apsekojumu, atklājās vairākas problēmas, kuras būtiski ietekmēja tā turpmāko saglabātību. Akmens materiālam (kaļķakmenim) daudzviet konstatēta virsmas atslāņošanās, kas skārusi arī dziļākus akmens slāņus un sākotnējās polihromijas fragmentus. Uz virsmas konstatēti kukaiņi, kuri veicina krāsas saistvielas sairšanu. Visu ģerboni sedza atmosfēras un urbānie uzslāņojumi.

Darbus veica divās kārtās: izpētē un restaurācijā. Izpētē iesaistot dažādu nozaru speciālistus, ieguva vērtīgu informāciju ne tikai par ģerboņa tehnisko stāvokli, bet arī par tā sākotnējo bagātīgo polihromiju.

Restaurācijas gaitā veikta kartēšana, attīrīšana, konservācija, atsevišķu masu zudumu papildināšana, virsmas krāsošana, lai pasargātu to no atmosfēras iedarbības, kā arī nosēgumtiņa un palodzes maiņa.

Pateicoties visu iesaistīto pušu veiksmīgai sadarbībai, piemineklis ne vien tehniski stabilizēts, bet arī iegūta nozīmīga informācija, kas papildina zināšanas par kultūrvēsturisko mantojumu un tā pārmaiņām laikā.

COAT OF ARMS PLATE OF RĪGA (1554)

Rīga, Mazā pils iela 19

Owner /property managed by: National Heritage Board
Restorers: Madara Rasiņa, Inta Vanadžiņa, Edgars Riekstiņš
Research: Indra Tuņa, Valdis Segliņš, Ģirts Stinkulis, Agnese Kukela, Maija Tīrzīte

Funding: National Heritage Board
Restoration period: 2019–2020

The coat of arms of the city of Riga was made around the year 1554, as evidenced by the date in its centre. There is no exact information about its original location. In several historical sources the location of the coat of arms is mentioned to be on the facade of the Blue Guards warehouse, which was destroyed in 1941. In 1957, as a part of renovation project of the building complex “Three Brothers”, it was decided to place the coat of arms in its current location.

Visually, the coat of arms was in a stable technical condition, but a more detailed survey revealed several problems that significantly affected its future conservation status. Surface detachment has been found in many places for stone material (limestone), which has also affected deeper stone layers and fragments of the original polychrome. Insects have been found on the surface, which contribute to the disintegration of the paint binder. The entire coat of arms was covered by atmospheric and urban layers.

The works were carried out in two stages: research and restoration. By involving in the research specialists from different sectors, extensive information was obtained not only about the technical condition of the coat of arms, but also about its original rich polychrome.

During the restoration, mapping, cleaning, preservation, addition of mass losses, surface painting to protect the coat of arms from atmospheric influence, as well as change of the covering overhang and windowsill was performed.

Due to the successful cooperation of all the involved parties, not only technical stabilisation of the monument was achieved, but also important information has been obtained.

Ieva Jekševica

Attēli / photos: M. Rasiņa, J. Berga-Muižniece

IEEJAS PORTĀLS (1748)

Rīga, Palasta iela 2

Īpašnieks/apsaimniekotājs: VAS “Valsts nekustamie īpašumi”

Izpēte, projekts: SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”

Restaurācijas darbu veicējs: AS “Būvuzņēmums Restaurators”, Anete Grava

Finansējums: programma UNESCO Pasaules kultūras mantojuma “Rīgas vēsturiskais centrs” teritorijā esošo valsts ēku sakārtošanai – bīstamības un avārijas situāciju novēršanas pasākumu nodrošināšanai
Restaurācijas laiks: 2020

Ēka būvēta 18. gs. vidū kā Rīgas Doma virsmācītāja ģimenes māja. Lai gan 19. gs. 60.–80. gados pēc arhitekta Kārļa Johana Felsko projekta veiktas izmaiņas ēkas fasādē Palasta ielā 2, tā saglabājusi daudz sākotnējo elementu, tostarp dolomītakmens ieejas portālu. Tā tektoniskais risinājums, kura pamatā izmantoti klasisko orderu elementi – pilastri, kas balsta antablementu un noslēdzas ar segmentveida frontonu, organiski iekļaujas tā laika bagāto pilsētnieku ēku noformēšanas tradīcijās.

Portāla tehniskais stāvoklis pirms restaurācijas bija vērtējams kā stabils, bet atmosfēras ietekmes, intensīvā nolietojuma, kā arī dažādas kvalitātes remontdarbu rezultātā tas bija zaudējis sākotnējo vizuālo viengabalainību un estētiskās kvalitātes. Vietām bija redzamas akmens labojumu vietas, pilastros stiprināti metāla elementi. Tika konstatētas pilastru bāzes un pamatnes plaisas, akmens zudumi, mehāniski bojājumi. Vērojama virsmas erozija.

Restaurācijas darbu gaitā veikta papildu ķīmiskā izpēte, virsmas atsāļošana, oriģinālā materiāla attīrīšana, sekundāras remontjaves un metāla detaļu demontāža, akmens nostiprināšana, šuvju atjaunošana, virsmas hidrofbizācija. Darbi veikti, pievēršot lielu uzmanību portāla tehniskā stāvokļa stabilizācijai, eksponējot tā oriģinālo struktūru esošajā novecošanās stadijā, kā arī izvairoties no liekiem labojumiem. Tādējādi vēsturiskais stāsts par objektu saglabāts iespējami autentiski.

ENTRANCE PORTAL (1748)

Rīga, Palasta iela 2

Owner/managed by: VAS *Valsts nekustamie īpašumi*

Research, design: SIA *Arhitektoniskās izpētes grupa*

Restorer: AS *Būvuzņēmums Restaurators*, Anete Grava

Funding: programme for the arrangement of state buildings in the territory of the UNESCO World Cultural heritage site “Historic centre of Riga” – funding of resources for eliminating hazard and emergency situations

Restoration period: 2020

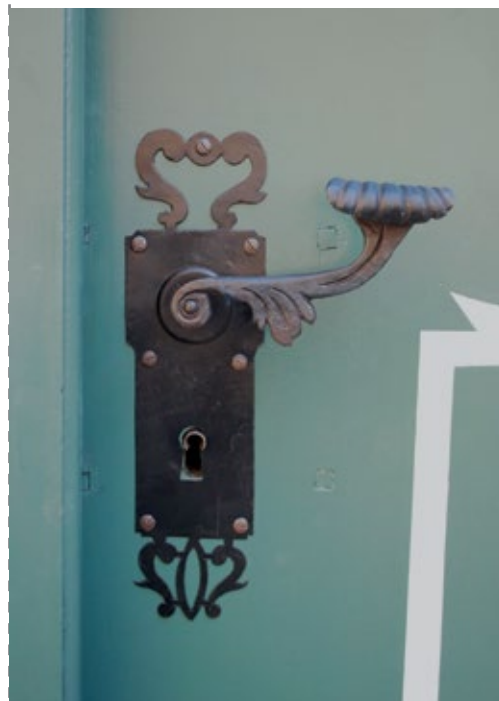
The building was built in the middle of the 18th century as a family house for the senior clergyman of Riga Dome Cathedral. Although in the 1860s – 1880s, changes were introduced in the facade of the building facing Palasta Street, as designed by architect Carl Johann Felsko, the building has retained many of its original elements, including its entrance portal of dolomite. Its architectonic solution, the basis of which are elements of classical orders – pilasters that support entablaments and end up with a segmental pediment – organically fits into the tradition of designing the rich town buildings of that time.

The technical condition of the portal before restoration was considered stable, but as a result of atmospheric influence, intense wear, as well as repairs of different quality, it had lost its original visual integrity and aesthetic quality. There were visible stone repair places, pilasters fortified with metal elements. Cracks in the base of the pilasters, stone losses, mechanical damages were found. Surface erosion was observed.

During the restoration, additional chemical research, surface desalting, cleaning of the original material, dismantling of secondary repair mortar and metal parts, securing of stones, seam restoration, and surface hydrophilization have been carried out.

The work has been carried out with great attention to stabilisation of the technical condition of the portal, exhibiting its original structure at the current stage of aging, and also avoiding unnecessary repairs. Thus, the historical story about the object has been preserved as authentic as possible.

leva Jekševica

Attēli / photos: I. Balode

JĒKABA KATEDRĀLES TORNIS

Rīga, Jēkaba iela 9

Īpašnieks: Rīgas Metropolijas Romas katoļu kūrija
Projekts: arhitekts A. Lapiņš, SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”
Izpēte: SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”
Restaurācijas darbu veicējs: AS “Būvuzņēmums Restaurators”
Finansējums: Latvijas Republikas Saeimas mērķfinansējums
Restaurācijas laiks: 2020

Rīgas Svētā Jēkaba baznīca celta 13. gs. sākumā, un tās pašreizējais apjoms veidojies pakāpeniskās pārbūvēs vairāku gadsimtu laikā. Pašreizējā torņa būvniecība pabeigta 16. gs. sākumā. Daļa no tajā atrodamajām koka konstrukcijām ir aptuveni 500 gadus senas, un tās uzskatāmas par vecākajām Latvijā.

Pirms restaurācijas darbiem tika secināts, ka ilgstošas mitruma iedarbības rezultātā vairākās zonās torņa koka konstrukcijās radušies trūpes bojājumi. Konstatēti arī koksnes kaitēkļu radīti bojājumi un citi defekti, tostarp vairākos mezglos zudušas tapas, kas negatīvi ietekmēja torņa konstrukciju tehnisko stāvokli. Tornī arī lielā skaitā mitinājās baloži ar visām no tā izrietošajām sekām.

Darbu gaitā torņa masīvās koka konstrukcijas gan mūra daļas iekšpusē, gan smailes daļā atfirītas, mainīti un protežēti trūpes bojātie elementi, lietojot tradicionālos būvkoku savienojumus. Nomainīts torņa smailes jumta segums, kas bija kalpojis ilgāk nekā 250 gadus un laika gaitā ievērojami cietis. Atsevišķi vēsturiskā kapara fragmenti saglabāti un izmantoti atkārtoti torņa dzegas zonā. Pateicoties tam, ka torņa smailes segumam lietots patinēts vara skārds, tornis saglabājis sev raksturīgo un visiem ierasto zaļgano toni, kas ir arī būtiska Rīgas panorāmas dominante. Veikta torņa pulksteņa mehānisma restaurācija, kā arī restaurēts un apzeltīts viens no pilsētas simboliem – torņa spicē 91,64 m augstumā sēdošais gailis.

THE TOWER OF THE CATHEDRAL OF ST. JACOB IN RIGA

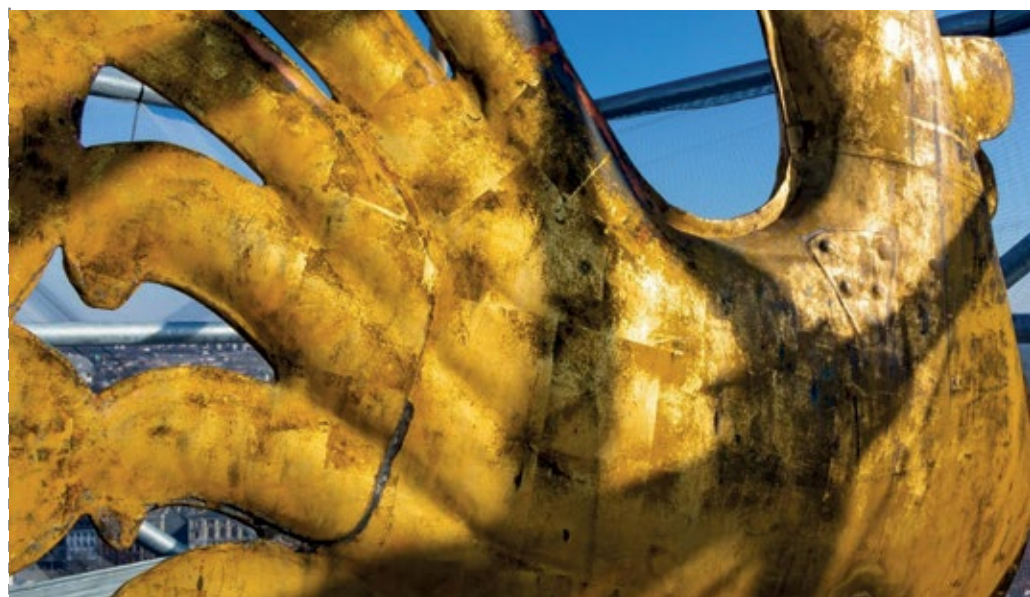
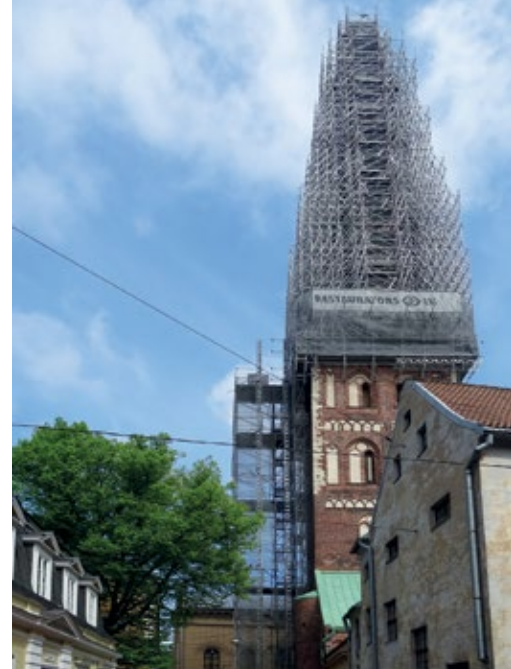
Rīga, Jēkaba iela 9

Owner: Riga Metropolis Roman Catholic Curia
Design: architect A. Lapiņš, SIA *Arhitektoniskās izpētes grupa*
Research: SIA *Arhitektoniskās izpētes grupa*
Restorer: AS *Būvuzņēmums Restaurators*
Funding: Subsidy of the Parliament of the Republic of Latvia
Restoration period: 2020

The Cathedral of St. Jacob in Riga was built at the beginning of the 13th century. The church was expanded over the course of several centuries. Construction of the current tower was completed at the beginning of the 16th century. A part of its wooden structures is about 500 years old and they are considered the oldest in Latvia.

Before the restoration, it was concluded that as a result of prolonged exposure to moisture, decay of the wooden structures of the tower has occurred in several zones. Damage caused by wood pests and also other defects have been detected, including pins had disappeared in several joints, which negatively affected the technical condition of the tower structures. The tower was also home to a large number of pigeons with all the resulting consequences.

In the course of the works, the massive wooden structures of the tower – both inside the masonry part, and in the part of the spire, - were cleaned, the decay-damaged parts were replaced and fortified by using the traditional connections among the beams. The roof covering of the tower steeple that had served for more than 250 years and had severely suffered over time was replaced. Some fragments of the historic copper have been preserved and reused in the zone of tower cornices. Due to the fact that a patinated copper and tin has been used for tower steeple covering, the tower has retained its characteristic and usual green tone which is also essential dominance of the Riga panorama. The clock mechanism was restored and also one of the symbols of the city – the rooster that sits atop the steeple at the height of 91.64 meters – was restored and gilded.

Attēli / photos: A. Holms, I. Marta

KRĀSNIS

Rīga, Zvārdes iela 1

Īpašnieks: Rīgas domes Īpašuma departaments
Projekts: SIA “Graf X”, arhitekts Ilze Krūskopa-Kaleine
Restauratori: Iveta Muižniece, Agnese Gulbe, Juta Gulbe,
krāšņu podnieks Ojārs Grāvis
Restaurācijas laiks: 2020

No gleznainās Borhertha muižas (*Borcherts Hof*) Pārdaugavā līdz mūsdienām saglabājusies vienīgi 18. gadsimta vidū celtā dzīvojamā ēka, ko uzskata par vienu no vecākajām koka būvēm Rīgā. Pašreiz tā iekļauta Rīgas Angļu ģimnāzijas kompleksā.

Pēc vairākkārtīgām pārbūvēm ēkai izmainījies sākotnējais apjoms un zudušas oriģinālās detaļas. Viena no pēdējām liecībām par sākotnējo interjeru ir divas krāsnis baltā un melnā krāsā. Tās ir trīspakāpju glazētas podiņu krāsnis uz kājiņām, gandrīz pilnībā saglabājušas savu sākotnējo veidolu un apdari. To dzegas papildina t.s. “Delftas flīzes” ar reliģiskiem sižetiem. Tādu pašu flīžu klājums atrodas zem krāšņu kājām.

Abas krāsnis bija ilgstoši aizsegta ar sekundārām konstrukcijām. Pēc to demontāžas atklājās, ka krāsnis ir stipri bojātas, podiņi vietām izdrupuši, apsisti, vairākas detaļas zudušas. Baltajai krāsnij konstatēti ievērojami neatbilstoši labojumi, kā arī viena tās stūra konstruktīva deformācija.

Izskatītas vairākas darbu programmas, tomēr, lai novērstu baltās krāsns deformāciju, tika lemts par tās daļēju demontāžu. Pārējās detaļas un konstruktīvie risinājumi saglabāti. Veiktas vēl citas darbības – virsmu attīrīšana, pāršuvošana, bojājumu laukumu apstrāde, aizpildīšana, zudušo elementu rekonstrukcija, labojumu vietu tonālā retuša. Īpaša uzmanība pievērsta dekoratīvo flīžu restaurācijai.

Ar lielu rūpību atjaunotas un atkal padarītas pieejamas apskatei krāsnis, kuras var uzskatīt par augstvērtīgiem 18. gadsimta dekoratīvās mākslas paraugiem.

STOVES

Rīga, Zvārdes iela 1

Owner: Riga City Council Property Department
Design: SIA *Graf X*, architect Ilze Krūskopa-Kaleine
Restorers: Iveta Muižniece, Agnese Gulbe, Juta Gulbe, potter Ojārs Grāvis
Restoration period: 2020

From the picturesque *Borcherts Hof* in Pārdaugava only the residential building built in the middle of the 18th century, which is considered to be one of the oldest wooden structures in Riga, has survived up to this day. Now it is included in the complex of buildings of Riga English Grammar School.

After several times of rebuilding, the building has changed its original volume and the original parts have been lost. One of the last evidences of the original interior is two stoves in white and black. Three-level glazed tiles stoves on legs, they almost completely preserved their original shape and decoration. Their cornices are complemented by the so-called “Delft tile” with religious plots. The same type of tiles are located under the feet of stoves.

Both stoves were covered with secondary structures for a long time. After their dismantling, it was discovered that the stoves were badly damaged, tiles in some places damaged, broken, several parts were lost. Significant inappropriate repairs have been detected for the white stove, as well as structural deformation of one of its corners.

Several work programmes have been proposed, however, in order to prevent deformation of the white stove, it was decided to partially dismantle it. Other details and constructive solutions have been preserved. Other activities were performed – surface cleaning, re-cladding, treatment of damaged areas, filling, reconstruction of lost elements, tonal retouch of corrected area. Particular attention was paid to the restoration of decorative tiles.

Stoves, which can be considered high-quality examples of 18th century decorative art, have been renovated with great care and made available for viewing again.

Attēli / photos: D. Cebule, L. Zemīte

Ieva Jekševica

VĪRS AR KANNĀM

Rīga, Matīsa iela 21

Īpašnieks: Leonīds Sorokko

Projekts: Edvīna Krūmiņa atjaunošanas darbu programma

Restaurators: restaurators-tēlnieks Edvīns Krūmiņš

Finansējums: pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2019-2020

Kamēr Rīgas tēlnieka Augusta Folca darbnīcā radītais “Vīrs ar kannām” atradās savā vietā uz kādreizējās vīna tirgotavas daudzpakāpju zeltiņa un katrs garāmgājējs vai tramvaja pasažieris varēja to aplūkot, likās, ka tas stāv itin stabili un tāds būs mūžīgi.

Tomēr izrādījās, ka vairāk nekā simts gadu atrašanās vējā, lietū, sniegā un saulē nav bijusi īsti veselīga betona vīram. Šo apstākļu ietekmē bija sarūsējuši armatūra, kas veido figūras “skeletu”, saplēšot skulptūru daļās, pilnīgi bija sairusi viena roka un kāja, izveidojušās daudzas plaisas, bet metāla kannai vīra rokās tika konstatēti šauti caurumi.

Pierasta prakse ir bijusi bojātu mākslīgā akmens veidojumu nomaiņš ar jaunu atlējumu. Tomēr šoreiz tā nenotika – tika nolemts saglabāt un arī turpmāk eksponēt oriģinālo skulptūru.

Restaurācijas darbu gaitā skulptūra tika notīrīta, plaisas aizpildītas ar akmens paredzētu injekciju materiālu, virsma piesūcināta ar akmens stirpinātājiem. Esošā armatūra tīrīta, papildināta un daļēji nomainīta ar nerūsējoša tērauda vītņstieņiem.

No jauna izveidoja zudušās skulptūras daļas – roku, kāju un pakauša daļu.

Likvidēja caurumus metāla kannā.

Noslēgumā visu veidojuma virsmu pārklāja ar hidrofbizētāju. Tonēts un retušēts “Vīrs ar kannām” ir sagatavots nākošajam dzīves cēlienam savā postenī.

MAN WITH CHURNS

Rīga, Matīsa iela 21

Owner: Leonid Sorokko

Design: restoration work programme elaborated by Edvīns Krūmiņš

Restorer: Restorer-sculptor Edvīns Krūmiņš

Funding: own funds

Restoration period: 2019-2020

While the ‘Man with churns’ created in the workshop of Riga sculptor August Volz was in its place on the multi-tiered pediment of the former winery and every passer-by or tram passenger could see it, it seemed to stand quite stable and would last forever.

However, it turned out that being in the wind, rain, snow and sun for more than a hundred years, has not really been healthy for the concrete man. As a result of these circumstances, the fixtures that form the “skeleton” of the sculpture had rusted thus tearing it into parts, one arm and a leg had completely disintegrated, there were multiple cracks, while the metal churn in the hands of the man had gunshot holes.

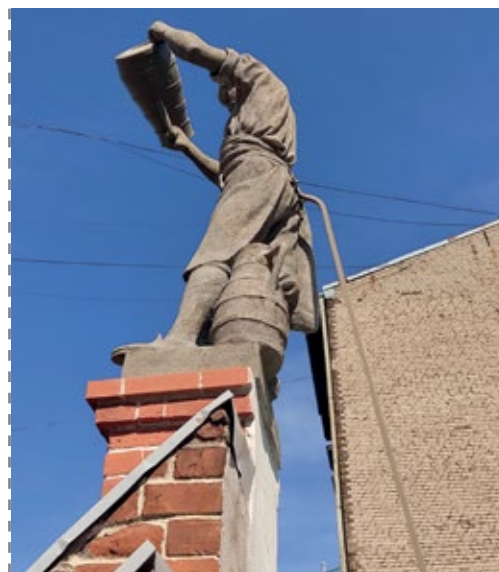
It has been a common practice to replace damaged artificial stone formations with a new cast. However, this time this did not happen – it was decided to preserve and continue to exhibit the original sculpture.

In the course of restoration work, the sculpture was cleaned, its cracks filled with injection material for stone, the surface was soaked with stone agents. The existing fixtures were cleaned, supplemented and partially replaced with threaded bars of stainless steel.

The missing parts of the sculpture – arms, legs and back of the head- were created anew. The holes in the metal churn were eliminated.

At the end the entire surface of the object was covered with hydrophobizer. The toned and retouched ‘Man with churns’ is prepared for the next life cycle at his post.

Attēli / photos: I. Marta, I. Balode

Dace Čoldere

SIGULDAS JAUNĀ PILS

Sigulda, Pils iela 16

Īpašnieks: Siguldas pilsētas pašvaldība

Projekts: SIA “Arhitekta L. Šmita darbnīca” būvprojekts un SIA “Arhitektes Ināras Caunītes birojs” izmaiņu projekts

Restaurācijas darbu veicēji: RERE BŪVE 1 PS

Finansējums: Eiropas Savienības fondu projekts SAM 5.5.1.

Restaurācijas laiks: 2018-2020

Pēc ilgstošas un sarežģītas darbu gaitas pabeigta Siguldas Jaunās pils restaurācija. Šī pils Latvijas mākslas kontekstā izceļas ar vienu no skaistākajiem un mākslinieciski augstvērtīgākajiem pirmās brīvvalsts laika interjeriem. Arhitekta Alfrēda Birkhāna vadībā no 1936. līdz 1937. gadam tika pārveidota un modernizēta 19. gadsimtā būvētā celtne, izveidojot ērtu ēku sabiedriskām norisēm. Pēc Otrā pasaules kara ēka tika izmantota, respektējot mākslinieciskās vērtības, tomēr īpaši nerūpējoties par tām. Arī, uzsākot restaurācijas darbus, šķita, ka tādiem mākslas pieminekļiem kā gleznas, vitrāžas, zāļu koka apdare un intarsētie paneļi būs nepieciešami galvenokārt kosmētiska rakstura uzlabojumi. Tomēr restaurācijas darbu gaitā atklājās jauna informācija par objekta stāvokli, un, piemēram, Kārļa Sūniņa gleznotā panno restaurācijas plānu nācās mainīt. Sākotnējā iecere – restaurēt uz vietas, pielīmētos audeklus nenoņemot no sienas – nerealizējās, jo atklājās problēmas ar ēkas konstrukcijām. Rezultātā nācās mainīt gleznu stiprināšanas veidu, tās pēc restaurācijas uzvelkot uz kļīrāmjiem. Būtisks šīs restaurācijas pienesums pils Art Deco interjeru atjaunošanā ir griestu veidojuma rekonstrukcija ēdamzālē, kas notika, izmantojot fotoattēlus un modelēšanu objektā.

Mākslas pieminekļu restaurācijas nolūkos tika pieaicināti labākie un atbildīgākie speciālisti, kuru vārdi lasāmi restaurācijas dokumentācijā, bet netiek minēti šeit ierobežotā apjoma dēļ.

NEW CASTLE OF SIGULDA

Sigulda, Pils iela 16

Owner: Sigulda City Municipality

Design: SIA Arhitekta L. Šmita darbnīca and design of amendments by SIA Arhitektes Ināras Caunītes birojs

Restorers: RERE BŪVE 1 PS

Funding: European Union funds project SAM 5.5.1.

Restoration period: 2018-2020

After a long and complicated course of works, the restoration of the New Castle of Sigulda has been completed. This castle is distinguished in the context of Latvian art by one of the most beautiful and artistically high-quality interiors of the first free state period of Latvia. Under the leadership of architect Alfrēds Birkhāns, from 1936 until 1937, the building built in the 19th century was transformed and modernised, thus creating a comfortable building for public events. After World War II, the building was used with respect for its artistic values but without special care for them. Also, when the restoration works were started, it seemed that the art monuments, like paintings, stained glass windows, wooden finishes of halls and intarsied panels would require mainly cosmetic improvements. However, during the restoration works, new information was discovered about the condition of the object, and, for instance, the restoration plan of the panno painted by Kārlis Sūniņš had to be significantly changed. The original idea – to organise the restoration on site without removing the glued canvases from the wall – did not materialize because problems with the building's structures were revealed. As a result, the way the paintings were fastened had to be changed by putting them on wedge frames after restoration. An important contribution of this restoration to the renovation of the Art Deco interior of this castle is the reconstruction of the ceiling in the dining room, which took place by using photos and modelling in the object.

For the purpose of restoration of the art monuments, the best and most responsible specialists were invited. Their names can be read in the restoration documents, but are not mentioned here due to the limited space.

Attēli / photos: A. Holms, I. Bula, A. Artmanis

Dace Čoldere

LĒDURGAS LUTERĀŅU BAZNĪCAS PORTĀLU RESTAURĀCIJA

Siguldas novads, Lēdurgas pag., Lēdurga, E. Melngaiļa iela 1

Īpašnieks: Lēdurgas evaņģēliski luteriskā draudze

Restaurators: Edgars Purviņš

Finansējuma avots: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2020-2021

Baznīca celta 1772. gadā pēc projekta, ko izstrādāja meistars Bernhards Joahims (*Bernhard Joachim*) no Māzungenes, un tās arhitektūras stilistikā iezīmējas virziens no baroka uz klasicismu. Fasāžu kompozicionālais akcents ir abi portāli. Plati korintiskie pilastrī ierāmē lēzenu segmentveida arku, bet virs arhitrāva un frīzes seko izvirzīta dzega un laužts barokāls frontons ar plastiski liektām volūtām. Rietumu portāla frontona centrālajā kompozīcijā atveidots liesmu motīvs, dienvidu portālā – Dieva visuredzošā acs mākoņu un staru ielokā.

Portāli veidoti no dzeltenīgiem un smalkgraudainā dolomītakmeņi kaltiem blokiem kas vairākkārtīgi pārkrāsoti. Tiem bija vērojama selektīva erozija; izdrupumu dēļ portālu bloku saduršuvēs mitrums iekļuva konstrukcijās. Apjomīgi materiāla zudumi tika konstatēti Dienvidu portāla frontona daļā, kur bija zudušas volūtas.

Restaurācijas procesā portālu akmens virsmas vispirms tika mehāniski attīrītas no sekundāriem krāsas slāņiem un cementa javas pārziedumiem; irstošā virsmas struktūra nostiprināta ar kramskābes ēstera bāzes nostiprinātāju. Kustīgie akmens bloki tika demontēti un stiprināti ar nerūsējošā tērauda enkuriem. Dienvidu portāla zdušo volūtu atjaunošana veikta pēc analogijas ar rietumu portāla volūtām, tās izgatavojot no tonētas mākslīgā akmens masas, bet portāla virsma krāsota ar silikāta bāzes krāsu, balstoties uz krāsu slāņu zondāzās iegūto informāciju.

Apjomīgu un saudzējošu restaurācijas darbu rezultātā ir novērsts apdraudējums portālu konstrukcijām un Lēdurgas dievnams atguvis svarīgus arhitektoniskā koptēla elementus.

RESTORATION OF THE PORTALS OF LĒDURGA LUTHERAN CHURCH

Sigulda Municipality, Lēdurga Parish., Lēdurga, E. Melngaiļa iela 1

Owner: Lēdurga Evangelical Lutheran congregation

Restorer: Edgars Purviņš

Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board

Restoration period: 2020-2021

The Church was built in 1772 according to the project developed by master Bernhard Joachim of Mazungen, and its architectural stylistics mark the transition from Baroque to Classicism. The compositional accents of the facades are portals. Wide Corinthian pilasters frame a flat segment-type arch, but above the architrave and friezes, there is a protruded ledge and a broken Baroque pediment with plastically curved volutes. In the central composition of the Western portal's pediment, there is a motif of flames, in the Southern portal – God's all-seeing eye surrounded by clouds and rays.

The portals were made of yellowish and fine-grained dolomite blocks and has been repainted several times. Selective erosion of the blocks was observed; due to losses in the joints between the portal's blocks, moisture has entered the structure of the portals. Extensive material losses were found in the fronton section of the Southern portal, where volutes had been lost.

During the restoration process, the stone surfaces were first mechanically cleaned of secondary paint layers and cement mortar layers; degrading surface structure was strengthened with silicon ester. The moving stone blocks were dismantled and embedded, strengthening them with stainless steel anchors. Restoration of lost volutes was carried out by analogy with western portal volutes, they were made of toned artificial stone mass, while the surface of the portal was painted with a silicate-based colour, based on information from colour layer probes.

As a result of extensive and careful restoration work, a threat to structures of the portals has been eliminated, and church has regained important elements of its architectural image.

Anna Ancāne

Attēli / photos: E. Purviņš, S. Čevere, I. Balode

DŽĪVOJAMĀS ĒKAS KOKA FASĀŽU ATJAUNOŠANA

Rīga, Candra iela 1

Īpašnieks: Zane Bičevska, SIA "Divi grupa" (nomnieks)

Restaurācijas projekta autors: SIA "Arhstadija"

Restaurācijas darbu veicēji: SIA "T Birojs", SIA "Fasāde Pro"

Finansējums: pašfinansējums, Rīgas pašvaldības 2022. gada līdzfinansējuma programma kultūrvēsturiskā būvmantojuma saglabāšanai

Restaurācijas laiks: 2019–2022

Vienstāva ēkas Zasulaukā pārbūvi par divstāvu ēku 19. gadsimta beigās arhitektam Vilhelmam Ludvigam Bokslafam uzticēja Frīdriha Candra vectēvs. Divu stāvu koka stāvbūve sākotnēji veidota kompaktā formā ar izvirzītu verandas daļu galvenajā fasādē un kāpņutelpas apjomu austrumu fasādē. Fasādes augšdaļā ar kokgriezumiem rotāti zelmiņi, verandu margas veidotas no dēļiem ar izžāģētu ornamentu.

Ēkai saglabājies tās sākotnējais apjoms, tā kopumā labi uzturēta, un oriģinālo būvdetaļu skaits, interjeru apdare ļauj šo ēku piepulcēt pie vērtīgiem un kultūrvēsturiski nozīmīgiem Pārdaugavas koka arhitektūras pieminekļiem.

Ievērojamā skaitā objektā saglabājušies oriģinālie logi ar sākotnējām logu vērtņēm, furnitūru un iebūves detaļām – palodzēm un apmalēm. Galvenie logu bojājumi bija nolietojies krāsojums un slikti funkcionējoša furnitūra. Logi atjaunoti, saglabājot oriģinālās daļas un veicot tehniskus uzlabojumus; remontēta, restaurēta un atjaunota to oriģinālā furnitūra; iestrādāts blīvējums. Logu krāsojumam izmantota krāsa uz līnēllas bāzes. Nomainīti atsevišķi logi, vairāki zudušie atjaunoti. Veikta esošās ēkas fasāžu koka apdares un dekoratīvo elementu atjaunošana, durvju restaurācija un remonts.

Vēsturiskais nams, kurā F. Canders pavadīja savu bērnību un jaunību, piedzīvojis kvalitatīvu atjaunošanu un pielāgošanu mūsdienu prasībām un turpmāk funkcionēs kā biroju ēka, radot kvalitatīvu un augstvērtīgu vidi tajā strādājošajiem.

RESIDENTIAL BUILDING WOODEN FACADE RENOVATION

Rīga, Candra iela 1

Owner: Zane Bičevska, SIA *Divi grupa* (lessee)

Restoration design: SIA *Arhstadija*

Restoration contractors: SIA *T Birojs*, SIA *Fasāde Pro*

Funding: own funds, Riga Municipality 2022 co-financing programme for the preservation of cultural heritage

Restoration period: 2019–2022

In the late 19th century, the architect Wilhelm Ludwig Bockslaff was commissioned by Friedrich Zander's grandfather to convert a one-storey building in Zasulauks into a two-storey structure. The two-storey wooden building was originally built in a compact shape with a projecting porch section on the main facade and a staircase structure on the east facade. The upper section of the facade is decorated with carved pediments; the porch railings are made of planks with a sawn pattern. The building has preserved its original volume and is generally well-maintained. The number of original structural elements and items of interior decoration make this building one of the valuable and culturally and historically significant wooden architecture sites in the Pārdaugava section of Riga.

Many of its original windows have been preserved, with original sashes, hardware, sills, and trims. Worn-out paintwork and poorly functioning hardware comprised the bulk of damage in the windows. The windows were restored, preserving the original parts and making technical improvements; their original hardware was repaired, restored, and renovated, and sealing was installed in the windows. Linseed oil-based paint was used for the windows. Individual windows were replaced, and a few of those that had been lost were restored. The restoration and repairs also encompassed the building facade's wooden finish and decorative elements, as well as restoration and repairs of the doors.

This historic building, where Friedrich Zander spent his childhood and youth, underwent a high-quality renovation and adaptation to modern requirements and will function as an office building, offering a high-quality and high-value space for the people who work there.

Dace Cebule

Attēli / photos: D. Cebule

RĪGAS SV. FRANCISKA BAZNĪCAS ĒRĢELES (EMILS MARTINS, 1900; ALEKSANDRS KRANS, 1940, SPĒLES GALDS)

Rīga, Katoļu iela 16

Īpašnieks: Sv. Franciska Romas katoļu draudze

Restaurators: Jānis Pelše Alvja Melbārža uzraudzībā

**Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras
pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma**

Restaurācijas laiks: 2019–2021

Kā tas ar ērģelēm notiek gandrīz vienmēr, arī šoreiz darbs pie instrumenta sākās ar tā kopšanu, kas apvienojās ar detalizētu izpēti un fiksāciju. Un kā parasti – tika konstatēts nebeidzams daudzums dažādu lielāku vai mazāku brutālu labojumu, kas veikti, lai piedabūtu instrumentu skanēt. Arī rezultāts ir bijis līdzīgs kā daudzos gadījumos – zudusi skaņas kvalitāte, dažkārt pat iespēja izvilināt skaņas vispār.

Darbi sākās jau 2017. gadā, kad vienlaikus ar tīrīšanu norisinājās arī ļoti cietušo koka daļu apstrāde pret ķirmjiem un to radītajiem bojājumiem. Metodiski un intensīvi darbs turpinājās no 2019. līdz 2021. gadam. Darba procesā bija jāpārcilā, jāpārbauda un jāsakārto 1149 stabules un sistēma, kas katrai stabulei atsevišķi piegādā tai paredzēto gaisa daudzumu skaņas radīšanai.

Ķirmju postījumi ērģelēs bija tik graujoši, ka dažas koka stabules bija jāizgatavo no jauna, daudzas citas nolēma pārklāt ar špakelmasu, lai atjaunotu koksnes blīvumu un stabules vispār skanētu. Arī pārējās instrumenta koka daļas bija gan jātīra, gan jāremontē vai jānomaina.

Savukārt metāla stabules mīcījuši un mocījuši daudzie ērģeļu spēlētāji – skaņojot tās locītas, aizlipinātas ar plastilīnu, brutāli paplašinātas šlices, pēc tam ar primitīviem un nepiemērotiem līdzekļiem tās labotas.

Lai panāktu instrumenta labu skanējumu, veikta arī spēles galda restaurācija, taču vēl jāturpina plēšu remonta darbi.

RIGA ST FRANCIS CATHOLIC CHURCH ORGAN (EMIL MARTIN, 1900; ALEKSANDRS KRANS, 1940, ORGAN CONSOLE)

Rīga, Katoļu iela 16

Owner: St. Francis Roman Catholic Church congregation

Restorers: Jānis Pelše under the supervision of Alvis Melbārdis

**Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme
of the National Heritage Board**

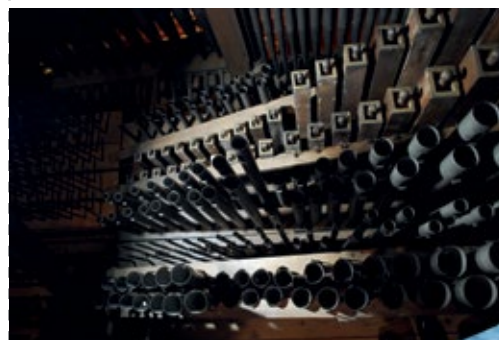
Restoration period: 2019–2021

As is almost always the case with organs, the work on the instrument began with maintenance, combined with a detailed study and making records of it. As usual, there had been countless larger or smaller rough repairs, made to make sure that the instrument could produce sounds. The result of this was similar in many other cases, with loss of sound quality, at points even loss of the ability to produce sounds at all. The work began in 2017, when, along with the cleaning of the instrument, its very damaged wooden parts were treated for insects and the damage they could cause. Methodical and intensive work went on from 2019 to 2021. It involved overhauling, inspecting, and rearranging 1149 pipes as well as the system that individually supplies each pipe with the amount of air it needs to produce sound. The damage caused to the organ by furniture beetles was so devastating that some of the wooden pipes had to be made from scratch, while many others had to be puttied to restore the density of the wood and make the pipes capable of producing sound at all. The rest of the wooden parts of the instrument, too, had to be cleaned, repaired, or replaced.

The metal pipes had been battered and abused by the many musicians that played the organ: bent, plastered over with modelling clay, slits roughly widened, and then repaired using primitive and inappropriate methods.

The console of the organ was also restored to make good tone possible, although the bellows still need to be repaired.

Dace Čaldere

Attēli / photos: L. Zemīte, I. Bula, I. Balode, J. Pelše

KEMERU PARKS AR PARKA ARHITEKTŪRU

Jūrmala, Tūristu, Durbes, Katedrāles un Emīla Dārziņa iela

Īpašnieks: Jūrmalas valstspilsētas pašvaldība

Restaurācijas projekta autors: SIA "Livland Group"

Darbu veicēji: PS "RERE BMV", SIA "RERE MEISTARI"

Finansējums: pašfinansējums, valsts dotācija, Eiropas Savienības fondi
Restaurācijas laiks: 2020–2021

Ķemeru ainavu parku ar līkumotu ceļu tīklu 1838. gadā sāka veidot Rīgas dārdārznieks Kārlis Heinrihs Vāgners. Nozīmīgs parka elements ir cauri tam tekošā Vēršupīte. Daudzie tiltiņi ar dekoratīvām metāla margām, mākslīgi veidoti kanāli, Mīlestības saliņa un citi elementi veido parka neatkārtojamo noskaņu.

Nozīmīgākās parka būves ir sēravota "Ķirzacīņa" koka paviljons, paviljons–rotunda Mīlestības saliņā, piemineklis kūrorta dibinātājiem un direktoriem. Turpat parkā atrodas arī Pirmajā un Otrajā pasaules karā kritušo brāļu kapi un pareizticīgo koka baznīca. Viens no parka izteismīgākajiem objektiem ir minētais paviljons–rotunda (1928, arh. F. Skujiņš). Tas veidots klasicisma formās ar pārdomātām proporcijām.

Ar Jūrmalas pilsētas pašvaldības finansējumu, valsts dotācijām un Eiropas Savienības fondu atbalstu 2020.–2021. gadā atjaunots sēravota paviljons, restaurēts piemineklis Ķemeru kūrorta dibinātājiem un direktoriem, atjaunots paviljons–rotunda un tiltiņi ar dekoratīvām metāla margām, pārmūrēti divi tiltiņi ar akmens mūra caurtekām un veikti citi darbi. Parka teritorija ir sakopta un labiekārtota – atjaunota ceļu sistēma, partera daļā pēc vēsturiskajiem paraugiem uzstādīti atpūtas soli, iekopti stādījumi.

Plašai sabiedrībai ir pieejams objekts ar ievēribas cienīgu vēsturi, daudzu jūrmalnieku un tās viesu neaizmirstama apmeklējuma vieta.

KEMERI PARK WITH PARK ARCHITECTURE

Jūrmala, Tūristu, Durbes, Katedrāles and Emīla Dārziņa streets

Owner: Jūrmala State City Council

Restoration design: SIA Livland Group

Contractors: PS RERE BMV, SIA RERE MEISTARI

Funding: own funding, state subsidy, European Union funds

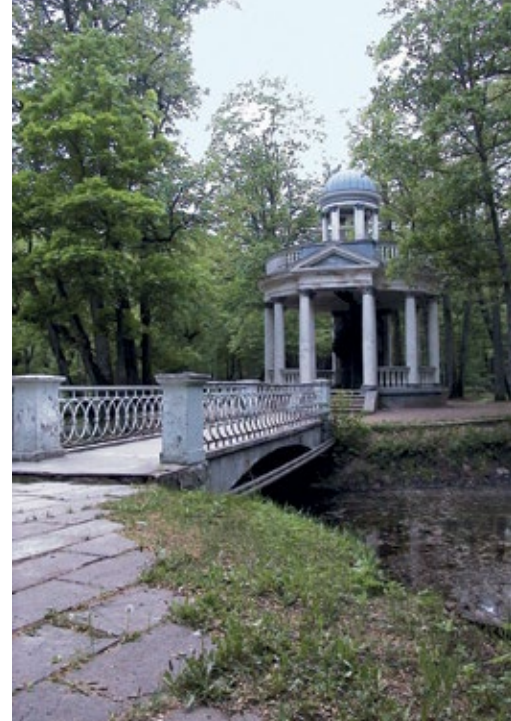
Restoration period: 2020–2021

The Ķemeri landscape park with a network of winding paths dates back to 1838 when it was created by the Riga gardener-artist Karl Heinrich Wagner. The River Vēršupīte, which runs through the park, is its important element. The many bridges with decorative metal railings, the artificial canals, Mīlestības Island, and other elements all create the unique mood of the park. The most important buildings in the park include the wooden gazebo of the Ķirzacīņa sulphur spring, the rotunda pavilion on Mīlestības Island, and the monument to the founders and managers of the resort. In the park, there is also a common grave of those who died in the First and Second World Wars and a wooden Orthodox church. One of the most striking objects in the park is the already-mentioned rotunda pavilion (1928, by architect F. Skujiņš). It was designed in classical style with well-balanced proportions.

In 2020–2021, the sulphur spring gazebo was renovated, the monument to the founders and managers of the Ķemeri resort was restored, the rotunda pavilion and bridges with decorative metal railings were renovated, the masonry of two bridges with stone masonry culverts were rebuilt, and other work was done with the funding raised through Jūrmala City Council, government grants, and the support of European Union funds. The park territory was cleaned and improved, restoring the system of footpaths, setting up benches in the parterre, and adding greenery.

Now, Jūrmala's citizens and guests have access to an unforgettable place with a noteworthy history.

Jānis Zilgalvis

Attēli / photos: A. Petersone, I. Bula

ĶEMERU ŪDENSTORŅA ATJAUNOŠANA

Jūrmala, Tukuma iela 32

Īpašnieks: Jūrmalas valstspilsētas pašvaldība

Restaurācijas projekta autors: SIA "Livland Group"

Darbu veicēji: PS "RERE BMV", SIA "RERE MEISTARI"

Finansējums: pašfinansējums, valsts dotācija, Eiropas Savienības fondi
Restaurācijas laiks: 2020

Ķemeru ūdenstornis celts 1929. gadā pēc arhitekta Frīdriha Skujiņa (1890–1957) projekta. Tā ir cilindriska, masīva mūra celtne ar vaļēju arkādi vidusdaļā un skatu laukumu augšdaļā, kas norobežots ar balustrādi. Tornī sākotnēji bija izvietoti divi rezervuāri – dzeramajam ūdenim un sērūdenim.

Atjaunojot ūdenstorni, saglabāta tā sākotnējā funkcija, turklāt izveidots arī tūrisma informācijas centrs un ekspozīcija par Ķemeru kūrorta vēsturi.

Ēkas atjaunošanas darbi pabeigti 2020. gadā. Fasādes atjaunošanas un krāsošanas darbi veikti atbilstoši izpētei. Pārbūvēta ieejas daļa, esošajām ieejas kāpnēm sārņi ierīkots panduss, lai nodrošinātu vides pieejamības prasības. Pēc vēsturiskā analoga izgatavotas un uzstādītas jaunas ieejas durvis. Iekštelpās veikti apdares darbi. Pirmajā un otrajā stāvā grīdas sedz flīzes. Demontētas vēsturiskās dzelzsbetona kāpnes un izbūvētas jaunas. Starp pirmo un otro stāvu atjaunots starpstāvu pārsegums. Visā ēkā ielikti pēc vēsturiskajiem analogiem izgatavoti jauni koka logi. Uzlikta jaunas palodzes, ārējās – skārda, iekšējās – koka. Trešajā stāvā izbūvēta jauna izeja uz skatu platformu, izgatavotas metāla margas, uzlikts jauns skārda iesegums starpstāvu dzegai. Izbūvētas jaunas metāla kāpnes no trešā uz piekto stāvu. Izveidota jauna izeja uz piektā stāva skatu laukumu. Atjaunota skatu laukuma balustrāde, kuras balustri izgatavoti pēc vēsturiskajiem analogiem.

Latvijas industriālais mantojums ir papildinājies ar prasmīgi atjaunotu objektu.

ĶEMERI WATER TOWER RENOVATION

Jūrmala, Tukuma iela 32

Owner: Jūrmala State City Council

Restoration design: SIA Livland Group

Contractors: PS RERE BMV, SIA RERE MEISTARI

Funding: own funding, state subsidy, European Union funds

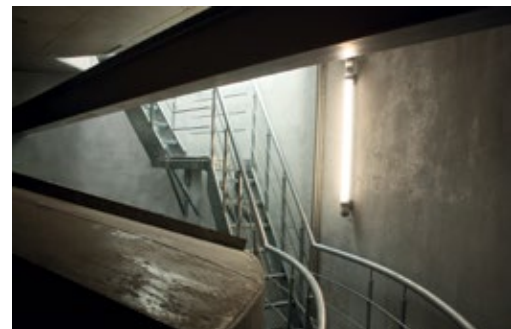
Restoration period: 2020

The Ķemeri water tower was built in 1929, based on a design by architect Frīdrihs Skujiņš (1890–1957). It is a massive cylindrical masonry building with an open arcade in the middle and a viewing platform at the top, enclosed by a railing. The tower originally had two water tanks: one for drinking water and the other for sulphur water.

The restoration of the water tower kept its original function, creating a tourist information centre and an exhibition on the history of the resort in Ķemeri.

The renovation of the building was completed in 2020. The renovation and painting of the facade was done based on a study. The entrance section was rebuilt, with a ramp on the side of the existing entrance stairs to meet accessibility requirements. The new entrance doors installed were made as copies of similar period-appropriate doors. Indoor finishing work was done inside the building. Tiles were used as the flooring on the first and second floors. The historic reinforced concrete staircase was dismantled, and replaced with a new one. The slab between the first and second floors was renovated. New wooden windows based on historical analogues were installed throughout the building. New window sills were installed: metal sheet on the outside, wooden on the inside. On the third floor, a new exit to the viewing platform was built, metal railings were produced, and metal sheet roofing was installed on the ledge between the floors. A new metal stair connecting the third and the fifth floor was installed. A new exit to the fifth-floor observation platform was built. The railings of the observation platform were restored and the posts were made based on historical analogues.

Thus, Latvia's industrial heritage gains another skilfully restored structure.

Attēli / photos: A. Petersone, I. Zemīte

EPITĀFIJA FRĪDRIHAM ŠIFHAUZENAM (1745)

Rīga, Reformācijas laukums 1, Svētā Pētera luterāņu baznīca

Īpašnieks: Rīgas valstspilsētas pašvaldība

Restauratore: Marina Vagnerova

Finansējums: pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2015–2022

Koka epitāfijas bija starp tiem priekšmetiem, kuri bija nolemti izvešanai no Latvijas uz Vāciju 1939. gadā. Tomēr pēc Otrā pasaules kara beigām izrādījās, ka daļa no šiem priekšmetiem, to skaitā 17 epitāfijas, atradās Polijā (Poznaņā). Piecdesmitajos gados epitāfijas tika atvestas uz Rīgu un novietotas kaut kur Pētera baznīcā, kurā jau sāka risināties atjaunošanas būvdarbi. Uzmanība šim krājumam tika pievērsta 1976. gadā, kad Rundāles pils muzeja restauratore veica pirmos konservācijas un attīrīšanas darbus vienai no epitāfijām. Sistemātiska epitāfiju restaurācija sākās 1979. gadā un ar pārtraukumiem turpinājās līdz pat 2022. gadam, kad Marina Vagnerova, kura vienīgā turpināja šo darbu, pabeidza Šifhauzena epitāfijas restaurāciju. Savu kārtu gaida vēl trīs epitāfijas.

Aizvadītais laiks un kataklizmas ir atstājušas graujošu iespaidu uz epitāfiju tehnisko stāvokli – kad kārtējā epitāfija nonāk uz restauratora darba galda, tas ir aplūzis un apdrupis dubļu krāsas veidojums, no kura restauratora prasmes un gudrība, strādājot lēnām un ļoti uzmanīgi, izloba krāšņu krāsās, zeltā un sudrabā mirdzošu rotu.

Darba režīms un noteikumi restauratorei deva neierobežoti daudz laika procesu izpildei un problēmu risināšanai. Šim nolūkam restauratore varēja pieaicināt dažādu profilu palīgus. Šifhauzena epitāfijai tie bija speciālisti virtuālo un 3D vizuālo tehnoloģiju jomā, kas palīdzēja rekonstruēt memoriālās plāksnes tekstu, par pamatu ņemot 1932. gada fotogrāfiju un saglabājušās burtu drumsas.

FRIEDRICH SCHIFFHAUSEN EPITAPH (1745)

Rīga, Reformācijas laukums 1, St Peter's Lutheran Church

Owner: Riga State City Council

Restorer: Marina Vagnerova

Funding: own funds

Restoration period: 2015–2022

Wooden epitaphs were some of the objects that were to be moved from Latvia to Germany in 1939. But after the end of the Second World War, some of these objects, including 17 epitaphs, were found in Poznan, Poland. In the 1950s, the epitaphs were brought to Riga and stored somewhere in St Peter's Church, which was already undergoing renovation. This collection gained renewed attention in 1976, when restorers from the Rundāle Palace Museum did initial conservation and cleaning work on one of the epitaphs. Comprehensive restoration of the epitaphs began in 1979 and continued with interruptions until 2022, when Marina Vagnerova, the only person to continue this work, completed the restoration of the Schiffhausen epitaph. Three more epitaphs are waiting for their time to come.

Time and cataclysmic events have had a devastating effect on the technical condition of the epitaphs: once a restorer gets one of these on their workbench, they will see a battered and decayed mud-coloured object, that will take all of the restorer's skill and wisdom, working slowly and with great care, to turn it lovingly into a magnificent jewel glittering with colour, gold, and silver.

The work schedule and arrangements gave the restorer unlimited time to complete the processes and solve various problems. She could hire assistants specialising in different fields for this task. For the Schiffhausen epitaph, these were specialists in virtual and 3D technology who helped to reconstruct the text of the memorial plaque based on a 1932 photograph and surviving pieces of the letters.

Attēli / photos: G. Elhe, M. Vagnerova

Dace Čoldere

EBERHARDA FON KRÜGERA (EBERHARD VON KRÜGER) GERBŌNEPITĀFIJA

Rīga, Doma laukums 1, Rīgas Doms

Īpašnieks: Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca
Restaurācijas darbu veicējs: SIA “Rīgas Doma pārvalde”
Finansējums: Valsts kultūrkapitāla fonds, draudze
Restaurācijas laiks: 2019–2022

Eberharda fon Krūgera ģerboņepitāfija ir 18. gadsimta polihromas memoriālās koka tēlniecības paraugs, tās autors nav zināms. Objekta pirmsrestaurācijas izpētē noskaidrots, ka iepriekš notikušas vismaz trīs apjomīgas restaurācijas. Viena no tām datēta – uz bruņucpures kleinoda spalvas rakstīts gadskaitlis “1876” un tam blakus grūti salasāms vārds.

Rentgenogrammā un paraugu ķīmiskajās analīzēs atklājās, ka epitāfijas centrā esošās krūkas un akanta kokgriezumus sākotnēji klājis sudraba lapiņu slānis. Akanta kokgriežumi bijuši stipri bojāti jau ap epitāfijas pirmās restaurācijas laiku 19. gadsimta sākumā – tie stiprināti ar naglām un plīsumu vietās pārlīmēti ar audumu. Divi zeltījuma slāņi atrasti uz bruņucpures, kroņa, krūšu zeltījuma un vairoga apmales.

Epitāfijas virsma vispirms tika attīrīta no netīrumiem un pārgleznojumu slāņiem, atsedzot vairoga oriģinālo krāsojuma sistēmu. Zudumu vietās ieklāta restaurācijas grunts, veikta virsmas tonēšana un retuša, tā pārvaskota ar plānu bišu vaska kārtu, tad pulēta. Gandrīz pavisam zudušais sudraba lapiņu klājums rekonstruēts pilnībā, bet zeltījums atjaunots, saglabājot arī vēsturiskos slāņus. Veikta kartušas teksta nostiprināšana un minimāla retuša. Kokgriežumi ar tonēto laku retušēti zudumu un bojājumu vietās.

Pēc restaurācijas ģerboņepitāfija atkal ir apskatāma tās sākotnējā izskatā un godam cildina Eberharda fon Krūgera piemiņu.

EBERHARD VON KRÜGER COAT OF ARMS EPITAPH

Rīga, Doma laukums 1, Rīga Cathedral

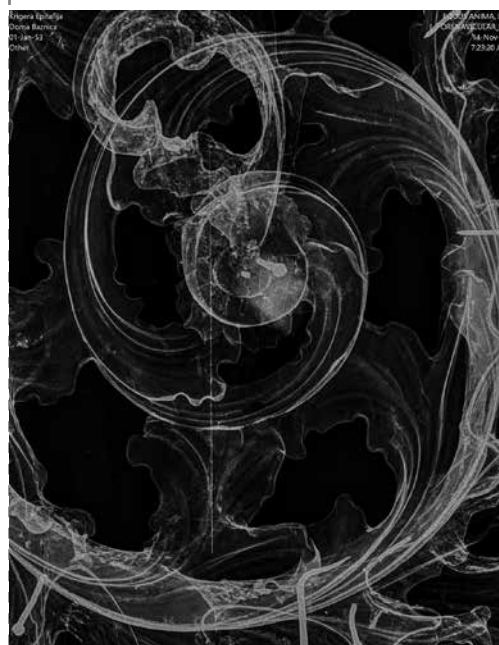
Owner: Evangelical Lutheran Church of Latvia
Restoration contractor: SIA *Rīgas Doma pārvalde*
Funding: State Culture Capital Foundation, congregation
Restoration period: 2019–2022

The Eberhard von Krüger coat of arms epitaph is an example of 18th century multi-colour memorial wood sculpture. Its author is unknown. The pre-restoration study of the object revealed that it had undergone at least three major restorations before that. One of them is dated: the year 1876 is written on the feather of the helmet ornament, with a poorly legible name next to it. X-ray and chemical analyses of the samples showed that the jars and acanthus carvings in the centre of the epitaph were originally covered by a layer of silver foil. The acanthus carvings were already badly damaged around the time of the first restoration of the epitaph in the early 19th century: they were fastened with nails and covered with cloth at the locations of the tearing. Two layers of gilding were found on the helmet, crown, breastplate, and shield trim.

The surface of the epitaph was first cleaned, also removing the layers painted over, and revealing the original paint system of the shield. In lost sections, a restoration primer was applied, the surface was coloured and retouched, and coated with a thin layer of beeswax, then polished. The almost completely lost silver foil lining was completely reconstructed, while the restoration of the gilding preserved the historical layers. The cartouche text was reinforced and underwent minimal retouching. The wood carvings with tinted varnish were retouched in areas with loss and damage.

After the restoration, the coat of arms can be viewed again in its original form, and it still honours the memory of Eberhard von Krüger.

Linda Līva Oše

Attēli / photos: U. Muzikants, I. Marta, G. Vanags

SVĒTĀS UGUNIS ALTĀRA UN TERASES PERIMETRU AR UZEJĀM RESTAURĀCIJA

Rīga, Aizsaules iela 1B

Īpašnieks: Rīgas valstspilsētas pašvaldība
Restaurācijas darbu veicējs: SIA "Global Project",
darbu vadītājs Edgars Janočko
Uzraugošais restaurators, projekta autors: Ivo Graudums
Finansējums: valsts budžets
Restaurācijas laiks: 2022

Ieejot Brāļu kapos, jau no tālienes cauri vieglam, kustīgam plīvuram vīd Mātes tēls. Garo gājēju pusceļā apstādina plašā, ozolu ieskautā terase, kuras centrā uz askētiska akmens altāra kvēlo strēlnieka sirds – mūžīgā uguns.

Tagad arī šī vissvētākā zona Brāļu kapos ir sakārtota – veikti restaurācijas un kopšanas darbi, kas ietvēra visu akmens daļu pilnīgu novērtēšanu, lai noteiktu nepieciešamo labojumu apjomu un veidu. Veikta visu akmens virsmu saudzīga attīrīšana no netīrumiem, bioloģiskā apauguma un melnajām garozām, iztīrītas un pārsuvotas visas atbalsta sienu šuves, novākti nekvalitatīvie un nepiemērotie pielabojumi, atsevišķās zonās demontētas atbalsta sienu plāksnes, tās uzmanīgi nocelot un novietojot atpakaļ pēc kodolmūra labošanas.

Izlīdzināta pakāpienu un terases laukuma ieseguma deformācija, izcilājot un atsevišķi izvērtējot katru akmens bloku. Šajā zonā sabrukušie akmens gabali aizstāti ar Vācijas travertīna blokiem. Savukārt, nomainot sabrukušās akmens detaļas Svētā uguns altāra apšuvumam un apmalēm, izmantots oriģinālais materiāls – atgūtais vai saglabātais Allažu šūnakmens, atjaunojot precīzo šķautņu un plakņu geometriju.

Neapšaubāmi, restauratora darbam vienmēr piemīt precizitāte un pietāte pret oriģinālu, tomēr šķiet, ka Brāļu kapi arī restauratoriem ir īpašs nacionāls nozīmes objekts. Tā restaurācijā liela nozīme ir ne tikai profesionālajām prasmēm un zināšanām, bet arī (un varbūt pat galvenokārt) iejūtīgai attieksmei pret restaurējamo objektu.

RESTORATION OF SACRED FIRE ALTAR AND TERRACE PERIMETER WITH RAMPS

Rīga, Aizsaules iela 1B

Owner: Riga State City Council
Restoration contractor: SIA *Global Project*, foreman Edgars Janočko
Supervising restorer, project author: Ivo Graudums
Funding: national budget
Restoration period: 2022

When you enter the Cemetery of the Brethren, you see the misty and gently moving image of the Mother from afar. The long walk is interrupted halfway by a wide terrace surrounded by oaks, and in its centre, on a simple stone burns the heart of a rifleman: the sacred fire.

This, most sacred part of the cemetery was finally put in good order, with restoration and maintenance, including a complete survey of all parts of the stone to determine the extent and type of repairs needed. Dirt, overgrowth, and black sediments were gently removed from all stone surfaces, all supporting wall seams were cleaned and restored, low-quality and inappropriate corrections were removed, and in some areas, supporting wall plates were carefully lifted, removed, and reinstalled after the repairs in the main wall.

Deformations in the steps and the paving of the terrace area were evened out by individually assessing and raising every stone block. Broken stones in this area were replaced with German travertine blocks. Original material (recovered or preserved Allaži travertine) was used to replace broken stone pieces of the lining and the edges of the altar of the Sacred Fire, restoring the precise geometry of the facets and the planes.

The work of a restorer always demands precision and respect for the original, but it seems that the Cemetery of the Brethren was an object of special, national importance for restorers themselves. It was not only the professional skills and knowledge that mattered, but also (and perhaps even more so) the sensitive attitude towards the object in its restoration.

Attēli / photos: I. Marta

NORDEĶU MUIŽĪNAS KUNGU MĀJAS FASĀŽU RESTAURĀCIJA

Rīga, Buļļu iela 16

Īpašnieks: Valters Ozoliņš

Restaurācijas projekta autors: SIA "1.618"

Restaurācijas darbu veicējs: SIA "REK:ART"

Finansējums: pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2020–2021

Savdabīga parādība Rīgas pievārtē apbūvē bija tā sauktās Pierīgas muižiņas. Viena no tām ir Nordeķu muižiņa (*Nordeckshof*). Tajā esošā kungu māja ir viena no izcilākajām baroka laika koka būvēm, celta pēc 1760. gada. Padomju laikā šajā ēkā bija ierīkoti dzīvokļi. Pagājušā gadsimta deviņdesmitajos gados tā kādu laiku bija pamesta.

1997. gadā muižiņu no pilsētas sāka nomāt Artūrs Ozoliņš. Tika sāktā apbūves, kurā bez kungu mājas ietilpa arī dārznieka māja, atjaunošana. 2009. gadā muižiņu ar parku nodeva privatizācijā A. Ozoliņa uzņēmumam SIA "Nordeķu muiža".

Lēni, bet ar cieņu pret visu autentisko darbs turpinājās. Vēlāk muižiņas kompleksu izsolē ieguva Valters Ozoliņš. Atsākās aktīva senās ēkas atjaunošana, un viena no būtiskākajām šā procesa sastāvdaļām bija kungu mājas fasāžu restaurācija (vēsturiskā krāsojuma atjaunošana), kas norisinājās 2020. un 2021. gadā. Uzlika arī dakstiņu jumtu. 2014. gadā SIA "Konvents" veica muižiņas dzīvojamajā ēkā veikto darbu inventarizāciju. Konstatēta jaunu masīvkoka fasādes dzegu kopiju izgatavošana un montāža, bojāto logu vērtnu un slēgu restaurācija, zudušo logu vērtnu un slēgu kopiju izgatavošana u. c. Secināts arī, ka novērstas konstruktīvās destruktijas, veikti daļēji būvgaldniecības elementu restaurācijas darbi. Restaurācijas darbu un kopiju izgatavošanas kvalitāte ir ļoti augstā autentiskuma pakāpē. Uzsāktais darbs turpinās, arī restaurējot dārznieka māju.

NORDEĶI MANOR HOUSE FACADE RESTORATION

Rīga, Buļļu iela 16

Owner: Valters Ozoliņš

Restoration design: SIA 1.618

Restoration contractor: SIA REK:ART

Funding: own funds

Restoration period: 2020–2021

A peculiar phenomenon in the residential development on the outskirts of Riga were the so-called 'little manors'. One of them is Nordeķi Manor (*Nordeckshof*). The manor house is one of the finest wooden Baroque buildings constructed after 1760. During the Soviet era, this building was used for apartments. It was abandoned for some time in the 1990s.

In 1997, Artūrs Ozoliņš began leasing the manor from the city. The restoration began in the manor compound, which in addition to the manor house also included a gardener's house. In 2009, the manor and the park were privatised by Artūrs Ozoliņš' company SIA *Nordeķu muiža*.

The work continued — slowly, but with respect towards all original elements. Valters Ozoliņš later bought the little manor compound in an auction. The active restoration of the old building resumed, and one of the most important parts of this process was the renovation of the manor house's facades (restoring the historic paintwork), which took place in 2020 and 2021. A tiled roof was also built. In 2014, SIA *Konvents* carried out an inventory of the work that had been done in the manor house. It was found that copies of the solid wood facade cornices were made and installed, damaged window casements and hardware were restored, copies of lost window casements and hardware were made, etc. It was also concluded that the work prevented failures in the structures, with partial restoration of the joinery elements. The restoration work and the copies were made to a very high degree of authenticity. The gardener's house restoration is still ongoing.

Jānis Zilgalvis

Attēli / photos: V. Ozoliņš, L. Zemīte, A. Pūce

SĀTU BAZNĪCAS DURVJU RESTAURĀCIJA

Tukuma novads, Irlavas pagasts, Sāti, Sātu evaņģēliski luteriskā baznīca

Īpašnieks: Sātu evaņģēliski luteriskā draudze

Restaurācijas darbu veicējs: SIA "Kārkliņi",

darbu vadītājs: Edgars Raitums

Finansējums: pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2020–2021

Hercoga Pētera Bīrona laikā celtā un 1780. gadā iesvētītā Sātu baznīca ir valsts nozīmes arhitektūras piemineklis. Nelielo baznīcu akcentē viens no retajiem līdz mūsdienām Latvijā vēl saglabātajiem akmens krāvuma žogiem, mūrētā vārtu aila, kā arī virs galvenās ieejas durvīm izvietotā hercoga monogramma. Baznīcas galveno durvju aprīkojums, domājams, saglabājies no 1839. gada, kad veikti plašāki baznīcas atjaunošanas darbi.

Baznīcas galveno durvju pirmsrestaurācijas izpētē secināts, ka vienkāršās galdnieka durvis izgatavotas no priedes koka un apšūtas ar dēļiem skujiņu rakstā no abām pusēm, durvju viras izvietojot aiz apšuvuma dēļiem.

Restaurācijas gaitā notīrīti vairāki krāsu slāņi. Bojātā durvju konstrukcija un apdares dēļi protezēti, izmantojot atbilstošu atgūto kokmateriālu, stipri bojātie dēļi aizvietoti ar jauniem, kas izgatavoti pēc vēsturiskā parauga. Noslēgumā durvis gruntētas ar auksti spiestu linellu un krāsotas ar linellās krāsu. Atjaunota durvju furnitūra – viru un abu vēsturisko slēdžu – funkcija, durvju aprīkojuma stiprinājumiem izmantotas jaunas kaltas naglas. Bojātās baznīcas durvis atjaunotas, ievērojot labas prakses restaurācijas principus, izmantojot vēsturiskos apdares materiālus un metodes. Atjaunotās durvis veido harmoniju ar baznīcas raupjo fasādi un ir vēsturiski labas amatniecības paraugs.

SĀTI CHURCH DOOR RESTORATION

Tukums Municipality, Irlava Parish, Sāti, Sāti Lutheran Church

Owner: Sāti Evangelical Lutheran congregation

Restoration contractor: SIA *Kārkliņi*, foreman: Edgars Raitums

Funding: own funds

Restoration period: 2020–2021

Sāti Church was built during the rule of Duke Peter von Biron, consecrated in 1780, and is a national architectural heritage site. One feature that makes this small church stand out is one of the few stone pile fences still preserved in Latvia, as well as a masonry gateway, and the Duke's monogram above the main entrance door. The hardware of the main door of the church probably dates from 1839, when the church underwent extensive renovations.

A pre-restoration study of the main door of the church revealed that the simple carpenter-style door was made of pine and lined with planks in a herringbone pattern on both sides, with the door hinges installed under the planks of the lining.

Several layers of paint were removed during the restoration. The damaged door structure and lining planks were repaired using appropriate recovered pieces of timber, with severely damaged planks replaced with new ones, made following the historic pattern. Finally, the doors were primed with cold-pressed linseed oil and painted with linseed oil paint. The function of the door hardware (the hinges and two historic locks) was restored, and new forged nails were used to fasten it.

The damaged church door was restored following good restoration practices, using historic materials and techniques. The restored doors fit well with the church's rough facade, offering an example of craftsmanship that stands out from a historical point of view.

Ieva Marta

Attēli / photos: I. Bula

KARA MUZEJA ĒKAS UN PULVERTORŅA FASĀŽU VIENKĀRŠOTA ATJAUNOŠANA

Rīga, Smilšu iela 20a

Īpašnieks: Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija
Projekts: SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa"
Restaurācijas darbu veicējs: SIA "Velve"
Finansējums: pašfinansējums
Restaurācijas laiks: 2020–2021

Pulvertornis, saukts arī par Smilšu torni, pirmo reizi vēsturiskajos materiālos minēts 1330. gadā, sākotnēji kalpojis militāriem mērķiem. 1892. gadā pārbūvēts studentu korporācijas vajadzībām pēc arhitekta Hermana Hilbiga projekta. 1916. gadā telpās tika ierīkots Strēlnieku muzejs, no 1937. līdz 1940. gadam tapusi Pulvertorņa piebūve.

Laika gaitā un vairākkārtējo pārbūvju dēļ muzeja kompleksa mūriem bija radušies bojājumi. 2020. gadā sāka fasādes un cokola virszemes daļas atjaunošana, kā arī arhitektonisko māksliniecisko detaļu restaurācija. Restaurācijas gaitā nokalts bojātais un neiederīgais cementa javas apmetums, mūri attīrīti no dažādu periodu uzslāņojumiem, atjaunoti erodējušie ķieģeļi. Nomainītas bojātās jumta daļas, restaurēti koka logi, protezējot to bojātās daļas, iespēju robežās, atkārtoti izmantojot oriģinālo stiklu, logiem veikta energoefektivitātes paaugstināšana, nemainot to izskatu. Atjaunotas masīvās ieejas durvis, izkaļot jaunas detaļas zudušo vietā. Labiekārtota apkārtnē, pārbūvēta ieejas platforma pie galvenajām durvīm, atjaunota esošā atbalsta siena, veikti gaismas aku remontdarbi, atsevišķās vietās betona bruģakmens nomainīts pret vēsturiskai vietai atbilstošāku šķeltu granīta bruģi.

Vēsturiski nozīmīgajam objektam, kurš ir gan viduslaiku liecība, gan parāda jaunāko laiku pārbūves, darbu gaitā ir apturēti procesi, kas bojāja mūri, uzlabots estētiskais izskats un veicināta vides pieejamība tā apskatei.

WAR MUSEUM AND POWDER TOWER FACADE SIMPLIFIED RENOVATION

Riga, Smilšu iela 20

Owner: Ministry of Defence of the Republic of Latvia
Design: SIA Architectural Research Group
Restoration contractor: SIA Velve
Funding: own funds
Restoration period: 2020–2021

Historical documents first mention the Powder Tower, also known as the Sand Tower, in 1330 and originally, it served military purposes. In 1892, it was rebuilt for the needs of a student corps using a design by architect Hermann Hilbig. In 1916, the Riflemen's Museum was set up on the premises, and an extension to the Powder Tower was built in 1937–1940.

The walls of the museum complex suffered damage over time and as a result of a number of rebuilds. The renovation of the facade and the above-ground part of the pedestal, as well as the restoration of the decorative architectural elements, began in 2020. During the restoration, damaged and non-matching cement mortar plaster was removed, layers from different periods were removed from the masonry, and eroded bricks were renovated. Damaged parts of the roof were replaced, and wooden windows were restored, repairing their damaged parts and reusing the original glass whenever possible. The windows were also made more energy-efficient without changing their appearance. The massive entrance door was restored, with new parts replacing those that had been lost. The surrounding area was improved, the entrance platform at the main door was rebuilt, the existing retaining wall was renovated, repairs were done in the light wells, and in some places, concrete paving stones were replaced with crushed granite paving stones more appropriate to the historic site.

The work on this historically important site, which is both a piece of the Middle Ages and a witness to recent reconstructions, stopped the processes that were damaging the walls, improved the visual aesthetics of the building, and made it more accessible to the public.

Ieva Marta

RĪGAS CIRKA VĒSTURISKĀS ĒKAS ATJAUNOŠANAS PIRMĀ KĀRTA

Rīga, Merķeļa iela 4

Īpašnieks: valsts SIA “Rīgas cirks”

Projekts un autoruzraudzība: NRJA/SIA “F.L. Tadao & Lukševics”

Darbu izpildītājs: SIA “Aidaco Construction”

Finansējums: Eiropas Reģionālās attīstības fonds

Restaurācijas laiks: 2021–2022

Rīgas cirka ēka celta 1888.–1889. gadā pēc Jāņa Frīdriha Baumaņa projekta un ir viena no vecākajām pastāvīgajām cirka ēkām Eiropā. Mūra ēkas kupola konstrukcija sastāvēja no trim kopā savienotām tērauda sliedēm, ko balsta 16 kolonnas; tribīnes amfiteātra formā bija veidotas koka konstrukcijās.

Atjaunošanas pirmajā kārtā risināta ēkas energoefektivitāte un veikti funkcionāli uzlabojumi, jo caur manēžas kupolu notika lieli siltumenerģijas zudumi un kupola metāla konstrukcijas laika gaitā bija zaudējušas noturību. Tribīnes bija skārusi trupe, pelējums un kaitēkļi, izraisot koksnes degradāciju.

Tika attīrītas un atjaunotas balsta kolonnas, saglabātas esošā kupola tērauda konstrukcijas, virs vēsturiskā kupola izbūvēts jauns kupols, atjaunota jumta laterna. Saudzīgi demontētas tribīnes un izgatavotas jaunas kā sabīdāmu segmentu kopums metāla konstrukcijās. Izmantots atgūtais materiāls – no vēsturisko tribīņu koka brusām iegūti apdares dēļi, kas eksponēti kā viens no manēžas interjera dizaina elementiem. Ekspozēti arī vērtīgs 1920.–1940. gada dekoratīvais krāsojums.

Ēkas rekonstrukcijas pirmajā posmā uzlabota ēkas funkcionalitāte, maksimāli saglabājot oriģinālo substanci un to integrējot jaunajā konceptā. Ar mūsdienu tehnoloģiskajiem paņēmieniem nomainītas kritiski bojātās konstrukcijas, restaurēti vērtīgie elementi. Ar pietāti pret vēsturisko ēku izstrādātie arhitektoniskie risinājumi un kvalitatīvais dizains ir devuši manēžas interjera koptēlam jaunu pievienoto vērtību, saglabājot vietas īpašo noskaņu.

HISTORIC RIGA CIRCUS BUILDING RENOVATION, FIRST STAGE

Rīga, Merķeļa iela 4

Owner: VSIA Rīgas cirks

Design and design supervision: NRJA/SIA F.L. Tadao & Lukševics

Contractor: SIA Aidaco Construction

Funding: European Regional Development Fund

Restoration period: 2021–2022

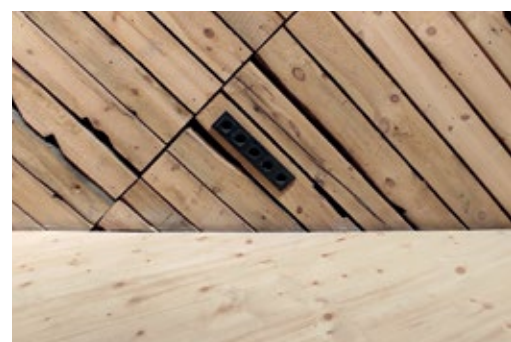
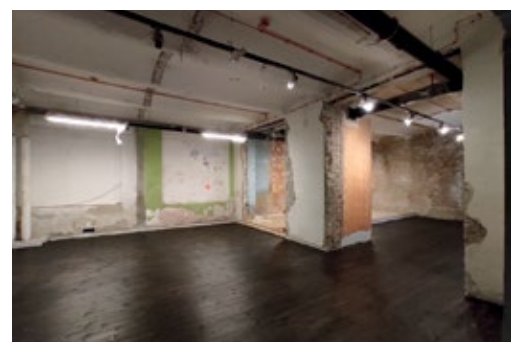
The Riga Circus building was constructed in 1888–1889 based on a design by Jānis Frīdrihs Baumanis, and is one of the oldest permanent circus buildings in Europe. The dome of the masonry building consisted of three interconnected steel beams supported by 16 columns; the amphitheatre-shaped stands were made of wood.

The first stage of the renovation was aimed at the energy efficiency and functional improvements of the building, as a lot of heat was lost through the dome of the circus, and its metal structures had lost their strength over time. The stands were affected by rot, mould, and pests, causing the wood to degrade.

The supporting columns were cleaned and restored, the existing steel structures of the dome were preserved, a new dome was built on top of the historic dome, and the roof lantern was restored. The stands were carefully removed, and a new set of stands was made from scratch, consisting of collapsible metal segments. Reclaimed materials were used: the wooden beams of the historic stands were converted into finishing boards, now visible as one of the interior design elements of the circus. A valuable decorative painting from the 1920–1940 period was also exposed.

The first stage of the reconstruction improved the functional capacity of the building, preserving as much as possible of its original substance and integrating it into the building's new concept. Critically damaged structures were replaced and valuable elements were restored using modern technical methods. The architectural solutions and high-quality design were developed to respect the historic building, increasing the value of the overall interior design of the circus and preserving the special mood of this venue.

Annna Ancāne

Attēli / photos: I. Marta, G. Eihe, J. Dambis

ĀGENSKALNA TIRGUS FASĀŽU UN PĀRSEGUMA ATJAUNOŠANA, LOGU UN DURVJU RESTAURĀCIJA

Rīga, Nometņu iela 64

Īpašnieks: Rīgas valstspilsētas pašvaldība; apsaimniekotājs: SIA “Kalnciema iela”

Restaurācijas projekti: SIA “Arhitektes Lienas Griezītes studija”, SIA “Kalnciema iela”, SIA “Forma 2 Engineering”

Restaurācijas darbu veicēji: SIA “Koka Rīga”, SIA “Kalnciema iela”

Finansējums: pašfinansējums, Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma
Restaurācijas laiks: 2020–2022

Āgenskalna tirgus vieta atklāta 1898. gadā, bet paviljons, kas izstrādāts pēc Rīgas pilsētas galvenā arhitekta Reinholda Šmēlinga projekta, pabeigts tikai 1925. gadā. Tobrīd Āgenskalna tirgus paviljons bija vismodernākais Rīgā. Pagraba telpas bija segtas ar kūdras termoizolācijas slāni, nodrošinot atbilstošu un funkcionālu produktu uzglabāšanu, pirmajā stāvā bija izveidota plaša un gaiša tirdzniecības zāle.

Pienācīgi neapsaimniekots, laika gaitā, tirgus zaudēja savu sākotnējo majestātisko izskatu, to uz brīdi pat slēdza. Kad īpašumu pārņēma jauns apsaimniekotājs, sākās plaši renovācijas darbi – tika gan nostiprinātas ēkas konstrukcijas, gan izveidots jauns labiekārtojums.

Veikti paviljona pagrabstāva pārsegumu stiprināšanas darbi, iestrādājot papildu dzelzs siju konstrukciju un pārmūrējot bojātos pārsegumus. Kieģeļu mūrējums labots un pāršuvots, sakārtota lietussūdens notek sistēma. Veikta dzelzs un koka konstrukciju logu restaurācija vai nomaina pret analogiem. Paviljona dzelzs logi atjaunoti, paaugstinot energoefektivitāti, jumta virsgaisma logi atjaunoti, iespēju robežās saglabājot dažādu periodu iepriekšējo stiklojumu. Atjaunotas un restaurētas dzelzs durvis ar un bez virsgaisma logiem. Iekštelpās labots un atjaunots sienu apmetums, uzstādīti jauni gaisma ķermeņi, iekārtotas jaunas tirdzniecības vietas.

Darbi veikti labā kvalitātē, ne tikai nodrošinot jaunu funkcionālu tirdzniecības vietu, bet arī papildinot apkaimi ar jaunu kultūrtelpu.

ĀGENSKALNS MARKET BUILDING FACADE AND ROOF-ING RENOVATION, WINDOW AND DOOR RESTORATION

Rīga, Nometņu iela 64

Owner: Riga City Municipality; **operator:** SIA Kalnciema iela

Restoration designs: SIA Arhitektes Lienas Griezītes studija,

SIA Kalnciema iela, SIA Forma 2 Engineering

Restoration contractors: SIA Koka Rīga, SIA Kalnciema iela

Funding: own funds, Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board

Restoration period: 2020–2022

Āgenskalns Market opened in 1898, but its building, designed by Riga’s chief architect Reinhold Schmeling, was not completed until 1925. At that time, it was the most modern building of its kind in Riga. The basement spaces had a layer of peat insulation on top, enabling proper and functional storage of foods, while the ground floor offered an extensive and well-lit sales space.

Over time, it suffered from a lack of maintenance, losing its original majestic look and even having to be closed for a while. With a new manager taking over the property, extensive renovations began, reinforcing the building’s structure and setting up new ground improvements.

The building’s basement slabs were reinforced, with additional iron beam structures and masonry repairs in damaged slabs. The brickwork and its seams, as well as the rainwater drainage system were repaired. Iron and wooden window structures were restored or replaced with equivalents. The building’s iron windows were renovated for better energy performance, and the skylights were restored, keeping the glazing remaining from different periods as much as possible. Iron doors with and without transom windows were renovated and restored. Inside, the wall plastering was repaired and renovated, with the installation of new lights, setting up new sales areas.

The work was carried out to a good standard, providing not only a new functional retail space but also a new cultural venue for the community.

leva Marta

Attēli / photos: I. Marta, A. Pūce, Āgenskalna tirgus publicitātes foto

FINANŠU MINISTRIJAS ĒKAS FASĀŽU ATJAUNOŠANA

Rīga, Smilšu iela 1

Īpašnieks: VAS “Valsts nekustamie īpašumi”

Restaurācijas projekts: SIA “Livland Group”, Andis Špaks, Kārlis Bedrītis

Restaurācijas metodika: Kristīne Gulbe

Konsultants: Pēteris Blūms

Restaurācijas darbu veicējs: SIA “Būvdarbu sistēmas”

Finansējums: VAS “Valsts nekustamie īpašumi”

Restaurācijas laiks: 2022

Ēka celta 1937.–1940. gadā pēc arhitekta Aleksandra Klinklāva projekta. Funkcionālisma un neoklasicisma izteiksmē būvētās ēkas fasādes daļa lielā ordera korintiskie pilastri. Ēkas cokola un portālu izveidē izmantots sārts Somijas granīts. Pirmais stāvs apdārināts ar sārtas nokrāsas smilšakmens plātnēm, augšējos stāvus sākotnēji bija plānots apšūt ar vietējo šūnakmeni. Fasāžu atjaunošanas laikā konstatēts, ka ēka apšūta ar krāsota betona plāksnēm.

Mitruma iedarbībā bojātas fasādes apdares plātnes un pilastri: virs cokola konstatētas apšuvuma plātņu plaisas, šuvju pildījuma iztrūkumi, nolupis apmetums un atslāņojumi. Atjaunojot betona plākšņu krāsojumu, tika koriģēta fasāžu restaurācijas koncepcija un nolemts retušēt fasāžu augšējo stāvu sedzošo monohromu toni.

Ielas fasādēm veikta apdares atjaunošana un fragmentu restaurācija, kalto metāla elementu atjaunošana, skārda palodžu un apmaļu nomaiņa. Veikta fasāžu apdares attīrīšana no atmosfēras piesārņojuma, bioloģiskā apauguma mehāniska nofīrīšana un apstrāde ar biocīdu, irdeno posmu nostiprināšana, plaisu aizpildīšana, šuvju aizpildījuma atjaunošana, erodējušās faktūras atjaunošana ar smalkgraudainu kaļķa bāzes javu. Augšstāvu līmenī virsma gruntēta un krāsota, pēc tam veidojot retušu ar minerālo pigmentu lazūru.

Profesionāli veicot darbu, operatīvi reaģējot uz jaunatklātiem apstākļiem un meklējot nestandarta risinājumus, panākta ēkas fasāžu kvalitatīva atjaunošana un restaurācija.

MINISTRY OF FINANCE BUILDING FACADE RENOVATION

Rīga, Smilšu iela 1

Owner: VAS *Valsts nekustamie īpašumi*

Restoration design: SIA *Livland Group*, Andis Špaks, Kārlis Bedrītis

Restoration method: Kristīne Gulbe

Consultant: Pēteris Blūms

Restoration contractor: SIA *Būvdarbu sistēmas*

Funding: VAS *Valsts nekustamie īpašumi*

Restoration period: 2022

The building was constructed in 1937–1940, based on a design by architect Aleksandrs Klinklāvs. The Functionalist and Neoclassical facades of the building are divided by Giant order's Corinthian pilasters. The building's plinth and portals are built using pink Finnish granite. The ground floor is lined with reddish sandstone plates, and the upper floors were originally going to be lined with local limestone. The restoration of the facades revealed that the building was lined with painted concrete panels.

There was moisture damage in the facade lining panels and pilasters: cracks in the lining panels above the pedestals, missing seam filler, peeling and detaching plaster. With the restoration of the paintwork on the concrete plates, the restoration concept was adjusted, and a decision was made to retouch the single colour of the upper floor facades.

The street facades underwent refinishing and restoration of individual parts, restoration of forged metal elements, as well as the replacement of sheet metal window sills and edge pieces. Soiling caused by atmospheric phenomena was removed from the facade finish, biofouling was removed, and the facade was treated with biocide; loose sections were reinforced, cracks were filled, seams were renovated, and eroded textures were restored using a fine lime-based mortar. The surface at the upper floor level was primed and painted, and then retouched with a mineral pigment glaze.

The professionally performed work, the prompt response to newly discovered circumstances, and the unconventional solutions resulted in a high-quality renovation and restoration of the building's facades.

Anna Ancāne

Attēli / photos: G. Eihe, I. Marta

ZEMGALES REGIONS/
ZEMGALE REGION

KRUSTPILS PILS

Jēkabpils, Rīgas iela 216B

Īpašnieks: Jēkabpils valstspilsētas pašvaldība

Projekts: SIA “Komunālprojekts”

Restaurācijas darbu veicējs: AS “Būvuzņēmums Restaurators”

Finansējums: Eiropas Reģionālās attīstības fonds, valsts līdzfinansējums
Restaurācijas laiks: 2018–2022

Viduslaiku pils visā pastāvēšanas laikā vienmēr bijusi zem jumta un apdzīvota. Tomēr kopš 1921. gada, kad objekts sāka kalpot armijas vajadzībām, tās izmantošana bija vairāk orientēta uz funkciju izpildi, nevis estētisko vērtību saglabāšanu, līdz laikam, kad pils nonāca muzeja lietošanā. Sistemātiski un ar apbrīnojamu rūpību un iejūtību tiek veikta pils izpēte un katras vēsturiskās detaļas konservācija, parādot objekta gadsimtiem garo dzīvi, bet necenšoties pilnībā rekonstruēt laikmetu stilam atbilstošo interjeru, atstājot vietu apmeklētāju iztēlei. Iepazīstot saglabātās un eksponētās vēsturiskās detaļas, iespējams izsekot visiem pils pastāvēšanas gadsimtiem, sākot no viduslaikiem ar to skarabajām velvēn un beidzot ar moderno laiku sanitārajām telpām un labierīcībām.

Vēsturisko “attēlu albumā” redzami baroka un rokoko gleznojumu paraugi, jūgendstila dekoratīvās plastikas elementi, restaurētas durvju aplodas un sliekšņi, grīdu parkets un historisma sienu paneļi, skaisti šalcoša strūklaka atjaunotā iekšpagalma dārziņā zem pils balkona un logiem.

Restaurācijas un rekonstrukcijas darbu noslēgumā realizēts ambiciozs lielās zāles apdares rekonstrukcijas projekts. No jauna bija jāizgatavo gan grīdas iesegums (parkets), gan sienu apdare, gan griestu dekoratīvais gleznojums un krāsnis. Tas paveikts, kā informācijas avotu izmantojot dažas objekta fotogrāfijas un analogus objektus. Veikto darbu rezultātā pils un pilsēta ieguvusi greznu svinību telpu.

KRUSTPILS CASTLE

Jēkabpils, Rīgas iela 216B

Owner: Jēkabpils State City Council

Restoration design: SIA *Komunālprojekts*

Restoration contractor: AS *Būvuzņēmums Restaurators*

Funding: European Regional Development Fund, state co-financing

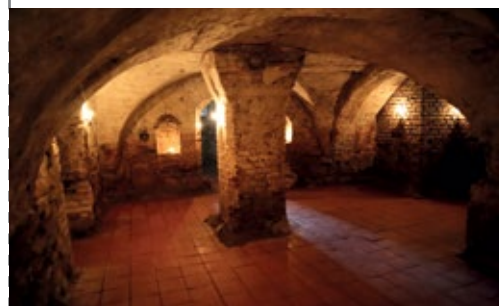
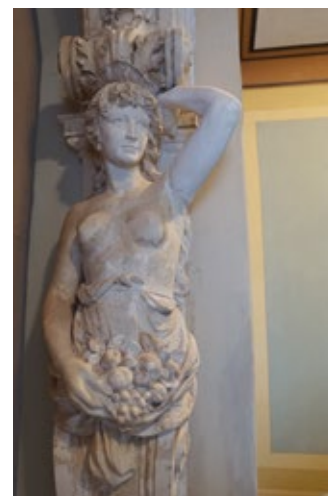
Restoration period: 2018–2022

This medieval castle has always been lived in, and kept its roof intact for all of its history. However, the castle began to serve the needs of the army in 1921: its use was more functional than aesthetic from then on until the time when the castle was taken over by the museum. The research and preservation of each historical detail of the castle was done consistently and with admirable care and sensitivity, revealing the centuries-long life of the castle without attempting to completely reconstruct the period interiors: leaving room for the imagination of the castle's guests. If one looks at the preserved and exhibited historical details, one can see traces of all the centuries that the castle has existed through, from the austere vaults of the Middle Ages to the modern bathrooms and other amenities.

This historical ‘picture album’ shows examples of Baroque and Rococo paintings, Art Nouveau decorative sculptures, restored door jambs and thresholds, parquet floors and historicist wall panels, as well as a beautifully rustling fountain in the restored patio garden under the balcony and windows of the castle.

The restoration and reconstruction of the castle ended with an ambitious project to restore the interior finish of the grand hall. The flooring (parquet), the wall finish, the decorative paintwork on the ceiling and the stoves had to be restored from scratch. This was done using some photographs of the building and similar objects as references. The restoration gave the castle and the whole city a beautiful ceremonial space.

Attēli / photos: A. Artmanis, M. Putniņa

Dace Čoldere

DOBELES PILSDRUPU KAPELAS KONSERVĀCIJA UN REKONSTRUKCIJA

Dobele, Brīvības iela 15

Īpašnieks: Dobeles novada pašvaldība

Restaurācijas projekta autors: SIA "KONVENTS"

Restaurācijas darbu veicējs: PS "RERE Meistari 1"

Finansējums: Eiropas Savienības fondi, Dobeles novada pašvaldība

Restaurācijas laiks: 2018–2021

Mūra pils (*Doblen*) celtniecība sākta 1335. gadā Livonijas ordeņa mestra Eberharda fon Monheima laikā. 16. gadsimta beigās sākās pils pārbūve, un par galveno mitekli kļuva priekšpils. 1730. gadā pilī daļa telpu vēl bija dzīvošanai piemērotas, pēc tam tā pamesta. Līdz mūsdienām nonācis ordeņa laikā celtais aizsargmūris, priekšpilī saglabājusies dzīvojamās ēkas fasādes siena ar ailām. Labāk saglabājusies pilsdrupu daļa ir pils baznīcas mūri.

Pilsdrupas kā ievērojams viduslaiku arhitektūras piemineklis 2002. gadā pievērsa atkārtotu arhitekta Pētera Blūma uzmanību. Pirmais konservācijas un rekonstrukcijas projekts tika prezentēts 2009. gadā, un 2021. gada vasarā pils kapela vēra durvis apmeklētājiem kā daudzfunkcionāls kultūras, amatniecības un tūrisma attīstības centrs. Kapelas daļa – pilsdrupu kodols – tagad kļuvusi par noslēgtu telpu, pārsegta ar jumtu, kas ir iegremdēts un nemaina pilsdrupu siluetu. Vienīgais līdz mūsdienām saglabājies kapelas stūra tornītis ir pārsegts ar graciozu jumtiņu. Galvenās ieejas portāls ir liecība tam, kā var veiksmīgi saglabāt vēsturisko patiesību, to papildinot ar funkcionēšanai nepieciešamo. Šodienas pienesums netiek slēpts, tas veido veiksmīgu saspēli ar vēsturisko substanci.

Atdzimusi pils kapela kļuvusi par unikālu, Latvijas kultūrvidē pirmreizīgu objektu, kurā pilsdrupās, izveidojot slēgtas telpas, saglabāts viss vēsturiskais un autentiskais, to īpaši saudzīgi papildinot ar izteikti mūsdienīgiem elementiem, kur tas nepieciešams ēkas funkcionēšanai.

CONSERVATION AND RECONSTRUCTION OF DOBELE CASTLE RUINS CHAPEL

Dobele, Brīvības iela 15

Owner: Dobele Municipality

Restoration design: SIA *KONVENTS*

Restoration contractor: PS *RERE Meistari 1*

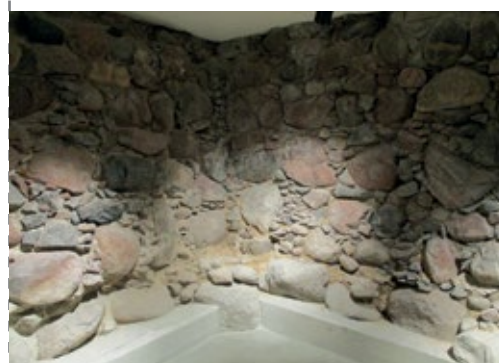
Funding: European Union funds, Dobele Municipality

Restoration period: 2018–2021

The construction of the stone castle (*Doblen*) began under Everhard von Mohnheim, master of the Livonian Order in 1335. Reconstruction of the castle was initiated in the late 16th century, and its outer bailey became the main place where the castle's residents lived. As of 1730, some of the rooms in the castle were still habitable; later, it was abandoned. The defensive wall constructed during the Livonian Order period has survived to the present day, and the facade wall of the residential building with openings has been preserved in the outer bailey. The best-preserved part of the castle ruins is the walls of the castle church. Being a significant item of medieval architecture, the ruins gained renewed attention from the architect Pēteris Blūms in 2002. The first conservation and reconstruction design was presented in 2009, and in the summer of 2021, the chapel opened its doors to the public as a multifunctional culture, artisanship, and tourism development centre. The chapel part (which is at the core of the ruins) has now become an enclosed indoor space, covered by a roof that does not project over the outline of the ruins. The chapel's only surviving corner turret is covered with an elegant spire. The main entrance portal is a testimony to how history can be successfully and authentically preserved, while adding things the object needs to function. The contribution of the present is not hidden, and successfully interacts with the historical substance.

The restored chapel of the castle has become a unique object; the first in Latvia's cultural space where all historical and authentic items were preserved in the ruins of the castle with the creation of enclosed spaces and carefully supplemented with distinctly modern elements that were necessary for the functioning of the building.

Jānis Zilgalvis

ALTĀRGLEZNA "KRISTUS AUGŠĀMCELŠANĀS"

Jēkabpils novads, Asares pagasts, Asare, Asares luterāņu baznīca

Īpašnieks: Asares evaņģēliski luteriskā draudze

Restauratore: Andželika Čibule

Finansējums: Valsts kultūrkapitāla fonds, draudze

Restaurācijas laiks: 2019–2020

Asares luterāņu baznīca celta no 1820.–1823. gadam un ir viens no izcilākajiem klasicisma stila arhitektūras paraugiem Zemgalē. Dievnama 19. gadsimta 20. gados pārveidotais interjers organiski sasaucas ar tā fasādes arhitektūras formām. 1853. gadā pēc muižnieka Gvido fon Valtera pasūtījuma baznīcas neogotiski veidoto altāri papildināja ievērojamā Kurzemes guberņā strādājušā vācu gleznotāja Jūliusa Dēringa altārglezna, ko apliecina dāvinājuma teksts gleznas aizmugurē. Glezna kompozīcijā un tēlu risinājumā ir izmantoti mākslinieka daiļradei raksturīgie 19. gadsimta romantisma paņēmieni – stilizēti tēli, skulpturāli veidotas drapērijas, skumji svinīga noskaņa. Glezna bija bez būtiskiem bojājumiem – to klāja tikai neliels krakelūra tīklojums, satumsusi laka un virsmas netīrumi. Tomēr, tā kā nebija pilnībā nolasāmas darba mākslinieciskās kvalitātes, tika pieņemts lēmums par tās restaurāciju.

Restaurācijas ietvaros veikta gleznas virsmas attīrīšana no netīrumu slāņiem, krāsu slāņa nostiprināšana, lakas plānināšana, apmaļu dublēšana. Darbs uzvilks uz jauna ķīļrāmja.

Pateicoties draudzes kultūras vērtību izpratnei, pacietībai un mīlestībai pret savu dievnamu, soli pa solim baznīca atgūst unikālo noskaņu.

ALTAR PAINTING *THE RESURRECTION OF CHRIST*

Jēkabpils Municipality, Asare Parish, Asare, Asare Lutheran church

Owner: Asare Evangelical Lutheran Church congregation

Restorer: Andželika Čibule

Funding: State Cultural Capital Fund, congregation

Restoration period: 2019–2020

Asare Lutheran church was built from 1820 to 1823 and is one of the most outstanding samples of Classicism style architecture in Semigallia. The interior of the church that was redesigned in the 20-ies of the 19th century organically resonates with the architectural forms of its facades. In 1853, on the order of the nobleman Gvido fon Walter, the neo-Gothical altar of the church was complemented by an altar painting by the famous German painter Julius Doring, who worked in the Courland province. The evidence of this is the gift text on the back of the painting. The composition of the painting and solution of images use the techniques of the 19th century Romanticism that are characteristic to the artist's creative work – stylized images, sculpturally formed draperies, sadly solemn mood.

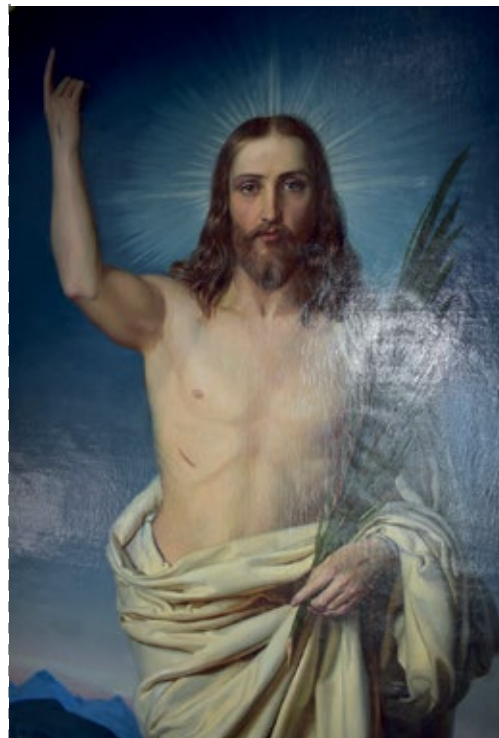
The painting was without significant damages – it was covered by a small netting of craquelure, darkened varnish and surface dirt. However, in the absence of a fully readable artistic quality of the work, a decision was made to restore it.

During the restoration, dirt layers were removed from the surface of the painting, the paint layer secured, the layer of varnish was made thinner, the edges - strengthened. The painting is lined on a new wedge frame.

Due to the understanding of the cultural values of the congregation, patience and love for its church, the church regains its unique mood step by step.

Ieva Jekševica

Attēli / photos: Z. Gierta, I. Jekševica

BAUSKAS PILSDRUPU TORŅA KONSERVĀCIJA UN REKONSTRUKCIJA

Bauskas novads, Bauska, Pilskalns

Īpašnieks: Bauskas novada pašvaldība

Projekta autors: SIA "Arhitektes Ināras Caunītes birojs"

Darbu veicējs: SIA "Kaskāde 19"

Finansējums: Eiropas Savienības fondi, Bauskas novada pašvaldība

Restaurācijas laiks: 2018–2020

Livonijas ordeņa cietoksnis – Bauskas pils senākā daļa – būvēts aptuveni 15. gadsimta vidū, un līdz mūsdienām mūri saglabājušies drupu stāvoklī. 2000. gadā sāka pilsdrupu konservācija.

Cietokšņa lielākais, centrālais, tornis, kurā par fogta dzīvojamajām telpām vēl liecināja velvu pēdas un apmetuma fragmenti, pēdējos gadu desmitus bija kalpojis par skatu torni pils apmeklētājiem. Pēc Kurzemes hercoga rezidences rekonstrukcijas un restaurācijas darbiem, kas pēdējos gados paveikti Bauskas pilī, aktualizējās jautājums arī par lielā torņa mūru stāvokli, lietūs ūdens novadīšanu un apmeklētājiem piemērotām kāpnēm un skatu laukumu.

2018. gadā sāka cietokšņa centrālā torņa rekonstrukcija un konservācija. Konservācijas gaitā veikta mūra atsāļošana, nostiprinātas torņa mūra konstrukcijas, brūkošās mūra daļas pārmūrētas, rekonstruēta sienu apakšējās daļas iekšējā mūra daļa, atjaunotas šaujamlūku ailu pārsedzes, iztīrītas un atjaunotas izirušās akmens un ķieģeļu mūra šuves, veikta saglabājušos apmetuma un apdares fragmentu konservācija. Rekonstruēta torņa augšējā mūra daļa, eksponējot fasādē dzegulu joslu, kas bija fragmentāri saglabājusies, restaurēta saglabājusies mūra kāpņu daļa, izbūvētas koka kāpnes.

Paveiktais ļauj apmeklētājiem skatīt torņa iekšstelpu visā augstumā un, pārvietojoties pa kāpnēm un galerijām, novērtēt senos mūrus, apdares un arhitektūras detaļas, kā arī to konservācijas un restaurācijas kvalitāti.

CONSERVATION AND RECONSTRUCTION OF THE TOWER AT BAUSKA CASTLE RUINS

Bauska Municipality, Bauska, Pilskalns

Owner: Bauska Municipality

Restoration design: SIA Arhitektes Ināras Caunītes birojs

Contractor: SIA Kaskāde 19

Funding: European Union funds, Bauska Municipality

Restoration period: 2018–2020

The oldest section of Bauska Castle, the Livonian Order fortress, was built around the middle of the 15th century, and its walls have survived as ruins to this day. The conservation of the ruins began in 2000.

The largest, central tower of the castle, which still shows traces of vaults and pieces of plaster of the residence of the vogt (reeve), had served as a lookout tower for visitors of the castle for the last few decades. Following the reconstruction and restoration of the residence of the Duke of Courland in Bauska Castle in recent years, the condition of the walls of its central tower, the drainage of rainwater, and the setting up of a staircase and viewing platform that are suitable for guests became relevant issues.

The reconstruction and conservation of the central tower of the castle began in 2018. As part of the conservation work, the masonry was desalted, the tower masonry structures were reinforced, the crumbling masonry parts were reassembled, the inner section of the lower part of the masonry in the walls was rebuilt, the lintels of the portholes were restored, the broken stone and brick masonry joints were cleaned and renovated, and conservation was carried out of preserved fragments of plaster and decor. The upper part of the tower was reconstructed, exposing the surviving parts of facade crenellations. The surviving part of the masonry stair was restored, and a wooden staircase was built.

As a result of this work, guests can now see the full height of the tower's interiors, look at the old walls, decor and architectural details, and appreciate the quality of their conservation and restoration as they go up and down the stairs and galleries.

Attēli / photos: M. Putniņa

Māriete Putniņa

PĀLENU DZIMTAS KAPLIČA

Dobeles novads, Tērvetes pagasts, Tērvetes kapi

Īpašnieks: Tērvetes novada pašvaldība

Restaurācijas projekta autori: Milošs Gavenda, Miloslavs Hanzla

Restaurācijas darbu veicēji: SIA “Warss+”, SIA “KaimsS”

Finansējums: pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2019–2020

Netālu no Tērvetes Kalnmuižas evaņģēliski luteriskās baznīcas tās kapu teritorijā uzkalniņā atrodas Pāleņu dzimtas kapliča – neliela historisma stila celtne. Kapliča celta no gaišiem kaļķakmens (iespējams, travertīna) blokiem. Tās arhitektonisko veidolu papildina izcilas kvalitātes dažādu vēsturisko stilu akmens kalumi un dekori. Ieeju un logus noslēdz ažūri metālkalumi. Vārtu vērtnu ornamentos iekļauts kapličas celšanas laiks – 1906. gads, īpašnieku iniciāļi un sakrāls teksts. No celtnes greznās un ar gaišu marmoru veidotās interjera apdares pēc vairākiem vandālisma aktiem saglabājušies tikai atsevišķi elementi.

Ēka ilgstoši bijusi pakļauta pastiprinātai mitruma ietekmei, ko izraisīja bojāts jumta segums. Novērojams plašs šuvju materiālu sairums un izskalošanās, akmens dekoratīvo elementu virsmas erozija, notecējumi, konstrukciju deformācija. Vietām redzami mehāniskie bojājumi, plaisas, atlauztas akmens bloku mūra daļas. Darbi tika veikti divās kārtās – interjera un fasādes restaurācija. Restaurācijas darbu ietvaros veikta mūru un akmens virsmu tīrīšana, atsāļošana, bioloģiskā apauguma likvidēšana, šuvju tīrīšana un to atjaunošana, konstrukciju līmeņošana, trūkstošo detaļu rekonstrukcija, metālkalumu restaurācija.

Ar lielu rūpību veikti fasādes restaurācijas darbi. Labojumi un papildinājumi organiski iekļaujas ēkas apjomā, nekontrastējot ar dabīgo akmens nodilumu un faktūru.

Pašvaldības rūpju dēļ ēka ir atguvusi majestātiskumu, dekoratīvo izteismīgumu un varēs pilnvērtīgi turpināt veikt savu funkciju kā sēru ceremoniju telpa.

PAHLEN FAMILY CHAPEL

Dobele Municipality, Tērvete Parish, Tērvete cemetery

Owner: Tērvete Municipality

Restoration design: Miloš Gavenda, Miloslav Hanzl

Restoration contractors: SIA Warss+, SIA KaimsS

Funding: own funds

Restoration period: 2019–2020

Not far from the Tērvete Kalnmuiža Lutheran Church, on a hill in its cemetery, there is a small Historicist-style structure: the Pahlen family chapel. The chapel is built of light-coloured limestone (probably travertine) blocks. Its architectural design is complemented by stone decorative pieces of excellent quality, in various historical styles. The entrance and windows are closed with forged openwork pieces. The ornaments on the gate leaves include the year of construction of the chapel (1906), the initials of the owners, and a religious text. After a few acts of vandalism, only some of the building's ornate light marble interior finish remains. Due to damage to its roof, the building was exposed to high levels of moisture for a long period of time. There was extensive erosion and rinsing out of the seams, surface erosion in decorative stone elements, efflorescence, and deformation of structures. Mechanical damage, cracks, and broken stone block pieces were visible in some places. The work was done in two stages: restoration of the interiors and restoration of the facade.

The restoration included cleaning the brick and stone surfaces, removal of salt deposits and biological growth, cleaning and restoration of seams, straightening of the structures, rebuilding of missing parts, restoration of the metal hardware.

The restoration of the facade was carried out with great care. The corrections and additions fit organically into the building without clashing with the natural wear and texture of the stone.

Thanks to the efforts of the municipal government, the building regained its majestic and decorative expression, and will be able to continue to fully function as a space for funerary ceremonies.

Ieva Jekševica

Attēli / photos: A. Artmanis

VECUMNIEKU PAMATSKOLAS FASĀŽU RESTAURĀCIJA

Bauskas novads, Vecumnieku pagasts, Vecumnieki, Bauskas iela 4

Īpašnieks: Bauskas novada pašvaldība, Vecumnieku pārvalde

Restaurācijas projekta autori: SIA “Komunālprojekts”, arhitekte Dace Lukševica

Restaurācijas darbu veicējs: SIA “Kvintets M”

Finansējums: Eiropas Savienības Interreg V-A Latvijas–Lietuvas programmas projekts, valsts budžeta un pašvaldības līdzfinansējums

Restaurācijas laiks: 2019–2021

Vecumnieku pamatskolas ēka celta 1887.–1889. gadā. Tā ir raksturīga tā sauktā ķieģeļu stila arhitektūras liecība. Ķieģeļu kārtējuma dekoratīvās iespējas izmantotas dzegas risinājumā, ap logailām, gala fasāžu zelmiņos un citur. Interesanti, ka izmantoti tonāli dažādi ķieģeļi – dzeltenais kā fons, sarkanais dekoratīvajām detaļām. Simetriskās ēkas centrā likts trīs ailu asu rizalīts ar kāpienveida frontonu. Pamatskola ir lauku kultūrvēsturiskajai videi nozīmīga celtnē. Tas arī bija iemesls, kāpēc pievērsties šā objekta restaurācijai. 2017. gadā veica ēkas arhitektoniski māksliniecisko inventarizāciju (SIA “AIG”). Tajā sniegtās rekomendācijas ņemtas vērā ēkas restaurācijā. Attīrītas un atjaunotas fasādes, atjaunots kārņņu jumta segums, restaurētas galvenās ieejas durvju vērtnes un daļa vēsturisko logu. Uzmanību pievērsa arī interjera elementiem – restaurēja vairākas vēsturiskās iekšdurvis, kas veidotas pildīņu rāmja konstrukcijā, pēc izpētes rezultātiem rekonstruēja sienu apdares krāsojuma joslas vairākās telpās, kas sākotnēji bija izpildītas ar trafareta palīdzību, veikti arī citi darbi.

Vecumnieku pamatskolas fasāžu restaurācija veikta, respektējot visas saglabājamās vērtības, īpašu uzmanību pievēršot autentiskumam. Vēl viena vēsturiska ēka – arhitektūras piemineklis – ir atguvusi savu sākotnējo tēlu.

VECUMNIEKI PRIMARY SCHOOL FACADE RESTORATION

Bauska Municipality, Vecumnieki Parish, Vecumnieki, Bauskas iela 4

Owner: Bauska Municipality, Vecumnieki Administration

Restoration project: SIA *Komunālprojekts*, architect Dace Lukševica

Restoration contractor: SIA *Kvintets M*

Funding: European Union Interreg V-A Latvia-Lithuania programme project, national and municipal budget co-financing

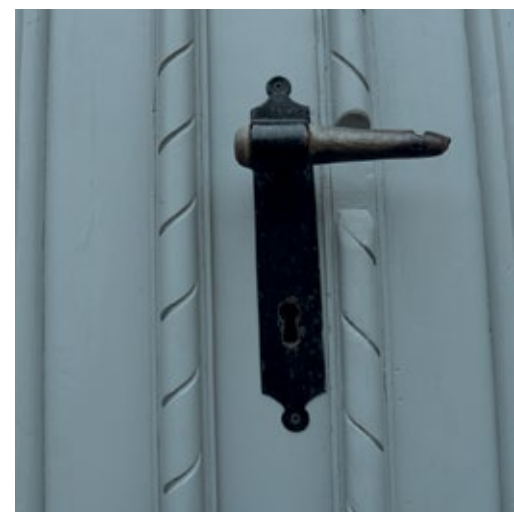
Restoration period: 2019–2021

The Vecumnieki Primary School building was constructed in 1887–1889. It is a characteristic example of the so-called ‘brick style’ of architecture. The potential of using layers of bricks as a decorative element shows in the solution of the eaves, around the window openings, the end facade pediments, and elsewhere. Interestingly, bricks of different colours were used: yellow for the background, red for the decorative elements. The symmetrical building has an avant-corps in the middle with three windows with a stepped pediment. The primary school is an important building for this rural cultural historical space, which gave a reason for restoring it.

An architectural artistic inventory of the building took place in 2017, performed by SIA AIG. The company’s recommendations were taken into account in the restoration of the building. The facades were cleaned and restored, and the tiled roof was renovated, also restoring the main entrance door leaves and some of the historic windows. Attention was also paid to parts of the interiors: a number of historic panelled interior doors were restored, sections of wall painting in several rooms, originally made using stencils, were reconstructed after research; other work was also done.

The restoration of the facades of Vecumnieki Primary School was performed respecting all the items of value that needed preservation, paying special attention to authenticity. Another historic building, which is an architectural heritage site, regained its original appearance.

Jānis Zilgalvis

Attēli / photos: M. Putniņa, A. Artmanis

ALTĀRA RETABLA RESTAURĀCIJA

Bauska, Plūdoņa iela 13A, Svētā Gara luterāņu baznīca

Īpašnieks: Bauskas evaņģēliski luteriskā draudze

Izpētes un restaurācijas darbu veicēji: SIA "Intarsija", Jānis Ceplis

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma, Bauskas novada pašvaldība, draudze

Restaurācijas laiks: 2017–2020

Bauskas Svētā Gara baznīcas altāra retablu 1699. gadā izgatavoja Bauskas galdnieks Kristofs Fogts pēc Bērzu muižas īpašnieces Katarīnas fon Šepingas (*Katharina von Schoeppingk*) pasūtījuma. Tā bija monumentāla edikulas tipa konstrukcija ar augstu cokolu, četrām korintiskajām kolonnām un profilētu dzegu, rotāta ar praviešu un alegoriju skulptūrām, kā arī greznu akanta ornamentu. Retabla krāsojums bija polihroms, bet 1840. gadā tas pārkrāsots baltā tonī ar apzeltītām detaļām. 1860.–1861. gadā Jūliuss Dēriņš veica retabla pārbūvi, būtiski paaugstinot centrālo arku. Izņemti iepriekšējie gleznojumi un skulptūras, bet malējo skulptūru vietā iebūvēti neoklasiski pildīņi. Pēc Dēriņa pārveidojumiem līdz mūsdienām altāris saglabājies bez lielām izmaiņām.

Retabla konstrukcijas un dekoratīvos elementus lielā apjomā bija izpostījuši koksgrauži un ķirņji, kā arī brūnā trupe. Tā aizmugurē konstatētas arī degšanas sekas, uz virsmām – virsējo apdares kārtu atslāņošanās.

Vispirms notika altāra retabla detalizēta izpēte, restaurācijas laikā tas demontēts, primāri veicot apstrādi ar pretķirņju un pretseņu līdzekļiem. Bojātie kokgriezumi konsolidēti ar polimērmateriāliem, neatgriezeniski bojāto fragmentu vietā pēc to parauga izgatavoti jauni; restaurēts krāsojums un zeltījums.

Restauratoru skrupulozais darbs izglābis unikālu mākslas pieminekli, kura stilistikā apvienojas barokāls formu piesātinājums un 19. gadsimta neoklasicisma estētiskie principi.

ALTAR RETABLE RESTORATION

Bauska, Plūdoņa iela 13A, Lutheran Church of the Holy Spirit

Owner: Bauska Evangelical Lutheran Church congregation

Research and restoration: SIA *Intarsija*, Jānis Ceplis

Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board, Bauska Municipality, congregation

Restoration period: 2017–2020

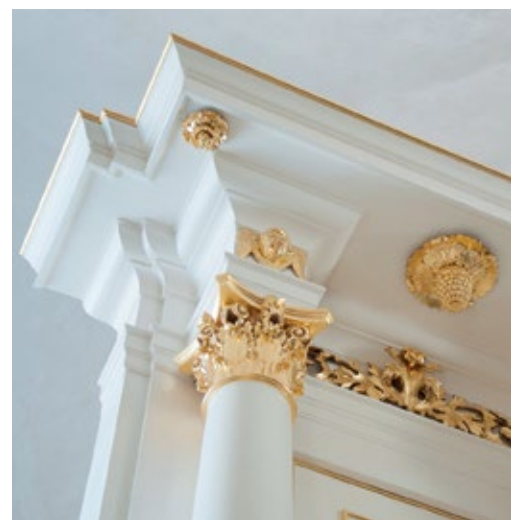
The altar retable of the Church of the Holy Spirit in Bauska was built in 1699 by the Bauska carpenter Kristof Vogt, and commissioned by Katharina von Schoeppingk, owner of Bērzi Manor. It was a monumental aedicule-style structure with a high plinth, four Corinthian columns and a moulded cornice, decorated with sculptures of prophets and allegories, as well as ornate acanthus decor. The retable was painted in multiple colours, but in 1840 it was repainted, to be white with gilded elements. In 1860–1861, Julius Döring rebuilt the retable, significantly raising the central arch. The previous paintings and sculptures were removed, and Neoclassical panels were built in to replace the sculptures on the sides. Since Döring's modifications, the altar has survived without major changes.

The retable's structures and decorative elements were significantly damaged by brown rot, as well as longhorn and furniture beetles. The rear revealed signs of burning, and the top layers of the surfaces were peeling off.

As part of the restoration, the altar retable was first examined in detail and disassembled, primarily to treat it with insecticide and anti-fungal agents. The damaged carvings were consolidated using polymer materials, and new carvings were made to match the permanently damaged pieces, restoring the paintwork and the gilding.

The meticulous work of the restorers saved a unique item of art heritage whose style combines the intensity of Baroque visual language with the aesthetic principles of 19th century Neoclassicism.

Attēli / photos: I. Lūsis, D. Brūģis, G. Skulte

RUNDĀLES PILS JUMTA REKONSTRUKCIJA

Bauskas novads, Rundāles pagasts

Īpašnieks: Rundāles pils muzejs

Projektētājs: SIA "CMB"

Darbu veicējs: AS "Restaurators"

Finansējums: valsts budžets

Rekonstrukcijas laiks: 2020–2022

Spožākais baroka arhitektūras piemineklis Latvijā Rundāles pils celta Kurzemes hercogam Ernstam Johanam Bironam pēc itāļu arhitekta Frančesko Bartolomeo Rastrelli projekta 1736.–1740. gadā. Pils apjumsana ar alvota skārda segumu bija viens no pirmajiem un lielākajiem šāda veida būvdarbiem Kurzemes hercogistē. Jumta segums pils pastāvēšanas laikā vairākkārt mainīts, bet oriģinālā jumta konstrukcija, vairākkārt labota un nostiprināta, ir saglabājusies.

Pils jumta seguma un konstrukcijas bojājumi bija radušies vairāku gadu desmitu laikā, nokrišņiem iekļūstot salaiduma vietās gar jumta logiem un jumta satekņu vietās. Mitrums bija iesūcies konstrukcijās, notecējis pār tām un bojājis gan konstrukcijas, gan griestu apmetumu, īpaši parādes zālēs.

Jumta izpēte, neatsedzot jumta konstrukciju grūti pieejamajās vietās, nevarēja sniegt atbildes uz visiem jautājumiem par tā stāvokli, tomēr 2017. gada nogalē SIA "CMB" izstrādāja Rundāles pils jumta pārbūves projektu. Pēc plašām un sarežģītām speciālistu diskusijām tika pieņemts lēmums jumta segumam izmantot nepatinētu titāncinka skārdu, kas atbilst mūsdienu būvniecības prasībām un rada vēsturiskajam alvotā skārda segumam līdzīgu vizuālo efektu.

Rundāles pils jumta rekonstrukciju trīs būvniecības sezonās – no 2020. līdz 2022. gadam – veica AS "Restaurators". Rundāles pils jumta pārbūvē ieguldīts liels un rūpīgs būvnieku, restauratoru, projektētāju un muzeja speciālistu kopīgs darbs, kas vainagojies ar izcilu rezultātu.

RUNDĀLE PALACE ROOF RECONSTRUCTION

Bauska Municipality, Rundāle Parish

Owner: Rundāle Palace Museum

Design: SIA CMB

Contractor: AS Restaurators

Funding: national budget

Reconstruction period: 2020–2022

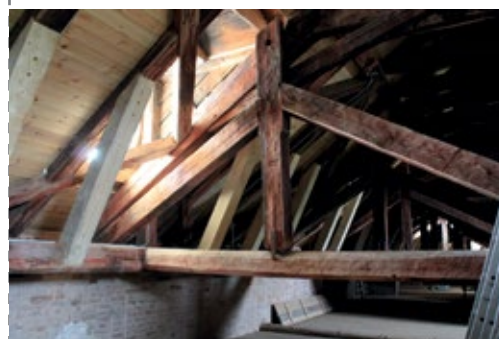
Rundāle Palace, Latvia's most prominent example of Baroque architecture, was built for the Duke of Courland, Ernst Johann von Biron, in 1736–1740, based on a design by the Italian architect Francesco Bartolomeo Rastrelli. The metal sheet roofing of the palace was one of the first and biggest uses of this roofing type in the Duchy of Courland. The roofing changed multiple times over the palace's life, but the original structure of the roof survived, having been repaired and reinforced a number of times.

Damage to the roofing and the roof structure of the palace accrued over decades, with rain leaking through seams along the skylights and at the roof drainage elements. Moisture had seeped into the structures, leaked over them and damaged both the structures and the ceiling plaster, especially in the grand halls.

Surveying the roof without exposing its structure in difficult-to-reach places could not provide answers to all questions about the condition of the roof, but in late 2017, SIA CMB developed a design for rebuilding the roof of Rundāle Palace. After extensive and complex expert discussions, it was decided to use titanium zinc sheet metal without patina coating for the roof: it complies with modern construction standards and has a look similar to historical metal sheet roofing.

The reconstruction of the roof at Rundāle Palace was carried out by AS Restaurators across three construction seasons: 2020 to 2022. The rebuilding of the roof at Rundāle Palace was a joint and meticulous effort by builders, restorers, designers, and museum specialists, leading to an excellent result.

Māriete Putniņa

Attēli / photos: A. Artmanis

PLAVIŅU LUTERĀŅU BAZNĪCAS VĒSTURISKĀ JUMTA SĒGUMA SAGLABĀŠANA

Aizkraukles novads, Pļaviņas, Raiņa iela 18

Īpašnieks: Pļaviņu Sv. Pētera evaņģēliski luteriskā draudze
Restaurācijas projekta autors: SIA “AB Studio”
Restaurācijas darbu veicējs: SIA “IDP industrija”
Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Sakrālā mantojuma programma
Restaurācijas laiks: 2022

Pļaviņu Sv. Pētera evaņģēliski luteriskā baznīca celta 1911. gadā būvmeistara Jūlija Kibermaņa vadībā. Dievnamu iesvētīja 1912. gadā. Pirmā pasaules kara laikā baznīca smagi cieta. Pamazām to atjaunoja. 1929. gadā pabeidza jumta remontu un izgatavoja jaunu altāri, vēlāk sāka ērģeļu būvi, ko pārtrauca Otrais pasaules karš. Baznīca atkal tika sašauta un padomju laikā vairākkārt izdemolēta. Laika gaitā bija radušās problēmas ar jumta konstrukcijām un iesegumu. 2018. gadā pēc SIA “Konvents” un arhitekta Pētera Blūma būvprojekta veica jumta konstrukciju restaurāciju – bojāto siju un spāru galu protezēšanu un konstrukcijas nostiprināšanu ar metāla saitēm. Vēsturiskais skārda jumta segums bija ļoti korodējis un bojāts, tomēr tika pieņemts lēmums to saglabāt. 2022. gadā veica seguma saglabāšanas darbus: skārda seguma virsmu rūpīgi nomazgāja un attaukoja ar speciālu attaukošanas līdzekli, mazos korodējumus un ložu caurumus aizlīmēja ar pašlīmējošām lentēm, kuras pēc tam pārklāja ar trīs krāsu slāņiem. Vairākiem lielākiem caurumiem uzkniedēja cinkotā skārda protēzi – malas nolīmēja ar lenti un pārkrāsoja. Jumta krāsojumam izraudzīts zaļš – vara patinai tuvs – tonis.

20. gadsimta sākuma sakrālā celtnē, kuras arhitektūrā savijas nacionālā romantisma un neoromānikas motīvi ar Vidzemes mūra celtniecības tradīcijām, ir saglabāta nākamajām paaudzēm, konsekventi saudzējot visu autentisko un oriģinālo.

PLAVIŅAS LUTHERAN CHURCH HISTORICAL ROOF CONSERVATION

Aizkraukle Municipality, Pļaviņas, Raiņa iela 18

Owner: Pļaviņas St Peter's Evangelical Lutheran Church congregation
Restoration design: SIA AB Studio
Restoration contractor: SIA IDP industrija
Funding: Sacred Heritage Programme of the National Heritage Board
Restoration period: 2022

St Peter's Lutheran Church was built in 1911, under the management of foreman Jūlijs Kibermanis. The church was consecrated in 1912. It took severe damage during the First World War. The church was restored gradually. The repairs of its roof and the construction of a new altar ended in 1929, and later, the construction of an organ was begun, but this work was interrupted by the Second World War. The church was damaged by gunfire during the war, and then vandalised several times during the Soviet period.

Over time, problems with the roof structure and the roofing arose. The roof structures were restored in 2018, based on a construction design by SIA Konvents and architect Pēteris Blūms: damaged beams and rafter ends were replaced, and the structure was reinforced with metal ties. The historic metal sheet roofing was heavily corroded and damaged, but a decision was made to preserve it. Roofing preservation work was performed in 2022: the metal sheet surface was thoroughly washed and degreased with a special degreasing agent. Small areas affected by rust and bullet holes were sealed with adhesive tape and then covered with three coats of paint. Metal sheet patches were riveted onto a few larger holes: the edges were taped and repainted. The colour chosen for the roof is green, a shade close to copper patina.

This early 20th-century religious building, whose architecture combines National Romanticism and Romanesque Revival elements with Vidzeme masonry traditions, was preserved for future generations, meticulously saving every authentic and original element.

Jānis Zilgalvis

Attēli / photos: A. Artmanis, E. Mantrova, no Pļaviņu Sv. Pētera evaņģēliski luteriskās draudzes arhīva

MEŽMUIŽAS KUNGU MĀJAS VĒJTVERA KĀPŅU UN DURVJU RESTAURĀCIJA

Dobeles novads, Augstkalnes pagasts, Mežmuiža

Īpašnieks: Dobeles novada pašvaldība

Projekts: SIA "Arhitektes Ināras Caunītes birojs"

Restaurācijas darbu veicēji: SIA "LASSI", Jānis Ceplis

Finansējums: Dobeles novada pašvaldība

Restaurācijas laiks: 2022

Neogotikas formās ieturētā Mežmuižas kungu māja, kurā pašlaik darbojas skola, celta 19. gadsimta 60. gados, iespējams, pēc arhitekta Oto Dīces projekta. Vairākās ēkas telpās saglabājusies neorokoko interjera apdare un vēsturiskie būvgaldniecības elementi, kas bijuši pakļauti neatbilstošai kopšanai un remontdarbiem – ar neskaitāmiem pārkrāsojumiem un primitīviem labojumiem.

Demontēts kāpņu laids ar sienas paneļiem un margām, tam noņemot dažviet pat vienu centimetru biezu pārkrāsojumu kārtu slāni. Pakāpienu dēļi bija pārklāti ne vien ar krāsu kārtām, bet pat ar vecu izstrādātu motoreļļu. Noņemot krāsu slāņus, koksnē konstatēti neskaitāmi iesitumi, nošķēlumi, plaisas, ķirpmju un trupes sēnes bojājumi. Veikti masīvoka labojumi, no jauna izgatavotās daļas un labojumi kodināti un beicēti atbilstoši sākotnējās apdares tonim, virsmas lakotas ar ūdens noturīgu laku, kas izgatavota uz lineļlas bāzes. Abu margu noslēgumos, pēc namā esošajiem analogiem, izgatavoti un uzstādīti noslēdzošie balustra formas balsti.

Atjaunota ne tikai ieejas daļas tehniskā noturība, bet arī tās oriģinālā 19. gadsimta otrās puses estētiskā kvalitāte. Rezultāts kļuvis par pamudinājumu apsaimniekotājiem papildināt zināšanas un veidot izpratni ne tikai par ēkas kultūrvēsturiskās, arhitektoniskās un estētiskās kvalitātes saglabāšanu un kvalitatīvas restaurācijas nozīmi šajā procesā, bet arī par bagātīgas autentiskas kultūrvēsturiskās vides nozīmi jauniešu izglītošanā.

MEŽMUIŽA MANOR HOUSE PORCH STAIR AND DOOR RESTORATION

Dobele Municipality, Augstkalne Parish, Mežmuiža

Owner: Dobele Municipality

Restoration design: SIA *Arhitektes Ināras Caunītes birojs*

Restoration contractors: SIA *LASSI*, Jānis Ceplis

Funding: Dobele Municipality

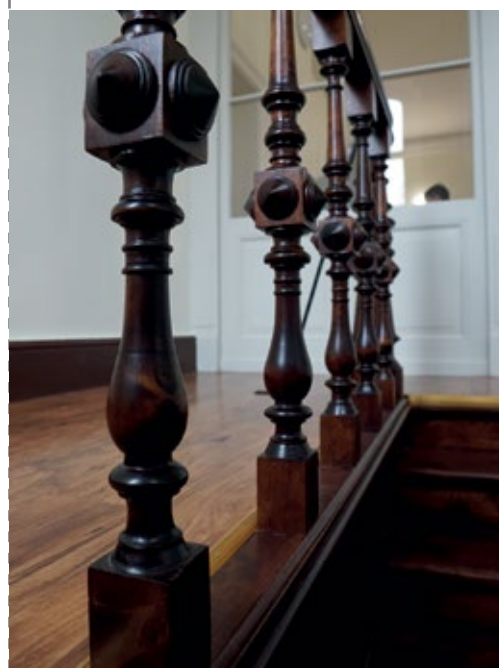
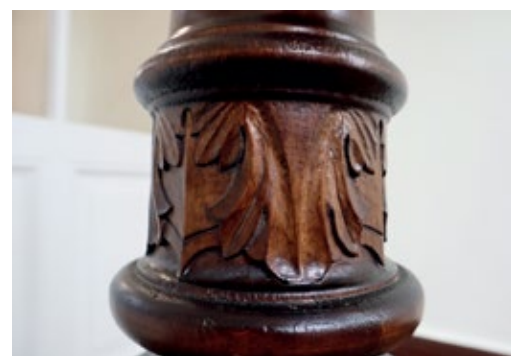
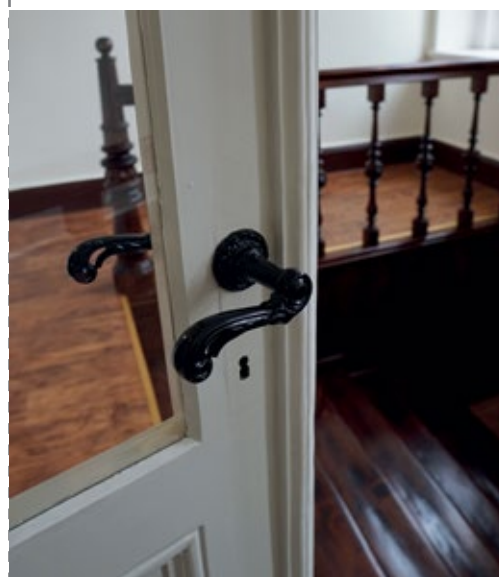
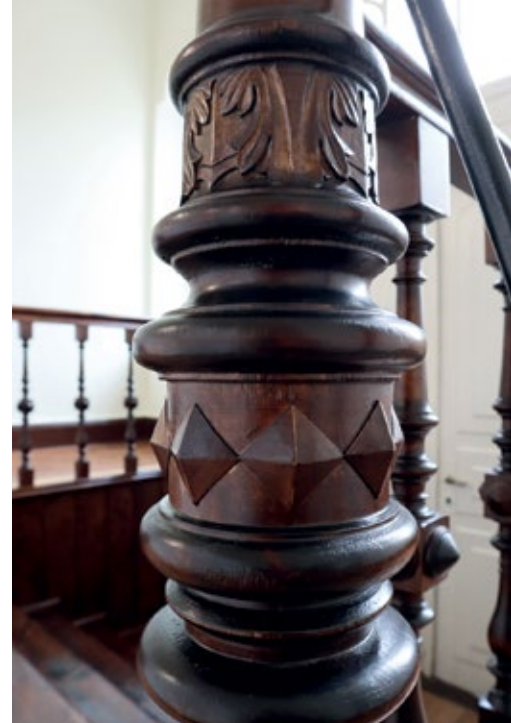
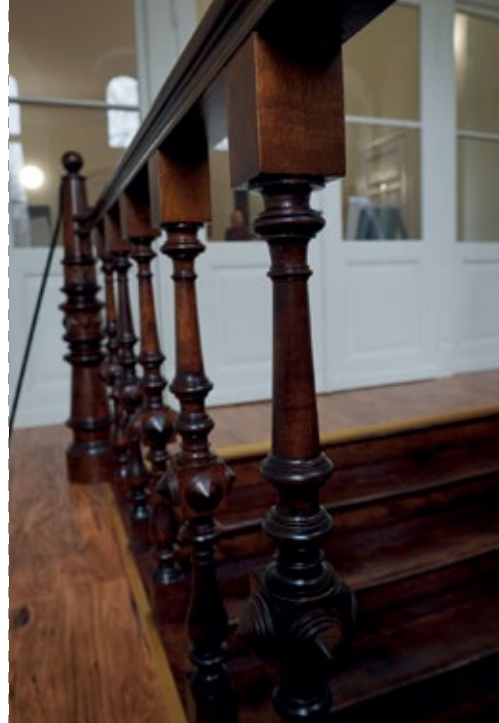
Restoration period: 2022

The Gothic Revival Mežmuiža manor house, which currently houses a school, was built in the 1860s, possibly based on a design by architect Otto Dietze. Some of the building's rooms retain the Rococo Revival interior finish and historical wooden elements that have survived improper care and repairs, with countless repaints and amateurish touch-ups.

The staircase landing with wall panels and handrails was dismantled, and a coat of paint as thick as one centimetre was removed from it. The step boards had not only layers of paint on them, but even old motor oil. When the layers of paint were removed, the wood revealed numerous dents, chips, cracks, insect and rot damage. The solid wood was repaired, new and repaired pieces were stained and varnished to match the tone of the original finish; the surfaces were varnished with a water-resistant lacquer on a linseed oil base. Baluster-shaped end supports were produced and installed at the ends of both railings, following the surviving analogues in the building.

The entrance area saw the restoration of not only its mechanical stability but also its original aesthetic features from the second half of the 19th century. The result has become an incentive for those in charge of the building to expand their knowledge and understanding of not only the preservation of its cultural, architectural, and aesthetic features and the importance of quality restoration but also about the significance of having a rich and authentic cultural and historical environment for the education of young people.

Attēli / photos: A. Artmanis, M. Putniņa

Māriņa Putniņa

KURMENES MUIŽAS APBŪVES ATJAUNOŠANA

Bauskas novads, Kurmenes pagasts, Kurmene

Īpašnieks: Kurmenes Romas katoļu draudze

Restaurācijas darbu veicēji: draudze un brīvprātīgie

Finansējums: pašfinansējums.

Restaurācijas laiks: 2019–2021

Muižas apbūve ir veidojusies 19. gadsimtā. No 18. gadsimta beigām līdz pat 1920. gada Latvijas agrārājam reformai tā piederēja grāfu Komorovsku dzimtai. Ir saglabājusies 19. gadsimta pirmajā pusē celtā divstāvu klēts un šajā laikā veidotās mākslīgās pilsdrupas, parks, medību suņu audzētava – tā sauktā suņu māja, kā arī 19. gadsimta otrajā pusē celtā kungu māja. 20. gadsimta beigās ēkas bija nonākušas avārijas stāvoklī. Kopš 2019. gada Kurmenes muižā, parkā un baznīcā priesteru Andreja Mediņa vadībā ir sākti glābšanas un restaurācijas darbi.

Muižas kungu māja ir sarkano ķieģeļu ēka neogotiskās formās, kas saglabājusi savu sākotnējo būvapjomu un fasāžu dekoratīvo apdari. Parka puses fasādē no vēsturiskiem ķieģeļiem uzcelta veranda, apjomā un izskatā identiska sabrukušajai. Muižas klēts – arhitektoniski interesanta divstāvu ēka, celta no aptēstiem guļbaļķiem un apmesta. Tās otrā stāva rota ir koka galerija ar kolonnādi. Saglabātas ēkas autentiskās būvdetaļas un būvgaldniecības izstrādājumi. Skaidu jumta segums nomainīts, maksimāli saglabājot oriģinālo jumta konstrukciju.

Kurmenes muižu var minēt kā muižas apbūves saglabāšanas paraugu, jo te, rūpīgi restaurējot katru oriģināldetaļu, atjaunota ne vien kungu māja, bet arī saimniecības ēkas. Liels darbs ieguldīts arī parka atjaunošanā. Viss paveikts pašu spēkiem, par padomdevējiem pieaicinot nozares profesionāļus un no vietējiem amatniekiem gūstot zināšanas restaurācijas jomā un praktiskā darba pieredzi.

RENOVATION OF KURMENE MANOR BUILDINGS

Bauska Municipality, Kurmene Parish, Kurmene

Owner: Kurmene Roman Catholic Church congregation

Restoration performed by: congregation and volunteers

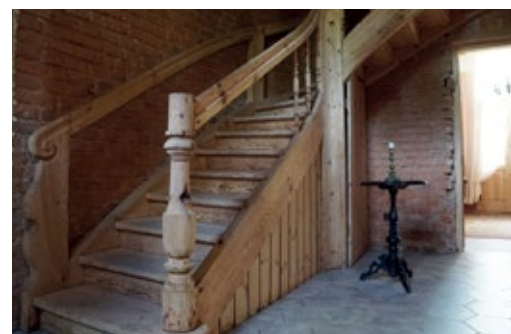
Funding: own funds.

Restoration period: 2019–2021

The manor's buildings date back to the 19th century. Between the end of the 18th century and the Latvian agrarian reform of 1920, it belonged to the Count Komorowski family. The remaining structures include the two-storey barn built in the first half of the 19th century and the artificial castle ruins built at that time, as well as the park, the hunting dog kennel (so-called dog house), and the manor house itself built in the second half of the 19th century. By the end of the 20th century, the buildings were in a state of structural failure. In 2019, recovery and restoration work began in Kurmene Manor, in the park and the church, under the leadership of Priest Andrejs Mediņš.

The manor house is a red brick Gothic Revival building, which has retained its original volume and facade ornaments. On the facade facing the park, a veranda was built using historic bricks, identical in size and appearance to the one that collapsed. The manor's barn is an architecturally interesting two-storey building made of hewn logs and plastered. Its upper floor has a beautiful wooden gallery with a colonnade. The authentic structural details of the building and its joinery elements were preserved. The shingle roof was replaced, preserving the original roof structure as much as possible.

Kurmene Manor can be cited as an example of how to preserve manor buildings, as it involved the careful restoration of every piece of not only the manor house but also the utility buildings. A lot of work was also invested in renovating the park. All this work was done by the congregation and volunteers, inviting experts for consultations and learning about restoration and practical skills from local artisans.

Attēli / photos: A. Artmanis, J. Zilgalvis, M. Putniņa

ALTĀRGLEZNAS "SVĒTO PĒTERI ENGELIS ATBRĪVO NO CIETUMA" (VINCENTIJS SLENDZIŅSKIS, 1874) RESTAURĀCIJA

Bauskas novads, Kurmenes pagasts, Kurmenes Sv. Pētera Romas katoļu baznīca

Īpašnieks: Kurmenes Sv. Pētera Romas katoļu draudze

Restauratores: Irbe Grīnberga, Dace Pāže

Finansējums: pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2020

Pazīstamā poļu-lietuviešu 19. gadsimta glezniecības klasiķa darbs papildina 1870. gadā celtās baznīcas iekārtu un novietots sānu altārī. Gleznas datējums un autora paraksts audekla aizmugurē. Sakrālajā mākslā pazīstamais sižets atveidots, tverot brīdi, kad engelis, saņēmis pie rokas Svēto Pēteri, izved viņu no telpas, ko kreisajā pusē iezīmē aizrestots logs. Daudzslāņu gleznojums izlīdzināts, plāns, virsma gluda, tēlu raksturojums idealizēts, risinājums iekļaujas akadēmiskās reālisma formās.

Pirms restaurācijas nav konstatētas iepriekšējo restaurāciju pēdas. Iepriekš ticis mainīts gleznas apakšrāmis, uzklāta jaunāka lakas kārtā. Audekls atslābis, augšdaļā horizontāls plīsums, gruntī un krāsu slānī tīklveida krakelūra pa visu virsmu. Laka klāta divos slāņos, bieza, nodzeltējusi, uz gleznas virsmas biezs putekļu un atmosfēras nosēdumu slānis, vietām pelējums.

Restaurācijas gaitā gleznas virsma sausi tīrīta, nostiprinātas birstošās vietas. Aizmugure tīrīta, atputeķlota, kvarcota un apstrādāta ar antiseptiķi. Nostiprināts krāsu un grunts slānis, attīrīta netīrumu kārtā, laka plānināta.

Piedublētas audekla apmales, glezna uzvilka uz atjaunotā apakšrāmja. Zudumu vietās ieklāta grunts, reģenerēta laka, uzklāts lakas aizsargslānis, zudumu vietas tonētas, gleznas aizmugure konvertēta.

Pēc rekonstrukcijas 19. gadsimta otrā puses gleznojums atguvis sākotnējo koloristiku un pārliecinoši iekļaujas sava laikmeta sakrālās glezniecības mantojuma kontekstā.

'SAINT PETER RELEASED FROM PRISON BY AN ANGEL' ALTARPIECE (WINCENTY SLENDZIŃSKI, 1874) RESTORATION

Bauska Municipality, Kurmene Parish, Kurmene St Peter Roman Catholic Church

Owner: Kurmene St Peter Roman Catholic Church congregation

Restorers: Irbe Grīnberga, Dace Pāže

Funding: own funds

Restoration period: 2020

This work by the prominent 19th-century Polish-Lithuanian classical painter is a part of the furnishings of the church built in 1870, located in its side altar. The date and the artist's signature is on the back of the canvas. The scene, common in religious art, is depicted at the moment when the angel, holding Saint Peter by the hand, leads him out of a room that has a barred window on the left. The painting was applied in multiple layers. The surface is smooth, the characters are presented in an idealised form, and the solution of the painting is within the conventions of Academic Realism.

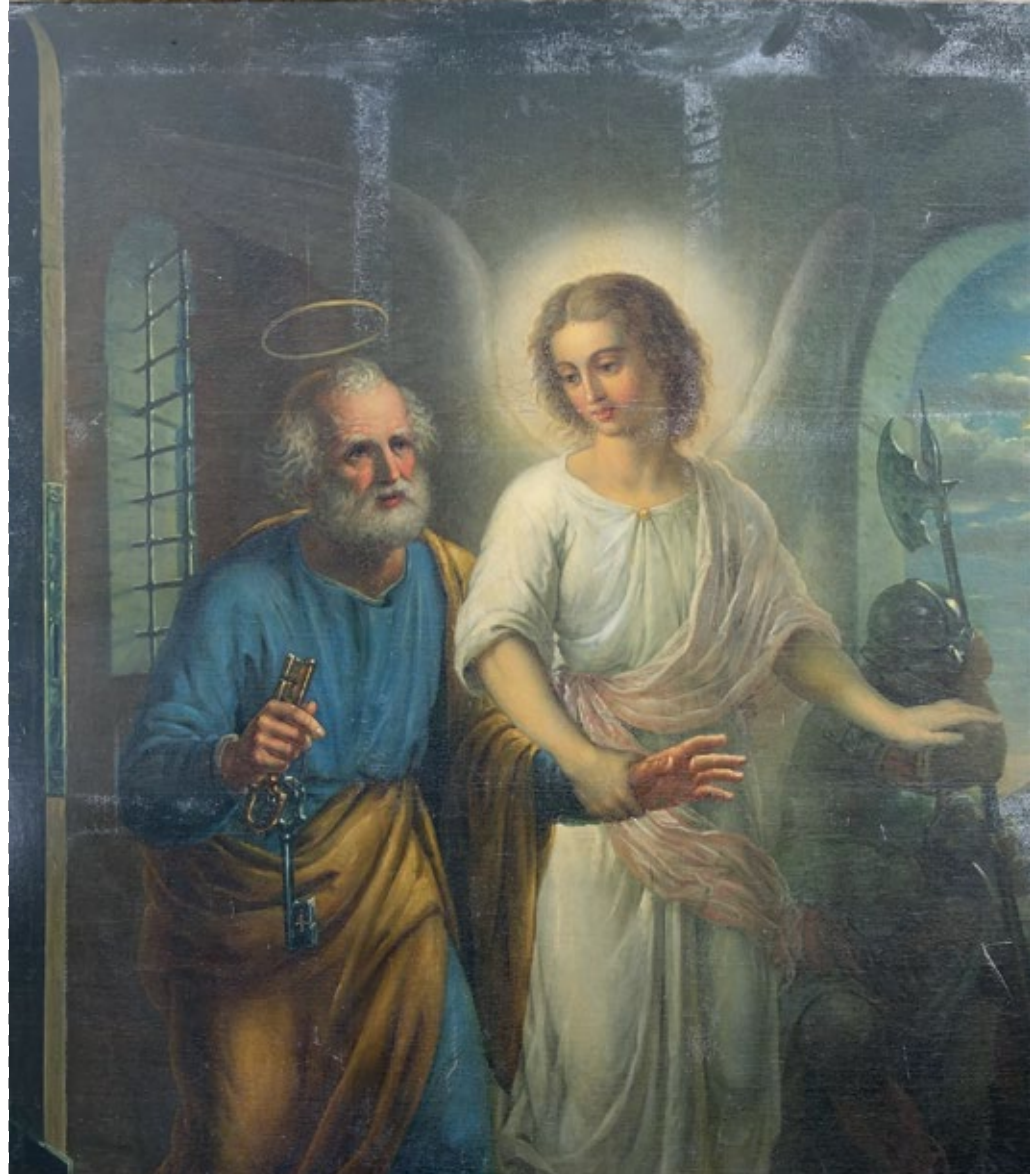
No traces of previous restoration work were found before the restoration. The stretcher of the painting was replaced, and a new coat of varnish was applied. The canvas was loose, with a horizontal tear at the top. There was a mesh of crazing in the layers of primer and paint covering the entire surface. There were two coats of varnish, thick, yellowed, with a thick layer of dust and atmospheric deposits on the surface. Some areas revealed mould.

During the restoration, the surface of the painting was dry-cleaned, and loose areas were fastened. Dirt and dust was removed from the reverse, which was UV-sterilised and treated with an antiseptic. The layer of paint and primer was reinforced, the layer of dirt removed, and the layer of varnish, made thinner. The edges of the canvas were doubled, and the painting was mounted on a restored stretcher. Lost areas were primed and tinted, the varnish was restored, a protective layer of varnish was applied, and the back of the painting was converted.

After its reconstruction, this painting from the second half of the 19th century regained its original colours and now fits convincingly in the context of the heritage of religious painting of its time.

Rūta Kaminska

Attēli / photos: D. Pāže

ALTĀRGLEZNAS "SVĒTAIS ANTONIJS AR JĒZUSBĒRNU UN ENĢEĻIEM" (VINCENTIJS SLENDZIŅSKIS, 1874) RESTAURĀCIJA

Bauskas novads, Kurmenes pagasts, Ķurmenes Sv. Pētera Romas katoļu baznīca

Īpašnieks: Kurmenes Sv. Pētera Romas katoļu draudze

Restauratores: Irbe Grīnberga, Dace Pāže

Finansējums: pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2020

Pazīstamais poļu-lietuviešu 19. gadsimta otrās puses meistars gleznu veidojis pēc Bartolomeo Estebana Muriljo darba parauga. Autora paraksts, datējums un piezīme par Muriljo gleznu atrodams uzrakstos audekla aizmugurē. Gleznai izmantota viena no 17. gadsimta vidus–otrās puses Muriljo gleznotām šā sižeta versijām, kas pavairota gravīrās (A. H. Peine). Kompozīcijas centrā ceļos nometies svētais ar Jēzusbērnu rokās, apkārt mākoņu fonā enģeļi. Daudzslāņu gleznojums plāns, virsma nogludināta. Tēlu raksturojums idealizēts.

Glezna iepriekš labota, konstatēti nelieli pārgleznojumi, biezs, nevienmērīgs, nodzeltējies lakas slānis. Audekls atslābis, augšdaļā plīsums. Grunts saistība ar audeklu slikta, ar tīklveida krakelūru pa visu virsmu un zudumu laukumiem. Krāsu slānim krakelūra ar smalkāku un rupjāku tīklojumu, dažviet zudumi. Virs biežās lakas netīrumu slānis, vietām pelējums.

Glezna virsma sausi tīrīta, nostiprinātas birstošās vietas, aizmugure atputekļota, apstrādāta ar kvarcu un antiseptiķi. Nostiprināta grunts un krāsu slānis, attīrīta audekla aizmugure, aizdarīti plīsumi. Gleznas virsmai notīrīts netīrumu slānis, plānināta laka. Piedublētas audekla apmales, glezna uzvilkta uz izlabotā apakšrāmja. Zudumu vietās ieklāta grunts, virsmai reģenerēta laka, uzklāts aizsargslānis. Veikta tonēšana. Gleznas aizmugure konvertēta.

Pēc restaurācijas glezna labi iekļaujas baznīcas interjerā un kalpo par altārgleznu sānu altārī.

'SAINT ANTHONY WITH THE CHILD JESUS AND ANGELS' ALTARPIECE (WINCENTY SLENDZIŃSKI, 1874) RESTORATION

Bauska Municipality, Kurmene Parish, Kurmene St Peter Roman Catholic Church

Owner: Kurmene St Peter Roman Catholic Church congregation

Restorers: Irbe Grīnberga, Dace Pāže

Funding: own funds

Restoration period: 2020

The well-known Polish-Lithuanian master painter of the second half of the 19th century modelled the painting after the work of Bartolomeo Esteban Murillo. The artist's signature, the date, and a note about Murillo's painting are in the inscriptions on the back of the canvas. The painting is based on one of Murillo's mid-late-17th-century works covering this story, reproduced in engravings (by A.H. Payne). In the centre of the composition, there is the kneeling saint with the Child Christ in his arms, surrounded by angels against a background of clouds. The multiple painted layers are thin, and the surface is smoothed. The characters are represented in an idealised fashion.

The painting was previously repaired, with small areas of overpainting, and a thick, uneven, yellowed layer of varnish. The canvas became loose, with a tear at the top. The adhesion of the primer to the canvas was poor, with lost areas and mesh-like crazing over the entire surface. For the layer of paint, the crazing had a finer and coarser mesh pattern, with some areas lost. There was a layer of dirt over the thick varnish, and mould in some areas.

The surface of the painting was dry-cleaned, the loose areas were fastened, and dust was removed from the reverse; the painting was treated with UV light and an antiseptic agent. The layers of primer and paint were reinforced, the back of the canvas was cleaned, and the tearing was repaired. Dirt was removed from the surface of the painting, and the varnish coat was made thinner. The edges of the canvas were doubled, and the painting was mounted on a repaired stretcher. Lost areas were primed and tinted, the varnish was restored on the surface, and a protective layer was applied. Tinting was done. The back of the painting was converted.

After the restoration, the painting now fits well into the interior of the church and serves as an altarpiece in the side altar.

Attēli / photos: D. Pāže, I. Milgrāve

TĒRVETES PILSDRUPU KONSERVĀCIJA

Dobeles novads, Tērvetes pagasts, Tērvete

Īpašnieks: Dobeles novada pašvaldība

Projekts: SIA “AB Studio”

Restaurācijas darbu veicējs: SIA “Kaskāde 19”

Finansējums: Eiropas Reģionālās attīstības fonds, Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu izpētes, glābšanas un restaurācijas programma, pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2021

Livonijas Krusta karu laikā 13. gadsimtā Tērvete bija Rietumzemgales galvenais politiskais centrs ar zemgaļu pilsnovadu un pili. Cīņai pret Tērveti ordenis iepretim pilskalnam uzcēla Svētkalna (Heiligenbergas) pili, 14. gadsimtā vēl vienu pili zemgaļu pilskalna otrās priekšpils teritorijā, kuras vietā 16. gadsimtā uzbūvēta Kurzemes un Zemgales hercogu Kalnamuižas medību pils. To Ziemeļu kara laikā 1701. gadā sagrāva zviedru karaspēks, pils netika atjaunota un pamazām pārvērtās drupās. Līdz mūsdienām saglabājušies atsevišķi ārsienu fragmenti ar ailu un pirmā stāva pārseguma koka siju ligzdu vietām, dienvidu stūra kontrforss, kamīna vieta.

Pirms konservācijas darbu sākšanas pilsdrupas bija kritiskā stāvoklī, dabas procesu ietekmē bija notikusi mūru pakāpeniska destrukcija. Konservācijas darbu galvenais mērķis bija saglabāt un izcelt ēkas drupu autentiskumu un nodrošināt to turpmākās saglabāšanas ilglaiīgumu.

Lai panāktu vēsturisko mūru noturību, ir veikta sienu mūru konstrukciju nostiprināšana ar vēsturiskajai kalķu javai atbilstošu javu, laukakmeņu sienu mūrējuma augšdaļas sasaiste, to stūros iebūvēta stiegrbetona savilce. No objektā atgūtu plēstu granītu laukakmeņu čaulmūra atjaunots ziemeļu kontrforss. To horizontāli attiecībā pret mūra plakni šķērso ierautas betona joslas, marķējot mūsdienas kā konstrukcijas būvniecības periodu. Atjaunotas arī pirmā un otrā stāva ķieģeļu mūra pārsedes, ailu malas, logu ailu nišu apakšdaļas un palodzes, nostiprināti vēsturiskā apmetuma fragmenti.

CONSERVATION OF TĒRVETE CASTLE RUINS

Dobele Municipality, Tērvete Parish, Tērvete

Owner: Dobele Municipality

Design: SIA AB Studio

Restoration contractor: SIA Kaskāde 19

Funding: European Regional Development Fund, Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board, own funds

Restoration period: 2021

During the Livonian Crusades of the 13th century, Tērvete was the main political centre of western Semigallia, with a Semigallian castle and a region surrounding it. In its struggle against Tērvete, the Teutonic Order built Svētkalns (Heiligenberg) Castle opposite the hillfort, and in the 14th century, another castle in the area of the second outer bailey of the Semigallian hillfort, replaced by the Kalnamuiža hunting castle of the Dukes of Courland and Semigallia in the 16th century. It was destroyed by Swedish troops during the Great Northern War in 1701 and was never rebuilt, gradually becoming a ruin. Some parts of the exterior walls have survived, including the wooden beam sockets of the wall openings and the first floor ceiling slab, the south corner buttress, and a fireplace.

Before the conservation began, the ruins were in a critical condition, with the walls gradually destroyed by natural processes. The main goal of the conservation was to preserve and improve the authentic quality of the ruins and to ensure their long-term preservation.

In order to ensure the stability of the historic walls, the wall structures were reinforced with a mortar matching the historic lime mortar, the upper part of the cobblestone walls was bonded, and a reinforced concrete tie was built into the corners. The north buttress of the outer wall was restored using hewn granite cobblestones recovered from the site. It is crossed horizontally (relative to the plane of the masonry) by indented concrete strips, marking the modern construction in the structure. The brickwork lintels, opening sides, and window opening niche bottoms sills of the first and second floors were also restored, and pieces of historic plasterwork were reinforced.

Sandra Zirne

Attēli / photos: M. Putniņa

ZAĻĀS MUIŽAS PILS ZĀLES SIENAS GLEZNOJUMA FRĀGMENTS

Jelgavas novads, Zaļenieku pagasts, Zaļenieki

Īpašnieks: Jelgavas novada pašvaldība

Izpēte: SIA “Intarsija”

Restaurācijas darbu veicēji: Elīna Māliņa, Elga Zariņa, Zaļenieku komerciālā un amatniecības vidusskola

Finansējums: Valsts kultūrkapitāla fonds

Restaurācijas laiks: 2019–2021

Zaļās muižas pils celta 1768.–1775. gadā pēc arhitekta Severīna Jensena projekta. Pils saglabājusi gan savu arhitektonisko kvalitāti, gan lielu daļu no autentiskajiem interjera apdares elementiem, kas tapuši trijos pils būvvēstures posmos – 18. gadsimta beigās, 19. gadsimta sākumā un 19. gadsimta otrajā pusē.

Zāles sienu sākotnējās apdares gleznojumu galvenais motīvs bija uz klasiskiem postamentiem novietoti joniskā ordera kolonnu pāri, kurus ietvēra melni krāsoti laukumi un starp tiem veidotas polihromas joslas – rozā, karmīnsarkanas un zeltaini brūnas.

2019. gadā tika sāktā lielāka zāles ziemeļu sienas gleznojuma fragmenta atsegšana. Kā saudzīgāko un piemērotāko pārkrāsojumu noņemšanas metodi izraudzīja mehānisku tīrīšanu ar skalpeļa asmeni. Pēc krāsojuma nostiprināšanas tonēšana tika veikta klājot sedzošu kaļķa krāsu un kombinējot to ar punktiem un līnijām, kas atkārtoja vietām redzamos vertikālos otas triepienus.

Restaurētais neparastā un vērienīgā zāles sienas gleznojuma fragments ir pirmais solis pils zāles apdares restaurācijas koncepcijas tapšanā, kas izraisījis speciālistu diskusijas par tā tapšanas laiku un atklājis nepieciešamību turpināt Zaļās muižas pils interjera apdares pētījumus.

ZAĻĀ MANOR PALACE AUDITORIUM MURAL FRAGMENT

Jelgava Municipality, Zaļenieki Parish, Zaļenieki

Owner: Jelgava Municipality

Research: SIA *Intarsija*

Restoration contractors: Elīna Māliņa, Elga Zariņa, Zaļenieki Secondary School of Commerce and Crafts

Funding: State Culture Capital Foundation

Restoration period: 2019–2021

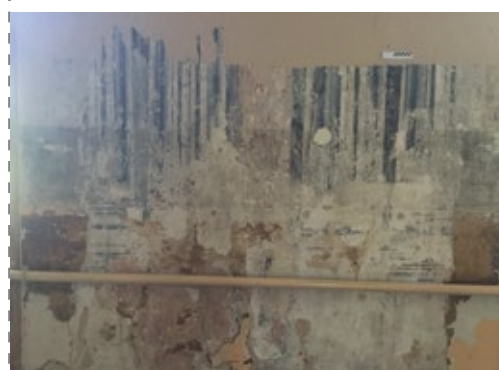
Zaļā Manor palace was built in 1768–1775 based on a design by the architect Severin Jensen. The palace has preserved its architectural features and much of the authentic interior finish dating from three periods of the palace's history: late 18th century, early 19th century, and the second half of the 19th century.

The main pattern of the original paintings on the walls of the auditorium were pairs of Ionic order columns on classical pedestals, with areas painted black and stripes of pink, carmine red, and golden brown between them.

In 2019, work began on uncovering a fragment of a larger mural on the north wall of the auditorium. Mechanical cleaning with a scalpel blade was selected as the most gentle and best-suited method of removing the later coats of paint. After the paint was fixed, tinting was applied with a coat of lime paint, combining it with dots and lines that replicated the vertical brushstrokes visible in some places.

The restored fragment of the unusual and ambitious mural is the first step in the development of a restoration concept for the palace auditorium, which has sparked expert discussions about when the mural was created, and made it clear that further research is necessary into the indoor decor of the Zaļā Manor palace.

Māriete Putniņa

Attēli / photos: M. Putniņa

DZĪVOJAMĀ ĒKA AR NOLIKTAVU

Jelgava, Vecpilsētas iela 2

Īpašnieks: Jelgavas valstspilsētas pašvaldība

Projekts: SIA "Livland Group", Ēriks Cērpiņš

Restaurācijas darbu veicējs: SIA "WARSS+", Matīss Markovskis

Finansējums: Eiropas Reģionālās attīstības fonds

Restaurācijas laiks: 2021–2022

18. un 19. gadsimta mijā celtā vienstāva koka šķautņu guļbūve saglabājusi savu sākotnējo veidolu un plānojuma telpisko struktūru. Fasāžu kompozīcija un dekoratīvie elementi atspoguļo vēlā klasicisma ietekmi. 19. gadsimta vidū un otrajā pusē izveidots jauns apmetums, radusies greznākā telpu apdare – trafareta gleznojums ar akantu lapu dekoru. Ēkas centrā atrodas ķieģeļu mūrējumā veidotas rovja konstrukcijas. Ēka ir būtisks akcents Vecpilsētas ielas apbūvē, kas palikusi neskarta kara postījumos.

Būve ilgstoši bijusi pakļauta degradācijai un atradās avārijas stāvoklī. Vispirms demontētas guļbaļķu sienas, izveidojot pagaidu koka karkasu ēkas iekšpusē. Ar sienas atjaunotas, maksimāli izmantojot oriģinālos guļbaļķus, kritiski bojātiem elementiem izgatavotas precīzas kopijas. Protezētas un nomainītas bojātās jumta konstrukcijas, uzklāts jauns māla dakstiņu segums. Attīrīti un protezēti oriģinālie būvgaldniecības elementi. Restaurēts manteļskurstenis (rovis), noturību panākot ar spirālenkuriem. Būvdarbu gaitā interjerā konstatēta mākslinieciski vērtīga polihromā apdare – ornamentāli 18. un 19. gadsimta krāsojumi brīvrokas un trafareta tehnikā. Atsegti un iekonservēti apgleznoti griesti (20. gadsimta 30. gadi).

Saglabājot un restaurējot dažādu periodu autentiskos elementus, senā ēka atguvusi savu koptēlu un vietu Vecpilsētas kvartālā, kā arī ieguvusi jaunu funkciju kā Dzīvesziņas un arodu sētas mājvieta.

RESIDENTIAL BUILDING WITH WAREHOUSE

Jelgava, Vecpilsētas iela 2

Owner: Jelgava City Council

Design: SIA Livland Group, Ēriks Cērpiņš

Restoration contractor: SIA WARSS+, Matīss Markovskis

Funding: European Regional Development Fund

Restoration period: 2021–2022

Built at the turn of the 19th century, the single-storey hewn log house retains its original form and spatial structure. The composition and decorative elements of the facades reveal the influence of Late Classicism. In the middle and second half of the 19th century, new plasterwork was applied, creating the most ornate decorative indoor element of the building: a stencilled acanthus leaf pattern. In the centre of the building, there are brickwork flue structures. The building is an important highlight in Vecpilsētas (Old Town) Street, which was unharmed by the devastation of the war.

It had been deteriorating for a long time and was in a state of failure. The log walls were dismantled first, with the construction of a temporary timber frame inside the building. The exterior walls were restored using the original logs as much as possible, and for critically damaged elements, exact replicas were made. Damaged roof structures were repaired and replaced, and new ceramic tile roofing was installed. Original joinery elements cleaned and repaired. The building's walk-in fireplace and its flue were restored, with spiral anchors installed for stability. During the construction, the interiors received artistically valuable multi-colour decor: 18th and 19th-century patterns painted freehand and using stencils. Painted ceilings (from the 1930s) were revealed and conserved.

With the preservation and restoration of its authentic elements from different periods, this old building regained its overall look and place in the Old Town Quarter, and received a new purpose as the Home of Worldview and Crafts.

Anna Ancāne

Attēli / photos: G. Skulte, A. Artmanis

LATGALES REGIONS/
LATGALE REGION

GLEZNA "KARMELAS DIEVMĀTE"

Ludzas nov., Mērdzenes pag., Stiglova, Stiglovas katoļu baznīca

Īpašnieks: Stiglovas Svētā Krusta pagodināšanas Romas katoļu draudze

Restauratore: Laura Kristlība

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma, pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2018–2020

Stiglovas katoļu baznīcā eksponētā glezna "Karmelas Dievmāte" radīta sakrālo rituālu nodrošināšanai – kā procesiju karogs. Vēlāk glezna pārveidota par pastāvīgu mākslas darbu, uzvelkot audeklu uz rāmja un ierāmējot to dekoratīvā rāmī. Kompozīcijā Debesu karaliene sniedz karmelītu ordeņa priekšniekam Sīmanim Stokam skapulāru kā pestīšanas zīmi un eņģelis veldzē šķīstītavā esošos grēciniekus.

2018. gadā uzsākta gleznas restaurācija, atklājot līdz šim nezināmu divpusēju gleznojumu. Audeklam otrā pusē atainots Sv. Jāzeps ar bērnu Jēzus rokās, ko ar rožu vainagu kronē ķerubs. Kompozīciju vainago Svētā Gara svētības došana centrālajām figūrām.

Uzsākot restaurāciju, tika konstatēts, ka tehniski neprecīzu darbību veikšanas rezultātā radīta deformācija krāsas slānī un audeklā. Smalks krakelūra tīklojums audekla faktūrā klāja visu gleznojuma virsmu. Neatbilstoši glabāšanas apstākļi veicināja pelējuma sēnīšu rašanos. Gleznojuma virsma bija pārklāta ar biezu sausu putekļu kārtu.

Gleznas restaurācijas galvenais mērķis bija stabilizēt un uzlabot gleznas stāvokli – novērst turpmāko mehānisko un bioloģisko bojājumu rašanos. Darbu gaitā veikta ne tikai abu gleznojumu dezinfekcija, bet arī vairāki gleznas restaurācijas procesi: gleznas apmaļu apstrāde, uzvilkšana uz pielāgota kīlramja un nosprieģošana, grunts un krāsu slāņu nostiprināšana un to atjaunošana oriģināla zudumu vietās, kā arī tonēšanas, retušas veikšana un abu gleznojumu pārklāšana ar jaunu lakas aizsargkārtu.

PAINTING 'OUR LADY OF MOUNT CARMEL'

Ludza Municipality, Mērdzene Parish, Stiglova, Stiglova Catholic Church

Owner: Stiglova Roman Catholic Church of The Exaltation of the Holy Cross congregation

Restorer: Laura Kristlība

Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board, own funds

Restoration period: 2018–2020

The painting 'Our Lady of Mount Carmel', on display at Stiglova Catholic Church, was created for religious rituals: as a processional banner. Later, the painting was transformed into a fixed piece, as the canvas was attached to a stretcher and a decorative frame.

In the composition, the Holy Virgin is giving a scapular to Simon Stock, prior of the Carmelite order, as a sign of salvation, with an angel that heals sinners in purgatory.

The restoration of the painting began in 2018, revealing a previously unknown painting on the other side. The reverse side of the canvas depicts St Joseph with the baby Jesus in his arms, crowned with a wreath of roses by a cherub. The composition is crowned by the Holy Spirit blessing the central figures.

When the restoration began, it was found that technically inaccurate manipulations had caused deformations in the layer of paint and in the canvas. A fine mesh of craquelure covered the entire surface of the painting. Poor storage conditions contributed to the development of mould. The surface of the painting was covered in a thick layer of dry dust.

The main goal of the restoration was to stabilise and improve the condition of the painting, preventing further mechanical and biological damage. In addition to disinfecting the two paintings, the work also included treating the edges of the painting, putting the painting on a special wedge frame and tensioning it, consolidating and restoring the primer and paint layers in places where the original layers were lost, adjusting colour, retouching, and coating both the paintings with a new protective layer of varnish.

Ināra Bula

Attēli / photos: L. Kristlība

PASIENES KATOĻU BAZNĪCAS DURVJU RESTAURĀCIJA

Ludzas novads, Pasienes pagasts, Pasienes katoļu baznīca

Īpašnieks: Pasienes Svētā Dominika Romas katoļu draudze
Restaurācijas darbu veicēji: SIA "Olūts", Sergejs Aleksejevs un Jānis Varslavāns; metāla detaļu restaurators-kalējs Andris Ščeglovs
Finansējums: Valsts kultūrkapitāla fonds, Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma
Restaurācijas laiks: 2020

Pasienes katoļu baznīca, būvēta 1761.gadā un glabā vērtīgus 18. gs. otrās puses un 19. gs. sākuma oriģinālos būvgaldniecības paraugus, kas sniedz priekšstatu par reģiona amatniecības darinājumiem raksturīgo tipoloģiju un dekoratīvi mākslinieciskajiem paņēmieniem Latgalē.

Restaurācijas gaitā tika atjaunotas baznīcas austrumu (galvenās) fasādes kreisās puses vienvērtņu koka ārdurvis un centrālās ieejas divvērtņu koka ārdurvis.

Abas durvis izgatavotas dēļu šķērsdēļu konstrukcijā ar fasādes apšuvumu jeb oderējumu, kura kompozīcija veidota skujiņu rakstā. Centrālajām durvīm vienā no labās puses vērtņiem iestrādāta viena zemāka vērtne ikdienas lietošanai. Durvju daļas sastiprinātas ar paplatinātu galvu naglām, kas dekorētas ar četrlapu rozetēm un kalpo arī kā naglu papildu nostiprinājumi. Katra vērtne iekārta trīs lentveida kāšu virās, kas pienaglotas pamatklājam un redzamas no telpas puses. Kreisās puses sānu durvju vērtne iekārta divās lentveida kāšu virās, kas pienaglotas pamatklājam. Durvju kopējais saglabātības stāvoklis bija neapmierinošs.

Restaurācijas gaitā durvis tika pilnībā demontētas, veikta durvju irstošā apdares slāņa mehāniska tīrīšana ar birstēm un švammēm līdz stabilai pamatnei, dekoratīvos profilējumus iztīrot tā, lai tie būtu nolasāmi. Durvju vērtņiem tika protezētas zudušās detaļas. Veicot zondāžas, tika noteikts sākotnējais durvju krāsas tonis. Durvju krāsošanai izmantota lineļlas bāzes krāsa. Metāla detaļas attīrītas no uzslāņojumiem, noņemot rūsas kārtu.

Nodrošinot funkcionalitāti, durvis ieguvušas sākotnējam tuvu izskatu.

DOOR RESTORATION OF PASIENE CATHOLIC CHURCH

Ludza Municipality, Pasiene Parish, Pasiene Catholic church

Owner: Pasiene St Dominic's Roman Catholic congregation
Restorers: SIA *Olūts*, Sergejs Aleksejevs un Jānis Varslavāns; restorer of metal details -blacksmith Andris Ščeglovs
Funding: State Culture Capital Foundation, Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board
Restoration period: 2020

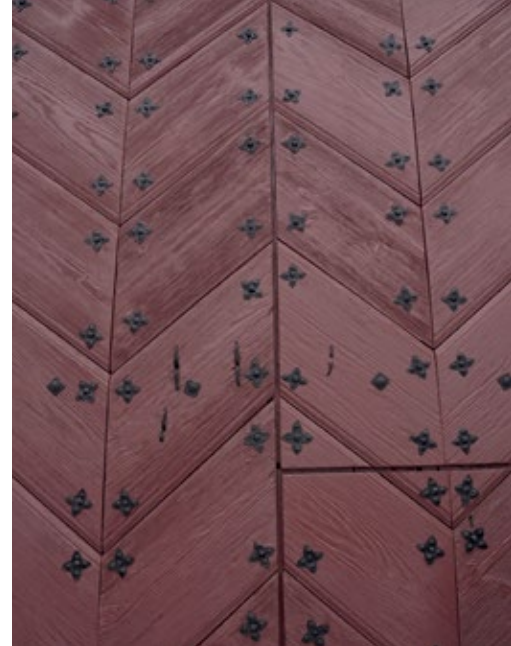
Pasiene Catholic church, built in the second part of the 18th century stores valuable original wooden construction samples from the second part of the 18th century and beginning of the 19th century, which provides an idea about the typology and decorative artistic techniques characteristic of the region's crafts in Latgale.

During the restoration, the left-side single-leaf wooden front door of the East (main) facade of the church as well as the wooden front door of the central entrance were renovated.

Both doors are made as the construction of board cross-strips with facade cladding or lining, the composition of which is made as a fishbone. One lower leaf for daily use is made in one of the right-side leaves of the central door. Door parts are fastened with widened head nails, decorated with four-leaf roses that serve also as additional securing for the nails. Each door leaf hangs in three strip-shaped hinges, which are nailed to the base deck and visible from the side of the building. The left-side door leaf hangs in two strip-shaped hinge hooks, which are nailed to the base deck. The overall conservation status of doors was unsatisfactory.

During the restoration, the doors were completely dismantled, mechanical cleaning with brushes and sponges was performed to a stable base, decorative profiles were cleaned so that they became readable. Lost parts of the door leaves were replaced. Their carpentry repairs were carried out. During the probes, the initial colour of the doors was determined. The doors were painted with flax oil paint. Metal parts were cleaned from additional layers by removing a layer of rust.

The monument regained its functionality and an image close to original.

Attēli / photos: B. Madelāne

TIPOGRĀFIJA

Rēzekne, Atbrīvošanas aleja 92

Īpašnieks: Rēzeknes pilsētas dome

Restaurācijas projekts: SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”

Restaurācijas darbu veicēji: PS “Latgales būve” (galvenais būvuzņēmējs), SIA “RERE MEISTARI” (fasāžu restaurācija), sienas gleznojuma restauratores Natālija Jātniece un Lolita Hermsa

Finansējums: Eiropas Reģionālās attīstības fonds, pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2019–2020

Ēka celta 1911. gadā kā īres nams ar veikaliem. Gadu vēlāk tajā darbību uzsāka tipogrāfija “Dorbs un Zineiba” – viena no pirmajām tipogrāfijām, kas drukāja avīzes latgaliešu valodā. Līdz mūsdienām ēka saglabājusi apjomu, kas vairāku pārbūvju rezultātā izveidojies līdz Pirmajam pasaules karam. Ēka vairākkārt mainījusi funkciju. 2000. gadā namā vēl bijis mazs veikaliņš un mitinājies viens iedzīvotājs, bet pēcāk tā ilgstoši bija pamesta novārtā un neapdzīvota, līdz nonāca avārijas stāvoklī. Kopš 20.–21. gadsimta mijas vairāki mēģinājumi uzsākt ēkas rekonstrukciju apstājušies ieceres stadijā.

Visbeidzot – ēka “atdzīvīnāta” 2020. gadā, savedot kārtībā nesošās konstrukcijas, veicot pārplānošanu un citus nepieciešamos darbus, lai to pielāgotu mūsdienīgas dienesta viesnīcas vajadzībām. Projekta ietvaros veikta arī fasāžu restaurācija – fasādes attīrītas, veikta mūra atsāļošana ar kompresēm, bojātajam mūrim atkarībā no konkrētās zonas erozijas un sāļu piesātinājuma pakāpes veikta pieveidošana/ protezēšana, lokālu zonu pārmūrēšana, tostarp izmantojot atgūtos ķieģeļus. Pēc vēsturiskajām fotogrāfijām atjaunotas fasāžu detaļas sākotnējā veidolā. Aizpildītas mūra plaisas, likvidēti nesaderīgo materiālu labojumi, veikta mūra pāršuvošana un fasādes virsmu stabilizācija.

Atjaunotais objekts ir pilsētai nozīmīgs, jo sarkano ķieģeļu mūra celtnes ar mežģīņotajām fasādēm ir viena no galvenajām Rēzeknes vēsturiskā centra raksturiezīmēm.

PRINTING HOUSE

Rēzekne, Atbrīvošanas aleja 92

Owner: Rēzekne City Council

Restoration design: SIA Arhitektoniskās izpētes grupa

Restorers: PS Latgales būve (general building contractor), SIA RERE MEISTARI (restoration of facades), restorers of the wall painting Natālija Jātniece and Lolita Hermsa

Funding: European Regional Development Fund, self-funding

Restoration period: 2019–2020

The building was built in 1911 as a rental house with shops. A year later, the printing house *Dorbs un Zineiba* started its operation here – one of the first printing houses to print newspapers in Latgalian. Up to the present day, the building has retained the volume that it had acquired as a result of several rebuildings until the First World War. The function of the building has changed for several times. In 2000, there was still a small shop in the building and one inhabitant but afterwards it was neglected and uninhabited for a long time and was in a state of emergency. Since the turn of the 20th-21st century, several attempts to start reconstruction of the building have stopped at the stage of an idea.

Finally, the building was ‘brought back to life’ in 2020, by putting in order the load-bearing structures, performing replanning and other necessary works to adapt it to the needs of a modern workers’ hostel. Within the framework of the project, restoration of the facades was performed – facades were cleaned, masonry was desalinated by applying compresses, prosthetics was performed to the damaged masonry depending on the level of erosion and the degree of saturation with salts, as well as brickwork was done in local zones by using the recovered bricks. Facade details have been restored in their original form according to the historic photos. Cracks of the masonry have been filled, corrections of the incompatible materials have been eliminated, masonry reworking and stabilisation of facade surfaces has been carried out.

The renovated object is important for the city since the red brick masonry buildings with laced facades are one of the main characteristics of the Rēzekne historic centre.

Dāvis Barbars

Attēli / photos: D. Madelāne, D. Barbars

SARKAŅU ZVANU TORNIS – KAPLIČA

Rēzeknes novads, Lendžu pagasts, Sarkaņi

Īpašnieks: Sarkaņu Bezvainīgās Jaunavas Marijas Romas katoļu draudze
Projekts: SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”
Restaurācijas darbu veicējs: SIA “Inteco Wood”
Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas un Sakrālā mantojuma programmas, draudzes līdzfinansējums
Restaurācijas laiks: 2018–2020

Zvanu tornis ar kapliču tapis 19. gs. nogalē un ar samērā augstu autentiskuma pakāpi saglabājies līdz mūsdienām. Tā ir plānā kvadrātveida būve ar piramidālu jumtu, ko balsta astoņas ķieģeļu mūra kolonnas, kas katrā fasādē savienotas ar arku pāri. Tornis novietots reljefā, zem tā izbūvējot kapličas telpu, kas pārsegta ar segmentveida ķieģeļu velvi.

Laika gaitā klimatisko un citu kaitīgo faktoru iedarbības rezultātā tornis bija nonācis sliktā tehniskā stāvoklī – bija vērojama mūra erozija, vairākas mūra kolonnas vidusdaļā bija izklāvušās, jumta un zvanu balstkonstrukcijā konstatēta trupe un citi bojājumi.

Laikposmā no 2018. līdz 2020. gadam veikta secīga un mērķtiecīga objekta restaurācija, vadoties pēc konservācijas principa. Būve saglabāta esošā stāvoklī, galvenokārt papildinot konstruktīvi vai funkcionāli nepieciešamos elementus. Sākotnēji veikta apsekošana un īstenoti neatliekamie konservācijas darbi – izbūvētas pagaidu konstrukcijas, lai nodrošinātu būves telpisko noturību līdz brīdim, kad iespējams uzsākt tās restaurāciju. Tad izstrādāta projekta dokumentācija un realizēti darbi – veikta mūra attīrīšana un pāršuvošana, atjaunots ķīlējums, pārmūrētas izdrupumu vietas un visvairāk bojātās kolonnas, protezētas bojātās jumta un zvanu iekarkonstrukcijas, skārda jumta segums attīrīts, labots, tam atjaunots krāsojums un veikti citi darbi.

Rezultātā, secīgi virzoties uz izvirzīto mērķi, novērsta tipoloģiski interesantā objekta bojāeja un nodrošināta tā saglabāšana ilgtermiņā.

SARKAŅI BELL TOWER – CHARNEL HOUSE

Rēzekne Municipality, Lendži Parish, Sarkaņi

Owner: Sarkaņi Virgin Mary Immaculate Conception Roman Catholic Church
Design: SIA *Arhitektoniskās izpētes grupa*
Restorer: SIA *Inteco Wood*
Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme and Sacred Heritage Programme of the National Heritage Board., funds of the congregation
Restoration period: 2018–2020

The bell tower with the charnel house dates back to the end of the 19th century and has remained up to this day with a relatively high degree of authenticity. It is a thin square structure with a pyramid roof supported by eight brickwork columns connected to a pair of arches on each facade. The tower is located in relief, under the tower there is a chapel room covered with segment-type brick vault.

Over time, as a result of climatic and other harmful factors, the tower was in poor technical condition – there was erosion of masonry, several brick columns in the middle had fallen out, decay and other damages were found in roof and bells supporting structure.

During the period from 2018 until 2020, a sequential and targeted restoration of the object was carried out on the basis of the conservation principle. The structure has been preserved in its current condition, mainly supplementing the necessary structural or functional elements. Initially, the survey was carried out and emergency conservation works were performed – temporary structures were constructed to ensure the spatial stability of the structure until it is possible to start its conservation. Then the project documentation was drafted and works were carried out – masonry was cleaned and sealed, wedges were restored as well as the lost places and mostly damaged columns, the damaged roof and bell structures were reconstructed, tin roofing cleaned, repaired, paintwork restored and other works carried out.

As a result, by gradually moving towards the set goal, the destruction of a typologically interesting object has been prevented and its preservation in the long term has been ensured.

Attēli / photos: V. Platpīre

GLEZNA "DIEVMĀTES KRONĒŠANA" AR RIZU

Krāslavas novads, Indras pagasts, Indra, Jubilejas iela 31

Īpašnieks: Balbinovas Vissvētās Trīsvienības Romas katoļu draudze

Restauratori: Zane Kēlere un Edvīns Šteingolds

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2020

Glezas restaurācija bija tradicionāla, jo secīgi bija nepieciešams veikt visus procesus, sākot ar izņemšanu no dekoratīvā virsrāmja un audekla demontāžas no koka pamatnes, turpinot ar attīrīšanu, krāsu slāņa nostiprināšanu, dezinfekciju, audekla deformāciju izlīdzināšanu utt., noslēgumā iekļājot restaurācijas grunti, tonējot un retušējot krāsu slāņa zudumu vietās. Jāuzsver, ka katrs nosauktais process ietvēra ilgstošas un uzmanīgas darbības, kas dažkārt tika atkārtotas vairākas reizes, iespējami saudzīgi izturoties pret oriģinālu.

Uz gleznas virsmas vairāk nekā 200 gadu laikā bija uzkrājusies krietna netīrumu un pelējuma kārtā. Audeklam deformējoties, krāsu slānis bija saplaisājis un pacēlies, vietām nobiris pavisam. Tomēr laimīgā kārtā glezna nebija "uzlabota" pārgleznojot, jo, iespējams, drīz pēc uzgleznošanas pārklāta ar sudrabetu un daļēji zeltītu metāla rizu, redzamas atstājot tikai personu sejas un rokas.

Vienlaicīgi ar gleznotā atveida restaurāciju notika arī rizas restaurācija, kas ietvēra detalizētu objekta izpēti, attīrīšanu un sagatavošanu montāžai uz gleznas. Izpētes gaitā noskaidrots, no kāda materiāla izgatavots šis priekšmets, kāda bijusi izgatavošanas tehnika un labojumi vai papildinājumi. Piemēram, trīsstūrveida nimbs virs Dieva Tēva galvas izgatavots no sudraba 19. gadsimta vidū Maskavā, bet īpaši skaistais kronis, ko virs Marijas galvas tur Jēzus Kristus un Dievs Tēvs, bagātināts ar tirkīza un koraļļu ielaidumiem.

PAINTING *CORONATION OF OUR LADY* WITH RIZA

Krāslavas Municipality, Indra Parish, Indra, Jubilejas iela 31

Owner: Balbinova Holy Trinity Roman Catholic congregation

Restorers: Zane Kēlere and Edvīns Šteingolds

Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board

Restoration period: 2020

The restoration of the painting was traditional, because it was necessary to carry out all processes one after another: from removal it from the decorative main frame and dismantling the canvas from the wooden base, continuing with cleaning, fixing of the paint layer, disinfection, levelling of canvas deformations, etc., finally laying the restoration undercoat, toning and retouching in the places of lost paint layer. It should be emphasized that each of these processes involved prolonged and careful activities, which were sometimes repeated for several times, being as gentle as possible towards the original.

A layer of dirt and mould had accumulated on the surface of the painting during more than 200 years. As the canvas deformed, the paint layer had cracked and risen, in some places it had fallen off altogether. Fortunately, however, the painting was not 'improved' by repainting, as it was covered soon after finishing with silver and semi-gilded metal riza, and only the faces and hands of images were left visible.

Simultaneously with the restoration of the painted images, the restoration of riza took place as well – that included a detailed examination, cleaning and preparing of the object for mounting on the painting. During the examination the material from which this object has been made has been clarified, also the technique and corrections or additions to it. For example, a triangular nimbus over God the Father's head is made of silver in the middle of the 19th century in Moscow, but the particularly beautiful crown held over Mary's head by Jesus Christ and God the Father, is enriched with turquoise and coral ingresses.

Attēli / photos: Z. Kēlere, Dz. Bukveviča

Dace Čoldere

IKONA "KRISTUS" NĪDERKŪNU VECTICĪBNIKU LŪGŠANU NAMĀ

Daugavpils, Vaboļu iela 6

Īpašnieks: Nīderkūnu vecticībnieku kopiena

Restauratore: Tatjana Frēze

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Sakrālā mantojuma programma

Restaurācijas laiks: 2020

19.–20. gadsimtu mijas laikā radītās lielizmēra ikonas ir raksturīga Latgales vecticībnieku kultūras parādība, kas savukārt veido Latvijas kultūras daudzveidīgo ainu. Ikonas "Kristus" restaurācija bija nepieciešama, jo visu attēla virsmu klāja biezs netīrumu un parafina notecējumu slānis un bija redzami gaiši nobirumu laukumi. Pirmsrestaurācijas izpētē, apskatot ikonu parastā gaismā un ultravioletā gaismā, kā arī veicot zondāžas, tika konstatēts, ka krāsu slānis daudzviet pacēlies un nobirumu apjomam ir tieksme palielināties. Pateicoties intensīvai kopšanai ar nepiemērotiem līdzekļiem, uz Kristus sejas bija izveidojušies krāsu slāņa noburzumi, kas laboti, uzklājot jaunus krāsu slāņus. Konstatēts arī, ka sākotnēji svēto nimbi un fons bijis klāts sudraba lapiņām, kas vēlākas restaurācijas laikā labots ar zelta lapiņām. Restaurācijas gaitā bija jālikvidē ikonas tehniskās problēmas, ieskaitot pamatnes (dēļu) un krāsu slāņa nostiprināšanu. Tomēr delikātākais restauratoru uzdevums bija izvērtēt nepieciešamību pilnībā atsegt sākotnējo gleznojumu, noņemot uzslāņojumus arī fona un nimbu daļās. Tika pieņemts lēmums saglabāt samērā labā stāvoklī esošo zeltījumu, to retušēt un noslēgumā pārklāt ar aizsargslāni, lai iegūtu labu kopskatu. Atdodot ikonu īpašniekiem, tika sniegtas uzglabāšanas rekomendācijas un kategorisks lūgums netīrīt attēlu ar telpu uzkopšanas līdzekļiem, kas bieži vien ir iemesls ikonu attēlu, īpaši seju, bojājumiem. Ja to ievēros, ikona vēl ilgušus gadus būs dievnama rota.

ICON *CHRIST* IN NĪDERKŪNI OLD BELIEVERS PRAYER HOUSE

Daugavpils, Vaboļu iela 6

Owner: Nīderkūni Old Believers community

Restorer: Tatjana Frēze

Funding: Sacred Heritage Programme of the National Heritage Board

Restoration period: 2020

Large-scale icons created around the turn the 19th–20th centuries are a characteristic phenomenon of Old Believers culture in Latgale, which in turn forms the diverse picture of Latvian culture. Restoration of the icon *Christ* was necessary because the entire surface of the image was covered by a thick layer of dirt and paraffin runoffs and light-colour areas of lost paint. During the pre-restoration research, when examining the icon under normal light and ultraviolet light, as well as by performing sounding, it was found that the paint layer has lifted in many places and the volume of losses is increasing. Due to intensive care with inappropriate means, abrasion of paint layer had formed on Christ's face, which was corrected by applying new layers of paint. It was also found that initially the sacred nimbuses and background was covered by silver leaf, while during later restoration this has been corrected to gold leaf. In the course of restoration, the technical problems of the icon, including securing of the base (boards) and paint layer, had to be eliminated. However, the most delicate task of the restorers was to assess the necessity to completely uncover the original panting by removing additional layers also in the background and nimbus parts. It was decided to retain the gilding that was in a relatively good condition, to retouch it and finally to cover it with a protective layer in order to get a good overall view. When returning the icon to its owners, storage recommendations were provided and a categorical request not to clean the image with indoor cleaning products, which is often the reason of damage to the iconic images, especially their faces. If it is observed, the icon will be the jewellery of the church for many more years.

Dace Čoldere

Attēli / photos: T. Frēze

IKONA "VISSVĒTĀ VALDNIECE DIEVMĀTE ODIGITRIJA" (1908)

Daugavpils, Vaboļu iela 6, Nīderkunu vecticībnieku lūgšanu nams

Īpašnieks: Nīderkūnu vecticībnieku kopiena
Restauratores: Tatjana Frēze, Vita Šmaukstele
Finansējums: Valsts kultūrkapitāla fonds
Restaurācijas laiks: 2020–2021

Tradicionālajā temperas glezniecības tehnikā uz liepas koka dēļiem gleznotā ikona pieder pie lūgšanu nama ikonostasa kompozīcijas un atrodas tā deisis rindā. Uzraksts uz ikonas malas liecina par izgatavošanas laiku un pasūtītāju (īpašnieku). Dievmāte atveidota pilnā augumā, pretstatā, kustībā nedaudz pa labi, atbilstoši deisis kompozīcijas paraugiem. Glezniecībā ievērots vecticībnieku tradīcijās izstrādātais formu atveidojuma kanons, dominējot līnijai un dekoratīviem krāsu laukumiem. Ikona bijusi jau restaurēta.

Ikonas pamatnē bija ķirņu bojājumi, kokā plaisas. Uz virsmas grunts zudumi, krakelūra. Pa visu laukumu krāsu slāņa zudumi un pacēlumi. Ikonas apmales pārgleznotas, fonam sudrabošanas vietā pirmās restaurācijas laikā klāts zeltījums, vēlāk uzlikts bronzas krāsas slānis. Laka nevienmērīga biezuma, satumsusi. Uz ikonas virsmas parafīna notecējumi un netīrumu kārtas.

Restaurācijas laikā ikonas virsmas atputekļotas, nostiprināta pamatne, virsmām notīrīts netīrumu slānis. Nostiprināts grunts un krāsas slānis, noņemti parafīna notecējumi, zudumu laukumos ieklāta restaurācijas grunts, plānīnāta laka. Noņemti pārgleznojumi, zudumu vietās atjaunots zeltījums. Tonēti krāsu slāņa zuduma laukumi, virsmai uzklāta laka.

Paveicot darbu, nodrošināta ikonas saglabāšana, nostiprinot tās pamatni un apturot destruktīvos procesus. Vizuāli mākslas darbs atguvis savu koptēlu un dekoratīvo spožumu, atklājot tā sauktās vēlās ikonu glezniecības labākās kvalitātes.

ICON OF THE BLESSED VIRGIN HODEGETRIA (1908)

Daugavpils, Vaboļu iela 6, Nīderkuni Old Believers Prayer House

Owner: Nīderkūni Old Believers community
Restorers: Tatjana Frēze, Vita Šmaukstele
Funding: State Culture Capital Foundation
Restoration period: 2020–2021

The icon, painted in the traditional tempera technique on lime tree planks, is part of the altar screen of the prayer house and is located in its Deisis row. An inscription on the edge of the icon indicates the time of production and the person who commissioned it (owner). The Holy Mary is depicted at full height, facing forward, moving slightly to the right, in line with the typical patterns of Deisis composition. The painting style follows the canon of representation of form developed in the Old Believer tradition, dominated by lines and decorative areas of colour. The icon had already been restored.

The base of the icon had furniture beetle damage and the wood had cracks. There was a loss of primer and crazing on the surface. Layers of paint were becoming detached and lost throughout the surface. Edges of the icon were repainted; instead of the silver plating, the background was gilded during the first restoration, and later a layer of bronze paint was applied. The varnish was of uneven thickness, with dark discoloration. The surface of the icon had streaks of wax and a layer of dirt.

During the restoration, dust and dirt was removed from the icon's surfaces, and its base was reinforced. The primer and paint layers were reinforced, the streaks of wax were removed, restoration primer was applied to lost areas, and the varnish layer was made thinner. The repainting works were removed, with gilding restored where lost. Areas of paint loss were tinted, and varnish was applied to the surface. This work ensured the preservation of the icon by strengthening its base and stopping the processes of decay. Visually, the piece regained its overall appearance and decorative splendour, revealing the best qualities of the late period of iconography.

Rūta Kaminska

Attēli / photos: B. Madelāne, T. Frēze

GLEZNA "SVĒTĀ MOCEKLE NADEŽDA"

Rēzeknes novads, Ilzeskalna pagasts, Ilzeskalna Dievmātes ikonas "Visu sērojošo prieks" pareizticīgo baznīca

Īpašnieks: Ilzeskalna (Kuļņevas) pareizticīgo draudze
Restaurācijas darbu veicēja: Svetlana Korkla
Finansējums: Valsts kultūrkapitāla fonds
Restaurācijas laiks: 2021

Svētās mocekles Nadeždas (2. gadsimts, Roma) atveidojuma autors ir anonīms 19. gadsimta sākuma gleznotājs. Tā ir viena no eļļas gleznām, kas eiropeiskās glezniecības tradīcijās interpretē seno kristīgās mākslas sižetu un pieder pie Ilzeskalna pareizticīgo baznīcas (sākotnēji – Kuļņeva kapliņas) stājgleznu kolekcijas. Kompozīcija akcentē svētās figūru pilnā augumā, kas parādīta uz ainavas fona, skatu vērsot pret debesīm ar eņģeļu pulku un Kristu.

Nelabvēlīgas vides ietekmē gleznas audekls bija degradējies, bija krāsu un grunts slāņa zudumi, mehāniskie bojājumi (plīsumi, caurums, skrāpējums) un līnijveida deformācija pa perimetru. Gleznas virsma bija klāta ar tīklveida krakelūru, to sedza netīrumu slānis gan virspusē, gan aizmugurē.

Restaurācijas procesā demontēts rāmis, glezna dezinficēta, noņemta no apakšrāmja, apmalēs izlīdzināta deformācija. Nostiprināts krāsu slānis, neutralizētas naglu stiprinājuma korozijas pēdas, atputeļota un mehāniski notīrīta audekla aizmugure. Noņemts virsmas netīrumu slānis, aizdarināti caurumi un plīsumi, dublētas apmales. Audekls uzvilks apakšrāmim, zudumos ieklāta un slīpēta restaurācijas grunts, plānināts lakas slānis. Tonēti krāsu zudumu laukumi, uzklāta aizsarglaka, konvertēta gleznas aizmugure.

Restaurācijas gaitā nostabilizēts gleznas tehniskais stāvoklis un atklātas tās sākotnējās gleznieciskās kvalitātes, ļaujot secināt, ka neredz amatnieciskā izpildījuma maniere akadēmiskās formās balstītajai kompozīcijai piešķir lokālu iezīmi un emocionāli iedarbīgu akcentu.

PAINTING 'HOLY MARTYR HOPE'

Rēzekne Municipality, Ilzeskalns Parish, Ilzeskalns Orthodox Church of the Icon of Mother of God Joy of All Who Sorrow

Owner: Ilzeskalns (Kuļņeva) Orthodox Church congregation
Restoration contractor: Svetlana Korkla
Funding: State Culture Capital Foundation
Restoration period: 2021

This depiction of the Holy Martyr Hope (2nd century, Rome) is by an anonymous painter from the early 19th century. It is an oil painting that interprets an ancient Christian theme in the tradition of European painting and belongs to the collection of Ilzeskalns Orthodox Church (originally Kuļņevs Chapel). The composition emphasises the full-height figure of the saint, shown against the background of a landscape, looking up to heaven with a host of angels and Christ.

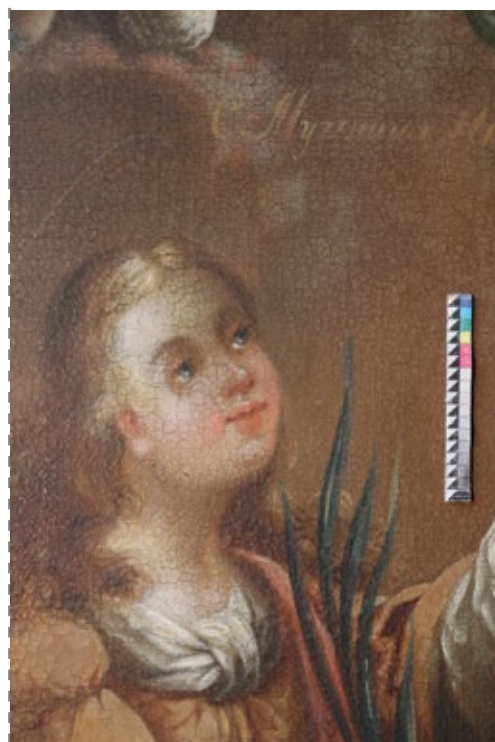
The harsh environment caused the canvas of the painting to deteriorate, with loss of the layers of paint and primer, mechanical damage (tearing, a hole, and a scratch), and linear deformation along the perimeter. The surface of the painting was covered in a mesh of crazing, with a layer of dirt on the front and rear side.

During the restoration process, the frame was removed, the painting was disinfected, removed from the stretcher, and edge deformations were evened out. The layer of paint was reinforced, traces of corrosion in the fastening nails were neutralised, with the removal of dust and mechanical cleaning of the rear of the canvas. A layer of dirt was removed from the surface, holes and tearing were repaired, and an additional layer of material was provided at the edges. The canvas was put on the stretcher, restoration primer was applied and sanded in the lost areas, and the layer of varnish was made thinner. Areas with lost paint were tinted, a protective varnish was applied, and the reverse of the painting was converted.

The restoration stabilised the technical condition of the painting and revealed its original artistic features, making it possible to conclude that the slightly artisanal manner of execution gives the composition, based on academic forms, a local character and an emotionally powerful accent.

Rūta Kaminska

Attēli / photos: S. Korkla

GLEZNA "SV. ANNA UN MARIJA" (19. GADSIMTA OTRĀ PUSE)

Balvu novads, Bērzpils pagasts, Bēržu Sv. Annas katoļu baznīca

Īpašnieks: Bēržu Romas katoļu draudze
Restaurācijas darbu veicēja: Līga Šlakota
Finansējums: Valsts kultūrkapitāla fonds
Restaurācijas laiks: 2020–2021

Bēržu katoļu baznīcas sānu altārī novietots anonīma gleznotāja darbs. Akadēmiskā reālisma tradīcijās atveidota figurāla kompozīcija – centrā sēdošā Anna māca blakus stāvošo mazo Mariju, rokā turot rakstāmtāfelī. Labās puses fonā telpas motīvs ar galdiņu un Marijas simbolu – liliju vāzē –, kreisajā pusē drapērija, centrā virs abām figūrām Svētā Gara balodis mākoņos. Gleznots ar eļļas krāsām uz audekla, kombinējot plānu un pastozu triecienu iekļājumus. Audekla aizmugurē Vīnes darbnīcas zīmogs, kura bijusi aktīva 19. gadsimta vidū un otrajā pusē.

Audeklam bija viļņveida deformācija, mehāniski bojājumi un sarukums, apakšdaļā josla noplēsta un zudusi, grunts un krāsu slāņa pacēlumi un zudumi, uz virsmas lielos laukumos tīklveida krakelūra. Grunts un krāsu slāņa sasaiste bija laba. Uz virsmas bija nevienmērīga, nodzeltējusi laka, virs kuras netīrumu un putekļu slānis. Konstatēti divu periodu pārgleznojumi.

Veicot restaurāciju, glezna notīrīta sausā veidā, dezinficēta, atputekļota. Nostiprināts krāsu slānis, aizdarīti plīsumi un caurums, izlīdzināta audekla deformācija, pieaudzēta apakšmala, dublētas apmales. Audekls uzvilkt uz jauna ķīļrāmja, noņemti pārgleznojumi. Zudumos iekļāta restaurācijas grunts, laukumi tonēti, virsma lakota, aizmugure konvertēta.

Restaurācija novērsusi gleznas turpmāku bojāšanos, vizuāli atjaunots kompozīcijas koptēls, kas raksturo profesionāla, akadēmiski izglītota meistara darbu. Paveiktais ir būtisks pienesums Latgales 19. gadsimta otrās puses sakrālās glezniecības mantojuma saglabāšanā.

PAINTING 'ST ANNE AND MARY' (SECOND HALF OF THE 19TH CENTURY)

Balvi Municipality, Bērzpils Parish, Bērži St Anne Catholic Church

Owner: Bērži Roman Catholic Church congregation
Restoration contractor: Līga Šlakota
Funding: State Culture Capital Foundation
Restoration period: 2020–2021

The side altar of the Catholic church in Bērži has a picture by an anonymous painter. It is in the tradition of Academic Realism, with a figurative composition: Anna, sitting in the centre, teaches a young Mary standing next to her and holding a writing tablet in her hand. In the background, there is a room with a table and a lily in a vase, and the symbol of Mary on the right. On the left, there is a drapery, and in the centre above the two figures, there is the dove of the Holy Spirit in the clouds. This is an oil painting on canvas, with a combination of thick and thin brushstrokes. The back of the canvas has the stamp of a workshop in Vienna that was active in the middle and second half of the 19th century.

The canvas had suffered rippling deformations, mechanical damage, and shrinkage, with a strip torn and lost at the bottom, with layers of primer and paint detached and lost, and a mesh of crazing over large areas of the surface. The adhesion between the primer and the paint was good. The surface had an uneven layer of yellowed varnish, with a layer of dirt and dust on top. It was found that the picture was repainted twice in different periods.

The restoration involved the dry-cleaning of the painting, with its disinfection and removal of dust. The paint layer was reinforced, the tearing and the hole were repaired, the canvas deformation was evened out, the lower section was extended, and the edges, reinforced with an additional layer of material. The canvas was mounted on a new stretcher, and the later repainting works were removed. Restoration primer was applied in the lost sections, with the tinting of individual areas, varnishing of the surface, and a conversion of the reverse side.

The restoration prevented further deterioration of the painting and visually restored the overall appearance of its composition that represents the work of a professional, academically trained artist. This work is a significant contribution to the preservation of the heritage of religious paintings of the second half of the 19th century in Latgale.

Attēli / photos: L. Šlakota, Dz. Bukeviča

GRĪVAS KATOĻU BAZNĪCAS TRĪS VITRĀŽU RESTAURĀCIJA

Daugavpils, Baznīcas iela 28

Īpašnieks: Grīvas Sv. Jaunavas Marijas Romas katoļu draudze
Restaurācijas projekta autores: Sandra Utāne un Gundega Jērums
Restauratore: Sandra Utāne
Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma un Sakrālā mantojuma programma
Restaurācijas laiks: 2019–2021

Vitrāžas Grīvas katoļu baznīcas apsīdas logos tradicionālā tehniskā izpildījumā izgatavotas Lūkasa vitrāžu darbnīcā Varšavā. Logos tās ievietotas pirms vairāk nekā 130 gadiem. Restaurācijas programma paredzēja tradicionālās darbības – demontāžu, stiklu tīrīšanu, svinojuma atjaunošanu. Un, gandrīz kā vienmēr, restaurācijas procesā atklājās plašāka informācija par objekta stāvokli un veicamo darbu apjomu. Oriģinālo stiklu zudumi un bojājumi bija lielāki, nekā šķita, neredzot vitrāžas kopumā. Tika precizēts bojājumu raksturs, piemēram, daži stiklu bojājumi, iespējams, bija šāvienu sekas. Atklājās arī seni labojumi, kas, lai arī neprasmiņgi, tomēr saturēja kopā vitrāžu daļas.

Katrs zudums, katrs bojājums tika izvērtēts atsevišķi, un katram fragmentam izvēlēts labākais restaurācijas paņēmieni, ievērojot virsuzdevumu – maksimāli saglabāt ne tikai oriģinālos stiklus, bet arī svina dzīslu ietvaru. Zudušos stikla fragmentus aizvietoja ar atbilstošas nokrāsas stikla šabloniem, ko savienoja tradicionālajā veidā, bet vietās, kur tumšā metāla dzīsla varētu radīt pārāk smagnēju vizuālo iespaidu, jauno stikla šablonu ielīmēšanai izmantoja īpašu divkomponentu līmi. To lietoja, arī salīmējot sīkās lauskās saplīsušos vitrāžu fragmentus, neatverot svina dzīslas. “Restaurējot Grīvas baznīcas vitrāžas, vajadzēja pieņemt dažādus lēmumus, lai vitrāža pēc restaurācijas būtu atguvusi savu tehnisko stabilitāti un māksliniecisko pievilcību,” saka restauratore Sandra Utāne.

RESTORATION OF THREE STAINED-GLASS WINDOWS AT GRĪVA CATHOLIC CHURCH

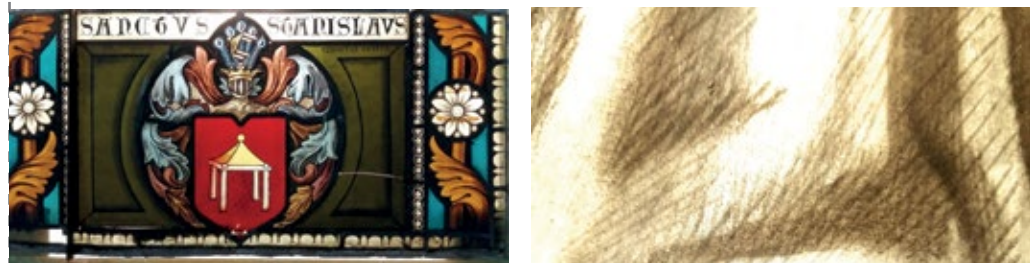
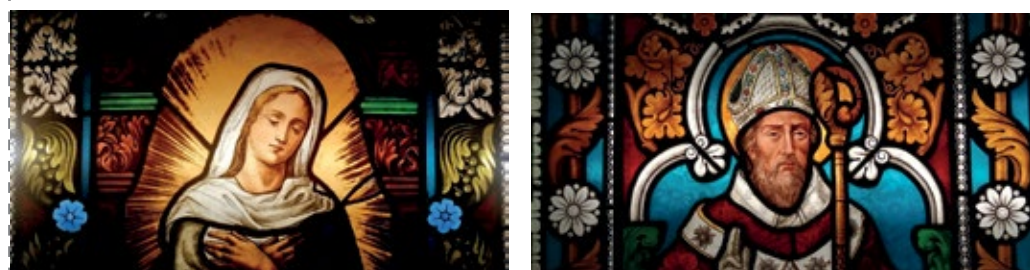
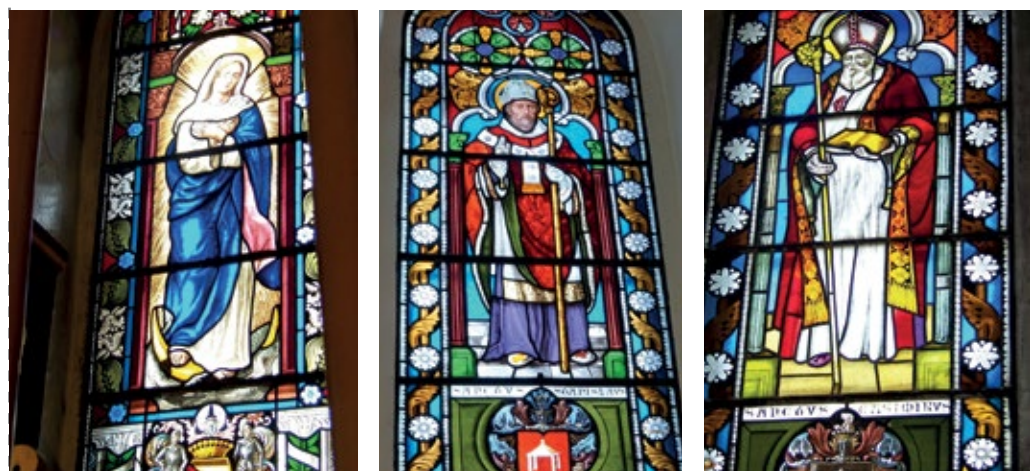
Daugavpils, Baznīcas iela 28

Owner: Grīva Roman Catholic congregation of the Blessed Virgin Mary
Restoration design: Sandra Utāne and Gundega Jērums
Restorer: Sandra Utāne
Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board
Restoration period: 2019–2021

The stained-glass windows in the apse of Grīva Catholic Church were made using the traditional technique by the Łukasz stained-glass maker in Warsaw. They were installed more than 130 years ago. The restoration plan included the traditional tasks: removing and cleaning the glass, restoring the lead pieces. As is almost always the case, the restoration process revealed more information about the condition of the site and the amount of work that had to be done. The loss and damage to the original glass was greater than it appeared without seeing the entirety of the stained glass windows. The nature of the damage was determined as well. For example, some of the glass may have been damaged by bullets. Old repairs were also discovered: although amateurish, they held parts of the stained glass windows together.

Each instance of loss and damage was assessed individually, and the best-suited restoration technique was selected for each piece, keeping in mind the overall objective of preserving as much as possible; not only the original glass, but also the lead strip frame. The lost glass pieces were replaced with glass blanks of appropriate colour, attached using the traditional method, while in places where dark metal strips could create too heavy an appearance, a special two-component adhesive was used to attach the new glass blanks. It was also used to join the tiny shards of broken stained glass pieces without disassembling the lead frame. ‘Restoring the stained glass windows at Grīva Church, we had to make various decisions to restore the structural stability of the stained glass windows and their artistic appeal,’ restorer Sandra Utāne said.

Dace Čoldere

Attēli / photos: Dz. Buķeviča, S. Utāne

DAUGAVPILS CIETOKŠŅA PULVERA NOLIKTAVAS RESTAURĀCIJA

Daugavpils, Nikolaja iela 1, Daugavpils cietoksnis

Īpašnieks: Daugavpils valstspilsētas pašvaldība

Būvprojekts: SIA “REM PRO”

Būvprojekta konservācijas restaurācijas sadaļa: SIA “Konvents”, Pēteris Blūms

Restaurācijas darbu veicēji: personu apvienība “Lagron” un “Būvuzņēmums Restaurators”

Finansējums: Eiropas Savienības fondu projekti, Daugavpils valstspilsētas pašvaldība

Restaurācijas laiks: 2020–2021

Ēka Nr. 103 jeb Pulvera noliktava (1810–1833) ir vienkārša kompakta taisnstūrveida plāna sarkano ķieģeļu mūra ēka, uzbūvēta cietokšņa 8. bastiona iekšējā pagalmā. Tajā tika glabātas šaujampulvera mucas koka plauktos vairākos līmeņos.

Pirms restaurācijas veikta ēkas arhitektoniski mākslinieciskā izpēte. Balstoties uz izpētes materiāliem, uzbūvēta jauna jumta koka konstrukcija ar cietoksni raksturīgākā materiāla – cinkotā skārda – pārklājumu. Pēc vēsturiskā rasējuma un fotogrāfijām rekonstruēti divi ventilācijas šahtas skursteņi.

Notīrītas, restaurētas, lokāli remontētas un protezētas sarkano ķieģeļu fasādes. Austrumu fasādē restaurēts ieejas portāls, rekonstruētas koka ieejas durvis. Galvenajai fasādei atjaunots apmetums, tā nokrāsota vēsturiskajā krāsas tonī.

Iekšējās demontētas sekundāras starpsienas galerijā, restaurēta sienu un griestu virsmu apdare. Sākotnēji bija paredzēts gandrīz pilnībā demontēt dārzena fermentēšanas vannas, taču pēc Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes papildu izvērtējuma būvprojekts tika pārstrādāts, un vannas daļēji saglabātas.

Visās fasādēs atjaunoti koka lodziņi šaujamlūkās, restaurētas oriģinālas metāla restes. Iztiroti zem ēkas esošie divi vedināšanas kanāli. Pulvera noliktava restaurācijas procesā atjaunota sākotnējā vēsturiskajā veidolā, saglabājot ēkas ārējo izskatu, oriģinālsubstanci, autentiskās un oriģinālās detaļas un elementus.

Attēli / photos: R. Gadžāns, B. Madelāne

RESTORATION OF DAUGAVPILS FORTRESS POWDER DEPOT

Daugavpils, Nikolaja iela 1, Daugavpils Fortress

Owner: Daugavpils City Council

Construction design: SIA REM PRO

Construction design conservation restoration section: SIA Konvents, Pēteris Blūms

Restoration contractors: Lagron consortium and Būvuzņēmums Restaurators

Funding: European Union Fund projects, Daugavpils City Council

Restoration period: 2020–2021

Building No. 103 or the Powder Depot (1810–1833) is a compact one-storey rectangular red brick building, built in the inner courtyard of Bastion 8 of the fortress. It was used to store gunpowder barrels, arranged in several layers on wooden shelves.

An architectural and artistic study of the building took place before the restoration. Based on the finding of this research, a new wooden roof structure was constructed, with a roofing material typical to the fortress: zinc-plated sheet metal. Two ventilation shafts were reconstructed based on historical drawings and photographs.

Red brick facades were cleaned and restored, with some areas repainted and replaced. The entrance unit on the east facade was restored, and the wooden entrance door was reconstructed. New plasterwork was done on the main facade, which was then painted in its historic colour.

Inside, secondary partitions were dismantled in the gallery, and the wall and ceiling finish was restored. The vegetable fermentation vats were originally going to be almost completely dismantled, but after an assessment by the National Heritage Board, the construction design was changed and the vats were partially retained.

The wooden gun port windows were renovated on all facades, and the original metal grilles were restored. Two ventilation ducts were cleaned under the building. The Powder Depot regained its original historic look, preserving its original character, as well as authentic and original details and elements.

Vilma Platpīre

LAUKU SĒTA “SLUTIŠKI 2”

Augšdaugavas novads, Naujenes pagasts, Slutiški, “Slutiški 2”

Īpašnieks: Augšdaugavas novada pašvaldība

Restaurācijas projekta autors: SIA “Arhitektes Ināras Caunītes birojs”

Restaurācijas darbu veicējs: SIA “Warss+”, restaurācijas darbu vadītājs Ivars Markovskis

Finansējums: Eiropas Reģionālā attīstības fonda līdzfinansētais projekts “Rīteiropas vērtības”

Restaurācijas laiks: 2020–2021

Slutišķu sādža ir unikāls etnokulturālās – slāvu (vec ticībnieku), latgaliešu un citu tautību – mijiedarbības un līdzāspastāvēšanas paraugs.

Sādžas saimniecībā “Slutiški 2” 19. un 20. gadsimta vec ticībnieku koka amatniecības prasmju radītais mantojums bija apdraudēts, ēkas netika atbilstoši uzturētas, līdz Augšdaugavas novads aktīvi sāka glābšanas un restaurācijas darbus, piesaistot Eiropas Savienības līdzfinansējumu.

Restaurācijas gaitā atjaunota dzīvojamā ēka tās pilnā būvapjomā un saimniecības ēkas, kas sastāv no kūts un šķūņa. Maksimāli saglabāti oriģinālie materiāli. Katrs dēlis tika numurēts, lai pēc restaurācijas atgrieztos savā vietā. Dažas detaļas atjaunotas darbnīcā, tomēr darbi veikti pārsvarā uz vietas – bojātie posmi protezēti, veicot vispārīgu mezglu nostiprināšanu, guļbūves ar domkratu saudzīgi paceltas no akmens pamatiem, lai varētu restaurēt atsevišķas detaļas. Izmantota tradicionālā kaķētu apaļbaļķu apstrāde un to savietošanas metode, atjaunots šūnu aizpildījums guļbaļķu šuvēs. Ēkām atjaunoti akmens pamati, ieklāts jauns skaidu jumta segums. Jumta spāru montāžā un latojuma izbūvē ievēroti vēsturiskie paraugi, tostarp griestu daļas siltinājums ar vēsturiski ierastajiem spaļiem un skaidām.

Atjaunota ne vien saimniecība, pilnībā novēršot apdraudējumu, bet arī vēsturiskais mājvārds “Upāni”. Sētā iekārtots Vec ticībnieku kultūras mantojuma centrs.

SLUTIŠKI 2 FARM

Augšdaugava Municipality, Naujene Parish, Slutiški, Slutiški 2

Owner: Augšdaugava Municipality

Restoration design: SIA Arhitektes Ināras Caunītes birojs

Restoration contractor: SIA Warss+, restoration foreman Ivars Markovskis

Funding: Rīteiropas vērtības project co-financed

by the European Regional Development Fund

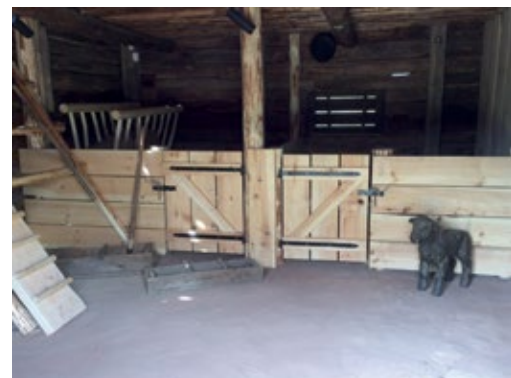
Restoration period: 2020–2021

Slutiški Village is a unique example of the interaction and coexistence of the Slavic (Old Believers), Latgalian, and other ethno-cultural groups.

The heritage of the village’s Slutiški 2 farm created by Old Believer wood craftsmanship of the 19th and 20th centuries was threatened; the buildings were not properly maintained, and as a result, Augšdaugava Municipality began active work to save and restore the farm using EU co-financing.

The restoration included the renovation of the entire residential building and the utility structures: a barn and a shed. Original materials were preserved as much as possible. Each plank was numbered to ensure its return to the original place after restoration. Some parts were restored in a workshop, although most of the work was done on-site: damaged sections were repaired, with general strengthening of the assemblies; the log structures were gently lifted off their stone foundations using a jack, enabling individual parts to be restored. Traditional methods were used to treat and put together the grooved logs; the moss filling was restored in the seams between the logs. The stone foundations of the buildings were restored, with new shingle roofing. Historic examples were followed in the installation of the roof rafters and lathing, and the ceiling was insulated using typical historical tiles and shingles.

This not only resulted in the restoration of the farm, fully eliminating the danger to the structures, but also in returning the historic name, Upāni, to the farm. The farm is home to the Old Believer Cultural Heritage Centre.

Attēli / photos: V. Platpīre

DAUGAVPILS CIETOKŠŅA INŽENIERARSENĀLA RESTAURĀCIJA

Daugavpils, Imperatora iela 8, Daugavpils cietoksnis

Īpašnieks: Daugavpils valstspilsētas pašvaldība

Būvprojekts: SIA “REM PRO”

Būvprojekta konservācijas restaurācijas sadaļa: SIA “Konvents”,
Pēteris Blūms

Restaurācijas darbu veicēji: personu apvienība “Lagron un
Būvuzņēmums Restaurators”

Finansējums: Eiropas Savienības fondu projekti

Restaurācijas laiks: 2019–2021

Ēka Nr. 50 – Inženierarsenāls, kas būvēts no 1832. līdz 1845. gadam pēc arhitekta Aleksandra Štauberta projekta, veido perimetrālu kvartāla apbūvi. Sākotnēji apbruņojuma priekšmetu izgatavošanas un remonta bāze un noliktava, vēlāk – rasēšanas nodaļa, 2023. gadā atvērts kā tehnikas un industriālā dizaina centrs.

Inženierarsenāla rietumu korpusa restaurēti, pārējie korpusi – iekonservēti. Ēkai demontētas padomju laika jumta konstrukcijas un izbūvēta jumta koka konstrukcija ar cietoksni raksturīgākā materiāla – cinkotā skārda – segumu. Pēc vēsturiska rasējuma rekonstruēti dūmeņi, atjaunošanā daļēji izmantojot saglabājušos vēsturiskos ķieģeļus. Galvenā ieeja ar monumentālām kāpnēm ierīkota no Imperatora ielas puses – kāpņu granīta pakāpieni attīrīti, to zudušie fragmenti protezēti. Fasādēm saglabāta dekoratīvā apdare, sākotnējā veidolā atjaunota logailu forma, zudušās atikas. Fasāžu vēsturiskie apmetuma fragmenti iekonservēti, rietumu korpusam ar kaļķa javu papildināts zudušais apmetums, pagalma fasādēm saglabāts sākotnējais neapmesta ķieģeļu mūra veidols.

Iekšējās iekonservēts un nostiprināts vēsturiskais sienu un griestu virsmu apdares apmetums, restaurētas vēsturiskās masīva koka palodzes. Anfilādes noslēgumā restaurēta autentisko māla ķieģeļu grīda. Pagalmā zemes darbu laikā atsegts un daļēji saglabāts oriģinālā laukakmeņu bruģa segums.

Inženierarsenāla restaurācija veikta augstā profesionālā līmenī – akcentēta ēkas oriģinālsubstance, saglabāts ēkas arhitektoniskais veidols un vēsturiskais izskats.

DAUGAVPILS FORTRESS ENGINEERING ARSENAL RESTORATION

Daugavpils, Imperatora iela 8, Daugavpils Fortress

Owner: Daugavpils City Council

Construction design: SIA REM PRO

Construction design conservation restoration section: SIA Konvents,
Pēteris Blūms

Restoration contractors: Lagron and Būvuzņēmums Restaurators consortium

Funding: European Union fund projects

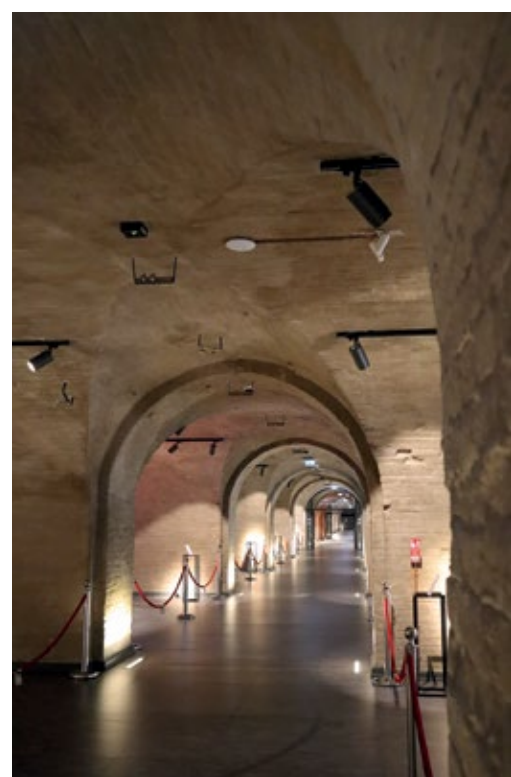
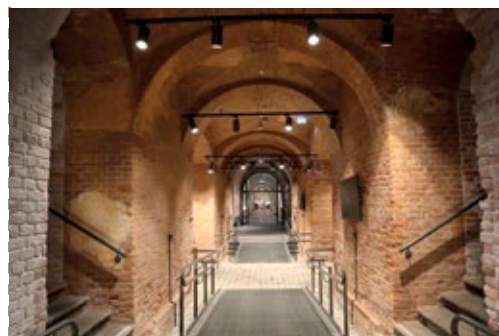
Restoration period: 2019–2021

Building 50, the Engineering Arsenal, was constructed between 1832 and 1845 based on a design by architect Aleksandr Staubert, creating a perimeter structure for the entire block. Originally, it was intended as a workshop and warehouse for the manufacture and repair of armaments; later it was used as a technical drawing department, and it became a technical and industrial design centre in 2023.

The west wing of the Engineering Arsenal was restored, and its other wings were conserved. The Soviet-era roof structures were dismantled and a wooden roof structure was built, with a roofing material more typical to the fortress: galvanised iron sheets. The chimneys were rebuilt according to a historical drawing, partly using the historical bricks that survived. The main entrance with a monumental staircase faces Imperatora Street: the granite steps were cleaned and lost pieces were replaced. The decorative finish of the facades was preserved, and the shape of the window openings and lost attic elements were restored. Pieces of the historical plaster of the facades were conserved, lost sections of plaster in the western wing were filled using lime mortar, and original unplastered brick masonry was kept on the courtyard facades.

Indoors, the historic plasterwork on the walls and ceilings was conserved and reinforced, and the solid wooden window sills were restored. Authentic clay brick floor was restored at the end of the enfilade. The original cobblestone surface was revealed and partially preserved during earthworks in the courtyard.

The restoration of the Engineering Arsenal was carried out to a high level of professional quality, emphasising the original character of the building, and preserving its architectural form and historical appearance.

Attēli / photos: B. Madelāne

ROZENTOVAS (MALTA) KATOĻU BAZNĪCAS LOGU RESTAURĀCIJA

Rēzeknes novads, Malta pagasts, Malta, Rozentovas iela 4

Īpašnieks: Rozentovas Sv. Krusta Pagodināšanas Romas katoļu draudze
Restaurators: IK “LuGa”, Vilnis Gavars

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu izpētes, glābšanas un restaurācijas programma un Sakrālā mantojuma saglabāšanas programma
Restaurācijas laiks: 2022

Rozentovas (Malta) katoļu koka baznīcu cēlis Antonijs Felkerzāms 1780. vai 1782. gadā. Vēlāk baznīca vairākkārt pagarināta, līdz 1906. gadā tā ieguvusi tagadējo veidolu. Fasāžu arhitektoniskās detaļas ir mainītas un pilnībā pārbūvētas, pielāgojot tās palielinātajam būvapjomam. Rozentovas katoļu baznīcas koka ēka ir trīsjomu garenbūve ar poligonālu altārdaļu, kurai vienā pusē piebūvēta sakristeja. Ēkas pamatkorpusa jumtgalē iebūvēts neliels poligonāls tornītis ar erkerveida pārkari un piramidālu jumtiņu.

Salīdzinoši askētisko baznīcas ēku vizuāli atdzīvina neogotiskie logi – slaidās smailarku ailās ar iekombinētām gotiskām četrļapēm. Ēkā, to vairākkārt paplašinot un pārbūvējot, kā arī mainot laiku nokalpojušās, bojātās vai zudušās logu vētnes, ir ierīkoti dažāda profilējuma groplogi un logu rāmji ar ieliekamām vētnēm. Kopā dievnamam ir 27 logi.

2022. gadā ir veikti baznīcas ēkas rietumu un dienvidu fasādes logu restaurācijas darbi, logi attīrīti no eļļas krāsām, vētnēm un aplodām demontēti trupes bojājumi, protezētas zudušās detaļas. Logi pārstikloti, nostiprināti ar ķitnagliņām, blīvējot ar ķīti. Veikta logu koka detaļu krāsošana, atjaunoto logu rāmju montāža aplodās, ar kokskrīvēm pie loga aplodas piestiprināti analogi tiem, kādi bija pirms rāmju remonta.

Restaurācijā ievērots minimālās iejaukšanās princips, lai maksimāli saglabātu oriģinālo arhitektūras pieminekļa substanci.

ROZENTOVA (MALTA) ROMAN CATHOLIC CHURCH WINDOW RESTORATION

Rēzekne Municipality, Malta Parish, Malta, Rozentovas iela 4

Owner: Rozentova Roman Catholic Church of The Exaltation of the Holy Cross congregation
Restorer: IK *LuGa*, Vilnis Gavars

Funding: Cultural Monument Study, Preservation, and Restoration Programme and Sacred Heritage Preservation Programme of the National Cultural Heritage Board

Restoration period: 2022

The wooden Catholic church in Rozentova (Malta) was built by Antonius Fölkersahm in 1780 or 1782. Later, the church was expanded several times, until it reached its present form in 1906. The architectural details of the facades were changed and completely remodelled to accommodate the increased volume of the building. Rozentova Catholic Church is a three-bay structure extended lengthwise, with a polygonal altar, and with a sacristy annexed to it on one side. The main body of the building has a small polygonal tower with a bay overhang and a pyramid-shaped roof.

The somewhat austere look of the church building is made livelier by Gothic Revival windows in slender arched wall openings, with integrated Gothic quatrefoils. The building had been expanded and rebuilt several times, and the worn-out, damaged, or lost window sashes were replaced with basic traditional windows of different shapes and window frames with recessed sashes. The church has a total of 27 windows.

The windows of the west and south facades of the church were restored in 2022; oil paint was removed from the windows, rot damage was removed from the sashes and jambs, and the lost parts were replaced. The windows were re-glazed, mostly with original glass, secured with putty nails and sealed with putty. The wooden parts of the windows were painted, the restored window frames were installed in the jambs, and the wood screws used for frame attachment were analogous to those that were present before the repairs.

The restoration followed the principle of minimum intervention in order to preserve the original substance of this architectural heritage site as much as possible.

Attēli / photos: B. Madelāne, V. Gavars

LANDSKORONAS KATOLŲ BAZNĪCĀS RIETUMU PUSES ZVANU TORŅA FASĀDEŠ RESTAURĀCIJA

Krāslavas novads, Šķaunes pagasts, Šķaune

Īpašnieks: Landskoronas Vissvētās Trīsvienības Romas katoļu draudze
Restaurācijas darbu veicējs: IK "GAVARS V", Vilnis Gavars
Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Sakrālā mantojuma programma
Restaurācijas laiks: 2021

Tagadējā Vissvētās Trīsvienības Romas katoļu baznīca celta 1827. gadā. Ap to pašu laiku nojaukts vecais koka zvanu tornis, jo blakus jaunajai mūra baznīcai uzcelti divi jauni mūra zvanu torņi, tādējādi veidojot simetrisku apbūves ansambli. Torņu fasāžu arhitektoniski mākslinieciskajā risinājumā dominē klasicisma stils. Tie plānā ir kvadrātveida, divstāvu, ar pusloka ailām un nišām fasādēs.

2021. gadā Sakrālā mantojuma programmā baznīcas rietumu puses zvanu torņa jumta un fasāžu glābšanai tika piešķirts finansējums. Tika veikti nozīmīgi darbi – ķieģeļu mūra atjaunošana ar vēsturiskajiem ķieģeļiem, izmantojot kaļķu javu, dekoratīvo profilējumu daļu apmetuma atjaunošana, skārda detaļu remonts analogi vēsturiskajam izpildījumam un materiāliem. Papildus tam krusts attīrīts no vēlākiem uzslāņojumiem, attīrītas un krāsotas logailu žalūzijas, veikts divviru ieejas durvju vērtnu remonts, protezējot bojātās vietas, noņemti vēlāko laiku krāsu slāņi, no jauna nokrāsojot atbilstoši vēsturiskās izpētes rezultātiem u. c.

Restaurācijas darbu rezultātā vēsturiskais zvanu tornis ir atguvis savu sākotnējo izskatu, ir novērsta autentisko liecību bojāeja. Gan draudzes locekļus, gan viesus priecē atbilstoši visām kultūras pieminekļu aizsardzības un izmantošanas prasībām paveiktais darbs.

LANDSKORONA CATHOLIC CHURCH WEST SECTION BELL TOWER FACADE RESTORATION

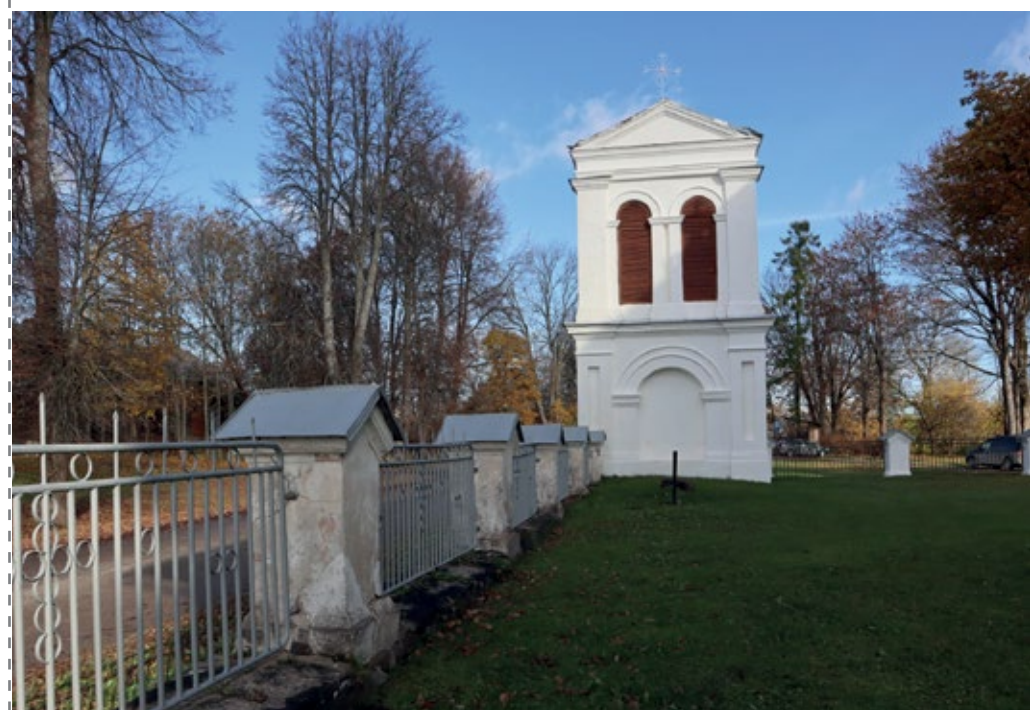
Krāslava Municipality, Šķaune Parish, Šķaune

Owner: Landskorona Holy Trinity Roman Catholic Church congregation
Restoration contractor: IK GAVARS V, Vilnis Gavars
Funding: Sacred Heritage Programme of the National Heritage Board
Restoration period: 2021

The current Holy Trinity Roman Catholic Church was built in 1827. The old wooden bell tower was demolished around the same time, and two new masonry bell towers were constructed next to the new church, thus forming a symmetrical building ensemble. Classicism predominates in the architectural and artistic design of the facades of the towers. They are square viewed from the top, with two storeys, semi-circular openings, and alcoves in the facades. In 2021, the Sacred Heritage Programme provided the funding for repairing the roof and facades of the bell tower on the west side of the church. Significant work was carried out: restoration of the brickwork using historic bricks and lime mortar, restoration of the plasterwork in the decorative mouldings, repairs of the metal sheet pieces using historical materials and designs. In addition, the later-period layers were removed from the cross, the window shutters were cleaned and painted, and the double-leaf entrance door was repaired, replacing damaged areas. Layers of later paint were removed from the door, and it was repainted based on historical research.

As a result of the restoration, the historic bell tower regained its original appearance, preventing the loss of its authentic elements. Members of the congregation and the church's visitors can now enjoy the results of this work done in line with all of the standards for the protection and use of cultural heritage sites.

Jānis Zilgalvis

Attēli / photos: B. Madelāne

SAKRISTEJAS GLEZNOJUMU RESTAURĀCIJA

Krāslava, Baznīcas iela 2A, Krāslavas Sv. Ludvika Romas katoļu baznīca

Īpašnieks: Krāslavas Sv. Ludvika Romas katoļu draudze

Restauratori: Dmitrijs Laščetko, Zane Kēlere

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma, Valsts kultūrkapitāla fonds, draudze

Restaurācijas laiks: 2016–2021

Krāslavas katoļu baznīca celta pēc arhitekta Antonio Parako projekta, iesvētīta 1777. gadā. Baznīcas interjera polihromā apdare saistās ar gleznotāja Filipo Kastaldi vārdu. 2012. gadā veica izpēti sakristejā (Polijas Republikas finansējums, restauratori: Tomašs Džjuravecs, Agņeška Hojkovska-Savicka, Dmitrijs Laščetko). Tā atklāja 18. gadsimta otrās puses sienu un griestu polihromo apdari divos slāņos. Kombinējot mitrās un sausās freskas tehnikas uz kaļķa-smilšu apmetuma ar minerālas izcelsmes pigmentiem, gleznota ierāmējuma sistēma, ko papildina rokaja ornamenti un ģerboņu gleznojums. Sienu lejasdaļā iluzori gleznots panelis ar pildīņiem, ap ailām lentveida ierāmējums. Sienas un griesti vairākkārt pārkrāsoti (7–10 slāņi), oriģinālajam krāsojumam un gleznojumam mehāniski bojājumi, nobērsumi, zudumi, pelējuma bojājumi. Gleznojumu restaurācija sāka 2016. gadā, darbi turpināti 2017. gadā. 2020.–2021. gadā pēc arhitektes Liesmas Markovas projekta norisinājies noslēdzošais sakristejas restaurācijas posms. Tā gaitā no sāļiem attīrīta griestu un sienu virsma, atsāļots un nostiprināts apmetums, aizpildītas tā zudumu vietas, ieklāta restaurācijas grunts, nostiprināts krāsu slānis, noņemti pārkrāsojumi. Veikta saglabājušos detaļu retuša un plakņu tonēšana. Balstoties uz oriģinālā gleznojuma un krāsojuma sistēmas fragmentiem, izstrādāta un veikta dekora zudušo daļu rekonstrukcija. Restaurācijas rezultātā sakristejas telpa atguvusi 18. gadsimta otrās puses dekora veidolu un papildina baznīcā atjaunoto 18. gadsimta interjera gleznieciskās apdares ansambli.

SACRISTY PAINTING RESTORATION

Krāslava, Baznīcas iela 2A, Krāslava St Louis Roman Catholic Church

Owner: Krāslava St Louis Roman Catholic Church congregation

Restorers: Dmitrijs Laščetko, Zane Kēlere

Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board, State Culture Capital Foundation, congregation

Restoration period: 2016–2021

The Catholic Church in Krāslava was built based on a design by the architect Antonio Paracco and consecrated in 1777. The multi-colour decor of the interior of the church is associated with the painter Filippo Castaldi. In 2012, a study was carried out of its sacristy (financed by the Republic of Poland, restorers: Tomasz Dziurawiec, Agnieszka Chojkowska-Sawicka, Dmitrijs Laščetko). It revealed two layers of multi-colour decor of the walls and ceiling dating from the second half of the 18th century. Combining wet and dry fresco techniques on lime and sand plaster with pigments of mineral origin, a framing system was painted, complemented by a rocaille pattern and coats of arms. There are illusory painted panels at the bottom of the walls, with ribbon framing around the wall openings. The walls and ceiling were repainted several times (7–10 layers), with mechanical damage, abrasions, losses, mould damage in the original paintwork. The restoration of the paintings began in 2016 and continued in 2017. In 2020–2021, the final stage of the sacristy's restoration was performed based on a design by architect Liesma Markova. During this process, salt deposits were removed from the wall and ceiling surfaces, as well as from the plaster, which was then reinforced, lost areas in the plasterwork were filled, restoration primer was applied, the layer of paint was reinforced, and repainting works were removed. Surviving details were retouched and the planes were tinted. Based on the fragments of the original painting and paint system, the restorers designed and implemented reconstruction of the lost parts of the decor.

As a result of the restoration, the sacristy regained its decor from the second half of the 18th century, completing the set of 18th-century indoor painting finish restored in the church.

Attēli / photos: Dz. Bukveiča

SAKRISTEJAS BUFETES (19. GADSIMTA OTRĀ PUSE) RESTAURĀCIJA

Krāslava, Baznīcas iela 2A, Krāslavas Sv. Ludvika Romas katoļu baznīca

Īpašnieks: Krāslavas Sv. Ludvika Romas katoļu draudze
Restauratori: SIA "Intarsija", Jānis Ceplis, Edgars Ruks, Rolands Rimicāns, Rolands Novickis
Finansējums: draudze, Krāslavas novada pašvaldība, privātais sponsors
Restaurācijas laiks: 2021–2022

Krāslavas sakristejas bufete pieder pie specifiska mēbeļu tipa, kas katoļu baznīcās paredzēts liturģisko priekšmetu glabāšanai. Tās forma izriet no mēbeles funkcijas un Latvijā atrodama jau 18. gadsimtā. Horizontāli izstieptā bufetes lejasdaļa aprīkota ar 15 atvilktnēm trīs vertikālās rindās. Augšdaļas centrā 23 atvilktnes ar durtiņām virs tām, zem atvilktnēm niša. Paaugstināto centrālo daļu noslēdz zelminis ar barokālām volūtām, starp kurām centrā ir krucifikss. Malās pievienoti nodalījumi ar atvilktnēm un durtiņām. Bufete laika gaitā nedaudz pārveidota, sākotnēji lakota ar šellaku, vēlāk pārākota ar politūru un papildināta ar bronzas krāsas akcentiem.

Pirms restaurācijas mēbeli klāja netūrumu kārtā, virsmām bija mehāniski bojājumi. Zudušas detaļas (kājas, dzegas fragmenti, slēdzenes). Aizmugures dēļi atdalījušies, vietām pildīnos plaisas, bija ķirņu bojājumi, zuduši sākotnējās lakas un pārklājuma slāņi. Furnitūras virsma korodējusi.

Restaurācijas laikā mēbeles virsma tīrīta, noņemta sekundārā laka, laboti mehāniskie bojājumi, labojumi tonēti, pēc analogijām rekonstruētas zudušās detaļas. Virsma pārklāta ar insekticīdu un fungicīdu, uzklāts šellakas slānis. Metāla daļas attīrītas no korozijas, pārklātas ar aizsargkrāsu.

Restaurētā mēbele parāda baroka formu noturību un amatniecības tradīciju pēctecību. Restaurācija ļāvusi precizēt tās tapšanas laiku. Līdzīgu mēbeļu vidū bufete izceļas ar saviem izmēriem un pēc restaurācijas būtiski papildina 18. gadsimta sakristejas iekārtojumu.

SACRISTY CUPBOARD (SECOND HALF OF THE 19TH CENTURY) RESTORATION

Krāslava, Baznīcas iela 2A, Krāslava St Louis Roman Catholic Church

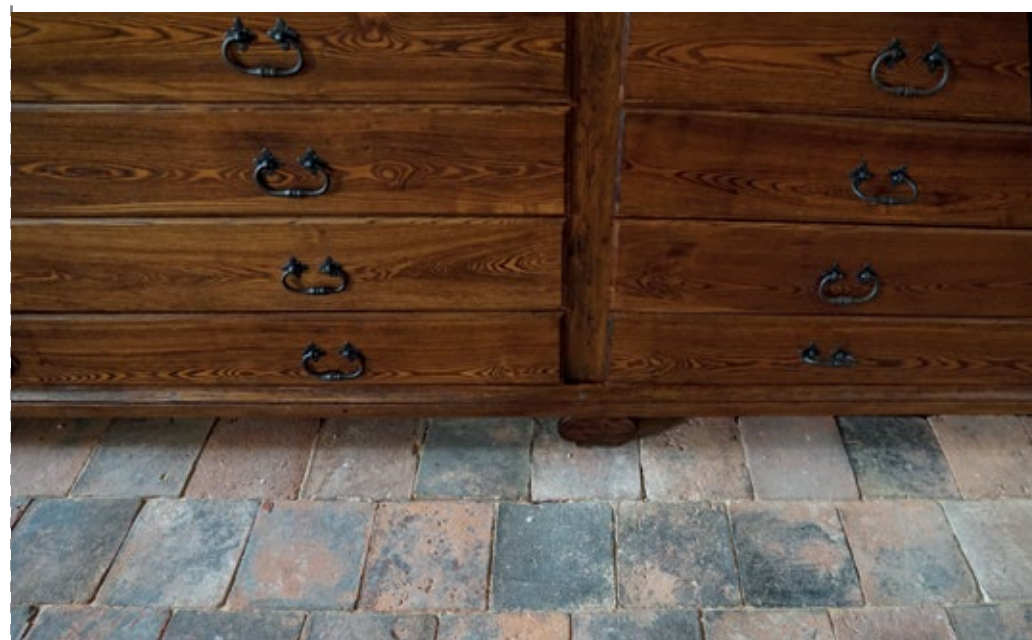
Owner: Krāslava St Louis Roman Catholic Church congregation
Restorers: SIA *Intarsija*, Jānis Ceplis, Edgars Ruks, Rolands Rimicāns, Rolands Novickis
Funding: congregation, Krāslava Municipality, private sponsor
Restoration period: 2021–2022

The Krāslava sacristy cupboard belongs to a particular type of furniture used in Catholic churches to store liturgical accoutrements. Its shape is derived from its function, and in Latvia, it can be found in furniture from as early as the 18th century. The horizontally extended lower part of the cupboard has 15 drawers in three vertical rows. There are 23 drawers in the centre of the upper part, with doors above them and a niche below. The raised central part is topped by a gable with Baroque volutes, and a crucifix in the middle between them. There are compartments with drawers and doors attached on the sides. The cupboard was slightly modified over time, originally varnished with shellac, then revarnished with French polish, and bronze accents were added.

Before the restoration, the piece was covered in a layer of dirt, and its surfaces were mechanically damaged. Parts were lost (feet, eaves elements, locks). The rear boards had detached, there were cracks in the panelling, damage by furniture beetles, loss of original varnish, and layers of later re-varnishing. The surface of the hardware had corroded.

During the restoration, the surface of the cupboard was cleaned, the secondary varnish was removed, with repairs to mechanical damage, toning of the repaired parts, and lost pieces were reconstructed based on analogues. The surface was coated with insecticide and fungicide, and a layer of shellac was applied. Corrosion was removed from the metal hardware, and protective paint was applied.

The restored piece demonstrates the durability of Baroque forms and the continuity of artisanal traditions. The restoration made it possible to determine when the cupboard was made. It stands out from similar furniture for its size and now that it is restored, it has become a significant addition to the 18th-century sacristy's interiors.

Attēli / photos: Dz. Bukleviča

DAUGAVPILS CIETOKŠŅA 7. BASTIONA RESTAURĀCIJA

Daugavpils, no Mihaila ielas 1 līdz Nikolaja ielai 5, Daugavpils cietoksnis

Īpašnieks: Daugavpils valstspilsētas pašvaldība

Būvprojekts: SIA “REM PRO”

Būvprojekta konservācijas restaurācijas sadaļa: SIA “Konvents”,
Pēteris Blūms

Darbu veicēji: personu apvienība SIA “Lagron” un AS “Būvuzņēmums
Restaurators”

Finansējums: Eiropas Savienības fondu projekti

Restaurācijas laiks: 2018–2022

Cietokšņa 7. bastiona eskarpa restaurāciju bastiona fasēs un kurtīnēs veica posmā starp Mihaila un Nikolaja vārtiem 410 metru garumā. Eskarps – pret ūdensgrāvi vērsta no tēstiem akmens blūkiem mūrētā siena – ir Baltijas reģionā unikālās fortifikāciju būves – Daugavpils cietokšņa – nozīmīgs aizsardzības sistēmas elements.

Mūrējumu daudzviet bija skāruši koku sakņu izraisīti bojājumi, saistvielas izskalojumi un akmeņu nobrukumi; kazemātu iekštelpās izveidojušies izsāļojumi un ķieģeļu mūra erozija.

Atjaunots bastiona vaļņa profils atbilstoši vēsturiskajiem rasējumiem un lielgabalu uzbrauktuves. Nogāzes stiprinātas ar ģeomateriāliem, atjaunots zāliens. Rūpīgi demontēti nestabilie eskarpa sienas akmeņi, ar speciāli izstrādātu, vēsturisko materiālu paraugiem atbilstošu mūrjavu veikts remonts. Pēc atjaunošanas akmeņi un dzegas dolomīta nosegplāksnes iemontētas oriģinālajās vietās. Saglabāts virs kazemātu ķieģeļu velvēm konstatētais vēsturiskais hidroizolācijas slānis – cinka loksnes. Kazemātu iekštelpās konstrukcijas attīrītas no izsāļojumiem un erozijas smalknes. Cokolā un ķieģeļu mūrī atjaunotas šuves; izbūvēta jauna grīda no klinkera ķieģeļiem. Četrās šaujamlūkās uzstādīti pēc oriģinālajiem rasējumiem no jauna izgatavoti koka logu rāmji ar metāla sietu un koka aizvaru.

Kompleksais un sarežģītais 7. bastiona restaurācijas process realizēts augstā kvalitātē, saglabājot un izceļot aizsardzības būves oriģinālo substanci, materialitāti un īpašo noskaņu.

DAUGAVPILS FORTRESS 7TH BASTION RESTORATION

Daugavpils, Mihaila iela 1 to Nikolaja iela 5, Daugavpils Fortress

Owner: Daugavpils State City Council

Construction design: SIA *REM PRO*

Construction design conservation restoration section: SIA *Konvents*,
Pēteris Blūms

Contractors: SIA *Lagron* and AS *Būvuzņēmums Restaurators* consortium

Funding: European Union fund projects

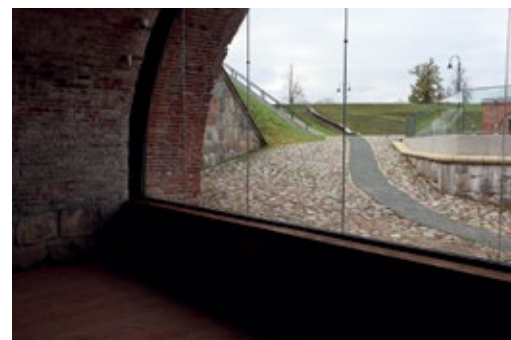
Restoration period: 2018–2022

The restoration covered the bastion faces and curtains of the fortress's 7th bastion escarpment, located in the 410-metre stretch between the Mihaila and Nikolaja Gates. The escarpment – a wall built out of hewn stone blocks facing the moat – is an important element of the defence system of Daugavpils Fortress, a unique fortification structure in the Baltic region.

Its masonry was affected in many places by tree root damage, washing out of the binder, and crumbling of the stone. Inside the casemates, there was accretion of salt on the surfaces and erosion of the brickwork.

The profile of the bastion embankment was restored based on historical drawings and the cannon ramp. The slopes were reinforced with geomaterials, and the lawn was restored. Unstable stones in the escarpment wall were carefully removed, and repairs were made with a special mortar designed based on samples of historic materials. After the restoration, the stones and the dolomite eave panels were reinstalled in their original locations. The historic zinc sheet waterproofing installed above the casemate brick vaults was preserved. Erosion fine and surface salt was removed from the structures inside the casemates. The seams in the semi-basement and masonry walls were restored; a new floor was built using clinker bricks. Four of the gun ports have new wooden window frames built based on original drawings, with a metal mesh and wooden shutters.

The complex and difficult restoration process of the 7th bastion was done to a high standard, preserving and emphasising the original substance, material features, and special mood of the defensive structure.

Attēli / photos: B. Madelāne, R. Gadžāns

IKONA "SV. JĀNIS KRISTĪTĀJS UN ERCENĢELIS GABRIELS" (19. GADSIMTA BEIGAS)

Augšdaugavas novads, Vecsalienas pagasts, Tartaks, Vecsalienas pareizticīgo baznīca

Īpašnieks: Vecsalienas Sv. Jāņa Kristītāja pareizticīgo draudze

Restauratore: Līga Šlakota

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2022

Ikonu darinājis nezināms 19. gadsimta beigu meistars, lietojot tradicionālo ikonu glezniecības tehnoloģiju un sekojot senkrievu mākslas ikonogrāfijas tradīcijām. Nedaudz vertikāli izstieptā formātā uz zema horizonta iezīmēta zemes–debesu fona gleznotas divas figūras pilnā augumā – Jānis Kristītājs, tērpts zvērādās un brūnganā apmetnī, un ercenģelis Gabriels sārtā garā tērpā un zaļā apmetnī. Silto un vēso toņu laukumu kontrasti akcentē gleznojuma dekoratīvātāti.

Ikonai tika konstatētas vairākas nekvalitatīvas pārgleznojumu kārtas, koka pamatnei atdalījies viens dēlis, gleznojuma grunts slānim bija slikta sasaiste ar pamatmateriālu, bija atslāņojumi un zudumi pa visu virsmu. Gleznojumam izmantoti plāni temperas krāsu slāņi un lazējums. Pa visu ikonas laukuma virsmu krakelūra, vietām krāsu slāņa zudumi un noburzumi. Zeltījums daļēji pārkrāsots. Laka klāta trīs kārtās, bija nomelnējusi, uz virsmas atmosfēras netīrumu kārtā.

Restaurācijas gaitā aizmugure un sānu malas tīrītas sausā veidā, nostiprināts grunts un krāsu slānis, veikta dezinfekcija, aizmugurē nostiprināts pamatnes šķērsskoks. Zudumu vietās ieklāta restaurācijas grunts, plānināta eļļas laka, ņemti pārgleznojumi, atjaunots zeltījums, tonēti krāsu zudumu laukumi.

Veicot ikonas konservāciju un māksliniecisko restaurāciju, nozīmīgs 19. gadsimta ikonu glezniecības paraugs atguvis savas vizuālās kvalitātes un var pilnvērtīgi liecināt par ikonu glezniecības tradīcijām un to izmantojumu vietējās pareizticīgo baznīcās.

'ST JOHN THE BAPTIST AND ARCHANGEL GABRIEL' ICON (LATE 19TH CENTURY)

Augšdaugava Municipality, Vecsaliena Parish, Tartaks, Vecsaliena Orthodox Church

Owner: Vecsaliena St John the Baptist Orthodox Church congregation

Restorer: Līga Šlakota

Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board

Restoration period: 2022

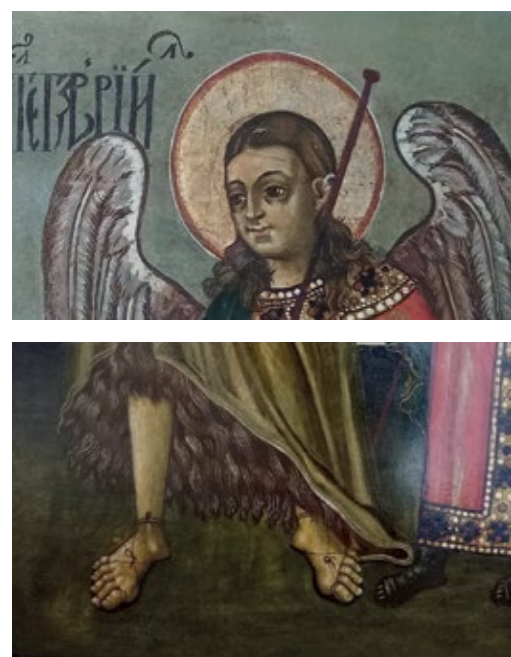
The icon was painted by an unknown late-19th-century artist who used traditional iconographic techniques, following the iconographic traditions of Old Russian art. Two full-height figures, John the Baptist, wearing a brown hide cloak, and Archangel Gabriel, wearing a long scarlet robe and a green cloak, are painted in a slightly vertically stretched format against a low horizon, with a background depicting the earth and the sky. The contrast of areas of warm and cool colours accentuates the decorative nature of the painting.

The icon was found to have several layers of poor-quality repainting. One plank of the wooden base was detached, and the primer of the painting had poor adhesion to the base material, being detached and lost across the surface. Thin layers of tempera paint and glazing were used in the painting. There was crazing over the entire surface of the icon, with loss and abrasions in parts of the paint layer. The gilded sections had been partly repainted. There were three coats of varnish, which had turned black, with a layer of atmospheric soiling on the surface.

During the restoration, the reverse and sides were dry-cleaned, the primer and paint layers were reinforced, disinfected, and a cross-beam was attached to the base on the rear of the painting. Restoration primer was applied in the lost areas, layers of oil varnish were made thinner, later repainting works were removed, the gilding was restored, and areas with lost paint were tinted.

The conservation and artistic restoration of the icon made it possible for an important example of 19th-century iconography to regain its visual quality, and to now serve as a proper testament to the tradition of iconography and use of icons in local Orthodox churches.

Rūta Kaminska

Attēli / photos: L. Šlakota

BRĪĢU KATOĻU BAZNĪCAS FERETRONA RESTAURĀCIJA (18. GADSIMTA OTRĀ PUŠĒ)

Ludzas novads, Brīģu pagasts, Brīģi

Īpašnieks: Brīģu Romas katoļu draudze

Restaurators: Staņislavs Astičs

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2021–2022

Baznīcā saglabājies 18. gadsimta otrā puses feretrone, kas pieder pie senākas baznīcas iekārtas. Tas sastāv no galdiņa ar augu motīva kokgriezuma dekoru un korpusa, kas kā bagātīgi ornamentēts rāmis ietver gleznojumus uz koka – “Kristus monogramma” un “Rožkroņa Dievmāte”.

Feretrone bija cietis no karstuma ugunsgrēka laikā. Tā galds un korpusi bieži pārkrāsoti ar eļļas un bronzas krāsū, trūka atsevišķu kokgriezuma detaļu, korpusam bija vertikāla plaisa, kas skāra arī gleznojumus. Grunts un krāsu slānis bija saplaisājis, vietām sakusis, sasaiste ar pamatni bija slikta, zeltījums zudis.

Restaurācijas procesā stabilizēta feretrone konstrukcija un nostiprināts grunts un krāsu slānis. Izgatavotas zudušās kokgriezuma detaļas, noņemti pārkrāsojumi, zudumu vietās ieklāta grunts. Virsma apzeltīta, iepriekš to sagatavojot. Gleznām nostiprināts grunts un krāsu slānis, zudumos ieklāta restaurācijas grunts. Noņemti pārgleznojumi un satumsuši laka. Virsma nolakota, veikts tonējums un retuša.

Pēc ilgstošas un komplicētas restaurācijas 18. gadsimta baznīcas iekārtas priekšmets tuvinās oriģinālajam veidolam un pārliecinoši iekļaujas baroka laikmeta sakrālās mākslas mantojuma kontekstā.

BRĪĢI CATHOLIC CHURCH FERETORY RESTORATION (SECOND HALF OF THE 18TH CENTURY)

Ludza Municipality, Brīģi Parish, Brīģi

Owner: Brīģi Roman Catholic Church congregation

Restorer: Staņislavs Astičs

Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board

Restoration period: 2021–2022

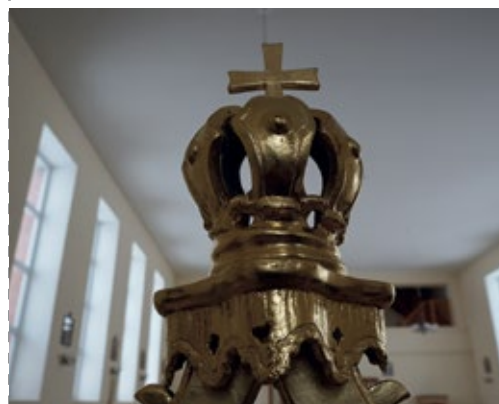
The church has preserved a feretory from the second half of the 18th century, which was originally a part of the older church's accoutrements. It consists of a table with a carved floral pattern and a case, which, as a richly ornamented frame, encloses paintings on wood: Monogram of Christ and Our Lady of the Rosary.

The feretory sustained heat damage during a fire. Its table and case had been recoated many times with oil and bronze paint, some carved parts were missing, and the case had a vertical crack that also affected the paintings. The primer and paint layers were cracked, melted in places, their adhesion with the base was poor, and the gilding was lost.

The restoration stabilised the structure of the feretory and reinforced the primer and paint layers. The lost carved parts were remade, the later paint coats were removed, and a primer was applied in the lost areas of paint. The surface was prepared and gilded. On the paintings, the primer and paint was reinforced, and a restoration primer was applied in the lost areas. Later paint and darkened varnish were removed. The surface was varnished, toned, and retouched.

After the lengthy and complex restoration, this 18th-century piece of the church's furnishings is now closer to its original form and fits convincingly into the context of the religious art heritage of the Baroque period.

Rūta Kaminska

Attēli / photos: Dz. Bukveiča

VIĻAKAS KATOĻU BAZNĪCAS ĒRĢELES (VARŠAVA, 1895)

Balvu novads, Viļaka, Viļakas Vissvētās Jēzus Sirds Romas katoļu baznīca

Īpašnieks: Viļakas Vissvētās Jēzus Sirds Romas katoļu draudze
Restauratori: Arnolds Dimants un Aivars Vīksna Tāļivalža Dekšņa vadībā, Jānis Pelše

Finansējums: Valsts kultūrkapitāla fonds, Viļakas novada dome
Restaurācijas laiks: 2015–2022

Viļakas katoļu baznīcā atrodas vienīgais brāļu Blombergu (*bracia Blomberg*) Varšavas darbnīcā būvētais ērģeļu instruments Latvijā. Tās ir izmērā apjomīgas (20 reģistri, divu manuālu un pedāļu klaviatūra) ērģeles ar mehānisko kēgellāžu sistēmu un neogotisku prospektu. Ērģeles (op. 158) ir pēc kārtas 158. šajā darbnīcā tapušais instruments un izceļas ar profesionāli augstvērtīgu tehnisko izpildījumu un niansētu skanējumu. Izpētes gaitā secināts, ka ērģelēm to izmantošanas laikā nav bijusi nodrošināta kvalitatīva aprūpe un remonts. Instruments bija nolietojies, nefīrs, atsevišķas detaļas nodilušas, deformējušās, ar mehāniskiem bojājumiem, 20. gadsimta otrajā pusē ērģelēm pievienots nekvalitatīvs elektromotors. Tomēr instrumenta oriģinālo sastāvdaļu saglabātības pakāpe joprojām bija ļoti augsta.

Sākot ar 2015. gadu, ērģeļu restaurācija norisinājusies vairākos posmos, pie instrumenta strādājuši Tāļivaldis Deksnis, Arnolds Dimants, Aivars Vīksna, Roberts Hansons. Veikts plēšu remonts, pievienots elektromotors, restaurēts spēles galds un 2. manuālis. Pēdējā posmā restaurācijas darbi notikuši pie 1. manuāla vējlādēm, stabulēm un mehānikas, kā arī pie instrumenta konstrukcijām, kas saistītas ar 1. manuāli. Remontētas metāla un koka stabules, veikta stabuļu intonēšana un lielākās daļas 1. manuāla reģistru skaņošana.

Pēc apjomīgajiem restaurācijas darbiem instruments pakāpeniski atgūst sava skanējuma krāsainību. Tas ir izmantojams ne tikai dievkalpojumu vajadzībām, bet vērtējams arī kā nozīmīgs koncertinstruments.

VIĻAKA CATHOLIC CHURCH ORGAN (WARSAW, 1895)

Balvi Municipality, Viļaka, Viļaka Roman Catholic Church of the Sacred Heart of Jesus

Owner: Viļaka Church of the Sacred Heart of Jesus congregation

Restorers: Arnolds Dimants and Aivars Vīksna under the supervision of Tāļivaldis Deksnis, Jānis Pelše

Funding: State Culture Capital Foundation, Viļaka Municipality

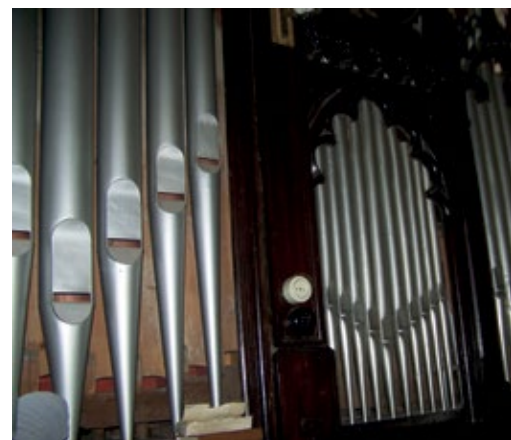
Restoration period: 2015–2022

The Catholic Church in Viļaka houses the only organ in Latvia built by Blomberg Brothers in their Warsaw workshop. It is a large organ (20 registers, two manuals and a pedal board) with a mechanical console system and a Gothic Revival prospect. The organ (Op. 158) is the 158th instrument created in its workshop and is distinguished by professional technical workmanship and nuanced sound. Its survey concluded that the organ had not been well maintained and repaired during its use. The instrument was worn-out, dirty, some parts were worn, deformed, mechanically damaged, and a low-quality electric motor was added to the organ in the second half of the 20th century. However, the level of preservation of the original components of the instrument was still very high.

Restoration of the organ took place in several stages, starting in 2015, with Tāļivaldis Deksnis, Arnolds Dimants, Aivars Vīksna, and Roberts Hansons working on the instrument. The bellows were repaired, an electric motor was added, and the console and 2nd manual were restored. The last phase of the restoration was carried out on the wind chests, pipes, and mechanisms of the 1st manual, and on other structures of the instrument associated with that manual. The metal and wooden pipes were repaired, with tuning of the pipes and most of the 1st manual registers.

After extensive restoration work, the instrument is gradually regaining its colourful sound. It is used not only for church services but also as an important concert instrument.

Attēli / photos: Dz. Butkeviča, V. Zeļkalne

IEEJAS DURVIS

Balvu novads, Viļaka, Baznīcas iela 56, Viļakas katoļu baznīca

Īpašnieks: Viļakas Vissvētās Jēzus Sirds Romas katoļu draudze
Restaurācijas darbu veicējs: SIA "Olūts"

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma
Restaurācijas laiks: 2022

Senais katoļu dzīves centrs Viļaka īsti iespaidīgu Dievnama celtni ieguvus tikai 19. gadsimta pēdējā ceturksnī, kad uzcelta divtorņu sarkano ķieģeļu baznīca neogotiskās formās, tādējādi it kā apliecinot vietas vēsturisko nozīmi. Vienkārši un skaidri, bet atbilstoši stilistikai veidots gan ēkas interjers un iekārta, gan ārējais veidols, kur gludās sarkanās plaknes pārtrauc smailloka logu un durvju ailas un gaišās dekoratīvās plaknes ailu aizpildījumā.

Dižam Dievnamam ir arī dižas ieejas – rietumu puses trīs gotiskos portālos ievietotas smagas, ar dekoratīviem kalumiem apgādātas divvērtnu durvis, kurām bija pienākusi kārtā apkopei. Lai izpildītu paredzēto restaurācijas programmu, durvju vērtnes pārvietoja uz darbnīcu, kur notika attīrīšana no netīrumiem un citiem uzslāņojumiem, veikta satrupējušo koka daļu protezēšana, tīrītas un sakārtotas metāla eņģes un atslēgas. Pēc koka daļu krāsošanas pievienotas restaurētās metāla daļas, un durvis sagatavotas ievietošanai to sākotnējā vietā. Šādā veidā sakārtotas galvenās fasādes labās puses ieejas vērtnes un vienas no sakristejas durvju vērtnēm. Nākotnē gaidāms turpinājums – pārējo ieejas durvju restaurācija.

ENTRANCE DOOR

Balvi Municipality, Viļaka, Baznīcas iela 56, Viļaka Catholic Church

Owner: Viļaka Church of the Sacred Heart of Jesus congregation

Restoration contractor: SIA Olūts

Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Cultural Heritage Board

Restoration period: 2022

Viļaka, an old centre of Catholic life got a proper impressive church building only in the last quarter of the 19th century, with the construction of a Gothic Revival two-tower red brick church, confirming the historical importance of its location. The building's interiors and equipment, as well as its exterior, are simple and clear, but are in line with their style, with smooth red planes interrupted by arched window and door openings and light decorative planes filling the openings.

This big church has a big entrance: three Gothic portals on the west side of the building have heavy double doors with decorative hardware, which were due for maintenance. To complete the restoration, the door leaves were moved to a workshop where dirt and coatings were removed from them, decayed wooden parts were repaired, and the metal hinges and locks were cleaned and restored. After the repainting of the wooden parts, the restored metal hardware was installed, and the door was ready to be put back in its original place.

The entrance door leaves on the right side of the main facade and one of the sacristy door leaves were restored in this way. The restoration will continue in the future, with the rest of the entrance doors.

Dace Čoldere

Attēli / photos: I. Mangulsone, Dz. Bukeviča

VIDZEMES REĢIONS/
VIDZEME REGION

VALMIERMUIŽAS TORNIS

Valmieras novads, Burtnieku pagasts, Valmiermuiža, Dzirnavu iela 1

Īpašnieks: Burtnieku pagasta pārvalde
Konservācijas projekta autors: Juris Pavlovs
Izpildītāji: SIA "A.P.E BUILD", Juris Pavlovs
Finansējums: pašfinansējums
Restaurācijas laiks: 2020

1887. gadā celtais Valmiermuižas (*Wolmarshof*) tornis ir vienīgā redzamā liecība par savulaik iespaidīgo muižas ēku. Pirms tās nodedzināšanas 1918. gadā tornis bija centrālais un augstākais muižas apjoms, kas savienoja 18. gadsimta otrajā pusē celtās stilistiski atšķirīgās daļas. Tornis ir trīs stāvu apmesta mūra celtnē ar neobarokālu jumtu, kura smailē ir koka tornītis ar sīpolveida kupoliņu.

Ilgstošā atmosfēras nokrišņu iedarbības, nepietiekamas ventilācijas un bioloģisko un mikoloģisko apaugumu dēļ ēka atradās kritiskā tehniskā stāvoklī. No torņa fasādes atdalījās lieli apmetuma gabali un ķieģeļi, apdraudot cilvēkus, kuri izmantoja pieguļošo parka teritoriju atpūtai un kultūras pasākumiem.

Darbu laikā torņa fasādēm veikti vairāki kompleksi konservācijas pasākumi, kas novērsa ēkas turpmāku bojāeju. Lai apturētu atmosfēras nokrišņu ietekmi uz mūri un ēkas konstrukcijām, salabots jumta segums, ieklāts pagaidu skārda segums palodzēm un dzegām, izbūvēta pagaidu jumta noteku sistēma. Ierīkoti vēdināšanas atvērumi logailās.

Fasādēm demontēts tehniski nenoturīgais un sāļiem piesātinātais apmetums. Veikta šuvju attīrīšana, stipri bojāto, kustīgo ķieģeļu demontāža, fiksāža vai nomainīta. Atsegtās mūra virsmas pāršuvotas un pārklātas ar jaunu kaļķa apmetuma pārziedumu.

Darbu pārliecinotais rezultāts ir veicinājis gan sabiedrības, gan pašvaldības pastiprinātu interesi par šo reģionam nozīmīgo objektu. Tai pateicoties, regulāri tiek piesaistīts finansējums, un tornis pamazām atgūst savas vēsturiskās kvalitātes un sāk ieņemt stabili vietu reģiona kultūrvēsturiskās norisēs.

VALMIERMUIŽA TOWER

Valmiera Municipality, Burtnieki Parish, Valmiermuiža, Dzirnavu iela 1

Owner: Burtnieki Parish Council
Restoration design: Juris Pavlovs
Contractors: SIA A.P.E BUILD, Juris Pavlovs
Funding: own funds
Restoration period: 2020

Valmiermuiža (*Wolmarshof*) Tower was built in 1887 and is the only visible evidence of Valmiermuiža's once impressive manor house. Before the manor burnt down in 1918, the tower was its central and tallest structure, connecting the stylistically different parts of the manor built in the second half of the 18th century. The tower is a three-storey plastered masonry building with a Baroque Revival roof, and a wooden turret with an onion-shaped dome at the top.

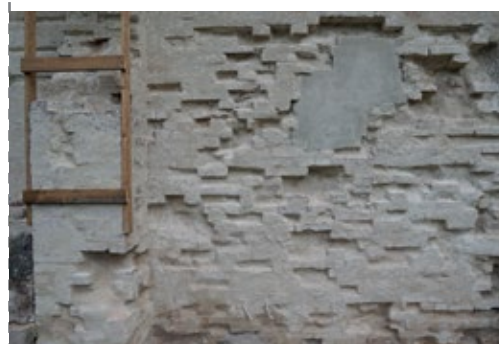
Due to prolonged exposure to rain and snow, poor ventilation, and biological and fungal infestation, the building's technical condition was critical. Large pieces of plaster and bricks broke away from the tower's facade, causing a hazard to the people who used the adjoining park area for recreation and cultural events.

During the restoration, several comprehensive conservation measures were implemented on the facades of the tower, preventing further deterioration of the building. To eliminate the effect of rain and snow on the masonry and building structures, the roofing was repaired, temporary metal sheet lining was placed on window sills and cornices, and a temporary roof drainage system was installed. Ventilation holes were set up in the window openings.

The technically unstable and salt-saturated plaster was removed from the facades. The seams were cleaned, and damaged and loose bricks were removed, replaced, or fastened. The seams of exposed masonry surfaces were repaired and covered with a new coat of lime plaster.

The convincing result of this work has led to more interest in this important site among the general public and in the local government. The interest has brought regular funding, and the tower is gradually regaining its historic features and is beginning to take a firm place in the region's cultural and historical landscape.

Ieva Jekševica

Attēli / photos: S. Ziedīna

GRIESTU DEKORATĪVĀS APDARES KONSERVĀCIJA

Valmieras novads, Burtnieku pagasts, Valmiermuiža, Dzirnau iela 1

Īpašnieks: Burtnieku pagasta pārvalde

Projekta autors: Juris Pavlovs, konsultācijas: *Bartłomej Kubiak*

Darbu veicēji: SIA "seeta", Juris Pavlovs

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2020

Valmiermuižas torņa interjera apdare ieņem īpašu vietu Latvijas kultūras vēsturē. Tā ir veidota tā sauktajā mauru stilā. Šā stila raksturīgākās iezīmes – bagātīgs ģeometrisks ornaments un tā kontrastainais tonālais risinājums, neraugoties uz sliktu tehnisko stāvokli, vēl aizvien bija konstatējamas torņa telpu krāsojumā. Ēka ilgstoši bija pakļauta atmosfēras nokrišņiem un vandalismam. Iekštelpu pārsegumi atradās avārijas stāvoklī, uz tiem esošie krāsojumi bija jau daļēji zuduši. Situāciju pasliktināja nepietiekamās gaisa apmaiņas dēļ radušies bioloģiskie bojājumi.

Tika nolemts gleznojumus demontēt. Lai nodrošinātu drošu restauratoru uzturēšanos objektā, veikta bīstamo konstrukciju demontāža. Pirms gleznojumu pārvietošanas rīkota meistarklase, LMA restaurācijas apakšnozares studentes veica to uzmērīšanu un detalizētu izpēti. Tika konstatēts, ka gleznojumus papildināja zeltījums un dekoratīvi plastiski elementi.

Gleznojumu kritiskā stāvokļa dēļ pirms to stiprināšanas netika veikta pilnīga virsmu attīrīšana. Tie pārklāti ar armējošo pagaidu slāni, sadalīti fragmentos un demontēti kopā ar apmetumu, kas vēlāk plānināts. Gleznojumi ievietoti speciāli izveidotās kastēs un, īpašniekam vienojoties ar Valmieras muzeju, nodoti muzejam glabāšanā.

Pateicoties īpašnieka interesei par šo mākslas pieminekli, ceram uz drīzu tā atgriešanos savā sākotnējā atrašanās vietā.

DECORATIVE CEILING FINISH RESTORATION

Valmiera Municipality, Burtnieki Parish, Valmiermuiža, Dzirnau iela 1

Owner: Burtnieki Parish Council

Design: Juris Pavlovs, consulting: *Bartłomej Kubiak*

Contractors: SIA *seeta*, Juris Pavlovs

Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board

Restoration period: 2020

The interior decor of Valmiermuiža Tower holds a special place in Latvia's cultural history. It was built in the so-called Moorish style. The most distinctive features of this style - rich geometric patterns and colour contrasts - were still visible in the paintwork of the tower's rooms, despite their poor technical condition.

For a long time, the building was exposed to weather and vandalism. The indoor ceilings were in a state of failure, with some of the paintwork already lost. The situation was made worse by biological damage caused by poor ventilation.

It was decided to remove the painted surfaces. These precarious structures were dismantled to make sure that it was safe for the restorers to be at the site. Before the paintings were moved, a masterclass was held, with students from the Art Academy of Latvia's restoration department conducting their survey and detailed study. The paintings were found to have gilding and decorative plastic elements.

Due to their critical condition, the surfaces were not completely cleaned before they were fastened. They were coated with a temporary layer of reinforcement, split into pieces and dismantled together with the plaster, which was subsequently made thinner. The paintings were placed in specially-made boxes and, with the approval of the owner and Valmiera Museum, were handed over to the museum for storage.

Thanks to the owner's interest in this piece of artistic heritage, we can look forward to its quick return to the original location.

Ieva Jekševica

Attēli / photos: S. Ziedīņa

MUJĀNU IZGLĪTĪBAS BIEDRĪBAS NAMS

Valmieras novads, Kocēnu pagasts, "Mujāni"

Īpašnieks: SO "Mujānu Izglītības biedrība", **nomnieks:** SIA "Dominium Insurance Consultings"
Konservācijas projekta autors: SIA "Outofbox"
Izpildītāji: SIA "Bekoteks"
Finansējums: projekts "Mujānu Izglītības nama rekonstrukcija" un **nomnieks**
Restaurācijas laiks: 2019–2020

Mujānu izglītības biedrība dibināta 1921. gadā, kad pēc Pirmā pasaules kara un Latvijas valsts nodibināšanās sākās saimnieciskās dzīves un kultūras norišu uzplaukums. Biedrībai bija nozīmīga loma pagasta izglītības, kultūras un sabiedriskās dzīves veidošanā.

Sākotnēji biedrībai sava nama nebija – pasākumi norisinājās pamatskolas šaurajās telpās. Kad bija uzkrāts neliels kapitāls, biedrība nopirka bēdīgā stāvoklī esošo Mujānu muižas vešūzi. 1930. gadā, izmantojot šīs senās ēkas mūra sienas, sākās jaunā biedrības nama celtniecība. Tika uzbūvēts otrais stāvs ar plašu zāli, skatuvi un palīgtelpām koka konstrukcijās. Celtniecību atbalstīja Kultūras fonds. Ar Žūpības apkarošanas fonda atbalstu tika iebūvētas krāsnis un veikta iekštelpu apdare. Nams tika svinīgi atklāts 1931. gada nogalē.

Izglītības biedrība pēc padomju varas gadiem savu darbību atjaunoja 1993. gadā. 1997. gadā paveikts zāles remonts, taču darāmā bija vēl ļoti daudz. Ēkas atjaunošana lielāku vērienu ieguva pēdējo gadu laikā, kad tā iznomāta privātpersonai. Ir uzlikts jauns jumts, atjaunotas senā vešūza laukakmeņu mūra sienas, ārējais koka apšuvums. Liels darbs veikts arī iekštelpās – restaurētas iekšdurvju vērtnes, skatuve, telpu sākotnējais dekoratīvais krāsojums, atbilstoši vēsturiskajam oriģinālam uzstādīts lifts dekorāciju pacelšanai.

Rūpīgi atjaunotais biedrības nams būs saviesīgu un kultūras pasākumu norišu vieta, kas piecēs ne vien plašu publiku, bet arī restaurācijas speciālistus.

MUJĀNI EDUCATION SOCIETY BUILDING

Valmiera Municipality, Kocēni Parish, 'Mujāni'

Owner: SO *Mujāni Izglītības biedrība*, **lessee:** SIA *Dominium Insurance Consultings*
Restoration design: SIA *Outofbox*
Contractors: SIA *Bekoteks*
Funding: Mujāni Education Society building reconstruction project and the lessee
Restoration period: 2019–2020

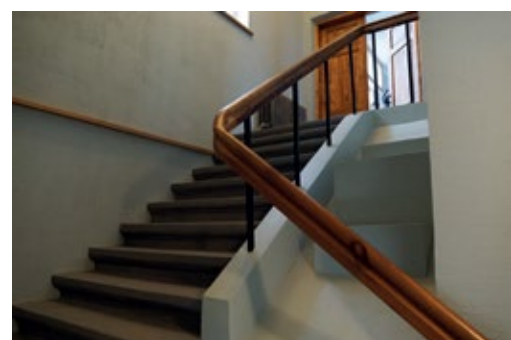
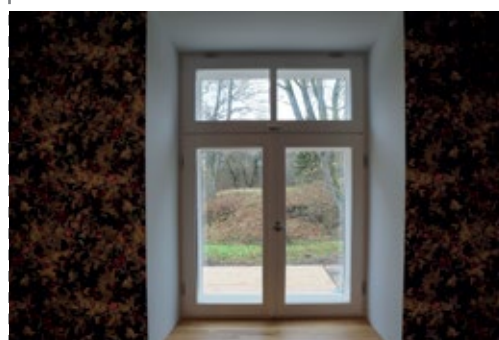
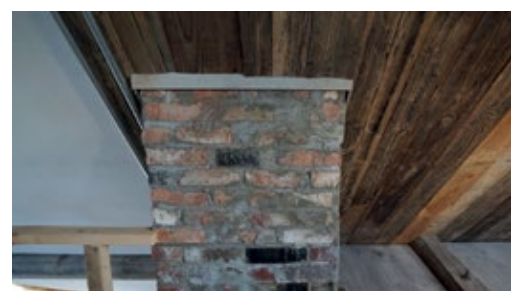
Mujāni Education Society was founded in 1921, when after the First World War and the creation of the Latvian state, economic life and cultural activities began to flourish. The society played an important role in the education, culture, and social activities of the parish.

Initially, it did not have its own building, and the society's events were held on the cramped premises of the primary school. Having raised a little capital, the society bought the Mujāni Manor washhouse building, which was in a state of disrepair. In 1930, the construction of the new building for the society began, keeping the masonry walls of the old washhouse. A second floor was added, accommodating a large auditorium, a stage, and utility rooms in its wooden structures. The construction was supported by the Cultural Foundation. Stoves were installed and the interior spaces were decorated with the support of the Foundation to Combat Drunkenness. The building was inaugurated in late 1931.

In 1993, after the end of the Soviet period, the Education Society was re-established. In 1997, the auditorium was renovated, still leaving a lot to do. The renovation of the building took on a larger scale in recent years, when it was leased to a private individual. A new roof was installed, and the cobblestone walls of the old washhouse and the external wooden cladding were restored. A lot of work was also carried out inside the building: the interior door leaves, the stage, the original decorative indoor paintwork were restored, and a lift for moving props up was installed, matching the historical original.

The carefully restored society building will be a venue for social and cultural events that will delight not only the general public but also restoration specialists.

Jānis Zilgalvis

Attēli / photos: S. Ziedina, J. Plūksnis

DURVJU KOMPLEKTA RESTAURĀCIJA

Smiltenes novads, Smiltenes pagasts, Smiltenes luterāņu baznīca

Īpašnieks: Smiltenes evaņģēliski luteriskā draudze

Restaurācijas darbu veicējs: SIA "Akords U"

Finansējums: Valsts kultūrkapitāla fonds un privātie ziedotāji

Restaurācijas laiks: 2019–2020

Objekta restaurāciju rosināja tā sliktais tehniskais stāvoklis un nepieņemamais vizuālais tēls. Nojaucot 19. gadsimta otrajā pusē (?) uzbūvēto lieveni, pilnībā atsedzās oriģinālā ieejas portāla skumjais izskats.

Pēc durvju izcelšanas no ailes, restaurācijas darbnīcā sākās to pamatīga izpēte, kas sniedza liecības ne tikai par pašu objektu, bet arī par mācītājmuižas ēkas attīstību. Izrādījās, ka, izbūvējot iekšējo vējtveri, vērtnes vairs īsti neiegūla jaunajā situācijā, tāpēc nācās pārkārtot to vēršanās virzienu un novietojumu aploņā. Izpētes gaitā detalizēti fiksēti visi pārveidojumi, ko vairāk nekā 200 gadu ilgajā mūžā piedzīvojis šis objekts. Tomēr kopumā durvis ar portālu, kas ietver arī virslogu, saglabājušas savu dekoratīvo un klasicismam raksturīgo eleganto stilistiku. Īpaši tas atklājās pēc restaurācijas darbu pabeigšanas, kad ornamenta elementus izceļošo rotaļīgo, raibo krāsojumu nomainīja sākotnējam krāsojumam atbilstošs tonis. Uz viegli zaļgano vērtņu fona labāk pamanāma rūpīgi restaurētā, rokoko stilistiku saglabājusī furnitūra.

Nomainītas bojātās vai neatbilstošās koka detaļas, trūkstošie ornamentālie kokgriezumi aizvietoti ar jauniem, no atgūtas koksnes izgatavotiem elementiem. Rekonstruēts virslogu rotājošais vainags ar festonu.

Šīs durvis ilgstoši bija vienīgais Smiltenes mācītājmuižai – izcilai 18. gadsimta beigu celtnī – uzmanību piesaistošais objekts. Pagaidām tās aplūkojamas Smiltenes luterāņu baznīcā, bet sagaidāma to atgriešanās īstajā vietā un pastorāta ēkas atdzimšana.

RESTORATION OF A SET OF DOORS

Smiltene Municipality, Smiltene Parish, Smiltene Lutheran Church

Owner: Smiltene Evangelical Lutheran Church congregation

Restoration contractor: SIA Akords U

Funding: State Culture Capital Foundation and private donors

Restoration period: 2019–2020

The poor technical condition and unacceptable visual state of the object prompted its restoration. Once the porch, possibly built in the second half of the 19th century, was demolished, it completely revealed the unflattering appearance of the original portal of the entrance.

The door was removed from its opening and underwent thorough study at the restoration workshop, which offered information about the object itself and about the history of the manor house. It turned out that with the construction of the inner portal, the door leaves did not really fit in the new conditions and had to be rearranged in the jamb, so that they opened in the opposite direction. Detailed records were made during the study of all the transformations that the object underwent over its more than 200-year lifespan. Nevertheless, overall, the door and the portal, which also has a transom window, retained their decorative elegance typical of the Classicist period. This became particularly evident after the restoration was completed, once the playful, multi-coloured paintwork that highlighted the patterns was replaced with a shade that matched the colour of the original paint. The carefully restored Rococo hardware is more visible against the slightly greenish leaves.

Damaged or out-of-place wooden pieces were replaced, and missing decorative carvings were replaced with new elements made of recovered timber. The wreath with a festoon adorning the transom window was reconstructed.

For a long time, this door was the only eye-catching object in Smiltene Pastorage, itself an outstanding building of the late 18th century. For now, it is on display in Smiltene Lutheran Church, but it is hoped that they will return to their original location, and that the pastorage will take on a new lease of life.

Attēli / photos: S. Ziedīņa

SANATORIJAS "OGRE" SIENAS UN GRIESTU GLEZNOJUMI ĒDAMZĀLĒ

Ogre, Gaismas prospekts 2/6

Īpašnieks: Ogres novada pašvaldība

Projekts: Lolitas Hermas un Natālijas Jātnieces izstrādātā restaurācijas programma

Restaurācijas darbu veicēji: SIA "RERE Meistari", Natālija Jātniece

Finansējums: projekts "Kultūras mantojuma saglabāšana un attīstība Daugavas ceļā" – Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Ogres novada pašvaldības finansējums, kā arī valsts budžeta dotācija

Restaurācijas laiks: 2019–2020

1927. gadā Ogrē, kas šajā laikā veidojās par modernu vasarnīcu un kūrortu pilsētu, tika atklāts atpūtas nams Rīgas trūcīgo bērnu atveseļošanai. Lai telpas mazajiem pacientiem būtu ne tikai ērtas, bet arī patīkamas, interjera veidošana lielajā jeb ēdamzālē tika uzticēta māksliniekam Ansim Cīrulis, kurš jau bija pazīstams kā latviskā stila meklētājs lietišķajā un dekoratīvajā mākslā.

Vairākus gadu desmitus sienu gleznojumi bija zināmi no dažiem necilas kvalitātes attēliem periodikā. Tikai 20. gs. 80. gadu beigās no krāsojuma kārtām atbrīvoja lielās figurālās kompozīcijas.

2020. gadā pabeigtās restaurācijas laikā, pateicoties darbu izpildītāju profesionalitātei, ēdamzāles dekoratīvajā noformējumā tika atklātas detaļas, kas līdz šim nebija zināmas, tomēr ir būtiskas telpas interjera kopskatā. Izrādījās, ka kompozīcijas, kas attēlo bērnus dažādās nodarbēs, nav brīvi peldošas gaišās plaknēs, bet ietvertas interjera apdares sistēmā, ko veido ne tikai krāsota sienu arhitektūra, bet arī atbilstošs griestu noformējums. Dažas košas līnijas un dzidri krāsu laukumi deva restauratoriem iemeslu meklēt un saredzēt gleznotās lustru rozetes, kas tagad papildinātas ar stilam atbilstošām, no jauna izgatavotām lustrām.

Restaurācijas darbu rezultātā Ogre atguvusi skaistāko kultūras pieminekli un apskates objektu pilsētā.

Latvijas mākslas un Anša Cīruļa daiļrades kontekstā šis interjers ir viens solis ceļā uz ļoti grezno Latvijas kultūras kanonā ietverto Rīgas pils Sūtnu zāles interjeru.

THE WALL AND CEILING PAINTINGS IN THE DINING ROOM OF SANATORIUM OGRE

Ogre, Gaismas prospekts 2/6

Owner: Ogre Municipality

Project: restoration programme by Lolita Hermas and Natālija Jātniece

Restorers: SIA RERE Meistari, Natālija Jātniece

Funding: project "Preservation and development of cultural heritage along the Daugava River" – funding of the European Regional Development Fund and Ogre municipality, as well as state budget grant

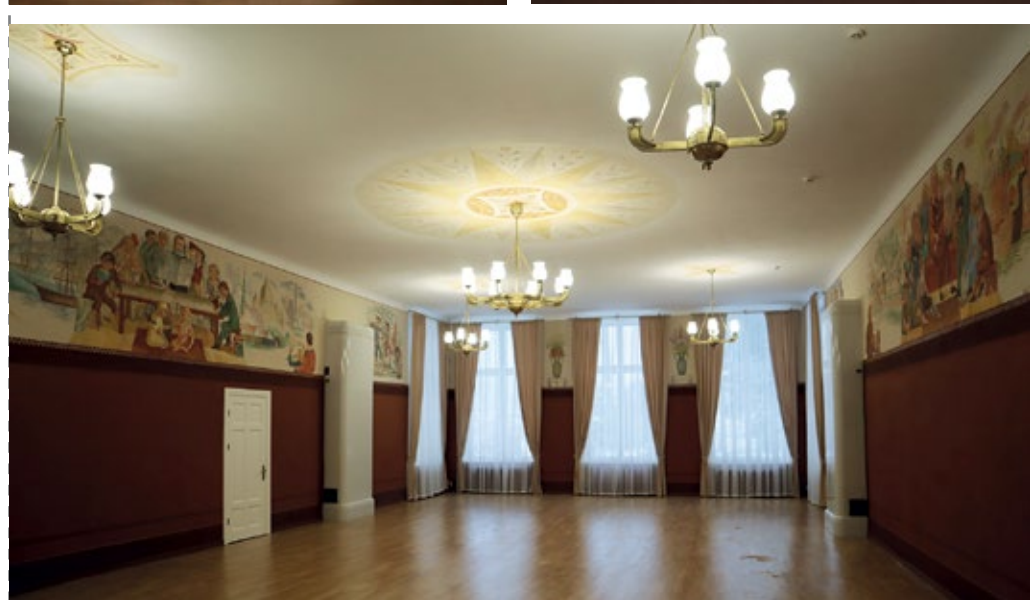
Restoration period: 2019–2020

In 1927, a recreation house for the recovery of poor children from Riga was opened in Ogre, which at this time developed into a modern summer cottage and resort town. In order to make the rooms for small patients not only comfortable, but also pleasant, the designing of the interior in the large or dining room was entrusted to the painter Ansis Cīrulis, who was already known as a seeker of the Latvian style in applied and decorative art.

For several decades, wall paintings were known from some images of humble quality, and only at the end of 1980s they were freed from the paint layers.

During the restoration, due to attention and professionalism of the performers, details were discovered in the decorative design of the dining room, which were not known, however, are essential for the overall view of the interior. It turned out that the compositions that depict children in different activities are not freely floating in light planes, but are included in the interior decoration system, which consists not only of painted wall architecture, but also of a corresponding ceiling design. Some bright lines and clear areas of colours gave to the restorers the reason to search for and see the painted chandelier rosettes, that are now completed with style-appropriate, newly made chandeliers. As a result of the restoration works, Ogre has regained the most beautiful cultural monument and place of interest in the town. In the context of Latvian art this interior is one step towards the very luxurious interior of the Hall of Ambassadors of the Riga Castle created by Ansis Cīrulis, which is included in the Latvian Cultural Canon.

Dace Čoldere

Attēli / photos: A. Artmanis

ZVĀRTAVAS PILS VESTIBILA GRĪDAS ILUZORO FLĪŽU KRĀSOJUMA ATJAUNOŠANA

Smiltenes novads, Gaujienas pagasts, Zvārtavas muiža

Īpašnieks: Latvijas Mākslinieku savienība

Restauratores: Natālija Jātniece, Irbe Grīnberga

Finansējums: Valsts kultūrkapitāla fonds un Latvijas Mākslinieku savienība

Restaurācijas laiks: 2021

Pēc ārējā veidola 1881. gadā pabeigtā pils ēka šķiet drusku smagnēja un neveikla. Tās celtniecībā izmantoti neogotikas stilistiskie paņēmieni – dažādu apjomu (ieskaitot lielu un mazu torni) kātojums un gludas fasādes, kur akmens sienas ierāmē sarkanu ķieģeļu joslas un sienas augšmalu kā īstam cietoksnim noslēdz dzeguļu rinda.

Iekštelpās gotiskās formas uzplaukst savā labākajā veidolā – slaikas kolonnas apņēma centrālo halli, aiz tām liektas kāpnes aizved uz galeriju otrā stāva līmenī, bet gaisma pāri visam līst cauri kupolam, kas bagātināts ar krāsainiem vitražu stikliem.

Krāsainās gaismas laukumi atspīd arī uz tagad jau rekonstruētā grīdas laukuma, kas imitē vienlaikus flīžu un parketa grīdas ieklājumu. Laika gaitā nodilis bija ne tikai sākotnējais, bet arī vēlākais krāsojums, atsedzot vienkāršu iznēsātu dēļu grīdu. Tomēr zem kāpnēm bija saglabāties oriģināls nepārkrāsots grīdas laukums, kas deva iespēju krāsojuma rekonstrukciju veikt iespējami tuvu oriģinālam. Vispirms tika labots un slīpēts dēļu klājums, pēc tam visus 87 kvadrātmetrus pārklāja ar gaišu krāsu, uz kuras tika uzzīmēts āderējuma raksts. Tad grīdu sadalīja rūtīs un šaha dēļa rakstā ieklāja melnos laukumus, ko izdaiļo ar trafaretu uzkrāsots ornamenti.

Pils apmeklētājiem ir ne tikai iespēja priecāties par sasniegto rezultātu, bet arī pienākums izturēties pret to saudzīgi – vismaz uzvelkot bahilas, kāpjot pāri sliekšnim.

ZVĀRTAVA CASTLE LOBBY FLOOR TILE ILLUSORY PAINTWORK RESTORATION

Smiltene Municipality, Gaujiena Parish, Zvārtava Manor

Owner: Latvian Artist Association

Restorers: Natālija Jātniece, Irbe Grīnberga

Funding: State Culture Capital Foundation and Latvian Artist Association

Restoration period: 2021

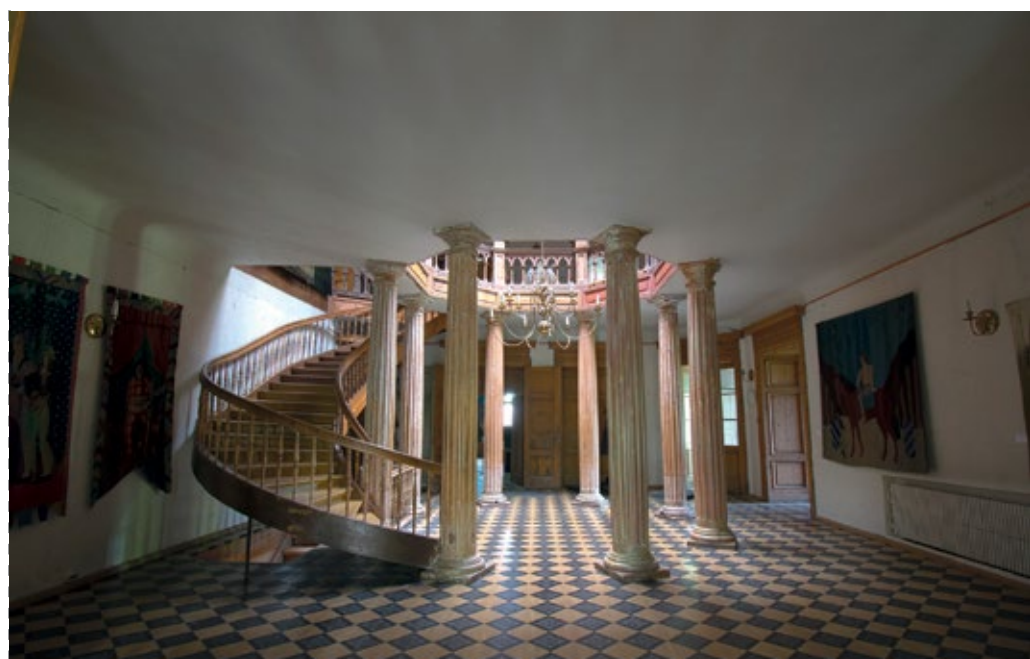
The exterior of the castle, which was completed in 1881, seems a little awkward and bulky. Gothic Revival stylistic techniques were used in its construction: layering of different spaces (including a large and a small tower) and smooth facades, with sections of stone walls enclosed by lines of red brick and a row of crenellations at the top of the wall, like in a real fort.

Inside, Gothic forms are at their best: slender columns envelop the central room, curved staircases behind them lead to the gallery on the second-floor level, as richly coloured light pours in through the stained-glass windows of the dome.

The areas with coloured lighting are also reflected in the now-renovated floor, which imitates tile and parquet flooring at the same time. Over time, both the original and later paintwork had worn away, revealing plain and worn plank flooring. However, a floor area under the stairs was kept in its original form, without repainting, which made it possible to reconstruct the original paintwork as closely as possible. The floorboards were repaired and sanded first, then all 87 square metres were coated with a light-coloured paint over which a pattern was drawn imitating wooden grain. The floor was then divided into tiles with black chequers, painted and decorated with a stencilled pattern.

The castle's guests can enjoy the result but must treat it with respect: by at least wearing overshoes once they step over the threshold.

Dace Čoldere

Attēli / photos: A. Dobčins, I. Liekņina

GLEZNA "FILIPA MELANHTONA PORTRETS" AR RĀMI (19. GADSIMTA VIDUS)

Alūksnes novads, Jaunlaicenes pagasts, Opekalna luterāņu baznīca

Īpašnieks: Opekalna evaņģēliski luteriskā draudze
Restaurācijas darbu veicējas: Dana Poļaka, Saiva Kuple
Finansējums: privātpersonas ziedojums (Dana Poļaka)
Restaurācijas laiks: 2019–2020

Vācbaltu gleznotāja Gustava Vilhelma Rozenberga gleznotais teologa reformācijas kustības dalībnieka Filipa Melanhtona (1497–1560) portrets tapis, izmantojot 19. gadsimta gravīru paraugus, darināts eļļas tehnikā uz audekla. Glezna ievietota sudrabetā koka rāmī. Audekla aizmugurē teksts ar portretētā atšifrējumu un ziņu par gleznas dāvinājumu 1847. gadā, uz gleznas virsmas autora iniciālis R. Tika konstatēts, ka gleznas audeklam šauras apmales, apakšrāmja piestiprinājumam naglas korodējušas. Audekls nodzeltējis, deformējies, grunts un krāsu slāņa sasaiste laba. Gruntī sīki plaisājumi, krāsu slānim režģveida plaisājums, laka slānis nevienmērīgs, virsmu klāj netīrumu kārtā. Rāmis salīdzinoši labā stāvoklī. Restaurācijas procesā audekls noņemts no apakšrāmja, mehāniski tīrīts, izmantojot destilētu ūdeni. Apmāles dublētas, glezna uzvilka uz jauna apakšrāmja, virsma apstrādāta ar sārmu maisījumu, noņemti netīrumi, uzklāta sintētiska laka. Rāmim nostiprināts grunts un sudrabošanas slānis, noņemti netīrumi, nostiprināta rāmja konstrukcija. Uz rāmja virsmas plānināta laka, aizpildītas grunts zuduma vietas, aizpildījums slīpēts, zudumu laukumos ieklāta krāsa, atjaunots sudrabošanas. Labotajās vietās sudrabošanai uzklāta tonēta laka. Restaurācijas rezultātā stabilizēts gleznas tehniskais stāvoklis un atjaunots vizuālais kopspaisds, kas ļauj spriest par romantisma laikmeta glezniecības kvalitātēm un gleznas autora rokrakstu. Glezna pilnvērtīgi ieņem savu vietu askētiskajā luterāņu baznīcas interjerā.

'PORTRAIT OF PHILIP MELANCHTHON' PAINTING WITH FRAME (MID-19TH CENTURY)

Alūksne Municipality, Jaunlaicene Parish, Opekalns Lutheran Church

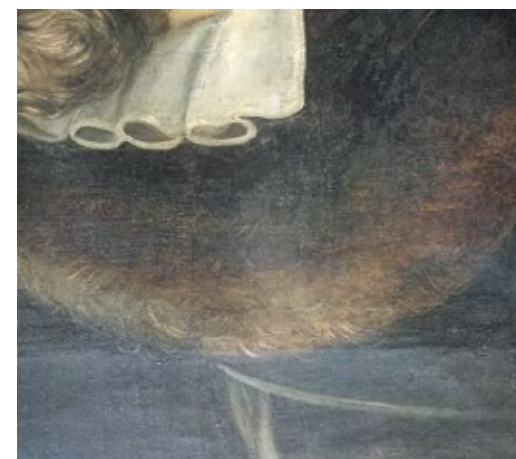
Owner: Opekalns Evangelical Lutheran Church congregation
Restorers: Dana Poļaka, Saiva Kuple
Funding: private donation (Dana Poļaka)
Restoration period: 2019–2020

This portrait of the Reformation theologian Philip Melanchthon (1497–1560) by the German-Baltic painter Gustav Wilhelm Rosenberg was painted using oil paint on canvas based on 19th-century engravings. The painting is mounted in a silver-plated wooden frame. On the back of the canvas, there is an inscription with the name of the person portrayed and a message about the gifting of the painting in 1847. The author's initial, R, is on the surface of the painting.

The painting was found to have narrow edges, and the nails attaching it to the stretcher were corroded. The canvas was yellowed and warped, but with good adhesion between the layers of primer and paint. There were fine cracks in the primer, and the paint layer revealed mesh-like cracking. The layer of varnish was uneven, and the surface covered in a layer of dirt. The frame was in relatively good condition.

During the restoration, the canvas was removed from the stretcher and mechanically cleaned using distilled water. The edges were doubled, the painting was mounted on a new stretcher, and the surface was treated with an alkaline solution. The layer of dirt was removed and a synthetic varnish was applied. The layer of primer and silver plating on the frame was reinforced, dirt was removed, and the frame structure was strengthened. The layer of varnish on surface of the frame was made thinner, and areas with lost primer were filled and sanded. Paint was applied to the lost areas and the silver plating was restored. In the repaired areas, a tinted varnish was applied to the silver plating.

The restoration stabilised the technical condition of the painting and restored its overall visual appearance, making it possible to see the features of this Romanticist painting and the personal style of its author. The painting is now in its rightful place in the austere interior of the Lutheran church.

Attēli / photos: S. Kuple, D. Poļaka

CESVAINES PILS KRĀSNIS

Madonas novads, Cesvaine, Pils iela 1

Īpašnieks: Madonas novada pašvaldība

Projekts: SIA "Arhitektes Ināras Caunītes birojs"

Restaurācijas darbu veicēji: SIA "RERE MEISTARI", krāšņu

podniekmeistars Mārtiņš Ansons, krāšņu mūrnieks–podnieks Aivars Grišins

Finansējums: Eiropas Strukturālo un investīciju fondu mērķa "Eiropas teritoriālā sadarbība" programmas projekts LV-RU-002

Restaurācijas laiks: 2021

No kaltiem laukakmeņiem celtā Vulfu dzimtas medību pils kopš 2002. gada ugunsgrēka mērķtiecīgi turpina atjaunot savu spozmi. Viens no šādiem soļiem pretī pils atdzimšanai ir vēsturisko pils krāšņu restaurācija.

2021. gadā atjaunotas divas glazētu podiņu krāsnis. Pirmajā stāvā restaurēta caurejoša, no kāpņu telpas puses brūni glazēta, no otras puses balti glazēta, māla podiņu krāsns. Bojātās vietas špaktelētas, glazētas, izmantojot auksto glazēšanas tehniku, ievietotas misiņa tīrāmās lūkas. Pils skatu torņa medību zālē otrajā stāvā pabeigta 19. gadsimta 90. gados mūrētās tumši zaļi glazētu podiņu krāsns–kamīna restaurācija. Veikta krāsns demontāža, podiņi attīrīti, trūkstšie podiņi izgatavoti no jauna atbilstoši veco podiņu formai. Kurtuves daļā oderējuma mūrējums atjaunots ar ugunsdrošiem šamota ķieģeļiem. Restaurācijas laikā trūkstošā krāsns–kamīna vainagojošā dzega un virs kamīna plauktiem sastopamā tā sauktā jostiņa atjaunota pēc oriģinālo uzņēmuma "Celms un Bēms" detaļu parauga no citas līdzīgas krāsns komplekta, detaļas glazētas ar tā saukto auksto glazūru. Atjaunota čuguna kurtuves daļa, tostarp oriģinālā reste krāsns mutes daļā. Atkārtoti iebūvētas oriģinālās krāsns durtiņas, tās notīrītas, nogruntētas un pārkrāsotas.

Krāsnis ne tikai atguvušas vizuālo krāšņumu, bet arī veic savu pamatfunkciju – apsilda telpas, vienlaikus apliecinot arī podnieku amata prasmju neizsīkamību.

CESVAINE CASTLE STOVES

Madona Municipality, Cesvaine, Pils iela 1

Owner: Madona Municipality

Design: SIA Arhitektes Ināras Caunītes birojs

Restoration contractors: SIA RERE MEISTARI, stove ceramist Mārtiņš Ansons, stove tile-layer and ceramist Aivars Grišins

Funding: European Structural and Investment Fund 'European territorial cooperation' goal programme project LV-RU-002

Restoration period: 2021

Built of cobblestone, the hunting lodge of the Wulf family has been recovering its original beauty since a fire in 2002. One step towards its revival is the restoration of its historic stoves.

Two glazed tile stoves were renovated in 2021. On the first floor, the restoration included a ceramic tile stove, brown-glazed on the side of the stairs and white-glazed on the other, which goes through the entire building. Damaged areas were plastered and glazed using the cold glazing technique; brass cleaning hatches were installed. The restoration of the dark-green glazed ceramic tile stove and fireplace built in the observation tower in the 1890's, was completed on the second floor of the hunting hall. The stove was dismantled, the tiles were cleaned, and missing tiles were remade to match the shape of the old ones. In the furnace part, the masonry of the lining was rebuilt using fire-resistant bricks. During the restoration, the missing cornice of the stove/fireplace and the frieze area above the mantelpiece were restored based on samples of original parts from another, similar stove set by the company *Celms un Bēms*. The parts were coated in a so-called cold glaze. The cast-iron part of the furnace was restored, including the original grille in the opening of the stove. The original stove gate was reinstalled, cleaned, primed, and repainted.

The stoves have not only regained their original visual splendour but can also now perform their main function: heating the rooms, being a testament to the continuity of the skills of ceramists.

Attēli / photos: B. Ķibere, S. Ziedīņa

Baiba Ķibere

KLAVIERU UN ĒRĢEĻU SALONI ALŪKSNES JAUNAJĀ PILĒ

Alūksne, Pils iela 74, Alūksnes Jaunā pils

Īpašnieks: Alūksnes novada pašvaldība

Restaurācijas projekts: SIA “Arhitektes Ināras Caunītes birojs”

Restaurācijas darbu veicējs: Gunāra Grīnfelda I.U. “ROKAJS”

Finansējums: Eiropas Kaimiņattiecību instrumenta Pārrobežu sadarbības programmas projekts LV-RU-008

“630 verstis pilnas sajūtām”

Restaurācijas laiks: 2020–2021

Apbrīnojami, cik veiksmīgi un skaisti greznumu atgūst lepnā Alūksnes pils! 2021. gadā kādreiz smagi izārdītā ēka un tajā esošais muzejs atguva elegantos mūzikas salonus – Klavieru un Ērģeļu istabas. Jau izpētes gaitā telpās atklājās grezna dekoratīvā krāsojuma paliekas, kas kalpoja par iedvesmas avotu atjaunot interjeru.

Likvidējot kādreiz izbūvēto kinozāli un tās palīgelpu, tika atjaunots sākotnējais plānojums un pils telpas atguva “normālās” proporcijas. Atsegtie dekoratīvā, iluzorā, arhitektūras plastiku imitējošā gleznojuma fragmenti ar sevišķi iespaidīgiem grīfu attēliem Klavieru istabas supraportos tika nostiprināti un delikāti retušēti. Kopumā telpu sienas krāsotas, atdarinot sākotnējo krāsojuma sistēmu, taču neimitējot to pilnībā. Orģinālie polihromijas fragmenti uzskatāmi atšķiras no jaunajiem, tādējādi vēstot par telpas, ēkas un mūsu visu vēstures gaitā piedzīvoto.

Restaurētas klavieru istabas rietumu sienas durvis, kas atbilstoši telpas greznajam raksturam apgleznotas, imitējot inkrustācijas rakstu, bet no jauna izgatavotās krāsotas melnas.

Klavieru istabā greznojas Ugāles ērģelbūves darbnīcā restaurētais firmas “J. Blüthner” koncertflēģelis. Telpas izdaiļotas ar skaistiem aizkariem un stilam atbilstošiem apgaismes ķermeņiem.

PIANO AND ORGAN SALONS AT ALŪKSNE NEW PALACE

Alūksne, Pils iela 74, Alūksne New Palace

Owner: Alūksne Municipality

Restoration design: SIA *Arhitektes Ināras Caunītes birojs*

Restoration contractor: Gunārs Grīnfelds' I.U. *ROKAJS*

Funding: European Neighbourhood Instrument Cross-border Cooperation programme project LV-RU-008 ‘630 Versts Full of Feeling’

Restoration period: 2020–2021

It is amazing how successfully the proud Alūksne Palace has been regaining its splendour!

In 2021, the once heavily dilapidated building and the museum in it regained two elegant music spaces: the Piano and Organ Rooms. Remains of beautiful decorative paintwork were found during the survey of the premises, serving as a source of inspiration for the restoration of the interiors.

The former cinema room and its utility room in the building was dismantled, restoring the original layout of the rooms in the palace, as well as regaining their original proportions. The exposed fragments of decorative, illusory painting elements that imitate architectural form, with particularly striking images of column spurs in the piano room's overdoors, were reinforced and gently retouched. Overall, the walls were painted in a way that replicates the original paint system, without imitating it completely. The original multi-colour pieces are distinctly different from the new ones, thus telling the story of the room, the building, and all of us throughout history.

The door in the west wall of the piano room was restored and painted to imitate the inlay pattern in line with the ornate character of the room. The new door was painted black.

A. J. Blüthner concert grand piano, restored at the organ workshop in Ugāle, adorns the piano room. The rooms are decorated with beautiful curtains and lights that match the style.

Attēli / photos: B. Ķibere, Alūksnes muzejs

Dace Čoldere

ZIEMERU MUIŽAS KĀPNES

Alūksnes novads, Ziemera pagasts, Ziemeri

Īpašniece: Dita Balčus

Restaurācijas projekta autore: Anita Šteinerte

Restaurācijas darbu veicējs: SIA "Koka meistardarbnīca"

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2020–2021

Atraktīvi un ļoti brīvi apdzīvotajā Ziemeru muižas kungu mājā, liekas, interjera pedantiska atjaunošana nav galvenais uzdevums. Skaistā barokālā ēka ir devusi ietvaru mākslinieciskām aktivitātēm un palīdzējusi atrastīt ļaužu radošās idejas.

Tomēr, lai mājā vispār kaut kas varētu notikt, tai ir jābūt tehniskā kārtībā. Liekas, šis mērķis ir realizēts, saglabājot "vecās dāmas" mazliet nobružāto šarmu.

Viens no pamanāmākajiem darbiem ir skaisto un plašo galveno kāpņu atjaunošana. Lietošanā joprojām bija (un ir!) dažus gadsimtus kalpojušie, no ozola izgatavotie pakāpieni, bet no margu balustriem bija saglabājušies tikai divi. Pēc to parauga izgatavoti 96 jauni balustri un citas zudušās kāpņu detaļas. Oriģinālās kāpņu daļas atbrīvotas no uzslāņojumiem un, tāpat kā jaunās daļas, tonētas un pārklātas ar pusmatētu laku. Šī ir tikai viena epizode, fragments no namā atrodamajām senatnes liecībām.

Atjaunošanas darbiem turpinoties, nesen restaurēta arī tā sauktā Telts istaba, kur iluzorais svītrotais krāsojums (gleznojums) rada iespaidu par dzīvi kādā neparastā, iespējams, austrumnieciskā gaisotnē.

ZIEMERI MANOR STAIRS

Alūksne Municipality, Ziemeri Parish, Ziemeri

Owner: Dita Balčus

Restoration design: Anita Šteinerte

Restoration contractor: SIA Koka meistardarbnīca

Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Cultural Heritage Board

Restoration period: 2020–2021

The attractive and very liberating mood of the living spaces in the Ziemeri manor house makes it clear that the meticulous restoration of the interiors was not the main focus there. The beautiful baroque building has been a haven for artistic activities, offering a canvas for people to unleash creative ideas.

However, a building has to be in good order from an engineering perspective for anyone to be able to do anything inside it. And in the case of this old house, all of it seems to have been achieved, without losing its worn-out charm.

One of the most visible projects has been the renovation of the broad and beautiful main staircase. The centuries-old oak steps, still in use, were still in place, but only two of the bannister posts remained. Using these as a model, 96 new posts were made, in addition to other elements of the staircase that had been lost. Layers of historical coatings were stripped off the original staircase parts, which like the new parts, were then stained and coated with a semi-matte lacquer. And this is just one episode; a little piece of bygone eras that one can find in the house.

The revival of the the manor house is continued, recently restoring the so-called Tent Room with illusory paintwork whose striped pattern offers a vision of living in an unusual, perhaps Oriental, atmosphere.

Dace Čoldere

Attēli / photos: G. Kajins, S. Dundure, Y. Raaga

RAUNAS VIDUSLAIKU PILS MŪRU KONSERVĀCIJA

Smiltenes novads, Raunas pagasts, Rauna

Īpašnieks: Smiltenes novada pašvaldība

Restaurācijas projekts: Artūrs Lapiņš, SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”

Restaurācijas darbu veicējs: SIA “Aqua Latvia”, darbu vadītājs:

Rihards Platais

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma, Eiropas Reģionālās attīstības fonds, pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2020–2022

Raunas viduslaiku pils rakstītajos avotos pirmo reizi minēta 1381. gadā, tā bija viena no galvenajām Rīgas arhibīskapa rezidencēm. Pils vairākkārt pārbūvēta, līdz 16. gadsimtā tā ieguva mūsdienās redzamos celtni apjomus ar galveno ēku un trim priekšpiliem, kuru mūros bija pieci aizsargtorņi. Raunas pils kā militārs nocietinājums beidza pastāvēt 17. gadsimta beigās, kopš 18. gadsimta tā pakāpeniski pārvērtās drupās.

Pirms Raunas pils kastelas dienvidaustrumu un dienvidrietumu korpusa sienu un priekšpils rietumu torņa mūru konservācijas trīs stāvu augstumā saglabājušās sienas bija kritiskā tehniskā stāvoklī ar plaisām mūros un avārijas stāvoklī esošām konstrukcijām erodējušo ailu vietās.

Konservācijas darbu laikā akmens mūra zudumi aizpildīti ar pils teritorijā atrastiem vēsturiskajiem akmeņiem un ķieģeļiem, kā arī “Lodes” ražotajiem ķieģeļiem “Sencis”. Mūrēšanā izmantota kaļķu java. Mūru augšdaļas pārklātas ar vizuāli, konstruktīvi un materiāli atbilstošiem hidroizolācijas slāņiem, veikta šuvojuma atjaunošana, izbrukumu un vairāku ailu nostiprināšana. Nostiprinātas arī dūmkanālu vietas un vēsturiskais apmetums vietās, kur tas saglabājies. Priekšpils rietumu torņa logailā restauratori atrada trīs muskešu lodes, skurstenī – nelielu lielgabala lodi.

Pārdomāti un seīgi veicot pilsdrupu konservācijas darbus, maksimāli saglabājot autentisko materiālu, viduslaiku pils teritorija tās apmeklētājiem ir kļuvusi interesantāka, pieejamāka un drošāka.

RAUNA MEDIAEVAL CASTLE WALL CONSERVATION

Smiltene Municipality, Rauna Parish, Rauna

Owner: Smiltene Municipality

Restoration design: Artūrs Lapiņš, SIA *Arhitektoniskās izpētes grupa*

Restoration contractor: SIA *Aqua Latvia*, foreman: Rihards Platais

Funding: European Regional Development Fund, own funds, Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board

Restoration period: 2020–2022

Written sources first mention the mediaeval castle in Rauna in 1381, and it was one of the main residences of the Archbishop of Riga. The castle was rebuilt several times until, in the 16th century, its structures reached the volume seen today, with a main building and three outer baileys with five defensive towers within the walls. Rauna Castle ceased to exist as a military fortification at the end of the 17th century, and since the 18th century it has been gradually turning into ruins.

Before the conservation of the walls in the south-eastern and south-western wings of the castle and the walls of the western tower of its outer bailey, the three-storey-high walls were in a critical condition with cracks in the masonry, and with eroded window and door opening structures failing.

As part of the conservation, areas in the masonry that lost stones were filled with historical stones and bricks found in the castle territory, and with Sencis bricks produced by *Lode*. Lime mortar was used for the masonry work. The upper parts of the walls were coated with layers of waterproofing that was appropriate in terms of their visual, structural, and material quality; seams were restored, and several openings and crumbling areas were reinforced. Chimney stacks and historic plasterwork, wherever they still remained, were also reinforced. The restorers found three musket balls in a window opening of the outer bailey's west tower and a small cannon ball in the chimney.

The mediaeval castle area has become more interesting, accessible, and safer for visitors thanks to the well-planned and diligent conservation of the castle ruins that preserved the authentic material as much as possible.

Sandra Zirne

Attēli / photos: J. Plūksnis, B. Kibere

CĒSU VIDUSLAIKU PILS PIRMĀS PRIEKŠPILS RIETUMU TORŅA KONSERVĀCIJA

Cēsu novads, Cēsis, Pils parks

Īpašnieks: Cēsu novada pašvaldība

Restaurācijas projekta autors: arhitekts Artūrs Lapiņš

Restaurācijas darbu veicējs: SIA "WARSS+"

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2019–2022

Cēsu viduslaiku pils celta ap 1214. gadu kā Zobenbrāļu ordeņa bruņinieku dzīvesvieta. Vēlāk tā kļuva par Vācu ordeņa mestru rezidenci un iemantoja Livonijas varenākā cietokšņa slavu. 16. gadsimta sākumā pils kompleksu veidoja galvenā pils un trīs plašas priekšpils ar aizsardzības torņiem. Vienīgā ieeja pili veda pa vairāk nekā 40 metru garu tiltu pāri aizsarggrāvim. Pateicoties sistemātiski veiktiem restaurācijas darbiem, Cēsu viduslaiku pils saglabājusies kā iespaidīgs un autentisks viduslaiku pilsdrupu ansamblis.

Pirmās priekšpils apaļais rietumu tornis celts 15. un 16. gadsimta mijā pils papildu aizsardzībai un arī kā dzīvošanai piemērota ēka. Tā ir vienīgā Cēsu pils daļa, kurā 20. gadsimtā nav notikusi apjomīga restaurācija. Konservācijas darbi sākti pēc tehniskajā izpētē konstatētajiem bīstamajiem mūru izdrupumiem.

2022. gadā pabeigta torņa iekšējo sienu konservācija, attīrot mūra konstrukciju šuves no erodējušās saistjavyas un aizpildot tās ar vēsturiskajam paraugam vizuāli atbilstošu kaļķa javu. Novērsti konstruktīvās stiprības apdraudējumi, veikta lokāla akmeņu pārmūrēšana un nostiprināšana, izmantojot nerūsējošā tērauda balststieņus. Mūra zudumi aizpildīti ar arheoloģisko izrakumu laikā atgūtiem dolomītakmeņiem un ķieģeļiem, kā arī akmeņu, ķieģeļu un dakstiņu šķembām, tādā veidā saglabājot līdzšinējo mūra ārējo veidolu.

Priekšpils rietumu torņa mūru konservācijas pasākumi ir nozīmīgs ieguldījums vēl vienas kultūrvēsturiski vērtīgas, autentiskas Cēsu viduslaiku pils daļas saglabāšanā.

CĒSIS MEDIAEVAL CASTLE FIRST OUTER BAILEY WEST TOWER CONSERVATION

Cēsis Municipality, Cēsis, Pils Park

Owner: Cēsis Municipality

Restoration design: architect Artūrs Lapiņš

Restoration contractor: SIA WARSS+

Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board

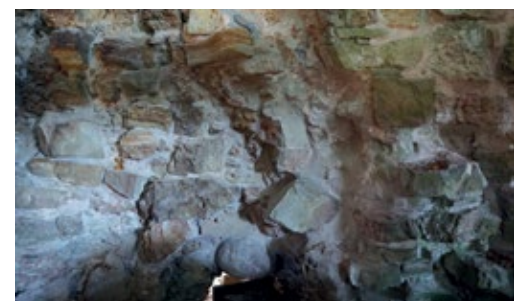
Restoration period: 2019–2022

The mediaeval Cēsis Castle was built in around 1214 as the residence of the Brothers of the Sword Order. Later, it became the residence of the Teutonic Knights, earning fame as Livonia's most formidable fortress. In the early 16th century, the castle complex consisted of the main castle and three large outer baileys with defensive towers. Thanks to the comprehensive restoration work, it was possible to preserve Cēsis Castle as an impressive and authentic group of mediaeval castle ruins.

The round western tower of the first outer bailey was built at the turn of the 15th and 16th centuries, providing additional protection and functioning as a residential building. It is the only part of Cēsis Castle that did not undergo extensive restoration in the 20th century. The conservation work began after an engineering survey revealed dangerous crumbling in the masonry.

The conservation of the tower's inner walls was completed in 2022, with the removal of the eroded mortar from the seams of the masonry structures and filling them with a lime mortar visually matching the historic original. Threats to the structural strength of the wall was eliminated, and the stones were replaced and reinforced in some locations using stainless steel supporting rods. The areas with lost masonry pieces were filled with dolomite stones and bricks, as well as stone, brick, and tile rubble recovered during archaeological excavations, thus maintaining the previous appearance of the masonry.

The conservation of the west outer bailey tower masonry is an important contribution to the preservation of yet another culturally and historically valuable and authentic part of the mediaeval castle of Cēsis.

Attēli / photos: I. Liekniņa, G. Kalniņš

LĪGATNES PAPIĒRFABRIKAS DIREKTORU VIESU NAMA FASĀDES ATJAUNOŠANA

Cēsu novads, Līgatne, Gaujas iela 7

Īpašnieks: Cēsu novada pašvaldība

Restaurācijas projekts: SIA “4E”, arhitekti **Dace Gradovska** un **Guntis Gradovskis**

Restaurācijas darbu veicēji: SIA “RERE MEISTARI”, Guntis Vecvagars

Finansējums: Cēsu novada pašvaldība

Restaurācijas laiks: 2021–2022

Līgatnes kultūrainavas pērle ir nams, kuru paši līgatnieši peticīgi sauc par bērnodārzu. 1914. gadā būvētajai ēkai bija paredzēts iemiesot Mencendorfu valdīšanas spožumu, tomēr tajā patiešām kopš 1940. gada atrodas bērnodārzs, kas tagad kļuvis par spilgtu arhitektūras paraugu, kurā labākās jūgendstila tradīcijas apvienotas ar vēlā historisma Šveices šalē (chalet) stila elementiem.

2021. gadā tika sākti atjaunošanas darbi. Restaurētas fasādes konstrukcijas un apdare, tostarp atjaunots kalķa apmetums. Restaurēti ēkas oriģinālie logi. Tie nokrāsoti ar linellās krāsu, to metāla furnitūra attīrīta un nokrāsota atbilstoši logu tonim. Restaurēti trīs vēlākā periodā izgatavotie slēgi, saglabāti to stiprinājumi fasādēs. Atjaunotas ēkas ārdurvis un to furnitūra. Protezēti bojātie fasāžu un jumta koka dekoratīvie elementi, no jauna izgatavotas zudušās daļas. Atsevišķu pirmā stāva grīdu konstrukcijas un iesegumi bojājumu dēļ daļēji nomainīti, daļēji restaurēti. Ēka siltināta ar kokšķiedras plāksnēm, ekovati un kaņepju vati. Atjaunotas jumta konstrukcijas. Ieklāts oriģinālam teju identisks māla kārniņu jumta iesegums. Sākotnējā vietā saglabāti stikla kārniņi. Atjaunotas oriģinālās čuguna jumta lūkas.

Šādu ēku restaurācija Latvijā ir rets un ievērības cienīgs notikums – konkursa “Latvijas Būvniecības gada balva 2022” nominācijā “Restaurācija” tas novērtēts ar 1. vietu. Nams atguvis sākotnējo greznību un apliecina 20. gadsimta sākuma un mūsdienu meistaru zināšanu un prasmju pēctecību.

LĪGATNE PAPER MILL MANAGER GUEST HOUSE FACADE RENOVATION

Cēsis Municipality, Līgatne, Gaujas iela 7

Owner: Cēsis Municipality

Restoration design: SIA 4E, architects **Dace Gradovska** and **Guntis Gradovskis**

Restoration contractors: SIA RERE MEISTARI, Guntis Vecvagars

Funding: Cēsis Municipality

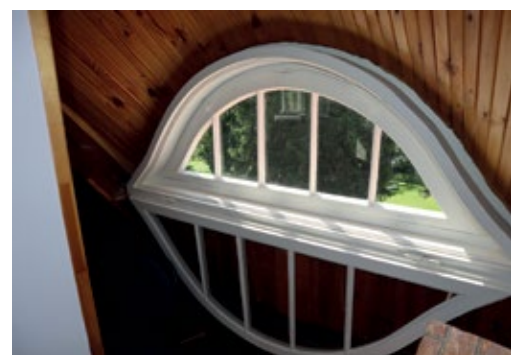
Restoration period: 2021–2022

This building, which the people of Līgatne themselves modestly call the pre-school, is a gem of Līgatne’s cultural landscape. Built in 1914, it was intended to epitomise the splendour of the rule of the Mentendorff family, but it has indeed housed a pre-school since 1940, now becoming a striking example of architecture that combines the best of Art Nouveau with elements of the late Historicism Swiss Chalet style.

Renovation started there in 2021. The facade structures and finish were restored, including the renovation of the lime plasterwork. The building’s original windows were restored. They were painted using linseed oil paint; the metal hardware was cleaned and painted to match the colour of the windows. Three shutters from a later period were restored, and their facade attachment elements were preserved. The building’s exterior doors and hardware were renovated. Damaged wooden decorative elements of the facades and the roof were repaired, and lost parts were remade. Due to damage, some of the first-storey floor structures and flooring was partially replaced and partially restored. The building was insulated using fibreboard panels, cellulose wool, and hemp wool. Roof structures were renovated. Ceramic tile roofing, almost identical to the original, was installed. Glass tiles were kept in their original location. Original cast-iron roof hatches were restored.

The restoration of such buildings is a rare and noteworthy event in Latvia, and the project was given 1st place in the Restoration category of the 2022 Latvian Construction Awards. The house regained its original splendour, showing the continuity between the knowledge and skills of modern craftspeople and those who worked back in the early 20th century.

Jorens Plūksnis

Attēli / photos: D. Kibilda, B. Kibere

DZĪVOJAMĀ ĒKA, VĒLĀK SLIMNĪCA

Valmieras novads, Rūjiena, Krišjāņa Valdemāra iela 26

Īpašnieks: Valmieras novada pašvaldība

Restaurācijas projekta autors: SIA "Būvprojekts"

Restaurācijas darbu veicējs: SIA "Ekers"

Finansējums: Eiropas Reģionālās attīstības fonds, valsts un Valmieras novada pašvaldība

Restaurācijas laiks: 2020–2022

Dzīvojamā ēka celta 1907. gadā. 20. gadsimta 30. gados tajā iekārtotas slimnīcas telpas, savukārt desmit gadus vēlāk, īstenojot pārbūves darbus, tā iegūst mūsdienās redzamās aprises. Ēka lieliski papildina Rūjienas vēsturisko koka apbūvi, izceļas ar dekoratīvajiem fasādes elementiem un neparastas formas jumta izbūvē. Pēc vairāk nekā 60 gadiem blakus tiek uzbūvēta jauna slimnīcas ēka, atstājot vecās slimnīcas telpas neapdzīvotas bez turpmākas izmantošanas vīzijas.

Pateicoties Rūjienas pašvaldības iniciatīvai, ēka atjaunota. Protezētas ēkas koka konstrukcijas. Fasāžu apdarei no četriem vēsturiskajiem dēlišu veidiem izvēlēts 180 x 25 mm ar pusspundi, saglabāti oriģinālie fasāžu dekoratīvie kokgriezumi un oriģinālās durvju vērtnes pirmā stāva telpās. Vairākas oriģinālās durvju vērtnes attīrītas un eksponētas pirmā stāva gaitenī. Atjaunotas kāpnes dienvidu un ziemeļu korpusā. Kāpņu telpās saglabāts oriģinālais betona flīžu segums, pirmā stāva telpā – glazētu podiņu krāsns ar profilētu dzegu.

Vecā slimnīca ir viens no pozitīvajiem vēsturisko ēku atjaunošanas piemēriem. Ēkas mūžs bija teju izdzisis, un tās turpmākais liktenis krāsājās drūmos toņos. Tomēr šis ir stāsts ar laimīgām beigām – ēkā tiks nodrošināti sociālās aprūpes un rehabilitācijas pakalpojumi personām ar garīgās attīstības traucējumiem.

RESIDENTIAL BUILDING, LATER USED AS A HOSPITAL

Valmiera Municipality, Rūjiena, Krišjāņa Valdemāra iela 26

Owner: Valmiera Municipality

Restoration design: SIA *Būvprojekts*

Restoration contractor: SIA *Ekers*

Funding: European Regional Development Fund, national government and Valmiera Municipality funds

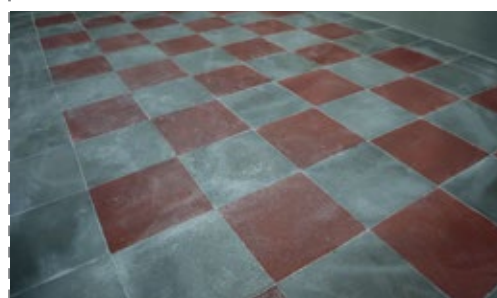
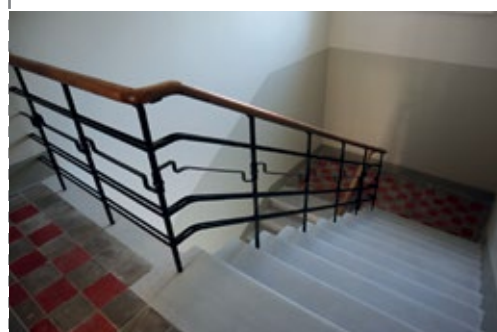
Restoration period: 2020–2022

The residential building was constructed in 1907. In the 1930s, it was converted into a hospital, and a decade later, with a reconstruction, it gained its current appearance. The building perfectly fits the historic wooden buildings of Rūjiena, standing out with the decorative elements of its facade and an unusually shaped roof. After more than 60 years, a new hospital building was built next to it, leaving the old hospital premises unused, with no vision for future use.

The building was renovated at the initiative of Rūjiena's municipal government. The wooden structures of the building were replaced. The facade was refinished with 180x25 mm rebate planks, selected from four historic types, and the original decorative carvings of the facade and the original door leaves in the first-floor rooms were preserved. Several original door leaves were cleaned and are now exhibited in the hallway on the first floor. The staircases in the south and north wings were renovated. The original concrete tile flooring was kept in the stairwells, and the glazed-tile stove with a moulded cornice was preserved in a ground-floor room.

The old hospital is a positive example of how to restore historic buildings. The building's life was almost at its end, and its future was dark-coloured. However, this is a story with a happy ending: the building will now become a space for social care and rehabilitation services for people with mental disabilities.

Attēli / photos: S. Ziedīna, B. Ķibere

Baiba Ķibere

BĒRENŠA KAPLIČAS JUMTA ATJAUNOŠANA UN FASĀŽU PASTIPRINĀŠANA

Smiltene, Vaļņu iela 11, Smiltenes pilsētas kapi

Īpašnieks: Smiltenes novada pašvaldība

Restaurācijas projekts: Artūrs Lapīšs, SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa"

Restaurācijas darbu veicējs: SIA "WARSS+"

Finansējums: Smiltenes novada pašvaldība un Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2021–2022

Bērenša kapliča ir ievērojams reģiona nozīmes kultūras piemineklis un būtiska liecība par 19. gadsimta arhitektūras tradīcijām Vidzemes reģionā, Latvijā un Eiropā. Tā celta 1895. gadā pēc arhitekta Konstantīna Pēkšēna projekta neogotikas formās no sarkana un pelēka granīta blokiem. Celtnes īpašās vērtības ir būvapjoms, jumta oriģinālā forma un greznie dekoratīvie elementi, fasādes risinājums un apdare. Tajā atrodas igauņu tēlnieka A. Ludviga Veicenberga 1870. gadā darinātais marmora Kristus tēls. Kapličā apbedīts Bānūža muižas īpašnieks, Smiltenes muižas pārvaldnieks un Smiltenes draudzes tiesnesis Gotlībs Bērenss un viņa sieva Antonija Bērensa.

Ilgus gadu desmitus kapliča bija neapmierinošā saglabātībā. Tās jumts bija apaudzis ar pašizsējas kociņiem, mitrums bojāja iekšējās daļēji bija zudušas jumta oriģinālās konstrukcijas un dekoratīvās detaļas. Pateicoties Smiltenes novada pašvaldības un Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes sadarbībai, ar jumta atjaunošanu ir sākts kapličas restaurācijas process. Veikta jumta nesošo konstrukciju nomaiņa un protezēšana, uzstādīti jauni plakņu šķautņu nosegelementi, ieklāts jauns dabisko šīfera dakstiņu un cinkotā skārda segums. Īstenoti arī kapličas erodējušā mūra nostiprināšanas darbi – veikta dzegas, frontonu un dekoratīvo elementu atjaunošana, trūkstošo detaļu izgatavošana no jauna.

Jumta atjaunošana un fasāžu pastiprināšana veikta labā kvalitātē un iezīmē nozīmīgā kultūrvēsturiskā objekta izglābšanu no lēnas bojāejas.

Attēli / photos: B. Kibere

BEHRENS CHAPEL ROOF RENOVATION AND FACADE REINFORCEMENT

Smiltene, Vaļņu iela 11, Smiltene Cemetery

Owner: Smiltene Municipality

Restoration design: Artūrs Lapīšs, SIA Arhitektoniskās izpētes grupa

Restoration contractor: SIA WARSS+

Funding: Smiltene Municipality, Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Heritage Board

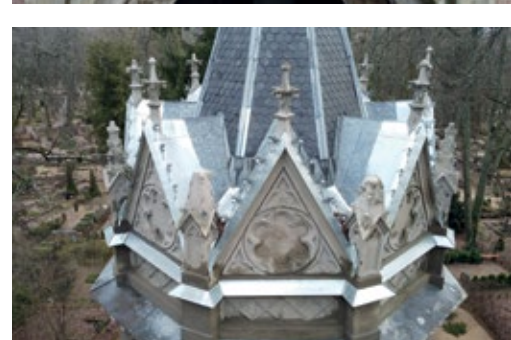
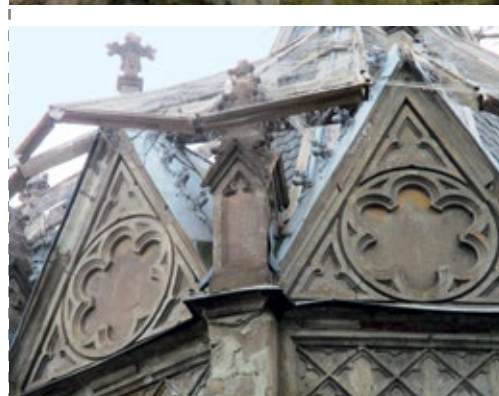
Restoration period: 2021–2022

Behrens Chapel is a significant regional culture heritage site and an important representative of the 19th-century architectural traditions of Vidzeme, Latvia, and Europe. It was built using red and grey granite blocks in 1895, following a Gothic Revival design by the architect Konstantīns Pēkšēns. The structure's special features include its building volume, the original shape of the roof, the ornate decorative elements, as well as the design and finish of the facade. It houses a marble sculpture of Christ made by the Estonian sculptor August Ludwig Weizenberg in 1870. The chapel is the burial place of the owner of Bānūža Manor, Smiltene Manor manager, and Smiltene Parish Judge Gottlieb Behrens, and his wife Antonia Behrens.

For many decades, the chapel remained in poor condition. Its roof was overgrown with wild trees, the interior was damaged by moisture, and some of the roof's original structural and decorative elements were lost. The restoration of the chapel began with the restoration of the roof thanks to the collaborative work of Smiltene Municipality and the National Heritage Board. The roof's load-bearing structures were replaced and repaired, and new plate end pieces and natural slate and zinc-plated metal sheet roofing was installed. The eroded masonry of the chapel was also reinforced: the cornice, gable ends, and decorative elements were restored, and missing pieces were made from scratch.

The roof was renovated and the facades were reinforced, achieving good quality, making it possible to save the important cultural and historical site from slow destruction.

Ilze Liekniņa

SMILTENES MUIŽAS SIERA NAMIŅŠ

Smiltenes novads, Smiltenes pagasts, Kalnamuiža, "Smiltenes Senpils"

Īpašnieks: Smiltenes novada pašvaldība

Būvprojekta vadītājs: Vilnis Krišjānis

Restaurācijas darbu veicēji: SIA "RG meistars", Raivo Gailis

Finansējums: Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2022

Siera namiņš jeb sierūzis ietilpst Smiltenes muižas (Kalnamuižas) apbūves kompleksā un pārstāv ļoti retu pieminekļu grupu Latvijā. Apbūve kopā ar saimniecības ēkām veidojusies laikposmā no 1763. līdz 1771. gadam, kad tās īpašnieks bija Vidzemes ģenerālgubernators Georgs fon Brauns (*Georg von Browne*). 19. gadsimta sākumā muižā notikusi pārbūve.

Siera namiņš ir neliela, plānā kvadrātiska divstāvu būve ar četrslīpju kārniņu jumtu. Pirmais stāvs veidots laukakmeņu mūra konstrukcijā ar ķieģeļu mūrējumu stūros, bet otrais stāvs, uz kuru agrāk veda kāpnēs, ir koka stāvbūve ar vertikālu caurumotu dēļu apšuvumu un kalpoja siera kaltēšanai.

Būves pamatiem konstatēta laukakmens šuvju noārdīšanās, mitruma un sala izraisīta māla ķieģeļu mūra plaisāšana un saistvielu erozija, otrā stāva koka konstrukcijas bija skāris pelējums un trupe, atsevišķi nesošie elementi atradās avārijas stāvoklī. Jumta segumā bija kārniņu zudumi.

Siera namiņa atjaunošanas laikā veikta pārseguma konstrukciju protezēšana ar atgūtiem materiāliem, nomainīti trapes skartie posmi, atjaunota fasāžu vēdināšanas sistēma. No jauna izveidots latojums un ieklāts jauns dakstiņu segums, izmantojot atgūtos materiālus. Plaisas cokola daļā labotas ar kaļķu mūrjavu, pa ēkas perimetru ierīkota hidroizolācija.

Augstvērtīga restaurācija ļāvusi izglābt nelielo, taču tipoloģiski unikālo būvi, kas ieņem nozīmīgu vietu Smiltenes muižas kultūrvēsturiskajā ainavā.

SMILTENE MANOR CHEESE-MAKING HOUSE

Smiltene Municipality, Smiltene Parish, Kalnamuiža, "Smiltenes Senpils"

Owner: Smiltene Municipality

Construction design manager: Vilnis Krišjānis

Restoration contractors: SIA *RG meistars*, Raivo Gailis

Funding: Cultural Monument Conservation and Restoration Programme of the National Cultural Heritage Board

Restoration period: 2022

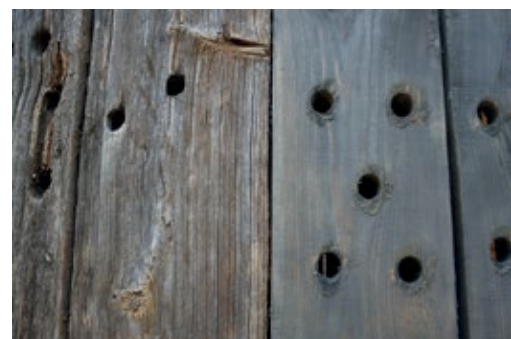
The cheese-making house is part of the Smiltene Manor (Kalnamuiža) compound, representing a group of heritage objects very unusual for Latvia. The buildings and utility structures were constructed between 1763 and 1771, when the manor was owned by the Governor General of Vidzeme, Georg von Browne. It was rebuilt in the early 19th century.

The cheese-making house is a small, square, two-storey building with a tiled roof. The first floor is built of crude stone with brick masonry in the corners, whereas the second floor, formerly accessible via stairs, is a timber-framed structure with vertical perforated plank cladding, and that space was used for drying cheese.

The foundations of the building showed deterioration in the crude stone seams; there was cracking and erosion in the clay bricks caused by moisture and frost, and the timber structures of the second floor suffered from mould and decay, with some load-bearing elements failing. Some roofing tiles were lost.

As part of the renovation of the cheese-making house, its slab structures were replaced with recovered materials, areas affected by rot were replaced, and the facade ventilation system was restored. New lathing and roofing tiles were installed using recovered materials. Cracks in the plinth wall were repaired with lime mortar, and waterproofing was installed along the perimeter of the building.

This high-quality restoration saved a small building unique for its type, which takes an important place in the cultural and historical landscape of Smiltene Manor.

Attēli / photos: D. Ķibilda, B. Ķibere

UNGURMUIŽAS SIENAS GLEZNOJUMA FRAGMENTS (GEORGS DĪTRIHS HINŠS, 1750–1762)

Cēsu novads, Raiskuma pagasts, Ungurmuiža

Īpašnieks: Cēsu novada pašvaldība, apsaimniekotājs: SIA “Ungurmuiža”

Restauratores: Natālija Jātniece, Irbe Grīnberga

Finansējums: SIA “Ungurmuiža”, Valsts kultūrkapitāla fonds

Restaurācijas laiks: 2022

Ungurmuižas kungu mājas koka ēkā ir saglabāties unikāls 18. gadsimta sienu gleznojuma ansamblis. Tā daļa ir arī restaurētā pirmā stāva telpas sienu dekorācija ar grizaja tehnikā atveidotu kompozīciju. Gleznots rāmis ar rokaja dekora akcentiem ietver ainavu ar priekšplānā atveidotu pļavu ar kazām un aitu, ko uzrauga labajā pusē zem lapota koka stāvošs gans, kuram pie kājām slienas suns. Fonā ainava ar vāji saskatāmu arhitektonisku motīvu. Monohromā aina gleznota ar tumši zaļu toni uz gaišāk zaļa toņa pamatnes.

Uz gleznojuma nav konstatētas iepriekšējas restaurācijas pēdas, tas bijis nosegts ar vēlāka laika apmetumu. Gleznojuma pamatne ir lapu koka dēļu siena. Dēļos plaisas, zaru vietas, koksnes izrāvumi, naglas un naglu caurumi. Gleznojuma grunts slānis bez pildvielas, eļļas krāsai daļēji zudusi saistviela, pigments sadalījies. Uz gleznojuma apmetuma skaliņu režģa veidoti nospiedumi. Virsmā nav aizsargslāņa, apmetums saskares vietās noārdījis krāsu slāņa saistvielu un pigmentu. Gleznojumu klājis biezs netīrumu slānis.

Restaurācijas laikā dezinfekcijai izmantota kvarca lampa. Notīrīta netīrumu kārtā, reģenerēts krāsu slānis, koksnes zudumu vietas aizpildītas ar koka virsmām paredzētu špaktelmasu. Uzklāts lakas aizsargslānis, veikta gleznojuma zudumu tonēšana un retuša.

Pēc profesionālās restaurācijas gleznojums atguvis savas estētiskās kvalitātes un pilnvērtīgi iekļaujas muižas iekštelpu gleznojumu kopējā ansambli, veiksmīgi papildinot tā polihromu daļu.

UNGURMUIŽA MURAL FRAGMENT (GEORG DIETRICH HINSCH, 1750–1762)

Cēsis Municipality, Raiskums Parish, Ungurmuiža

Owner: Cēsis Municipality, operator: SIA *Ungurmuiža*

Restorers: Natālija Jātniece, Irbe Grīnberga

Funding: SIA *Ungurmuiža*, State Culture Capital Foundation

Restoration period: 2022

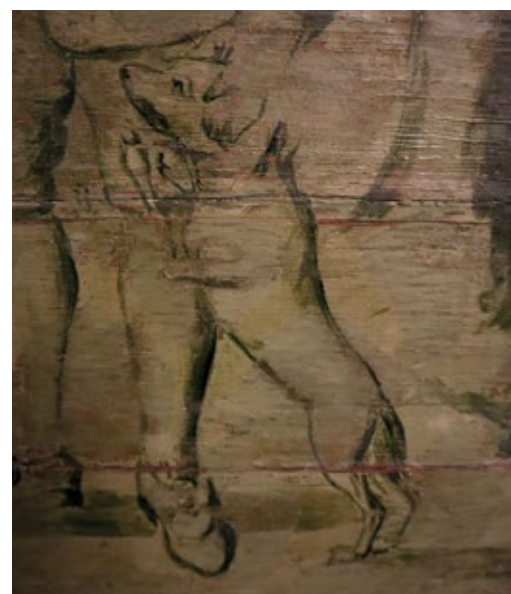
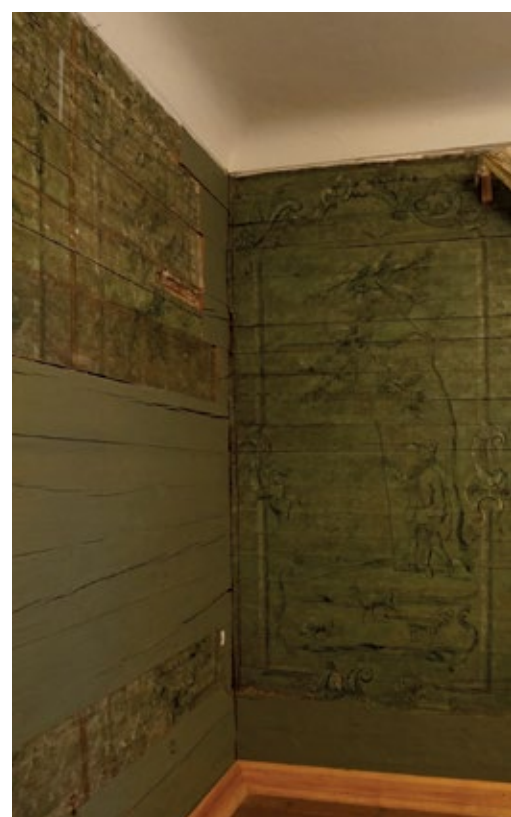
The wooden building of the Ungurmuiža manor house has a unique group of preserved 18th-century murals. The restored wall decor of the first-floor room with a grisaille composition is also part of it. The painted frame with rocaille accents encloses a landscape with a meadow, goats and a sheep in the foreground, watched over by a shepherd standing under a leafy tree on the right, with a dog leaning against his legs. The background consists of a landscape with a faint architectural pattern in the background. The monochrome scene is painted with a dark green tone on a lighter green base.

There were no traces of previous restoration on the mural, and it had been covered with a later layer of plastering. The base of the mural is a hardwood plank wall. There were cracks in the planks, knots, tearing in the wood, nails and nail holes. The primer layer was without filler, the oil paint had partially lost its binder, and the pigment had deteriorated. There were indentations caused by the lathing lattice of the mural's plasterwork. The surface had no protective layer, and the plaster had degraded the binder and pigment of the paint layer at the points of contact. The painting was covered with a thick layer of dirt.

A UV lamp was used for disinfection during the restoration. The dirt layer was removed, the paint layer was restored, and spots with lost wood were filled with a putty appropriate for wood surfaces. A protective layer of varnish was applied, and lost sections of the mural were tinted and retouched.

After the professional restoration, the mural regained its aesthetic features, now fully fitting into the ensemble of the manor's indoor paintings, successfully complementing its multi-coloured part.

Rūta Kaminska

Attēli / photos: B. Ķibere, I. Liekniņa

KANCELE AR GLEZNOJUMIEM DURVĪS

Saulkrasti, Saulkrastu nov., Ainažu iela 4, Pēterupes luterāņu baznīca

Īpašnieks: Pēterupes evaņģēliski luteriskā draudze

Restauratore: Līga Jansone

Finansējums: pašfinansējums, Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes

Kultūras pieminekļu konservācijas un restaurācijas programma

Restaurācijas laiks: 2022

Vietai, kur šobrīd redzama tradicionālās būvformās veidota samērā vienkārša baznīca, ir sena vēsture – draudze te esot bijusi jau 13. gadsimtā, tiesa, saukta citā vārdā. Jauna koka kapela ar Svētā Pētera vārdu būvēta 17. gadsimta vidū, apmēram pēc gadsimta tai sekojusi cita koka būve, un 1864. gadā iesvētīta tagadējā mūra baznīca. Kanceles durvis ar uzgleznotām Svētā Pētera un Svētā Simona figūrām ir reāla piemiņa no 18. gadsimta baznīcas ēkas.

Līdz restaurācijai tikai optimists varēja priecāties par tumšajā “zostē” noslēptajām figūrām. Lai it kā aizsargātu gleznojumus, tie bija pārklāti ar diviem lakas slāņiem, kas laika gaitā satumsuši. Tos noņemot, atklājās ļoti veikli uzgleznoti svēto tēli, kuru slaikās figūras apvij glītās krokās kārtoti gari tērpi, ar izteismīgiem sejas vaibstiem un acīm, kas cieši veras skatītājā. Pēc netīrumu un laku noņemšanas aizpildīti krāsu slāņa zudumi, izveidojot saskanīgu koptēlu.

Daudz vairāk pūļu prasīja durvju konstruktīvās daļas – rāmja – attīrīšana no 7–9 pārkrāsojumu slāņiem. Šis darbs ir vainagojies ar skaista, diezgan neparasta dekoratīvā krāsojuma – marmorizējuma – atsegšanu. Šis izpildījums atšķir Pēterupes kanceleli no citiem līdzīgiem Vidzemes objektiem.

Tuvākajā nākotnē paredzēts pārbaudīt, cik daudz kanceles korpusa daļu saglabājušās no vecās baznīcas kanceles.

LECTERN WITH PAINTINGS ON THE DOOR

Saulkrasti, Saulkrasti Municipality, Ainažu iela 4, Pēterupe Lutheran Church

Owner: Pēterupe Evangelical Lutheran Church congregation

Restorer: Līga Jansone

Funding: own funds, Cultural Monument Conservation and Restoration

Programme of the National Heritage Board

Restoration period: 2022

The place where today, one can see a relatively simple, traditionally-shaped church has a long history: a congregation is said to have been here as early as the 13th century, though under a different name. A new wooden chapel with the name of St Peter was built in the middle of the 17th century, followed by another wooden structure about a century later, while the present brick church was consecrated in 1864. The lectern door, with painted figures of St Peter and St Simon, is a remnant of the original 18th-century church building.

Before the restoration, only an optimist could rejoice at seeing the figures concealed by the dark surface of the paintings. They were originally coated in two layers of varnish as a kind of protection, and the varnish went darker over time. Removing it revealed very skilfully painted images of saints, their slender figures surrounded by long robes arranged in neat folds, with expressive facial features and eyes fixed firmly on the viewer. After removing the dirt and varnish, lost parts of the paintwork were retouched, creating a cohesive overall appearance.

Removing 7 to 9 coats of paint from later periods from the door's structural part - the frame - took much more effort. This work has resulted in uncovering a beautiful and rather unusual example of the marbling colouring technique. It distinguishes the Pēterupe lectern from other similar objects in Vidzeme.

In the near future, it is planned to check how many parts of the lectern's body are actually originals from the old church's lectern.

Dace Čoldere

Attēli / photos: G. Skulte, L. Jansone

DŽĪVOJAMĀS ĒKAS PĀRBŪVE OGRE

Ogre, Turkalnes iela 25

Īpašnieks: Kaspars Veltensons

Restaurācijas projekta autors: Gints Zvejnieks

Restaurācijas darbu veicējs: SIA “Eksons Būve”

Finansējums: pašfinansējums

Restaurācijas laiks: 2019–2022

Ogres kūrorts aktīvi sāka veidoties pēc Rīgas–Daugavpils dzelzceļa līnijas atklāšanas 1861. gadā. Atpūtniekus pievilka dzidrais un svaigais priežu gaiss, lētā pārtika, gleznainie Ogres upes krasti un ērtā satiksme ar lielpilsētu. Liela vietējās nozīmes arhitektūras pieminekļu grupa Ogrē atbilst laika posmam no 20. gadsimta sākuma līdz 30. gadu beigām. Tieši Turkalnes ielā atrodama kūrortam raksturīgu pieminekļu kolekcija. To vidū arī vasarnīca Turkalnes ielā 25. Tās būvprojekts datēts ar 1930. gadu, diemžēl projekta autors pagaidām nav zināms.

Divstāvu koka ēka ir apmesta, un tās sākotnējā apjoma daļas laika gaitā bija zudušas. Plānojums mainījies 50. gados, kad ēkā iekārtoti trīs dzīvokļi. Lielākas izmaiņas notikušas arī 70. gados. Interjera dekoratīvā apdare laika gaitā bija zudusi. Jaunie īpašnieki vēlējās atgūt vēsturiskās ēkas sākotnējo tēlu un saglabāt visu autentisko. Tāpēc pirms būvprojekta izstrādes 2018. gadā veikta vasarnīcas arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija (arhitekte Ingrīda Gaile).

2019.–2021. gadā īstenots ēkas pārbūves projekts. Atjaunotas oriģinālās koka kāpnes, restaurēti vēsturiskie logi pirmajā un otrajā stāvā, kuri bija daļēji saglabājuši oriģinālo furnitūru. Fasādēs un iekšējās izmantots tikai kaļķu javas apmetums. Atjaunoti visi zudušie balkoni, veranda, balustrādes u. c.

Savdabīgā 30. gadu arhitektūras liecība ir atguvusi savu sākotnējo tēlu un būvdetaļas.

OGRE RESIDENTIAL BUILDING RECONSTRUCTION

Ogre, Turkalnes iela 25

Owner: Kaspars Veltensons

Restoration design: Gints Zvejnieks

Restoration contractor: SIA Eksons Būve

Funding: own funds

Restoration period: 2019–2022

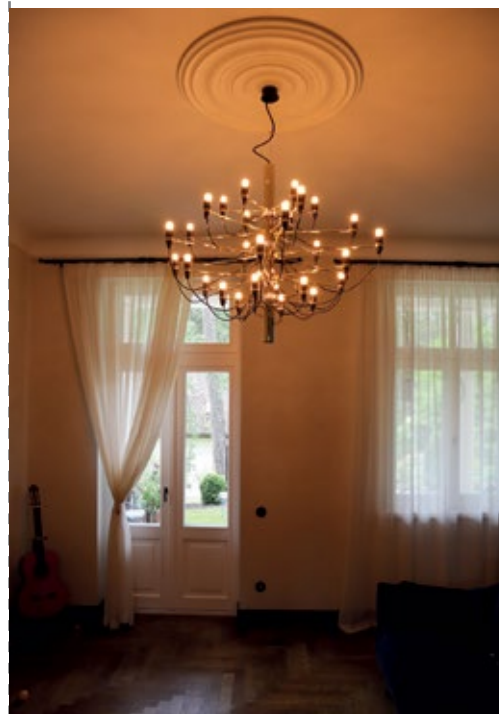
Ogre resort began its active development after the opening of the Riga–Daugavpils railway line in 1861. Clean, fresh pine air, cheap food, picturesque banks of the River Ogre, and easy access to Riga made it an easy attraction for holidaymakers. A large group of local architectural heritage sites in Ogre comes from the period between the beginning of the 20th century and the end of the 1930s. Turkalnes Street specifically offers a collection of buildings typical of a resort. Among them is a summer house at Turkalnes iela 25. Its construction design dates back to 1930, but its author is unfortunately still not known.

The two-storey wooden building has a plaster finish, and some of its original parts were lost over time. Its layout changed in the 1950s, when the building was converted into three apartments. Major changes also took place in the 1970s. The interior finish was lost over time. Its new owners wanted to restore the original appearance of the historic building and keep all its authentic elements. Thus, in 2018, before the development of the construction design, an architectural and artistic inventory of the summer house was carried out (by architect Ingrīda Gaile).

The project for the renovation of the building was implemented in 2019–2021. The restoration included the original wooden staircase and the historic windows on the first and second floors, which still had some of the original hardware. Lime mortar plaster was exclusively used on the facades and indoors. All lost balconies, verandas, balustrades, and other elements were restored.

This distinctive architectural object of the 1930s regained its original appearance and construction details.

Jānis Zilgalvis

Attēli / photos: A. Artmanis

PIEZĪMES

